

T.C.

Ardahan Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bilim Dalı

**KIRGIZ TEKERLEMELERİNİN YAPI VE ANLAM BAKIMINDAN
İNCELENMESİ
(Transkripsiyon-Aktarma-İnceleme)**

Rumeysa CAN

Dr. Öğr. Üyesi Nurgül MOLDALİEVA OROZOBAYEV

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2025

KIRGIZ TEKERLEMELERİNİN YAPI VE ANLAM BAKIMINDAN İNCELENMESİ
(Transkripsiyon-Aktarma-İnceleme)

Rumeysa CAN

Dr. Öğr. Üyesi Nurgül MOLDALİEVA OROZOBAYEV

Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2025

KABUL VE ONAY

Rumeysa Can tarafından hazırlanan “Kırgız Tekerlemelerinin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi (Transkripsiyon-Aktarma-İnceleme)” başlıklı bu çalışma, 18.09.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İlkin GULUSOY (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Nurgül MOLDALİEVA OROZOBAYEV (Danışman)

Prof. Dr. Şureddin MEMMEDLİ

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa ŞENEL
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Ardahan Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan *“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”* kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / Ardahan Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

18/09/2025

Rumeysa CAN

“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) *Madde 6. 1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.*
- (2) *Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.*
- (3) *Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.*

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

** Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.*

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Dr. Öğr. Üyesi Nurgül MODALİEVA OROZOBAYEV** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Rumeysa CAN

ÖN SÖZ

İnsanlar; sevinç, mutluluk, heyecan, korku, kaygı ve üzüntü gibi duygularını birbirleriyle paylaşmak, anlatmak ve konuşmak için aralarında iletişim kurmaya ihtiyaç duyarlar. Elbette ki iletişim kurmada önemli bir araç olan dil sayesinde, bireyler kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilmektedir. Üstelik insanlar dili sadece duygularını açıklamak, kendilerini ifade etmek için değil, aynı zamanda yeni bilgiler edinmek, yeni bir dil öğrenmek, birbirlerini düşündürmek ve eğlendirmek için de kullanmaktadır. Dil, bu işlevleriyle insan yaşamında önemli bir yer tutmakta ve toplumların kendilerine ait edebiyatlarını oluşturmaya olanak sağlamaktadır.

Dünya üzerinde yaşayan çeşitli halkların sözlü edebiyat ürünlerinden biri de şekil ve içerik bakımından diğer türlerle benzerlik gösteren tekerlemelerdir. Tekerlemeler, hızlı ve zor söylenmekle birlikte bir yandan düşündürür, diğer yandan da eğlendirir. Halk edebiyatının parçası olan tekerlemeler, özellikle çocukların dil gelişimi ve eğlencesinde yaygın kullanılır. Dolayısıyla çocukların oyunlarında, masallarında tekerlemelere sıklıkla rastlanılır. Ayrıca tekerlemeler, yetişkinlerin diksiyonunu geliştirmesinde ve yabancıların dil öğrenmesinde de önemli rol oynar.

Bu bağlamda, diğer Türk halkları gibi Kırgızlar da kendilerine özgü halk edebiyatı ürünlerine sahiptir. Tekerlemeler, yani “*cañılmaçtar*” Kırgız halk edebiyatının önemli türlerinden biri olarak ve Kırgızcaya katkıları nedeniyle bilimsel araştırmalara konu olmuştur. Kırgızcadaki tekerlemeler üzerine Türkiye’de edebiyat alanında çalışmalar yapılmış olsa da, filoloji alanında eksikliklerin bulunduğunu söylemek mümkündür.

“*Kırgız Tekerlemelerinin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi (Transkripsiyon-Aktarma-İnceleme)*” adlı bu tez çalışmasında çağdaş Türk yazı dillerinden olan Kırgızcadaki tekerlemeler yapı ve anlam bakımından incelenmiştir. Tez konusunu oluşturan Kırgızca tekerlemelerin tespit edilmesinde temel kaynak olarak Oktyabr Kapalbaev ve Nurbek Kalıgulov tarafından hazırlanmış olan “*Akıl Kençi Kırgız El Cañılmaçtarı*” (2016) adlı kitap çalışması ve diğer Kırgızca kaynaklar kullanılmıştır. Latin alfabesiyle transkripsiyonu yapılan Kırgızca tekerlemeler K. K. Yudahin’in “*Kırgız Sözlüğü*” (çev: Abdullah Taymas, 2011) ve E. Arıkoğlu, C. Alimova, R. Askarova ve B. K. Selçuk tarafından hazırlanan “*Kırgızca-Türkçe Sözlük*” (2018) adlı sözlük çalışmaları kullanılarak Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Kırgızca tekerlemelerin incelenmesinde

nitel araştırma yöntemlerinden “belgesel tarama” ve “içerik analizi” kullanılmış; tekerlemeler yapı ve anlam yönünden yapısal, sesbilimsel ve tematik çözümleme yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

Bu tez çalışması genel olarak; *Giriş, Genel Türk Kültüründe Tekerleme (Türk Halk Edebiyatında Tekerleme ve Kırgız Halk Edebiyatında Tekerleme), Kırgızca Tekerlemelerin Transkripsiyonu ve Aktarması, Kırgız Tekerlemelerin İncelenmesi (Kırgız Tekerlemelerin Yapı Bakımından İncelenmesi, Kırgız Tekerlemelerin Anlam Bakımından İncelenmesi), Sonuç ve Kaynakça* bölümlerinden oluşmaktadır.

Çalışmanın *Giriş* bölümünde “*Kırgız Tekerlemelerinin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi (Transkripsiyon-Aktarma-İnceleme)*” adlı tezin konusu, amacı, önemi, uygulanan yöntemler, kullanılan kaynaklar, kapsamı ve sınırlandırılması hakkında ayrıntılı bilgi verilip tekerlemeler üzerine yapılan çalışmalara değinilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde “*Genel Türk Kültüründe Tekerleme (Türk Halk Edebiyatında Tekerleme ve Kırgız Halk Edebiyatında Tekerleme)*” hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Kırgızca tekerlemelerin latin alfabesiyle transkripsiyonu yapılmış ve Türkiye Türkçesine aktarılmıştır.

Tez çalışmasının ana bölümü inceleme kısmı yani üçüncü bölüm olup ele alınan tekerlemeler “*Kırgız Tekerlemelerin Yapı Bakımından İncelenmesi*” ve “*Kırgız Tekerlemelerin Anlam Bakımından İncelenmesi*” şeklinde iki bölüm altında incelenmiştir.

Sonuç kısmında ise, çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümündeki konuyla ilgili elde edilen bulgu ve bilgiler özetle sunulmuştur.

Çalışmamız *Kaynakça* kısmıyla son bulmaktadır.

Çalışmamda bana yol gösteren, desteğini benden esirgemeyen, tezin ortaya çıkmasında bana rehber olan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Moldalievâ Orozobayev’e ve eğitim hayatım boyunca beni her daim destekleyen annem Döne Sırkıntı’ya teşekkürlerimi borç bilirim.

Rumeysa CAN
Ardahan 2025

ÖZET

CAN, Rumeysa. *Kırgız Tekerlemelerinin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi (Transkripsiyon-Aktarma-İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2025.

Türk halk edebiyatının sözlü anlatım geleneği içerisinde önemli bir yer tutan tekerlemeler, genellikle hızlı, zor ve ritmik bir şekilde söylenen ifadeler olup eğlenceli yapılarıyla dikkat çeker. Özellikle çocuklar arasında yaygın olarak kullanılan tekerlemeler, çocukların dil gelişimini destekler ve aynı zamanda kültürel değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasına katkı sağlar. Kırgızcada “*cañılmaç*” olarak adlandırılan tekerlemeler, Kırgız halkının yaratıcılığını ve dilsel zenginliğini yansıtan halk edebiyatı örneklerinden biridir. Bu yönleriyle Türkolojinin önemli araştırma konularından olan Kırgızca tekerlemeler üzerine edebi alanda yapılmış çalışmaların varlığının fazla olduğunu ancak dilbilimsel çalışmaların yeterli düzeyde olmadığını söylemek mümkündür. Bu çalışma, Türkoloji alanındaki eksikliğin giderilmesine katkıda bulunmak ve araştırmacıların dikkatini bu konulara çekmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

“*Kırgız Tekerlemelerinin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi (Transkripsiyon-Aktarma-İnceleme)*” başlıklı bu tez çalışması, Kırgız halk edebiyatının türlerinden biri olan tekerlemelerin (*cañılmaç*) incelenmesini esas alan filolojik bir çalışmadır. Kırgızca tekerlemeler Oktyabr Kapalbaev ve Nurbek Kalıgulov’un “*Akıl Kençi Kırgız El Cañılmaçtarı*” (2016) adlı kitabı ve diğer kaynaklardan taranarak tespit edilmiştir. Tespit edilen tekerlemelerin Latin alfabesiyle transkripsiyonu yapılmış ve Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Kırgızca tekerlemeler, “belgesel tarama” ve “içerik analizi” gibi nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılarak incelenmiş, yapı ve anlam yönünden yapısal, sesbilimsel ve tematik çözümleme yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

Bu tez çalışması; *Giriş, Genel Türk Kültüründe Tekerleme (Türk Halk Edebiyatında Tekerleme ve Kırgız Halk Edebiyatında Tekerleme), Kırgız Tekerlemelerinin Transkripsiyonu ve Aktarması, Kırgız Tekerlemelerinin İncelenmesi (Kırgız Tekerlemelerinin Yapı Bakımından İncelenmesi, Kırgız Tekerlemelerinin Anlam Bakımından İncelenmesi), Sonuç ve Kaynakça* bölümlerinden oluşmaktadır.

Çalışmanın *Giriş* bölümünde “*Kırgız Tekerlemelerinin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi (Transkripsiyon-Aktarma-İnceleme)*” adlı tezin konusu, amacı, önemi

uygulanan yöntemler, kullanılan kaynaklar, kapsamı ve sınırlandırılması hakkında ayrıntılı bilgi verilip tekerlemeler üzerine yapılan çalışmalara değinilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde “*Genel Türk Kültüründe Tekerleme (Türk Halk Edebiyatında Tekerleme ve Kırgız Halk Edebiyatında Tekerleme)*” hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Kırgızca tekerlemelerin latin alfabesiyle transkripsiyonu yapılmış ve Türkiye Türkçesine aktarılmıştır.

Tez çalışmasının ana bölümü üçüncü bölüm olup ele alınan tekerlemeler “*Kırgız Tekerlemelerinin Yapı Bakımından İncelenmesi*” ve “*Kırgız Tekerlemelerinin Anlam Bakımından İncelenmesi*” şeklinde iki bölüm altında incelenmiştir. Üçüncü bölümde tespit edilen Kırgızca tekerlemelerin tamamı yapısal olarak incelenmiş, anlam olarak incelemede Kırgızca tekerlemelerin tamamı ele alınmamış sadece konu başlığına uygun olarak bazı tekerlemeler örnek olarak verilmiştir.

Sonuç bölümünde ise, çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümündeki konuyla ilgili elde edilen bulgu ve bilgiler özetle sunulmuştur.

Bu çalışma *Kaynakça* kısmıyla son bulmaktadır.

Anahtar Sözcükler:

Kırgız halk edebiyatı, Kırgızca, tekerleme, cañılmaç, dil incelemesi.

ABSTRACT

CAN, Rumeysa. *An Analysis of Kyrgyz Tongue Twisters in Terms of Structure and Meaning (Transcription-Translation-Analysis)*, Master's Thesis, Ardahan, 2025.

Rhymes, which hold an important place in the oral tradition of Turkish folk literature, are usually fast, difficult and rhythmic expressions that attract attention with their entertaining structure. Rhymes, which are particularly common among children, support children's language development and also contribute to the transmission of cultural values from generation to generation. Rhymes, known as “*cañılmaç*” in Kyrgyz, are examples of folk literature that reflect the creativity and linguistic richness of the Kyrgyz people. In this respect, it is possible to say that while there are many studies on Kyrgyz rhymes, which are an important research topic in Turkology, linguistic studies are not sufficient. This study was conducted with the aim of contributing to filling this gap in Turkology and drawing the attention of researchers to these issues.

This thesis, entitled “*The Structural and Semantic Analysis of Kyrgyz Rhymes (Transcription-Translation-Analysis)*,” is a philological study focusing on the analysis of rhymes (*cañılmaç*), one of the genres of Kyrgyz folk literature. Kyrgyz rhymes were identified by searching through the book “*Akıl Kençi Kırgız El Cañılmaçtarı*” (2016) by Oktyabr Kapalbaev and Nurbek Kalıgulov and other sources. The identified rhymes were transcribed using the Latin alphabet and translated into Turkish. The Kyrgyz rhymes were examined using qualitative research methods such as “documentary screening” and “content analysis”; they were evaluated in terms of structure and meaning using structural, phonological and thematic analysis methods.

This thesis study consists of an *Introduction*, *Rhymes in General Turkish Culture (Rhymes in Turkish Folk Literature and Rhymes in Kyrgyz Folk Literature)*, *Transcription and Translation of Kyrgyz Tongue Twisters*, *Analysis of Kyrgyz Tongue Twisters (Analysis of Kyrgyz Tongue Twisters in Terms of Structure, Analysis of Kyrgyz Tongue Twisters in Terms of Meaning)*, *Conclusion*, and *Bibliography*.

The Introduction section of the study provides detailed information about the subject, purpose, importance, methods applied, sources used, scope, and limitations of

the thesis entitled “*Structural and Semantic Analysis of Kyrgyz Tongue Twisters (Transcription-Translation-Analysis)*” and refers to studies conducted on tongue twisters.

The first chapter of the study provides information on “*Riddles in General Turkish Culture (Riddles in Turkish Folk Literature and Riddles in Kyrgyz Folk Literature)*.”

In the second section of the study, Kyrgyz rhymes have been transcribed using the Latin alphabet and translated into Turkish.

The main section of the thesis is the third section, in which the rhymes examined are analysed under two headings: “*Structural Analysis of Kyrgyz Rhymes*” and “*Semantic Analysis of Kyrgyz Rhymes*.” In the third section, all Kyrgyz rhymes identified were examined structurally; in the semantic analysis, not all Kyrgyz rhymes were examined, only some rhymes were given as examples according to the topic heading.

In the *conclusion* section, the findings and information obtained in the second and third sections of the study are summarised.

This study concludes with a *Bibliography* section.

Keywords:

Kyrgyz folk literature, Kyrgyz, rhyme, cañılmaç, linguistic analysis.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	12
GENEL TÜRK KÜLTÜRÜNDE TEKERLEMELER.....	12
1.1. GENEL TÜRK HALK EDEBİYATINDA TEKERLEME	12
1.1.1. Tekerleme Kavramı.....	12
1.1.2. Tekerlemelerin İşlevleri ve Türleri	14
1.2. KIRGIZ HALK EDEBİYATINDA TEKERLEME	16
2. BÖLÜM.....	19
KIRGIZ TEKERLEMELERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE AKTARMASI	19
3. BÖLÜM.....	77
KIRGIZ TEKERLEMELERİNİN İNCELENMESİ	77
3.1. KIRGIZ TEKERLEMELERİNİN YAPI BAKIMINDAN İNCELENMESİ	77
3.1.1. Dize Sayısına ve Hece Ölçüsüne Göre Tekerlemeler	77
3.2. KIRGIZ TEKERLEMELERİNİN ANLAM BAKIMINDAN İNCELENMESİ	230
3.2.1. Tekerlemelerin Tematik Sınıflandırılması	230
3.2.2. Tekerlemelerin İşlevleri	245
3.2.3. Yarı Anlamlı /Anlamsız Tekerlemeler	247
SONUÇ.....	249
KAYNAKÇA	255
EKLER.....	262

EK 1. ORİJİNALLİK RAPORU FORMU	262
EK 2. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU	263
ÖZ GEÇMİŞ.....	264

KISALTMALAR DİZİNİ

vb.	ve benzeri
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Çev.	Çeviren
s.	sayfa
Ed.	Edebiyat
tiy.	Tiyatro
Akt.	Aktaran
DLT.	Dîvânu Lugâti't-Türk
Red.	Redaktör

GİRİŞ

Tez Çalışmasının Konusu

“*Kırgız Tekerlemelerinin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi (Transkripsiyon-Aktarma-İnceleme)*” başlıklı bu çalışmanın konusu Çağdaş Türk yazı dillerinden olan Kırgızcanın halk edebiyatında bulunan tekerlemelerin dil bilimsel (yapı ve anlam) bakımından incelenmesidir.

Türk halk edebiyatının bir türü olan tekerleme, geçmişten günümüze kadar geniş kullanım alanıyla ve konu zenginliği bakımından pek çok araştırmaya konu olmuştur. Hayatımızın birçok döneminde rastladığımız edebi ürünlerden olan tekerlemeler anlamlı, anlamsız ve yarı anlamlı sözcük gruplarından oluşmaktadır. Bu sözcük gruplarındaki seslerin tekrarı sebebiyle, günümüzde akıcı ve güzel konuşmak için başvurulmuş diksiyon eğitiminde öncü bir kullanım aracı olmuştur. İnsan yaşamına etkisi fazla olan tekerlemelerin öğretme, eğlendirme ve düşündürme gibi birçok amacı vardır. Bu amaçlar arasında, edebiyatımızın diğer türleri olan masal, ninni, şiir ve maniye benzerlik göstermektedir. Tekerlemeler edebiyatımızda önemli bir yere sahiptir. Türk halk edebiyatında ve Türkiye’de Kırgız halk edebiyatındaki tekerlemelerle ilgili edebi alanda çalışmaların var olduğu bilinse de filolojik açıdan yapılan çalışmaların yeterli düzeyde olmadığını söylemek mümkündür. Türkolojideki bu eksikliğin giderilmesine katkıda bulunmak amacıyla bu tez çalışmasında halk edebiyatı alanında bulunan Kırgızca tekerlemeler filolojik açıdan incelenmiştir.

Tez Çalışmasının Amacı ve Önemi

Çalışmanın asıl amacı, Kırgız halk edebiyatındaki tekerlemeleri tespit etmek, tespit edilen tekerlemelerin transkript ve aktarmasını yapmak, yapı ve ahenk unsurlarını bulmak ve tematik sınıflandırma yaparak detaylı bir şekilde incelemektir. Böylece söz konusu tekerlemelerin; Kırgız Türkçesi ve edebiyatındaki yeri, yapısı, konusu, anlamı, sayısı, benzerlikleri, farklılıkları vb. ele alınması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte tekerlemelerdeki dil unsurlarını ortaya çıkararak Kırgız Türkçesine katkıda bulunmak da çalışmanın başlıca amaçlarından sayılır. Elbette ki, Kırgız halk edebiyatı ürünü olan tekerlemelerinin Kırgız Türkçesinde ve edebiyatında önemli yere sahip olması ve günümüze kadar filolojik açıdan incelenmemiş olması bu konunun ele alınmasında etkili

olmuştur. Bu nedenle, yapılacak çalışma dilsel açıdan tekerlemeleri ele alan detaylı bir çalışma olup daha sonra yapılacak çalışmalara da kaynak teşkil etmesi açısından önemlidir.

Tez Çalışmasında Uygulanan Yöntemler

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden “belgesel tarama” ve “içerik analizi” kullanılmış; tekerlemeler yapı ve anlam yönünden yapısal, sesbilimsel ve tematik çözümleme yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

Tez çalışmasının konusuyla ilgili geniş kapsamlı kaynak araştırması yapılmıştır. Oktyabr Kapalbaev ve Nurbek Kalıgulov tarafından hazırlanmış olan “*Akıl Kençi Kırgız El Cañılmaçtarı*” (2016) ve Abdıkalık Dunkanaev ve Gülzat İsaeva’nın “*Cañılmaç Tili*” (2011) adlı kitapları başta olmak üzere diğer Kırgızca kaynaklar taranarak tekerlemeler tespit edilmiştir. Tespit edilen tekerlemeler anlatım ve içerik özellikleri bakımından incelenerek sınıflandırılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünü “*Genel Türk Kültüründe Tekerlemeler*” ana başlığı altında; “*Genel Türk Halk Edebiyatında Tekerleme*” ve “*Kırgız Halk Edebiyatında Tekerleme*” alt başlıkları oluşturmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünü “*Kırgızca Tekerlemelerin Transkripsiyonu ve Aktarması*” başlığı altında Kırgız halk edebiyatındaki tekerlemelerin Latin alfabeli transkripti ve aktarması oluşturmaktadır.

Çalışmanın temel konusunu oluşturan Kırgızca tekerlemelerinin dil incelemesi üçüncü bölümde yer alıp; “*Kırgız Tekerlemelerinin Yapı Bakımından İncelenmesi*” başlığı altında Kırgızca tekerlemelerin tamamı dize sayısına göre sıralanmıştır. Aynı zamanda bu sıralama içinde tekerlemelerin ölçüsü verilmiş ve tekerlemelerdeki kafiye ve redif unsurları tespit edilmiştir. “*Kırgız Tekerlemelerinin Anlam Bakımından İncelenmesi*” başlığı altında tekerlemelerin tematik sınıflandırılması ve işlevleri ele alınmış, anlamsız tekerlemeler ayırt edilmiştir. Bu bölümde Kırgızca tekerlemelerin tamamı ele alınmamış sadece konu başlığına uygun olarak bazı tekerlemeler örnek olarak verilmiştir.

Tez Çalışmasının Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu tez çalışması, Kırgız halk edebiyatında yer alan tekerlemelerin yapı ve anlam bakımından incelenmesini kapsamaktadır.

Kırgız halk edebiyatındaki tekerlemeler; O. Kapalbaev ve N. Kalıgulov tarafından hazırlanan “*Akıl Kençi Kırgız El Cañılmaçtarı*” (2016) kitabından tarama yöntemiyle tespit edilmiştir. Bunun yanında; A. Dunkanaev ve G. İsaeva tarafından hazırlanan “*Cañılmaç Tili*” (2011), C. Mukambaev ve C. Taştemiroy’un “*Kırgız El Tabışmaktarı, Cañılmaçtarı, Kalptarı*” (1971) ve K. Abdraimov “*Cañılmaç-Kep Madaniyatına Üyrötüünün Bagıtı*” (2007) adlı kaynaklardan da tarama yöntemiyle tespit edilerek incelemeye esas alınmıştır.

Konuyla İlgili Türkiye’de Yapılmış Çalışmalar

Tekerlemelerle ilgili Türkiye’de Türk halk edebiyatındaki ve çağdaş Türk edebiyatlarındaki yapılan çalışmalar araştırıldığında genelde eğitim-öğretim; Türk dili ve edebiyatı, halk bilimi ve müzik alanında yapılan çalışmaların varlığına daha fazla rastlanmaktadır. Dilbilim alanında yapılan çalışmalara bakıldığında bu alanda büyük bir eksikliğin var olduğu söylemek mümkündür. Yapılan çalışmalar incelendiğinde genelde tekerlemeler bilmece, masal, çocuk oyunu, atasözü ve deyimlerle birlikte ele alınmıştır. Tekerlemelerin tek başına ele alındığı çalışmalar sayıca daha azdır.

Türkiye’de çağdaş Türk lehçelerindeki tekerlemeler üzerine yapılan araştırmalara baktığımızda Kıbrıs ve Türkmen edebiyatındaki çalışmaların daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Diğer Türk lehçelerindeki tekerlemelerle ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır.

Türkiye Türkçesindeki Tekerlemeler Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Kitaplar

Tekerlemelerle ilgili Türkiye Türkçesindeki yapılan çalışmalara bakıldığında, en kapsamlı incelemelerin Boratav ve Duymaz tarafından yapıldığı görülmektedir. Bazı diğer çalışmalarda tekerlemeler, yalnızca kitabın bir bölümünde sınırlı olarak ele alınmıştır. Tekerleme olarak kaynak taraması yapıldığında çoğunlukla tekerlemelerin bulunduğu edebi çocuk kitapların varlığı dikkat çekmektedir.

1. Arıcı, A. F. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. İstanbul: Grafiker Yayınları, 335 s.
2. Arslan, A. A. (1998). *Kuzey- Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatlarında Tekerleme*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 419 s.
3. Artun, E. (2012). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nazmı: Edebiyat Tarihi Metinler*. Adana: Karahan Yayınevi, 567 s.
4. Aydın, M. (2013). *Türlü Yönleriyle Tekerlemeler*. Ankara: Kültür Ajans Yayınları, 80s.
5. Boratav, P. N. (1998). *Zaman Zaman İçinde: Tekerlemeler- Masallar ve Masal İle Tekerleme Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: Adam Yayınları, 229 s.
6. Boratav, P. N. (2000). *Tekerleme: Türk Halk Masalının Tipolojik ve Stilistik İncelemesine Katkı*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 220 s.
7. Caferoğlu, A. (1994). *Anadolu Diyalektolojisi Üzerine Malzeme 1*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 216 s.
8. Caferoğlu, A. (1994). *Anadolu Diyalektolojisi Üzerine Malzeme 2*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 171 s.
9. Duymaz, A. (2019). *Tekerlemeler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 260 s.
10. Duymaz, A.(2002). *İrfanı Arzulayan Sözler Tekerlemeler*. Ankara: Akçağ Yayınları, 446 s.
11. Ekinci, B. (2007). *Tekerlemeler ve Çocuk Oyunları*. Ankara: Elips Kitap Yayınları, 80 s.
12. Gözükızıl, Ö. (2013). *Çanakkale Halk Kültürü (1): (Nazım) Maniler, Bilmeceler, Ninniler, Tekerlemeler, Salavatlar*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları, 106 s.
13. Kavşut, F. (2014). *Tekerleme, Bilmece ve Parmak Oyunlarıyla Eğlenerek Öğrenelim*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi, 152 s.
14. Özpınar, A. S. (2005). *Deyimler-Atasözleri- Bilmeceler-Tekerlemeler-Ninniler-Türküler-Maniler*. İstanbul: Aden Yayıncılık, 152 s.
15. Rıfat, B. (1928). *Maniler Anadolu Türklerinin Halk Edebiyatı*. İstanbul: İstanbul Darülfünunu Türkiyat Enstitüsü, 304 s.
16. Sakaoğlu, Y. (1980). *Çocuklara, Gençlere Oyunlar ve Eğlenceler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 197 s.

17. Şengül, A. (2018). *Nasreddin Hoca Fıkraları Bilmeceler Ve Tekerlemeler*. İzmir: Mavi Çocuk Yayınları, 94 s.
18. Tan, N. (1986). *Çocuklarımıza Folklor Hazinemizden Seçmeler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 154 s.
19. Yaka, K. (2009). *Bilmeceler- Bulmacalar: Tekerlemeler- Hazır Cevaplar*. İstanbul: Ares Kitap Yayınları, 95 s.
20. Yılar, Ö. (2007). *Halk Bilimi ve Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 120 s.

Tezler

Tekerlemelerle ilgili Türkiye Türkçesindeki tezler araştırıldığında, müzik, halkbilimi, edebiyat ve eğitim-öğretim alanında çalışmaların varlığının fazla olduğu ancak dilbilim alanında yapılan çalışmaların yeteri kadar olmadığı anlaşılmaktadır.

1. Akpınar, G. (2010). *Başlangıç Keman Eğitiminde Kullanılabilir Okul Şarkıları, Türküler Ve Tekerlemeler*. (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
2. Aydoğan, S. (2010). *Sayışma Tekerleme Derlemeleri Çözümlemeleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
3. Bilici, F. (2018). *Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Tekerleme Söyleme Becerilerinin Farklı Değişkenler Açısında İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
4. Dedeoğlu Orhun, B. (2009). *İlköğretim 3. sınıflarda Türkçe Derslerinde Tekerleme Kullanımının Öğrencilerin Konuşma Becerilerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
5. Evren, Z. (2018). *Tekerleme Öğretiminin Anadolu Liselerinde Almanca'yı İkinci Yabancı Dil Olarak Öğrenen Öğrencilerin Almanca Sesletim Becerilerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
6. Gökkaya, H. (2008). *Konuşma Becerilerinin Sağaltılmasında Tekerlemelerin Kullanılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
7. Göktaş, G. (2006). *Oyun Tekerlemelerinin Araştırılması ve İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

8. İlğün, K. (2015). *Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Telaffuz Becerisini Geliştirmeye Yönelik Tekerleme ve Ninnilerin Kullanımı*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
9. Özkaya, P. G. (2012). *İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Sesli Okuma Becerilerine Tekerleme Eğitiminin Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
10. Saydan, F. N. (2008). *Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Tekerlemelerden Yararlanma ve Önem Verme Dereceleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
11. Şendağ, B. A. (2009). *Tekerleme ve Sayışma Derlemeleri-Çözümlemeleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
12. Şentürk, H. (2008). *Ana Dil (Türkçe) Öğretiminde Tekerlemelerin Kullanılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
13. Ukay, E. G. (2020). *Okul Öncesi Eğitimde Tekerleme Ve Sayışmacaların Kullanımının İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi/Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uşak.
14. Yılmaz Alkan, Z. (2019). *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Akıcı Okuma Becerilerini Geliştirmede Tekerlemelerin Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ordu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.

Makaleler

Türkiye Türkçesinde tekerlemelerle ilgili yazılmış makalelere bakıldığında, edebiyat alanındaki çalışmaların, dilbilim alanındakilere kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir.

1. Akkaya, N. (1989). Tekerlemelerin Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 4: 2, s. 75-78.
2. Alay, O. (2017). Şathiye, Tekerleme ve ‘Tiridina Bandım’ Türküsü Bağlamında İma ve Gerçeklik. *Şarkiyat Dergisi*. 9: 1, s. 69-88.

3. Barış, D. A. , Ece, A. S. (2015). Kültürel Değerlerin Aktarılmasında Çocuk Tekerlemeleri ‘ Tekerlemelerimizi Biliyor Muyuz?’. *Değerler Eğitim Dergisi*. 13: 29, s. 343-368.
4. Dilci, T. ve Gür, T. (2012). Tekerlemelerin Eğitim-Öğretim Sürecinde Kullanımına Yönelik İlköğretim Öğrencilerinin Görüşleri Sivas İli Örneği. *Türkçe Çalışmaları-Uluslararası Türkçe Dilleri, Edebiyatı ve Tarihi Dergisi*. Cilt 7/4, s. 1503-1518.
5. Duymaz, A. (1998). Tekerlemelerin Kökeninde Şamanizm Unsurları. *Milli Folklor Dergisi*. 5: 37, s. 114-120.
6. Güneş, F. (2020). Çocuk Tekerlemeleri. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 5: 1, s. 1-21.
7. Kumartaşlıoğlu, S. (2021). Yalanlamalı Masallar Üzerine- Kütahyalı Bir Anlatıcıdan Dört Örnek İle. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı: 68, s. 292-309.
8. Kurtuldu, M. K. (2010). İlköğretim Çağı Piyano Eğitiminde Tekerleme Yoluyla Nota Öğretiminin Kullanılabilirliği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 8: 3, s. 759-775.
9. Kurudayıoğlu, M. (2015). Temel Dil Becerilerinin Kazandırılması Açısından Tekerlemeler. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*. s. 40-62.
10. Murat, M. (2020). Eğitim Açısından Masal Tekerlemeleri ve İşlevselliği. *Sosyal Zihniyet ve Araştırmacı Düşünür Dergisi*. 4: 11, s. 542-565.
11. Önal, M. N. (2002). Türkçe’nin Eğitimi ve Öğretiminde Oyun Tekerlemelerinin Yeri ve Önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 9, s. 1-17.
12. Ulutaş, N. (2009). Asaf Hâlet Çelebi’nin Şiirlerinde Çocuk, Masal ve Tekerleme. *Turkish Studies*. 4: 1-1, s. 1103-1133.
13. Yücesoy, M. (2022). Mardin Artuklu Yöresine Ait Müzikli Çocuk Oyunları ve Tekerlemelerin Ritim Eğitiminde Kullanılması. *Sosyal Bilimler Çalışmaları Dergisi*. 8: 104, s. 3699-3822.

Türkiye’de Çağdaş Türk Lehçelerindeki Tekerlemeler Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Türkiye’de çağdaş Türk Lehçelerindeki tekerlemeler üzerine yapılan çalışmaların sayıca fazla olmadığı, mevcut çalışmaların ise genellikle edebi alanda yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

Tezler

1. Azaat, M. H. (2009). *Kerkük Türkleri Bilmecelerinde Yapı ve Konu*. (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
2. Cihandır, Y. (2009). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ’ndeki Okul Öncesi Çocukların Ninni, Tekerleme ve Masallar Aracılığı ile Türkçe Dil Becerilerini Kazanmaları*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
3. Hydaverdi, E. (2018). *Kosova’da Yaşayan Türklerin Somut Olmayan Kültürel Mirası Üzerine Bir Çalışma*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
4. Khorshidi, G. (2018). *Kaşkay Türklerinin Çocuk Edebiyatı Ürünleri ve Bu Ürünlerin Çocuk Gelişimi Üzerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
5. Nussipkhan, G. ve Öger, A. (2021). *Kazak Çocuk Folkloru*. (Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
6. Omar, B. Q. (2021). *Irak- Kerkük İli Altunköprü İlçesi Halk Bilimi Monografisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
7. Supataeva, S. (2019). *Kırgız Türklerinde Çocuk Folkloru*. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Makaleler

1. Atay, A. (2015). Nogay Masallarında Formeller. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*. Sayı: 19, s. 7-21.
2. Aydemir, H. (2018). Macaristan Kuman- Kıpçaklarından Kalan Bir Sayışmaca Üzerine Dilbilimsel Açıklamalar. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. 18: 18, s. 13-30.

3. Bayrakdarlar, T. (2023). Türkmen Masallarında Formeller. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*. 7: 2, s. 1617-1655.
4. Cihandır, Y. (2013). Tekerlemeli Ve Sözlü Oyunların KKTC'deki Okul Öncesi Çocukların Türkçe Dil Becerilerine Kazanımları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*. 6: 12, s. 175-183.
5. Duymaz, A. (1998). Türkmen Tekerlemelerin (Sanavaçların) Şekil ve Tür Özellikleri Üzerine. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*. Sayı: 5, s. 172-189.
6. Koca, E. ve Koca, A. (2015). Kırgız Sözlü Geleneğinde Canılmaçtar (Tekerlemeler). *IV. Uluslararası Türk Dünyası Ekonomi Formu Bildiriler Kitabı. Hitit Üniversitesi* s. 135-146.
7. Mahdum, A. N. (2005). Türkmenistan'da İlk Mektep Dönemi Medrese Eğitiminde Tekerleme Kullanımı. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*.
8. Nergis, B. (2023). Türkiye'ye Yerleşen Afganistan Kazaklarından Derlenmiş Tekerleme, Bilmece ve Atasözleri. *Milli Folklor*, 53: 71-78.
9. Pokrovskaya, İ. (2014). Çağdaş Türk Dilinde Dini Kelimelerin Laikleşmesi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*. Sayı:20, s. 67-76.
10. Şimşek, S. (2018). Kırgız Bilmecelerinde Sovyet İdeolojisinin Etkileri. *TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. 6: 12, s. 441-459.

Bildiriler

1. Yazıcı Ersoy, H. (2019). *Başkurt Çocuk Oyunlarında Tekerleme ve Bilmecelerin Özellikleri*. XI. Uluslararası Dünya Dili English Sempozyumu 16-18 Ekim 2019, s. 1043-1054.
2. Koca, E. ve Koca, A. (2015). Kırgız Sözlü Geleneğinde Canılmaçtar (Tekerlemeler). *IV. Uluslararası Türk Dünyası Ekonomi Formu Bildiriler Kitabı. Hitit Üniversitesi* s. 135-146.

Tez Çalışmasında Temel Alınan Kaynaklar

1. Kapalbaev O. ve Kalıgulov N. (2016). *Akıl Kençi Kırgız El Cañılmaçtarı*. Bişkek.

Bu kitap tez çalışmamın en temel başvuru kaynaklarından biridir. Oktyabr Kapalbaev ve Nurbek Kalıgulov tarafından hazırlanan *Akıl Kençi Kırgız El Cañılmaçtarı* adlı kitap 2016 yılında Bişkek şehrinde yayınlanmıştır. Kitap yüz yirmi yedi sayfadan oluşmakta olup içeriğinde kırk ikinci sayfaya kadar giriş sözü, tekerlemeler hakkında genel bilgi verilmiştir. Kırk ikinci sayfadan yüz yirmi yedinci sayfaya kadar toplam üç yüz altı Kırgızca tekerleme verilmiştir. Kırgızca tekerlemelerin derli toplu olarak verilmesi açısından başlıca kaynaklardan sayılmaktadır.

2. <https://bilim-kg.com/zhanylmachtar/>

Kırgızca tekerlemelerle ilgili yukarıda verilen “*Akıl Kençi Kırgız El Cañılmaçtarı*” adlı kitaptan sonra en fazla tekerlemeye 2021 yılında derlenerek koyulan yukarıda linki verilen çevrimiçi kaynak üzerinden ulaşılmıştır. İnternet kaynağında yer alan bu çalışmadan söz konusu kitapta yer alanlardan hariç toplam altmış dört tekerleme tespit edilmiştir.

3. Dunkanaev A.T. ve İsaeva G.A. (2011). *Cañılmaç Tili*. Karakol.

Abdıkalık Toktoguloviç Dunkanaev ve Gülzat Askarbekovna İsaeva tarafından 2011 yılında Karakol şehrinde yayınlanan *Cañılmaç Tili* adlı bu kitapta yukarıda bahsettiğimiz kaynaklardan farklı olarak toplamda yirmi yedi tekerleme tespit edilmiştir. Toplam yetmiş bir sayfadan oluşan bu kitapta öncelikle giriş bölümünde genel bilgi verildikten sonra tekerlemeler hakkında bilgiler verilmiş ve tekerleme örnekleriyle açıklanmıştır.

4. Abdraimov, K. (2007). *Cañılmaç – Kep Madaniyatına Üyrötüünün Bağıtı*. Bişkek.

Kanıbek Abdraimov tarafından hazırlanan 2007 yılında Bişkek Üniversitesi tarafından yayınlanan filoloji fakültesi öğrencileri için oluşturulan bu kitap yirmi yedi sayfadan oluşmaktadır. Kitapta öncelikle tekerlemeler hakkında genel bilgi verildikten sonra Kırgızca tekerlemeler örneklerle açıklanmış ve diğer tekerlemeler sırayla verilmiştir. Bu kitaptaki tekerlemelerin çoğu diğer kaynaklarda bulunmakta olup farklı olarak on iki tekerleme tespit edilmiştir.

5. Mukambaev, C. (1971). *Kırgız El Tabışmaktarı, Cañılmaçtarı, Kalptarı*. Frunze.

Mukambaev ve Tařtemirov tarafından derlenen bu kitap 1971 yılında yayınlanmıştır. Kırgızca tekerlemelerle ilgili bilimsel kaynaklar arasından en eski kaynak olduğunu söylemek mümkündür. Bu kitap toplamda yüz seksen sekiz sayfadan oluşmakta olup *tabışmaktar* (bulmacalar), *cañılmaçtar* (tekerlemeler) ve *kalptar* (yalanlar) başlıklı üç bölümü içermektedir. Kitapta, öncelikle bulmacalar hakkında genel bilgi verilmiş, ardında bulmaca örnekleri sunulmuştur. Daha sonraki altı sayfada tekerlemeler yer almakta ve son bölümde yalanlamalar verilmiştir. Bu kitaptaki tekerlemelerin çoğu diğer kaynaklarda da bulunduğundan yukarıda adı geçen kaynaklardan farklı olarak sadece bir tane tekerleme tespit edilmiştir.

1. BÖLÜM

GENEL TÜRK KÜLTÜRÜNDE TEKERLEMELER

1.1. GENEL TÜRK HALK EDEBİYATINDA TEKERLEME

1.1.1. Tekerleme Kavramı

Tekerlemeler genellikle masala başlarken kullanılan ancak şekli, içeriği ve anlamı kesin olarak belli olmayan anlamlı veya anlamsız sözcüklerin bir araya gelmesiyle oluşan halk edebiyatı türü olarak tanımlanmaktadır. Söylerken kulağa hoş gelen ve eğlenmek amacıyla dil sürçmesini sağlayacak sözcüklerin bir araya getirilmesiyle oluşan tekerlemeler; masal, bilmece, ninni ve halk hikâyeleri içerisinde de yer almaktadır. Tekerlemelerin bu türler içerisinde bulunması bazen içerik ve anlam yönünden ayırt edilememesine neden olmaktadır (Duymaz, 2002, s. 9).

Türk kültüründe büyük öneme sahip olan tekerleme türü, Türkiye Türkçesinin başlıca sözlüklerinden olan Türkçe Sözlük'te "1. Tekerlemek işi; 2. Çoğunlukla basmakalıp söz; 3. Birbiriyle uyumlu hazır söz kalıbı; 4. *ed.* Çoğunlukla, masalların genellikle başında bulunan "Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde." gibi uyaklı giriş veya ara sözler; 5. *ed.* Saz şairleri arasında yapılan deyiş yarışı; 6. *tiy.* Orta oyununda, özellikle Kavuklu'nun kullandığı sözler" (2011, s. 2171) şeklinde tanımlanmıştır. Derleme Sözlüğü'nde "1. Masallara başlarken söylenen yarı anlamlı yarı anlamsız sözler; 2. Atasözü" (1993, s. 3863) olarak açıklanmıştır. Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü'nde ise "Çeşitli ses taklitlerinden, ölçü ve kafiyeden, ikileme ve tekrarlardan yararlanılarak oluşturulan söz kümesi" (2001, s. 416) anlamında geçmektedir.

Tekerlemeler üzerine yapılmış olan bilimsel çalışmalarda şu şekillerde tanımlanmıştır:

"Tekerlemeler; şekil, konu, muhteva ve işlevleri bakımından sınırları tam ve kesin olarak çizilmemiş halk edebiyatı ürünleridir" (Duymaz, 2002, s. 9).

"Genellikle ölçülü, kafiyeli, simetrik, onomatopeli ve sürrealist anlamlı söz dizisi, bizde masalların giriş bölümlerinde sık görülür" (Akalın, 1970, s. 178).

Kaya (2004) “Vezin, kafiye, seci ve aliterasyonlardan istifade ederek hislerin, fikirlerin, hal ve hayallerin abartma, tuhafılık, zıtlık, benzetme, güldürü, kısa tanım yahut çağrışımlar yoluyla ortaya konulduğu manzum nitelikli basmakalıp sözler olarak tarif etmektedir” (Ungan, 2011, s. 142).

Tekerleme sözcüğü *teker* “1. Tekerlek; 2. Tekerlek biçiminde olan; 3. Bir gök cisminin daire biçiminde görünen yüzeyi; 4. Cismin gökyüzü üzerindeki iz düşümü” (TS, 2023, s. 3226) sözcüğüne isimden isim yapan *-lAmA* (<-lA-mA) (Korkmaz, 2009, s. 50) ekinin eklenmesiyle türemiştir (Gülensoy, 2007, s. 875).

Türkiye Türkçesinde *tekerleme* sözcüğüyle karşılanan bu sözlü edebiyatın türü Kırgızcada *cañılmaç* olarak adlandırılmakta olup *cañıl-* “Yanılmak, hata etmek” (Arıkoğlu vd., 2018, s. 510) fiiline *-mAç* fiilden isim yapım ekinin (Kasapoğlu Çengel, 2020, s. 143) eklenmesiyle türetildiği açıktır. *Tekerleme* türü diğer Türk yazı dillerinden olan Azerbaycan Türkçesinde *yanılmaç* (Azerbaycanca-Rusça Sözlük, 2006, s. 803), Kazak Türkçesinde *cañıltpaş* (Bektaev, Sözdik Slovar, 1995 s. 181) ve Altayca’da *tegerek* (Verbitskiy, 2005, s. 346) olarak geçmektedir.

Türkiye’de kullanıldığı gibi diğer Türk lehçelerinde genel bir tür anlamında kullanımı yaygın değildir. Bunun sebebi tekerlemelerin tür ve şekil problemine sahip olmasındandır. Tekerlemelerin alt dallarından olan yanılmaç veya sayışmaca sözleri daha yaygın kullanılmaktadır. *Tekerleme* sözcüğü Türkiye’de, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde ve Balkanlarda kullanılırken, Azerbaycan Türkçesinde “*pişrov, düzgü, sanama, çaşırtma* ve *yanılmaç*”, Gagauzca’da “*sayılmak, dil kırmak veya yanılmaç*”, Türkmencede “*yañılmaç ve sanavaç*” olarak kullanılmaktadır. Kırgızca’da “*cañılmaç*” olarak kullanılırken Kazakça’da “*cañıltpaş*”, Kazan Tatarcasında “*sanamış*”, Dobruca Tatarcasında “*sayma*”, Kırım Tatarcasında “*tez aytuv*” ve Irak Türkmencesinde “*çaşırtma*” olarak kullanılmaktadır (Duymaz, 2002, s. 13).

Türk kültüründeki tekerlemelerin kökeni net olarak bilinmese de, birçok kaynakta eski şaman inancına kadar dayandığı kaydedilmiştir. Şamanizm inancında tekerlemelerin çoğunlukla dini törenlerde, özellikle hastalıkların tedavisi sırasında söylenildiği bilinirken, günümüze gelinceye kadarki süre içerisinde kullanım alanlarının genişlediği gözlemlenmiştir. Bu da aslında tekerlemenin işlevinin gittikçe değiştiği anlamına gelmektedir (Duymaz, 2002, s. 13-14).

Tekerlemelerin kökeninin şaman inancına yani İslam öncesine dayandığı söylenilse de yazılı olarak ilk defa XI. Yüzyılda Kaşgarlı Mahmud' un yazdığı Türk dili ve kültürü açısından önemli bir eser olan *Dîvânu Lugâti't Türk* kitabında “Türk lehçelerinde kullanılan yazaçlar onsekiz temel yazaçtan ibarettir ve bunlar Türk yazısını meydana getirir. Şu ezberleticide bir arada görülebilirler: ehuke leffe semec nazaq bedr-ı şutiyye. Tüm yazaçlar bir araya getirildiğinde şu ezberletici içinde yazılabilirler: avaha veseqe yakada manaza beçera şatala şeklinde geçmektedir. Kâşgarlı DLT’de Türkçe yazaçlar hakkında bilgi verirken yazaçları Araplara daha kolay öğretmek için materyal olarak tekerlemeyi kullanmıştır” (DLT, 2007, aktaran: yenidenergenekon.com, 2023: 13).

1.1.2. Tekerlemelerin İşlevleri ve Türleri

Günümüzde insanı eğlendirme, düşündürme ve şaşırtma gibi işlevleri olan tekerlemelerin, özellikle küçük çocukların eğitiminde, güzel ve etkili konuşmasında, ayrıca yabancıların Türkçe öğreniminde ve diksiyonunun daha iyi olmasında da önemi büyüktür. Tekerlemeler insanın düşünmesine ve kendini ifade etmesine fayda sağlar.

Ungan (2011), “tekerlemelerin çocuklara dil çabukluğu kazandırdığını, özgüvenini pekiştirdiğini, kelime dağarcığının artırdığını ve ezber yapma kabiliyetlerini geliştirdiğini” (Ungan, 2011, s. 148-150) söylemektedir.

Duymaz (2002), tekerlemelerin işlevlerinden şöyle bahsetmiştir:

Tekerleme birbirine aykırı düşünceleri, olmayacak durumları bir araya getirip, mantık dışı birtakım sonuçlara varmakla şaşırtıcı bir etki yaratır. Bu yönüyle tekerlemeler beklenmedik hayal oyunları ile şaşırtmak, eğlendirmek ve keyiflendirmek için başvuru söz oyunudur. Tören tekerlemeleri tabiat güçlerini, olaylarını ve varlıklarını etkilemek için kullanılan tılsımlı sözlerdir. Yanıltmacalar, çocukların dil gelişiminde önemli bir rol oynarlar. Masallarda zaman ve mesafe geçişlerinde kolaylık sağlayan bir kalıp ifade özelliği gösterir (Ungan, 2011, s. 150).

Tekerlemelerin geniş kullanım alanı ve işleviyle pek çok türü mevcut olup araştırma kitaplarında şu şekilde sınıflandırılmıştır:

1.1.2.1. Masal Tekerlemeleri

Masal tekerlemeleri masalların başında, ortasında, sonunda veya başka bölümlerinde kalıp bir şekilde ya manzum ya da nesir haliyle ortaya çıkan alışılmış

sözcüklerden oluşmaktadır. Masalların giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde tekerlemeler bulunmaktadır. (Artun, 2012, s. 134). Masalın başında gelen tekerlemeler masalın anlatımına başlanmasına öncülük eder, bu bölüme döşeme adı verilir. “*Bir varmış, bir yokmuş; Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde...*”

“Ungan (2011), giriş bölümündeki tekerlemelerin atmosfer oluşturarak dinleyiciyi masala hazırladığını, gelişme bölümünde dağılan dikkatleri toplamayı amaçladığını ve sonuç bölümünde yer alanların masal dinlemenin ödülünü oluşturduğunu söylemektedir” (Ungan, 2011, s. 144).

1.1.2.2. Oyun Tekerlemeleri

Oyun tekerlemeleri, oyun başında söylenerek ebenin seçilmesini veya oyuncuların rolünün belirlenmesini sağlarlar. Ayrıca oyunu renklendirme; oyuncuların el, ayak ve beden hareketlerini düzenleme, oyuncuları heyecanlandırma, coşturma veya kızdırma amacıyla söylenen oyun tekerlemeleri de vardır. Belirli bir ezgiyle el, kol ve çeşitli beden hareketlerinin katılımıyla söylenen başlı başına oyun tekerlemeleri, bebekleri eğlendirme, oyalama ve eğitime amacına yönelik söylenmektedir (Akt. Artun, 2012, s. 135). “*İyne battı, canımı yakdı, tombul kuş, arabaya koş, arabanın tekeri, İstanbul’un şekeri, hap hup altın top.*” (Caferoğlu, 1994, s. 79).

1.1.2.3. Tören Tekerlemeleri

Tören tekerlemeleri, geçmişten günümüze kadar kültürümüzle bütünleşmiş söz dizeleridir. Özellikle kültürümüzün yansımaları olan bu söyleyişlere; dini bayramlarda, bahar bayramlarında, doğum törenleri, sünnet merasimleri ve düğün gibi kültürel geleneklerimizde sıkça rastlanılmaktadır.

“Tören tekerlemeleri genellikle doğa olaylarını ve doğa varlıklarını etkilemek için esrareniz seslerin bir araya gelip söylenmesiyle oluşur. Gelenekler ve folklorik olaylarla ilişkili olan tören tekerlemeleri; çocuk tören tekerlemeleri ve büyüklerin katıldığı tören tekerlemeleri olarak ikiye ayrılırlar” (Akt. Artun, 2012, s. 136).

1.1.2.4. Yanıltmacalar

Bir tür söz cambazlığı olarak kabul edilen yanıltmacalar, çoğunlukla çocuk geleneğinde görülür. Söylenişi güç olan ve yanlış söylendiğinde söyleyeni komik duruma

düşüren bu söz oyunlarını hızlı ve doğru bir şekilde söyleyebilmek gerekir. Yanıltmacayı söyleyen kişi yanlış söylerse yani hata yaparsa bu yönüyle dinleyenleri eğlendirir (Artun, 2012, s. 136).

Ungan'a göre, "Benzer seslerin art arda tekrarlanmasıyla oluşur. Çocuğun dile ait sözcükleri benzer seslerden seçip ayırması ve seslendirmesi amaçlanır. Yanıltmacalar hem dil becerisi kazandırır hem de diksiyonun gelişmesine katkı sağlar" (Ungan, 2011, s. 145).

1.2. KIRGIZ HALK EDEBİYATINDA TEKERLEME

Kırgız tekerlemeleri yani *cañılmaçtar* Kırgız halk edebiyatı içerisinde yer alan çocuk edebiyatı ürünleridir. Çocukları düşündürürken eğlendirme, bilgilendirme ve kafiyeli, benzer ses telaffuzları nedeniyle dillerini geliştirmek için kullanılmaktadır. *Cañılmaçtar* diğer halk edebiyatı türlerinden olan atasözleri ve bilmecelemlerle benzerlik göstermektedir. Bu nedenle bir tekerleme hem atasözü hem de bilmece olabilmektedir.

Kırgız halkı geçmişten günümüze kadar yüzyıllardır gelenek ve göreneklerini korumuştur. Dil ve edebiyat eserlerini kuşaklarca aktararak sözlü olarak saklamışlardır. Halk arasında hâlâ daha yaygın olarak kullanılmaktadır (Abdraimov, 2007, s. 3).

Tekerlemeler, didaktik yani bir konu hakkında bilgi vermeyi ya da öğretmeyi amaçlayan biçim olarak şiir türüne benzeyen ama şiir değeri taşımayan halk edebiyatı ürünleridir. Kelime oyunu olan tekerlemeler sözlü halk edebiyatında uzun yıllar boyunca kullanılmaktadır. Hızlı konuşmamıza yardımcı olan tekerlemeler, eğitime katkıda bulunur. Tekerlemeler kafiyeli, çok sayıda ses ve heceye sahip, çocuklar için ilginç ve eğlenceli bulunan, onların ezberleme ve konuşma becerilerini geliştiren, doğru, net ve hatasız konuşmalarına yardım eden sözlü edebiyat türlerindendir. Eğitimde kelimelerin anlamlarını öğrenmede tekerlemelerin önemi büyüktür. Tekerlemeler öğrencilerin ruh halini iyileştirir ve kahkahaya boğar bu nedenle öğrenciler gülmek için net konuşmaya çalışır bu da tekerlemelerle diğer halk edebiyatı ürünleri arasındaki farkı gösterir. Tekerlemeler öğrencilerin çevreye bakış açısını değiştirir, diline zenginlik katar (Abdraimov, 2007, s. 3-4).

Nesilden nesile aktarılan sözlü halk edebiyatı ürünlerinden olan tekerlemeler, sözlü olarak bağımsız bir yaratıcılık türü olarak tanımlanır. Çocukların dili öğrenmelerine, kelimeleri ve duyguları anlamalarına yardımcı olmaya, hızlı tepki vermeyi ve

düşündürmeyi amaçlar. Ne kadar çok değişime uğrasalar bile önemini kaybetmeden tarihin bir parçası olarak korunmaktadırlar (Dunkanaev A.T. , İsaeva G.A. , 2011, s. 3-10).

Tekerlemeler düzensiz kelimelerden değil, mantık çerçevesinde sıralanmış kelimelerden oluşmaktadır. Çoğunlukla kafiyeli bir şekilde söylenmektedir (Kalıgulov N. 2016).

“Tekerlemeler şekil bilgisi bakımından türemiş kelimelerden ve anlatım biçimli seslerden oluştuğu için hızlı okunduğu zaman kelimeler tam söylenmez ve farklı harflerle değişir, dil kırılacak gibi çiğnenerek okunur” (Orozova, 2002, aktaran: Supataeva, 2019, s. 49).

Şiir şeklinde kısa kelimelerden oluşan tekerlemeler günümüzde okullarda çocuklar arasında yarışmalar şeklinde yaşatılmaktadır. Bu yarışma çok eğlenceli bir oyuna dönüşmektedir. Bu tür yarışmalarda yetenekli çocuk şairleri folklorun zengin hazinesinden faydalanarak halk arasında zihin bütünlüğüne dayanarak birçok tekerleme yaratmaktadırlar. Bu tarz okul programları yaygındır ve eğitim için kullanılmaktadır (Orozova, 2002, aktaran: Supataeva, 2019, s. 44).

Tekerlemeleri okumak, çocuğun dilini hızlı ve doğru okumaya alıştıırır. Tekerlemelerin eğitsel önemini takdir eden, şair ve yazarlar, yarattığı bu tür çalışmalara önem vermişlerdir. Tekerlemeler şekil bakımından ise türemiş kelimelerden oluşmaktadır. Hızlı bir şekilde okumayı gerektiren şiir özelliğini yansıtır. Tekerlemeler eskisi gibi çok okunmasa da, günümüzde gücünü kaybetmemiştir (Taştemiroy, 1973, aktaran: Supataeva, 2019, s. 44-45).

Cañılmaçları (Tekerlemeleri), ünlü Kırgız halk bilimci C. Mukambayev şöyle tanımlar: “Her bir sözünde yinelenen ünlü ya da ünsüz sesler bulunabilen, seslendirmesi çok zor, seçilen sözcüklerdeki hece sayısı genellikle fazla, tekrar gruplarının sıkça kullanıldığı, kısa ya da uzun mısralardan oluşan şiir türündeki kalıplaşmış halk bilimi unsurudur” (Mukambayev, 1971, aktaran: Koca, E. ve Koca, A. , 2015, s. 136).

“Kırgız Türkçesinde sözlü geleneğin 2, 3, 4 ve bazen daha fazla mısralı, çoğu zaman uyaklı, mısralardaki hece sayıları değişken anonim şiir türü olarak da kabul edilen cañılmaçlar, aliterasyon, asonans, anafor gibi ses sanatlarıyla ve aynı zamanda sözcük yinelemeleriyle şekillenen bir türdür” (Koca, E. ve Koca, A. , 2015, s. 137).

“Tekerlemelerin en önemli özelliklerinden biri de -mısralardaki hece sayısı farklı olsa da -çoğunlukla mısra başı ve mısra sonu “uykaşuu / uyak kullanımı”nın sağladığı ahenktir. Cañılmaçlardaki uyak sistemi daha çok mısra sonlarında görülmekle birlikte mısra başlarında da yer almaktadır. Bilindiği gibi Türk şiirinin ilk örneklerinde kafiye, mısra başındaydı. Reşit Rahmeti Arat, “Eski Türk Şiiri” adlı eserinde, kafiye nazmın en önemli şartlarından biri olarak görür ve tespit edilebilen ilk Türk şiirlerinde kafiye mısra başında kullanıldığına işaret eder. Osman Fikri Sertkaya bunları ‘baş kafiye’ olarak isimlendirir ve baş kafiye göz için olduğunu düşünür” (Sertkaya, 1986, aktaran: Koca, E. ve Koca, A. , 2015, s. 138).

2. BÖLÜM

KIRGIZ TEKERLEMELERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE AKTARMASI

TRANSKRİPSİYON	AKTARMA
<i>Aarılarda baarı bar, Bal çeekte aarı bar, Aarılarda balı bar, Arı cakta dağı bar</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 109).	Arılarda her şey var, Bal kovanında arı var. Arılarda bal var, Diğer tarafta da var.
<i>Aarılardın balı bar, Açuusu bar, kaarı bar. Cakındaba, narı bar, Biriñ emes, baarıñar</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 102).	Arıların balı var, Siniri var, öfkesi var. Yaklaşmayın, öteye gidin, Biriniz değil, hepiniz.
<i>Adırañdagan Adırañbaydı, Kalptı köp aytkan Kadırañbaydı, Sen ardandıra albasañ, Men ardandıra almak belem, Men ardandıra albasam, Sen ardandıra almak beleñ?</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 54)	Böbürlenlen Adırañbay'ı, Yalanı çok söyleyen Kadırañbay'ı, Sen utandıramazsan, Ben mi utandırabilirim? Ben utandıramazsam, Sen mi utandırabilirsin?
<i>Adıraysañ adırayarıña adıray, Çadıraysañ çadırayarıña çadıray. Akıraysañ akırayarıña akıray, Çakıraysañ çakırayarıña çakıray. Maa demekten maldaş urup bakıray, Bakırganday ne boldu ele kapıray</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 91).	Gözlerini belirtirsen belerteceğin kişiye belirt, Böbürlenirsen böbürleneceğin kişiye böbürlen. Sinirli bakarsan sinirli bakacağın kişiye bak, Gözlerini açacağın kişiye aç. Çok istersen bağdaş kurup gözlerini kocaman aç, Bağırarak ne oldu ki yahu.
<i>Adırda altı arkar bar, Kırda kırk arkar bar. Kırk arkar da kart arkar bar, Altı arkarda bala arkar bar</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 60).	Tepecikte altı yaban koyunu var, Tepede kırk yaban koyunu var. Kırk yaban koyunu içinde yaşlı yaban koyunu var, Altı yaban koyunu içinde yavru yaban koyunu var.

<i>Ak bay, tak bay, Kara mende kaşka tay. Kuldu-kuldu-kuldu bay Kurup kalgan sandı bay. Akalekey, çabalekey Çım-çım-çım (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 57).</i>	Akbay, Takbay, Bak bende (var) akıtmalı tay. Kuldu, Kuldu, Kuldubay Perişan olmuş Sandıbay. Alaca, kırlangıç Cim, cim, cim.
<i>Ak çaynekte kök kapkak, Kök çaynekte ak kapkak (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 56).</i>	Beyaz çaydanlıkta mavi kapak, Mavi çaydanlıkta beyaz kapak.
<i>Ak depter, kök depter, Cıkcıyma köp depter. Alsak dep ak depter Körsök dep kök depter Köñülgö köp degdeer (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 58).</i>	Beyaz defter, mavi defter, Yığılmış çok defter. Alsak deyip beyaz defter, Görsek deyip mavi defter, Gönül çok ister.
<i>Ak karganın karasın kara, Kara karganın agın kara. Agına kara caraşpayt eken, Karaga ak caraşat beken? (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 104)</i>	Beyaz karganın karalığına bak, Karakarganın beyazılığına bak. Beyaza kara yakışmıyormuş, Karaya beyaz yakışır mıymış?
<i>Ak karluu Ala-Toodo aralça bar, Al aralçada ala arça bar. Ala arça için aralasañ Ala arça içinde bal arça bar (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 70).</i>	Beyaz karlı Ala-Dağ'da adacık var, O adacıkta alaca ardıç var. Alaca ardıç arasında dolaşırsan, Alaca ardıç arasında bal ardıç var.
<i>Ak kögüçkön, Kök kögüçkön, Ak kögüçköngö körüşkön. Kök kögüçkön, Kök kögüçköngö körüşkön. Ak kögüçkön, Ak kögüçkön kök kögüçköngö körüştübü? Kök kögüçkön ak kögüçköngö körüştübü? (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 105)</i>	Beyaz güvercin, Mavi güvercin, Beyaz güvercinle görüşmüş. Mavi güvercin, Mavi güvercinle görüşmüş. Beyaz güvercin, Beyaz güvercin mavi güvercinle görüştü mü? Mavi güvercin beyaz güvercinle görüştü mü?
<i>Ak kuş, appak kuş, Ak kuştun appagina ayranmın. Ak kuştun appaktığı Aktığınday ayrandın (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 78).</i>	Beyaz kuş, bembeyaz kuş, Beyaz kuşun bembeyazlığına hayranım. Beyaz kuşun bembeyazlığı, Beyazlığı gibi ayranım.

<i>Ak monçok, kök monçok, Ayabay köp monçok. Köp monçok içinde Kögültür köz monçok (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 55).</i>	Beyaz boncuk, mavi boncuk, Çok fazla boncuk. Çok boncuğun içinde, Mavi nazar boncuk.
<i>Ak taş, kök taş, Aldı Bektaş. Al dep boz taş, Kaldı köp taş (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 92).</i>	Beyaz taş, mavi taş, Aldı Bektaş. Al deyip boz taş, Kaldı çok taş.
<i>Ak ulaktın kulagın kara, Kulagı kara ak ulak, Karanı kaydan taptı bu çunak. Ak ulaktın kulagı – kara (BİLİMKG, 2021).</i>	Beyaz oğlağın kulağına bak, Kulağı siyah beyaz oğlak, Siyahı nereden buldu bu kulaksız. Beyaz oğlağın kulağı siyah.
<i>Ak uy önögün calayt, Abakem ötügün camayt (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 51).</i>	Beyaz inek eşini yalar, Amcam çizmelerini yamar.
<i>Akılay ak alma aldı, Ak almanı Akılay aldı. (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 83).</i>	Akılay beyaz elma aldı, Beyaz elmayı Akılay aldı.
<i>Akman tappay Aktandı, Aktan tappay Akmandı. Akmalasıp eköo teñ, Eki cakka attandı. Aktan tappas Akmandı, Akman tappas Aktandı (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 98).</i>	Akman bulamayınca Aktan'ı, Aktan bulamayınca Akman'ı. İkisinde takipleşip, İki yöne yöneldi. Aktan bulamaz Akman'ı, Akman bulamaz Aktan'ı.
<i>Akmat Taşmatka köp alma berdi, Taşmat Akmatka ak alma berdi. Taşmat Akmatka az alma berdibi, Ce Akmat Taşmatka köp alma berdibi (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 101).</i>	Akmat Taşmat'a çok elma verdi, Taşmat Akmat'a beyaz elma verdi. Taşmat Akmat'a az elma verdi mi? Ya da Akmat Taşmat'a çok elma verdi mi?
<i>Al aralda da maral, Bul aralda da maral, Ot eken aralga da maral, Ottosun aralga da maral (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 42).</i>	O adada da geyik, Bu adada da geyik, Ot imiş adaya da geyik, Otlasın adada da geyik.
<i>Al aralda da maraldar,</i>	O adada da geyikler,

<i>Bul aralda da maraldar, Al araldın maraldarı Bul araldın maraldarın Kaçan aralaar (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 56).</i>	Bu adada da geyikler, O adanın geyikleri, Bu adanın geyikleri (arasında), Ne zaman dolaşır.
<i>Al balaluu maral, Balaluu maral-caraluu maral. Caraluu calgız maraldı, Caşırdı capçaşıl badal (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 102).</i>	O yavrulu geyik, Yavrulu geyik, yaralı geyik. Yaralı yalnız geyiği, Sakladı yemyeşil çalı.
<i>«Al» da, «tın» degen «altın» – deyt. Altındı al da, tın – deyt. Adam altın, altın, altın – deyt, Altın adamdı ceyt. Adamdı altın ceybi, Altın adam cegiç deybi? (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 42)</i>	“Al” ve “tın” diyen “altın” der. Altını al ve dinlen (rahatla) der. İnsan altın, altın, altın, der, Altın insanı yer. İnsanı altın yer mi? Altın insan yiyici der mi?
<i>Ala kara taz tazkara askada, Ala bala taz tazkara arçada (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 110).</i>	Siyah alacalı kel akbaba kayada, Alacalı yavru kel akbaba ardıçta.
<i>Ala karga, kara karga, Kara kargadan ala karga uçat aşıp, Ala kargadan kara karga ozot şaşıp, Kargalar kargalardan bolboyt aşık, Kargalar kargalardan ketpeyt aşıp (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 58).</i>	Alaca karga, siyah karga, Siyah kargayı alaca karga geçerek uçar, Alaca kargayı siyah karga aceleyle geçer, Kargalar kargalardan üstün olmaz, Kargalar kargalardan öne geçmez.
<i>Ala köldö bala bar, Ala köldöğü al balaga Bala ala bar (Abdraimov, 2007, s. 11).</i>	Ala gölde çocuk var, Ala göldeki o çocuğa Bal götür.
<i>Ala ulagımdın tuyagında alası, Ala ulagımdın kulagının tazası ay. Ala ulagımdın tuyagının alası ay, Ala ulagımdın tuyaktarın, Kulaktarın karaçı ay (BİLİMKG, 2021).</i>	Alaca oğlağımın toynağında alacası, Alaca oğlağımın kulağının temizliği, hey, Alaca oğlağımın toynağının alacası, hey, Alaca oğlağımın toynaklarına, Kulaklarına bak, hey.
<i>Ala-Arçada da arça bar, Aralçada da alça bar. Aralçanı Ala-Arça – dep,</i>	Ala-Arçada'da ardıç var, Aralça'da da kiraz var. Aralça'ya Ala-Arça deyip,

<i>Ala-Arçanı Aralça – dep, Adaşıp cüröt kançalar (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 67).</i>	Ala-Arça'ya Aralça deyip, Yolunu kaybediyor niceleri.
<i>Alabataga alabatalatpastan, Alabataga alabatalatıp, Alabataga alabatalatabız (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 42).</i>	(Toprağı) tuzçalısına kaplatmadan, (Toprağı) tuzçalısına kaplatıp, (Toprağı) tuzçalısına kaplatacağız.
<i>Ala-Belden Ala-Belge, Karap elge. Ala bar – dep, Aytat celge. Salamımdı Kalgan elge (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 101).</i>	Ala-Bel'den Ala-Bel'e, Halka bakıp. Götür deyip, Yele söyler. Selamımı, Kalan halka.
<i>Ala-bula balık alabuga, Alabuga balık bolboyt eken, Ala-Buka suuda (BİLİMKG, 2021).</i>	Benekli balık alabalık, Alabalık bulunmuyormuş, Ala-Buka deresinde.
<i>Alakanda balapan, Balapanga alakan Kenen-kesir talaaday, Körüngönün karasañ (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 84).</i>	Avuç içinde cıvcıv, Cıvcıve avuç içinin, Geniş bir tarla gibi, Görünmesi çok ilginç.
<i>Alaňgazardın alaňgazarlığı, Alaňgazarda alaňgazarlatpadıbı Alaňgazardın alaňgazarlığı, Alaňgazardı alaňdatpadıbı (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 101).</i>	Telaşlının telaşlılığı, Telaşlıyı telaşlandırmadı mı? Telaşlının telaşlılığı, Telaşlıyı korkutmadı mı?
<i>Alar ak kuularbı, Aşkan sak kuularbı? Añçını alar azgırabı, Añçını aldap cazgırabı, Añçıga alar attırabı? (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 64)</i>	Onlar beyaz kuğular mı? Fazla uyanık kuğular mı? Avcıyı onlar kandırır mı? Avcıyı kandırıp yolunu şaşırtır mı? Avcıya onlar ateş ettirir mi?
<i>Alarda aral bar, Aralda alar bar (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 95).</i>	Onlarda ada var, Adada onlar var.
<i>Almaz kagazga kaz – dep cazdı, Apaz cazuunu caz – dep cazdı.</i>	Almaz kâğıda kaz diye yazdı, Apaz yazıyı yaz diye yazdı.

<i>Kazda tamga azbı, Cazda tamga azbı, – Dep attar cazdı (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 100).</i>	Kazda harf az mı? Yazda harf az mı? Diye isimler yazdı.
<i>Altı ayrı kuyruk, Anan calkı ayrı kuyruk. Aytçı kança ekenin Calpı ayrı kuyruk (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 57).</i>	Altı çaylak, Ve yalnız çaylak. Haydi, söyle kaç tane, Toplam çaylak.
<i>Altı bala Altıgananı araladı. Altıgana Altı balanı caraladı (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 84).</i>	Altı çocuk, Akasyayı dolaştı. Akasya, Altı çocuğu yaraladı.
<i>Altı batman buuday cep, dan cıttangan çoñ Coloy. Altımış alptı bir soyup, kan cıttangan çoñ Coloy (Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 45).</i>	Altı batman buğday yiyip, Tahıl kokan iri Coloy. Altmış alpı toplu kesip, Kan kokan iri Coloy.
<i>Ana aral, mına aral, Mına aral maral aral. Ana aral mal aral Mal araldı maral aralaarbı? Maral araldı mal aralaaarbı? (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 106)</i>	O ada, bu ada, Bu ada geyikli ada. O ada hayvanlı ada. Hayvanlı adayı geyik dolaşır mı? Geyikli adayı hayvan dolaşır mı?
<i>Anar alma aldı, Almaş anar aldı, Almaş alma alam – dep, Anar anar alam – dep, Almaşıp adaşıp kaldı (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 55).</i>	Anar elma aldı, Almaş nar aldı, Almaş elma alayım diye, Anar nar alayım diye, Değiştirince karıştırdılar.
<i>Anciyandan kelgen ak kañkı eer, Anı men ancılap minbey, Kim ancılap minet? (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 53)</i>	Andican'dan gelen beyaz işlemeli eyer, Ona ben kıymet vererek binmesem, Kim kıymet vererek biner?
<i>Apam almadan üçtü üzdü, Almuruttan da üçtü üzdü. Boyu cetpegenin küüsö, Cerge baarı tüz tüştü (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 71).</i>	Annem elmadan üçünü kopardı, Armuttan da üçünü kopardı. Boyu yetmeyenini silkelediğinde, Yere hepsi doğrudan düştü.

*Apam Asılga akıl aytat,
Asıl Akılga akıl aytat.
Akıl Asıldın akılın ukpayt,
Aldırtan köziün akıraytat.
Akıldı kayra Akıl aytat,
Aytkada da katıra aytat.
Asıl Akılga köziün akıraytat,
Akıl Asılga köziün bakıraytat,
Asıl akılga söziün bakıra aytat
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 98).*

Annem Asıl'a öğüt söyler,
Asıl Akıl'a öğüt söyler.
Akıl Asıl'ın öğüdünü dinlemez,
Çaktırmadan gözünü belirtir.
Öğüdü yine Akıl söyler,
Söyleyince de çok iyi söyler.
Asıl Akıl'a gözünü belirtir,
Akıl Asıl'a gözünü belirtir,
Asıl Akıl'a sözünü bağırarak söyler.

*Apam toodo, cay çaylap
Toptop berdi, kam kaymak.
Kam kaymakta bal kaymak.
Bal kaymaktı may maylap
Mayda cedim, cay çaylap
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 116).*

Annem dağda, yaz boyunca
Toplayıp verdi, has kaymak.
Has kaymak, bal kaymak.
Bal kaymağı yağ yapıp,
Mayıs'ta yedim, çayla beraber.

*Apapak
Ak ırgay,
Ak ırgay
Ağın ay.
Alsam deym,
Akıykat,
Aska taş,
Aldırbay.
Aska taş
Akıytat,
Atanı
Armanı ay.
Azabı
Az emes,
Ar iştin
Ar kaday
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 112-113).*

Bembeyaz,
Beyaz taşarmudu,
Beyaz taşarmudu,
Ne kadar beyaz.
Alsam der,
Hakikat,
Kayalık taş,
Aldırmayıp.
Kayalık taş,
Göz diktirir,
Ne
Yazık ki.
Eziyeti
Az değil,
Her işin
Her türlü.

*Araanı alar araalar,
Alar araalabasa,
Al araanı
Bular araalar
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 91).*

Testereyle onlar keser,
Onlar kesmezse,
O testereyle,
Bunlar keser.

*Arala balam, arala,
Ataña bir az karala.
Sen aralabaganda kim aralaşmak ele
Sen karalabaganda kim karalamak ele*

Dolaş çocuğum, dolaş,
Babana az da olsa bak.
Sen dolaşmazsan kim dolaşır ki.
Sen bakmazsan kim bakar ki.

(Abdraimov, 2007, s. 23).

*Aralda turgan türdüü targıl maral,
Targıl maraldı taltaya
Emizgen ala maral
(Abdraimov, 2007, s. 12).*

Adada var türlü boz geyik,
Boz geyiği ayaklarını açarak
Emziren alageyik.

*Araldı araladık,
Alarga karaladık.
Alarga kabılalbay,
Karalap araladık
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 91).*

Adayı dolaştık,
Onlara baktık.
Onları bulamayıp,
Bakarak dolaştık.

*Aralga alar barabı,
Alarga aral barabı.
Alardan anar alabı,
Anardan alar alabı
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 97).*

Adaya onlar varır mı?
Onlara ada varır mı?
Onlardan nar alır mı?
Nardan onlar alır mı?

*Argımanın cakşısı,
azıraak ottop, köp cuuşayt.
Azamattın cakşısı,
azıraak süylöp, köp tıñşayt
(Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 33).*

*Argımak*¹ atın iyisi,
Daha az otlayıp, çok geviş getirir.
Delikanlının iyisi,
Daha az konuşup, çok dinler.

*Arı çok arsız delet,
Arsızdar alsız kelet.
Alsız arı çoktu,
Tireşse baarı ceñet
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 126).*

Küstaha arsız denilir,
Arsızlar güçsüz gelir.
Güçsüz küstahla,
Dövüşürse herkes yener.

*Arkı öyüzdö eki ögüz,
Berki öyüzdö eki ögüz.
Eki ögüzdü ekööbüz,
Kantip alıp ötöbüz
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 72).*

Karşı tarafta iki öküz,
Bu tarafta iki öküz.
İki öküzü ikimiz,
Nasıl (sudan) geçireğiz.

*Asan kazan asam deyt,
Ar kim kaçan deyt.
Asan asam deyt,
Kazan kaçam deyt
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 86).*

Asan et pişiririm der,
Herkes ne zaman der.
Asan pişiririm der,
Kazan kaçarım der.

*Asan menen Üsön egiz,
Apal menen Üpöl egiz.*

Asan ile Üsön ikiz,
Apal ile Üpöl ikiz.

¹ **Argımak:** Argımak, dayanıklılığı ve asaleti ile ünlü bir at cinsi (Arıkoğlu vd. , 2017, s. 133).

<i>Asan uluubu, Apal suluubu, Üsön uluubu, Üpöl suluubu?</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 67)	Asan büyük mü, Apal güzel mi? Üsön büyük mü, Üpöl güzel mi?
<i>Asan Üsöndön üç münöt erte töröldü, Üsön Asandan üç münöt keç töröldü. Asan çoñbu? Üsön çoñbu? Çoñu Asanbı Çoñu Üsönbü?</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 73)	Asan Üsön'den üç dakika erken doğdu, Üsön Asan'dan üç dakika geç doğdu. Asan mı büyük? Üsön mü büyük? Büyüğü Asan mı? Büyüğü Üsön mü?
<i>Asıl ayamak ala bel Asılınan ala kel</i> (Abdraimov, 2007, s. 13).	Değerli bölge karlı dağ geçidi, Değerlisinden getir.
<i>Askadağı kart arkar, Kart arkar müyüzün karkaytar. Ata albagan caş mergen Ayadım dep kalp aytar</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 79).	Kayadaki yaşlı yaban koyunu, Yaşlı yaban koyunu boynuzunu dikleştirir. Ateş edemeyen genç avcı, Acıdım deyip yalan söyler.
<i>Asmanda ak bulut, Asmanda turup. Kararıp-kararıp barıp Möndürün töktü urup, Camagırın töktü kuyup</i> (BİLİMKG, 2021).	Gökyüzünde beyaz bulut, Gökyüzünde durup. Kararıp kararıp gidip Dolusunu döktü vurup, Yağmurunu yağdırdı döküp.
<i>Asmanda cıldız köppü, Cerde kırgız köppü, Cıldızdar kırgızdarbı, Kırgızdar cıldızdarbı, Kırgızdar cıldızdı süyöt, Cıldızdar kırgızga küyöt</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 54).	Gökyüzünde yıldız mı çok, Yerde Kırgız mı çok, Yıldızlar Kırgızlar mı? Kırgızlar yıldızlar mı? Kırgızlar yıldızı sever, Yıldızlar Kırgızlara parlar.
<i>Asmanda cüz kögüčkön, Bölünüşüp üç-üçtön, Uçup öttü üstübüzdön, Üstübüzdön ötkön cüz kögüčkön, Bölünüptür üç-üçtön</i> (BİLİMKG, 2021).	Gökyüzünde yüz güvercin, Bölünerek üçer üçer, Uçup gittiler üzerimizden. Üzerimizden geçen yüz güvercin, Bölünmüşler üçer üçer.
<i>Asmanda eki kıska Ayırıkuyruk: Biri ak kıska ayrı kuyruktuu Ayırıkuyruk,</i>	Gökyüzünde iki kısa çaylak: Biri beyaz kısa çatallı kuyruklu çaylak, Biri siyah kısa çatallı kuyruklu çaylak.

<i>Biri kara kısa ayrı kuyruktuu Ayrıkuyruk. Ak kısa ayrı kuyruktuu Ayrıkuyruk Kara kısa ayrı kuyruktuu Ayrıkuyruktun colun toso, Kara kısa ayrı kuyruktuu Ayrıkuyruk Ak kısa ayrı kuyruktuu Ayrıkuyruktun colun tosot (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 43).</i>	Beyaz kısa çatallı kuyruklu çaylak, Siyah kısa çatallı kuyruklu çaylağın yolunu keserse, Siyah kısa çatallı kuyruklu çaylak, Beyaz kısa çatallı kuyruklu çaylağın yolunu keser.
<i>Asmandan ay agıldıbı, Ay cay agıldıbı. Cay agılğan Ay, Asmandı aylana aldıbı (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 74).</i>	Gökyüzünden ay geçiyor mu? Ay yavaş geçiyor mu? Yavaş geçen Ay, Gökyüzünü dolaşabildi mi?
<i>Asmandan kar tüştü, Kar ak tüştü. Kar bat tüştü. Kar şamalga uçtu, Kar karganı üşüttü, Balдар kardı küttü (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 73).</i>	Gökten kar düştü, Kar beyaz düştü. Kar hızlı düştü. Kar rüzgârla uçtu, Kar kargayı üşüttü, Çocuklar karı bekledi.
<i>Aş katıktı, Ayaş katıp, Aş katıksız, Baş katıp. Aş katıksız aş katıp, Aşsız kaldık taş katıp (BİLİMG, 2021).</i>	Yemek katığını, Arkadaş eşi katıp, Katıksız, Başımız ağrıyıp. Katıksız yemek sertleşip, Yemeksiz kaldık ne yazık.
<i>Aşır menen aşuu aşırılı, Aşım menen aşık-maşık aştaştırışalı (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 64).</i>	Aşır ile dağ geçidini geçelim, Aşım ile menteşeyi birleştirelim.
<i>Aştıktı baştıktan taşıp, Aştık baştıktan aşıp. Aşkan aştık aşsın – dep, Arı-beri bolduk taşıp (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 83).</i>	Tahılı torbayla taşıyıp, Tahıl torbadan aşıp. Taşan tahıl taşsın deyip, Hızlıca bitirdik taşıyıp.
<i>At semirse soorusun çokmokoşmokçu emes belek, Eki kayış, bir tizgin tokmokoşmokçu emes belek.</i>	At semirirse sağırsı yağ bağlamaz mıydı? İki kayıştan bir dizgin işlemeyecek miydik? İşte bu taze kayışın işlenmesine yardım etmez misiniz?

*Mına bu caş kayıştı
tokmoktoşpoysuzdarbı?
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 50)*

*Atakem et aşatat,
Et aşatsa, beş aşatat
(Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 10).*

Babacığım eti yer,
Eti yerse, beş kez yer.

*Atam bakkan uylardın,
Köpçülüğü karala,
Köpçülüğü sarala.
İşenbeseñ uylardın
Büt baarisın arala
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 66).*

Babamın baktığı ineklerin,
Çoğunluğu siyah alacalı,
Çoğunluğu sarı alacalı,
İnanmıyorsan ineklerin,
Bütün hepsine dolaş bak.

*Atpay şaşpay,
Taamay çappay.
Karağay taktay,
Kanday taştay
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 98).*

Ateş etmeden acele etmeden,
Hedefinden şaşmadan vurmadan.
Kökner tahta,
Nasıl taş gibi.

*Attamak
Attap kadam taştamak.
Atta bat,
Attabasañ artka kayt
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 99).*

Atlamak,
Atlayıp adım bırakmak.
Atla çabuk,
Atlamazsan geri dön.

*Attap barıp altı kuçak otun aldım,
Altı kotur narga artıp aldım
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 43).*

Atlayarak gidip altı kucak odun aldım,
Altı uyuzlu deveye yükledim.

*Attokurga at baktırıştı,
Atka bat atkastırıştı.
Bastırmaga attı
Bat başbaktırıştı.
Bastırmanı bat-bat
Batkak kılıştı
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 63).*

Attokur'a at baktırdılar,
Ata hızlı bindirdiler.
Ahıra atı,
Hızlıca soktular.
Ahırı hızlıca,
Çamur yaptılar.

*Ay talaada kar ıskırat,
Andan korkpoyt karışkır, at
(Abdraimov, 2007, s. 13).*

İssız kırdı kar uğuldar,
Ondan korkmaz kurt, at.

*Ay, ak keme, ak keme,
Ak keme keler bat ele.
Bat ele kelse ak keme,
Ak keme keldi bat debe*

Hey, beyaz gemi, beyaz gemi,
Beyaz gemi hızlı gelir.
Hızlı gelirse beyaz gemi,
Beyaz gemi hızlı geldi deme.

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 105).

*Ay, ak taylak, ak taylak,
Oyunkaraak tayrañdap.
Oyunkaraak ak taylak,
Abaylay kör col taygak*
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 100).

Hey, beyaz köşek, beyaz köşek,
Oyunsever şımarık.
Oyunsever beyaz köşek,
Dikkatli ol yol kaygan.

*Ay, ay, Aydarbay!
Kızıl müyüz uyuñdu,
Üyüñö ayday bar*
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 42).

Hey, hey, Aydarbay!
Kırmızı boynuzlu ineğini,
Evine sürerek götür.

*Ayıl kongon ala bel,
Ala belge bara kel.
Ala beldin altı tüp
Almasınan ala kel*
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 63).

Köyün yerleştiği alaca çukur,
Alaca çukura uğrayıver.
Alaca çukurun altı elma ağacının,
Elmasından getiriver.

*Ayıldeşke ayıldeş,
Kılabız dep ayırbaş
Alıp kelip ayırmaç,
Kılbadı bı ayırbaş*
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 71).

Köylü ile köylü,
Değiş tokuş yaparız deyip,
Getirerek eyeri,
Değiş tokuş yaptılar.

*Ayperinin çoñ enesi Akçolpon,
Ayperini taap keldi çoñ coldon.
Ayperini tappaganda çoñ coldon,
Ayperisi korkup kalmak koylordon*
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 104).

Ayperî'nin büyük annesi Akçolpon,
Ayperî'yi bulup getirdi ana yoldan.
Ayperî'yi bulamasaydı ana yoldan,
Ayperî'si korkacaktı koyunlardan.

*Aysuluunu ayday suluu kızdeşet,
Ayday suluu kızdı Aysuluudeşet.
Aysuluu ayday suluu kızbı,
Ay Aysuluudan da suluubu*
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 103).

Aysuluu'ya ay gibi güzel kız derler,
Ay gibi güzel kıza Aysuluu derler.
Aysuluu ay gibi güzel kız mı?
Ay Aysuluu'dan da güzel mi?

*Azan aytkan Altıbay,
Ay çıkıkanda cartılay,
Azan aytat Altıbay.
Altı ay boldu Altıbay,
Azan aytat kaltırbay*
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 105-106).

Ezan okuyan Altıbay,
Yarım ay çıktığında,
Ezan okur Altıbay.
Altı ay oldu Altıbay,
Ezanı okur sürekli.

*Azizdin katasın atası tabat,
Atasının batasın Azizi bagat.*

Aziz'in hatasını babası bulur,
Babasının duası Aziz'i korur.

<i>Atası üçün Azizi azizbi, Azizi üçün atası azizbi? (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 105)</i>	Babası için Aziz'i aziz mi? Aziz'i için babası aziz mi?
<i>Badal aral, badal aral, Badal aralda ottogon bala maral. Baktiyar beesin alabataga Alabatalatam dep barıp, Alabataga özü alabatalanıp kaldı (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 43).</i>	Çalılı ada, çalılı ada, Çalılı adada otlayan yavru geyik. Baktiyar kısırağını tuzçalısına Otlatacağım diye götürüp, Tuzçalısına, kendi karışıp kaldı.
<i>Badal aral, badal aral, Badal aralda ottogon bala maral (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 57).</i>	Çalılı ada, çalılı ada, Çalılı adada otlayan yavru geyik.
<i>Bagımda bal aarı, Baykagıla baarıñar. Baykabasan aarılar Baş kötörtpöyt baarılar. Baarılasa aarılar, Bakırgıla baarıñar. Baykabasan baarıñar Balaa kılat aarılar (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 58-59).</i>	Bahçemde (var) bal arısı, Dikkatli olun hepiniz, Dikkatli olmazsanız arılar, Başkaldırtmaz hep beraber. Hep beraber saldırırsa arılar, Hepiniz bağırın. Dikkatli olmazsanız hepiniz, Bela açar arılar.
<i>Bagış badaldı araladı, Bagıştın artınan bala Badaldı aralap Bagışka bara alabı. Bagış badaldı arı araladı, Bagış balasına karaladı. Balasına karalagan Bagıştı, Badal aralagan bala taba alabı (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 71).</i>	Geyik çalıyı dolaştı, Geyiğin arkasından yavrusu, Çalıyı dolaşıp, Geyiğe gidebilir mi? Geyik çalıdan ileriye gitti, Geyik yavrusuna baktı. Yavrusuna bakan geyiği, Çalıda dolaşan yavru bulabilir mi?
<i>Bak – şağı menen bak, Şak – bağı menen şat. Şattuu baktın şağı köp, Şaktuu baktın baarı köp (BİLİMKG, 2021).</i>	Ağaç, dalı ile ağaçtır, Dal, ağacı ile mutludur. Mutlu ağacın dalı çok, Dallı ağacın her şeyi çok.
<i>Bakalar balırda bakıldayt. Bakıldagan bakalardan, Balır üstü balkıldayt. Balkıldagan balırdan Baka üstü calıldayt (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 122).</i>	Kurbağalar su yosununda bağırsır. Bağırsan kurbağalardan, Su yosunu sallanır. Sallanan su yosunundan Kurbağanın üstü parlar.

<i>Bak-bak, bak-bak</i> <i>Baka cayı batkak.</i> <i>Bak-bak dese maktap,</i> <i>Bat-bat aytat bak-bak</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 108).	Vırak-vırak, vırak-vırak Kurbağanın evi bataklık. Vırak-vırak derse överek, Hızlı hızlı söyler vırak-vırak (diyerek).
<i>Bakıt keldi, bat keldi,</i> <i>Bat keldi Bakıtkeldi.</i> <i>Bakıt keldi bakıttı alıp keldi,</i> <i>Bakıt Bakıtkeldini alıp keldi</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 75).	Bakıt geldi, çabuk geldi, Çabuk geldi Bakıtkeldi. Bakıt geldi bahtı getirdi, Baht Bakıtkeldi'yi getirdi.
<i>Bal çeekte bal aarı,</i> <i>Bal aarının arasında sarı aarı.</i> <i>Sarı aarını kubalap,</i> <i>Sabaladı karı aarı.</i> <i>Karı aarıdan korgolop,</i> <i>Kaçıp ketti sarı aarı</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 118).	Bal kovanında bal arı, Bal arının arasında sarı arı. Sarı arıyı kovalayıp, Süratlı gitti yaşlı arı. Yaşlı arıdan saklanıp, Kaçıp gitti sarı arı.
<i>Bal, bal kaymak, bal kaymak,</i> <i>Kudagıyga saktalğan sur bal kaymak</i> (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 44).	Bal, bal kaymak, bal kaymak, Dünür hanım için saklanan kurutulmuş bal kaymak.
<i>Bala baldan aldı.</i> <i>Baldan alğan,</i> <i>Aldın aldı.</i> <i>Aldın alğan aldım – dedi,</i> <i>Albaganı kaldım – dedi</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 88).	Çocuk baldan aldı. Baldan alan, Önünden aldı. Önünden alan aldım dedi, Alamayan yetişemedim dedi.
<i>Baldar</i> <i>Baariñar,</i> <i>Bul ırdı</i> <i>Başınan,</i> <i>Baykap,</i> <i>Bariñar.</i> <i>«Bnı»</i> <i>Bat «b» lap,</i> <i>Bat okup</i> <i>Bagıñar.</i> <i>Babır,</i> <i>Babıraar,</i> <i>«Ba-ba» lap</i> <i>Baldıraar,</i> <i>«Bay-baylap» .</i> <i>«Bay-baylap»</i>	Çocuklar Hepiniz, Bu şarkıyı Başından, Dikkatlice, Hepiniz. “B’yi” “B” yi hızlı tekrarlayıp, Hızlı okuyup Öğrenin. Çok konuşan, Çok konuşur, “Ba-ba” deyip Anlaşılması güç olup mırıldanır, “Bay bay deyip”. “Bay bay deyip”

<i>Baş çaykar, Babırlar (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 114-115).</i>	Başını sallar, Çok konuşanlar.
<i>Balık kayıkka tiydi, Kayırmak balıktı ildi. Balık canım iy dep iydi, Balıktı kayıkçı bildi, Balık kayıkçını bildi (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 73).</i>	Balık kayığa dokundu, Olta balığa takıldı. Balık vay canım deyiverdi, Balığı kayıkçı anladı, Balık kayıkçıyı anladı.
<i>Balıktar balırlardı bayırladı, Bakalar balırdan balıktardı ayırmaladı (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 109).</i>	Balıklar yosunların (arasına) yerleşti, Kurbağalar yosunun (içinden) balıkları ayırt etti.
<i>Bar ele bir ala nar, Anan da bir kara nar, Ala narga ak kañkı Ala narga ırğay artam, Kara narga şırgıy artam (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 63).</i>	Vardı bir alaca deve, Ve bir siyah deve, Alaca deveye beyaz eyerli, Alaca deveye taşarmudu yüklerim, Siyah deveye sopa yüklerim.
<i>Bara alsam ala alaarmin, Bara albasam, bara albaarmin. Bara albasam bara albadı debegile, Bara alsam baalanbadı debegile (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 107).</i>	Gidebilirsem alabilirim, Gidemezsem, gidemeyebilirim. Gidemezsem gidemedi demeyin, Gidersem nazlanmadı demeyin.
<i>Başkasın Çoktoy unutup, az suu, az tuz – dep kelet. Kemçontoydun kebinen, artınan kızık kep kelet. Az tuz dep kaldı baratıp, suunu tuzdu unutup, az tüş dep aldı adaşıp (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 22).</i>	Başkasını Çoktoy unutup, Az su, az tuz deyip gelir. Kemçontoy'un sözüyle, Ardından ilginç söz gelir. Az tuz deyip giderken, Suyu tuzu unutup, Az düş dedi yanılıp.
<i>Bayalının bagaarı – Bayagı bal aarı (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 93).</i>	Bayalı'nın beslediği O bal arı.
<i>Bazardan Bazarbay bazarlık aldı, Bazarbaydın bazarlığın bazardan Bazargül aldı. Bazargül Bazarbaydın bazardan algan bazarlığın</i>	Pazardan Bazarbay hediye aldı, Bazarbay'ın hediyesini pazardan Bazargül aldı. Bazargül Bazarbay'ın pazardan aldığı hediyesini,

<i>Baldarına alıp bardı</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 77).	Çocuklarına götürdü.
<i>Bazardı aralasañ karala çañ,</i> <i>Kaldardı kardarlar aldayt,</i> <i>Kaldar kardarlardı aldayt</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 110).	Pazarı dolaşırsan toz duman, Kaldar'ı müşteriler kandırıyor, Kaldar müşterileri kandırıyor.
<i>Bek too,</i> <i>Bekem too,</i> <i>Ber cagı</i> <i>Bermet zoo,</i> <i>Bermet zoo</i> <i>Bermetin</i> <i>Bereri beker go.</i> <i>Belgisiz</i> <i>Bir beybaş</i> <i>Beycayluu</i> <i>Bek zoogo,</i> <i>Bermet – dep,</i> <i>Bekerge</i> <i>«Bek» attı</i> <i>Bergen go</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 112).	Sağlam dağ, Dayanıklı dağ, Beri tarafı, İncili sarp kaya, İncili sarp kaya, İncisini, Bedava verir. Belirsiz Bir yaramaz Hırçın Sağlam sarp kayaya, İncili deyip, Boşuna “Sağlam“ adını Vermiş galiba.
<i>Bekten ketmenin,</i> <i>Bekitip ketkenin,</i> <i>Neçen oylonup,</i> <i>Keçee estedim</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 93).	Bekten'in çapasını, Saklayıp gittiğini, Çok fazla düşünüp, Dün hatırladım.
<i>Beldin üstü beleske,</i> <i>Belek baatır kelet de.</i> <i>Belek beldegi belest,</i> <i>Berüüçüsün beret de</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 76-77).	Dağ belinin üzerindeki tepeye, Belek bahadır gelir. Belek beldeki tepede, Vereceğini verir.
<i>Belestegi beş kaşka koy,</i> <i>Beşöö beş başka koy.</i> <i>Beş alası kunan koy,</i> <i>Beş alası dönön koy</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 52-53).	Tepedeki beş akıtmalı koyun, Beşi beş farklı koyun. Beş alacası iki yaşındaki koyun, Beş alacası dört yaşındaki koyun.
<i>Berdibektin belegin Belek aldı,</i> <i>Belektin belegin Berdibek aldı</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 69).	Berdibek'in hediyesini Belek aldı, Belek'in hediyesini Berdibek aldı.

<i>Berip tay, ulaktı, Aldım taylaktı. Berip taylaktı, Aldım tay, ulaktı (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 102).</i>	Verip tay, oğlağı, Aldım köşeğı. Verip köşeğı, Aldım tay, oğlağı.
<i>Beş bala «beş» alat, «Beş» alğan beş bala, Beş almanın canına barat. Beş alma «beş» alğan beş balanı Başına çıkarıp alat (BİLİMKG, 2021).</i>	Beş çocuk “beş” alır, “Beş” alan beş çocuk, Beş elmanın yanına gider. Beş elma “beş” alan beş çocuğu, Tepesine çıkarır.
<i>Beş kara bala, Beş kara karga. Kara baldar kara kargalardı kördü, Kara kargalar kara baldarga köndü (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 74).</i>	Beş kara çocuk, Beş karakarga. Kara çocuklar karakargaları gördü, Karakargalar kara çocuklara alıştı.
<i>Beş kaşka eşek, Beşöö beş başka eşek (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 72).</i>	Beş akıtmalı eşek, Beşi beş başka eşek.
<i>Beş kaşka koy, Beşöö beş başka koy (Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 12).</i>	Beş akıtmalı koyun, Beşi beş başka koyun.
<i>Beş koyum bar, Başı kaşka koyum bar, Beş koyum beş başka (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 70).</i>	Beş koyunum var, Başı akıtmalı koyunum var, Beş koyunum beş başka.
<i>Beş taş – ak taş Beşincisi – baş taş. Beş taşka akitaş alıştı Beş taştı aktay salıştı (BİLİMKG, 2021).</i>	Beş taş beyaz taş, Beşincisi temel taş. Beş taş için kireç taşı aldılar. Beş taşı kireçle boyayıverdiler.
<i>Beş-Terekke beş kişi gerek Beş kişi Beş-Terekke kelet. Beş-Terekten beş terek kesiş gerek Beş terekti Beş-Terekten kesüügö berbeş gerek (BİLİMKG, 2021).</i>	Beş-Terek’e beş kişi gerek, Beş kişi Beş-Terek’e gelir. Beş-Terek’ten beş kavak ağacı kesmek gerek, Beş kavağı Beş-Terek’ten kesmeye izin vermemek gerek.
<i>Bılkı-bılkı-bılkı taş, Bılkıldagan kızıl taş.</i>	Kıpır kıpır kıpır taş, Kıpırdayan kırmızı taş.

<i>Taar tokum aar taş,</i> <i>Taygalanma kara taş</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 53).	Kilim teğeltili benekli taş, Kaygan siyah taş.
<i>Bir ak çımçık,</i> <i>Eki ak çımçık,</i> <i>Üç ak çımçık</i> <i>Tört ak çımçık</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 43).	Bir beyaz sere, İki beyaz sere, Ü beyaz sere, Dört beyaz sere.
<i>Bir tüp tıt,</i> <i>Bir tüp türp.</i> <i>Türp tıttı türtöt,</i> <i>Tıt tüprtü türtöt</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 45).	Bir tane dut, Bir tane turp. Turp dutu iter, Dut turpu iter.
<i>Biyiktegi kıyiktin kıyıkıtın kara,</i> <i>Kıyık kıyiktin biyiktigin kara.</i> <i>Biyiktegi kıyık kıyık kelmek bele saga,</i> <i>Kelbegen biyiktegi kıyık kıyıkke bara kal</i> <i>anda</i> (BİLİMKG, 2021).	Yüksekteki geyiğin inatılığına bak, İnatı geyiğin yüceliğine bak. Yüksekteki inatçı geyik gelir mi sana, Gelmeyen yüksekteki inatçı geyiğe gidiver o zaman.
<i>Bizdin ayıl Ak-Terek,</i> <i>Ak-Terekte köp terek.</i> <i>Ak-Terekte kök terek,</i> <i>Kök terek bizge körk beret</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 103).	Bizim köy Ak-Terek, Ak-Terek'te ok kavak. Ak-Terek'te mavi kavak, Mavi kavak bize güzellik verir.
<i>Bizdin ayıl Kayırma,</i> <i>Kayırmada ayırma.</i> <i>Ayırma kanday ekenin</i> <i>Ayralbasañ ayırba</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 90).	Bizim köy Kayırma, Kayırma'da farklılık. Farklılığın nasıl olduğunu, Ayırt edemezsen etme.
<i>Bizdin bakta aarı bar,</i> <i>Barbagıla baarıñar.</i> <i>Barıp kalsañ baarıñar</i> <i>agıp alat aarılar.</i> <i>agıp alsa aarılar</i> <i>añırasıñ baarıñar</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 64).	Bizim bahede arı var, Gitmeyin hepiniz. Giderseniz hepiniz, Sokuverir arılar. Sokuverirse arılar, çığlık atarsınız hepiniz.
<i>Bizdin mışık</i> <i>Cetken bışık.</i> <i>Cuunat kündö</i> <i>Betin cışıp</i>	Bizim kedi ok becerikli. Yıkanır hergün, Yüzünü ovarak.

(Abdraimov, 2007, s. 15-16).

*Bolo elekte çoñ şaşke,
Bolot bergen koş boçke.
Balga toldu az böksö*
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 95).

Kuşluk vakti, daha girmediğinde,
Bolot'un verdiği çift fıçı,
Balla doldu biraz eksik.

*Bosogodo bosogo tayak bolboso,
Bosogo bosogodoy bolboybu?
Bosogo tayaktın orduna başka ele
koyboybu?*
(BİLİMKG, 2021)

Kapıda kapı direği olmazsa,
Kapı, kapı gibi olur muydu?
Kapı direğinin yerine başka bir şey
konulur muydu?

*Boyokçunun boyogunun bozdugunan,
Boyokçunun boyok bilbes bayoolugunan,
Balkonumdu boyokçunun boyoguna
boyotposton,
Boyokçunun boyoktorun korotposton,
Boyoktobos boyokçunu boşotturdum*
(BİLİMKG, 2021).

Boyacının boyasının bozluğundan,
Boyacının boya bilmez saflığından,
Balkonumu boyacının boyasıyla
boyatmadan,
Boyacının boyalarını harcamadan,
Boyayamayan boyacıyı bıraktım.

*Böcöñdögön böcöktör,
Böcöñdöböy bölüngülö.
Bölünböy böcöktösöñör,
Börülör böktörüşöt,
Böcöñdötpöy cep tınışat*
(BİLİMKG, 2021).

Bükülerek yürüyen tavşan yavruları,
Bükülerek yürümeyip bölünür mü?
Bölünmeyip bükülerek yürürseniz,
Kurtlar sizi kaparlar,
Kaçmanıza fırsat vermeden yerler.

*Bödönö bıpıldıktap, bıkıldan körünböyt.
Bıpıldıktagan bödönönün baldarı,
Bıpıldıktaşıp bödönödön bölünböyt*
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 121).

Bıldırcın “pıt pıt” deyip tepecikten
görünmüyor.
“Pıt pıt” diyen bıldırcının yavruları,
“Pıt pıt” deyip bıldırcından ayrılmıyor.

*Bu balanın başının çaçı çala,
Çaçı çala balanın başın kara.
Başındaki saçının karasın kara,
Başındaki saçının alasın kara,
Çaçın dağı aldırbase uyat go taza*
(BİLİMKG, 2021).

Bu çocuğun başındaki saçı seyrek,
Saçı seyrek çocuğun başına bak.
Başındaki saçının siyahlığına bak,
Başındaki saçının beyazlığına bak,
Saçını yine kesmezse çok ayıp olur.

*Bugunun bugün kara
Bugunun muñun kara.
Munduu bugunun bugün kara
Bugunun bugün aytayın saga*
(BİLİMKG, 2021).

Erkek geyiğin kaygısına bak,
Erkek geyiğin sıkıntısına bak.
Sıkıntılı geyiğin kaygısına bak,
Geyiğin kaygısını anlatayım sana.

Bul – Bayıştın sagızı.

Bu Bayış'ın sakızı.

<i>Bul – Samıştın kayışı</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 92).	Bu Samış'ın kayışı.
<i>Bul – bulbul,</i> <i>Bulbul – bul.</i> <i>Bul bulbuldun bulbuldugun kara,</i> <i>Bul bulbuldun bulduraşın sana</i> (BİLİMKG, 2021).	Bu bülbül, Bülbül bu. Bu bülbülün bülbüllüğüne bak, Bu bülbülün ötüşünü say.
<i>Bul kay bal kaymak?</i> <i>Kudagıyga saktalğan</i> <i>Sür bal kaymak</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 44).	Bu hangi bal kaymak? Dünür hanım için saklanan, Bekletilmiş ballı kaymak.
<i>Bul kayış tokmokoşpostordonbu?</i> <i>Bul bürküt tomogoloşpostordonbu!</i> (Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 15)	Bu kayış dövülmeyenlerden mi? Bu kartal başlık giydirmeyenlerden mi?
<i>Bul kaysı aral?</i> <i>Kargalı aral.</i> <i>Kamış başın kayırıp,</i> <i>Karga uyalar</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 44).	Bu hangi ada? Kargalı ada. Kamış başını çevirip, Karga yuvalar.
<i>Bul kaysı oozu may taylak?</i> <i>Bul kaydagı sarı may bal kaymak?</i> <i>Bul oozangan oozu may taylak,</i> <i>Bul sür sarı may bal kaymak</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 44).	Bu hangi ağzı yağlı (sütlü) deve yavrusu? Bu hangi sarı yağlı ballı kaymak? Bu ağzına alan ağzı yağlı (sütlü) deve yavrusu, Bu bekletilmiş sarı yağlı ballı kaymak.
<i>Bul may kaymak, bal kaymak,</i> <i>Baldan çıkkın al kaymak.</i> <i>Balda may, bal bolboso,</i> <i>Kaydan çıkmak al kaymak.</i> <i>Bul bal kaymak, bal kaymak,</i> <i>Bul bal kaymak, may kaymak,</i> <i>Teñ kelet buga kay kaymak</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 97).	Bu yağ kaymak, bal kaymak, Baldan çıkan o kaymak. Balda yağ, bal olmazsa, Nereden çıkar o kaymak. Bu bal kaymak, bal kaymak, Bu bal kaymak, yağ kaymak, Denk gelir buna hangi kaymak.
<i>Bulaktı turak kıldım,</i> <i>Bulagım – turak,</i> <i>Turagım – bulak.</i> <i>Turaktın bulagı bar,</i> <i>Bulaktın ulagı bar.</i> <i>Ulak – bulaktı,</i> <i>Bulak – turaktı</i> (BİLİMKG, 2021).	Pınarı mesken kıldım, Pınarım meskendir, Meskenim pınardır. Meskenin pınarı var, Pınarın oğlağı var. Oğlak pınarınki Pınar meskeninki.

<i>Butuna capkak taktı, Capkak takkan mergençi Capkakçan cılıp bastı. Capkak karga battı, Capkak takkan mergendin Ketti şaştı (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 117).</i>	Ayağına helik giydi, Helik giyen avcı Heliğiyle yürüdü. Helik kara battı, Helik giyen avcı Ne yapacağını şaşırttı.
<i>Buugan buuday kabıñ buruluştı buuguçunan buzuldu, Buuguçunan buruluştı buzulup buuday butuma çuurudu (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 78).</i>	Bağlanan buğday torbasının dönemeçte ipi açıldı, Dönemeçte torbanın ipi açılıp buğday ayağıma döküldü.
<i>Bürkütçülör bürkütün tomogo menen tomogoloyt, Bürkütçülör bürkütün tomogo menen tomogologondo, Biz bürkütübüzdü tomogo menen tomogoloboy, Kim bürkütün tomogo menen tomogoloyt? (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 44)</i>	Kartalcılar kartalına tomogo² giydirir, Kartalcılar kartalına tomogo giydirdiğinde, Biz kartalımıza tomogo giydirmesek, Kim kartalına tomogo giydirir?
<i>Cakıp cadıbaldı Cattabay catıp aldı. Coop tappay ertesi, Caman baanı Cakıp aldı (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 86).</i>	Cakıp çarpım tablosunu, Ezberlemeden yattı. Cevap bulamayıp ertesi gün, Kötü notu Cakıp aldı.
<i>Cakşı kuşka caman kuş, tabı menen teñelet. Cakşı kızga caman kız, bağı menen teñelet (Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 18).</i>	İyi kuşa kötü kuş, Tavı (hazırlığı) ile denk olur. İyi kıza kötü kız, Bahtı ile denk olur.
<i>Cakşılıkka cakşılık – ar kişinin işi, camandıkka cakşılık – er kişinin işi, camandıkka camandık – kör kişinin işi (Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 50).</i>	İyiliğe iyilik her kişinin işi, Kötülüğe iyilik er kişinin işi, Kötülüğe kötülük kör kişinin işi.
<i>Calayarda bar deyt go bir Taykarbay, Menin aytkan Taykarbayım bay Taykarbay,</i>	Celayir boyunda var derler bir Taykarbay, Benim dediğim Taykarbay zengin Taykarbay,

² **Tomogo:** Alıcı kuşlara giydirilen kösele başlık (Arıkoğlu vd., 2017, s. 2069).

<i>Senin aytkan Taykarbayıñ kay Taykarbay, Takır cerge koyuñdu cay, Taykarbay (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 46).</i>	Senin dediğın Taykarbay hangi Taykarbay? Kuru yerde koynunu otlat, Taykarbay.
<i>Calayır bay Tartarbay, Taptakır bay takır cerge, Koyuñdu cay kaytarbay (Abdraimov, 2007, s. 12).</i>	Calayırbay, Tartarbay, Taptakırbay kuru yere, Koyununu otlat gütmeden.
<i>Calayırbay, Tartarbay, Taytakırbay, Takır cerge koyuñdu cay kaltırbay. Suuga salgan çıçkanday şüimüröyüp, Kızdar kayda barasıñ koy kaytarbay? (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 51)</i>	Calayırbay, Tartarbay, Taytakırbay, Kuru yerde koyununu otlat hiç bırakmadan. Suya batırılmış fare gibi perişan olup, Kızlar nereye gidiyorsunuz koyunu gütmeden?
<i>Cañıl ayttı cañılmaç, Cañılmaçın cañıltpas. Camal ayttı cañılmaç, Cañılmaçın can ukpas (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 61).</i>	Cañıl söyledi tekerleme, Tekerlemeyi yanılmadan. Camal söyledi tekerleme, Tekerlemeyi kimse dinlemedi.
<i>Cañılmaç ayta albay, Cañıl kız kıynalat. Cañılmaç tabılbas, cañılbay ilgap ayt (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 16).</i>	Tekerleme söyleyemeyip, Cañıl kız zorlanır. Tekerleme bulunmaz, Yanılmadan seçerek söyle.
<i>Cañılmaçtar, cañılmaçtan cañılbastar, Cañılmaçka kızıkkan calpı caştar. Cañılmaçtı cañılbay aytabız degen caştardı Cañıltuuga cazılğan cañıça cañılmaç bar (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 116).</i>	Tekerlemeler, tekerlemeden yanılmazlar, Tekerlemeye ilgi duyan tüm gençler. Tekerlemeyi yanılmadan söyleyeceğiz diyen gençleri, Yanıltmak için yazılan yeni tekerleme var.
<i>Cañılmaçtı caktırgan calpı caştar Cattaarına bir top cañılmaç bar. Cañılmaçtı cattagan calpı caştar Cañılbas caak, cañılmaçtan cañılbastar (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 125).</i>	Tekerlemeyi seven tüm gençlere Ezberlemeleri için birçok tekerleme var. Tekerlemeyi ezberleyen tüm gençlerin Dili yanılmaz, tekerlemeden yanılmaz.
<i>Cañılmaçtı cat aytam, Cattaganday bat aytam (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 107).</i>	Tekerlemeyi ezbere söylerim, Ezberlediğim gibi hızlı söylerim.
<i>Caparaalığa aytıp koy,</i>	Caparaalı'ya söyle,

<i>Cayıttan kelet kaytıp koy</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 103).	Meradan koyun dönecek mi?
<i>Caradar karganı,</i> <i>Samar, Camal karmadı</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 93).	Yaralı kargayı, Samar, Camal tuttu.
<i>Carçada ulak turat,</i> <i>Ulak bulakka ınak</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 59).	Uçurumda oğlak duruyor, Oğlak pınara yakınlık duyuyor.
<i>Caş beş maş vraç,</i> <i>Maş beş caş vraç,</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 80).	Genç beş uzman doktor, Uzman beş genç doktor.
<i>Caş kayıştı tokmoktoşpoysuzdarbı,</i> <i>Caş bürküttü tomogoloşpoysuzdarbı?</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 46)	Taze kayışı işlemeye yardım ediniz, Yavru kartala <i>tomogo</i> (başlık) giydirmeye yardım ediniz.
<i>Cel boonu kele,</i> <i>Cel boonu cogottuñ bele?</i> <i>Cerdegi cel boo cerge oonap,</i> <i>Celimdey bolup catpadı bele?</i> (BİLİMKG, 2021)	Halatı getir, Halatı kaybetmiş miydin? Yerdeki halat yerde sürüklenip, Yapıştırıcı gibi olup yatmıyor muydu?
<i>Cer azır caşıl.</i> <i>Aylana atır</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 94).	Yeryüzü şimdi yeşil. Etraf güzel kokuyor.
<i>Ceteleşkender ceteleşpegenderdi</i> <i>karmagıla,</i> <i>Ceteleşkender ceteleşpegenderdi ceerip</i> <i>salbagıla</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 77).	El ele tutuşanlar tutuşmayanların elinden tutun, El ele tutuşanlar tutuşmayanları dışlamayın.
<i>Cez kempirdi tez ketir,</i> <i>Tez ketirbeseñ cez kempir</i> <i>Cez tırmagın celpildeter,</i> <i>Bir balanı tez keltirer</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016).	Cadıyı çabuk gönder, Çabuk göndermezsen cadı, Uzun tırnağını savurur, Bir çocuğu hızlı yakalar.
<i>Cılkı cıyırmaga çıkpay kartayarbı?</i> <i>Kartaygan cılkının söögü arkayarbı?</i> <i>Kartaygan kartañ cılkını</i> <i>Kartaygan kişi kaytararbı?</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 45)	Yılkı atı yirmiye basmadan yaşlanır mı? Yaşlanan atın kemiği çıkık görünür mü? Yaşlanan yaşlı atı, Yaşlanan kişi güder mi?

<i>Cogor caktan sel kelet, Sekiz serke teñ kelet, Kuyrugun kumga malıp kelet, Sakalın suuga salıp kelet (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 45).</i>	Yukarı taraftan sel gelir, Sekiz teke denk (birlikte) gelir. Kuyruğunu kuma batırıp gelir, Sakalını suya batırıp gelir.
<i>Cogor caktan sel kelet, Eki teke teñ kelet (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 51).</i>	Yukarı taraftan sel gelir, İki teke birlikte gelir.
<i>Cogortodon kelemen şırgıy minip, Şırgıyım ırgıy minip (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 52).</i>	Yukarıdan geliyorum sopaya binip, Sopama atlayarak binip.
<i>Cok eken, bar eken, Bir kız, bir bala eken, Biri ayday bar eken, Biri ayday bala eken (Abdraimov, 2007, s. 14).</i>	Bir yokmuş, bir varmış, Bir kız, bir oğlan varmış, Biri ay kadar varmış, Biri ay gibi çocuk imiş.
<i>Coldo Coldoşko colbors coluktu (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 84).</i>	Yolda Coldoş kaplanla karşılaştı.
<i>Corgo took col menen, colbun toktu koy menen (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 20).</i>	Rahvan tavuk yol ile, Garip toklu koyun ile.
<i>Corgologon corgonun cortkonu nesi, Corgologon corgo coldo çın ele cortot deçi, Corgologon corgonun colunan çıkpagılaçı deçi? (BİLİMKG, 2021)</i>	Koşan rahvan atın koşturması ne, Koşan rahvan at yolda gerçekten koşturur de, Koşan rahvan atın yolundan çıkmayın de.
<i>Corunun corugu coldo kalsın, Coboloñduu corugun cogotup alsın, Coboloñduu corugun cogotposo, Cogolgur coruñ canıbizga cakındabasın. (BİLİMKG, 2021)</i>	Akbabanın yaptığı iş batsın, Kaba davranışını kaybetsin, Kaba davranışını kaybetmezse, Kahrolası akbaba yanımıza yaklaşmasın.
<i>Çabdardı çapçañ çap, Çapçañ çap! Caşınmak oynop caşındım, Tapsañ tap, Çapçañ tap. Caandan üşüdüm, Çapandı capsañ cap,</i>	Doru atı hızlıca sür, Hızlıca sür! Saklambaç oynayıp saklandım, Bulabilirsen bul, Hızlıca bul. Yağmurdan üşüdüm, Kaftanı giydireceksen,

<i>Çapçañ cap</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 85).	Hızlıca giydir.
<i>Çal çalgı çaptı, Çalgı çapkan çaldı çayan çaktı, Çal çañırıp çaykanaga kaçtı, Çaykanadagı çaldar çaydın çamasın Çaykap-çuykap çalga çaçtı</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 55).	İhtiyar tırpanla biçti, Tırpanla biçen ihtiyarı arı soktu, İhtiyar çığlık atarak çayevine kaçtı, Çayevindeki ihtiyarlar çayın tortusunu Çalkalayarak ihtiyara saçtı.
<i>Çamgarakta çart elek, Çartıldaşkan eki elek. Bosogodo eki elek, Boltuldaşkan eki elek</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 47).	<i>Çamgarakta</i> ³ ağ elek, Çatırdayan iki elek. Eşikteki iki elek, Çiviye asılan iki elek.
<i>Çana-Malikke Cana Talipke. Üyrötöt aripke, Saga alippe</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 59).	Kızak Malik'e, Ve Talip'e. Öğretiyor harfleri, Sana Alfabe Kitabı.
<i>Çerik çer tokoygo cetti, Çekesinen ter ketti. Çerikti çer tokoy terdettibi? Çerik terin celdettibi?</i> (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 17)	Çerik gür ormana vardı, Alnından ter aktı. Çerik'i gür orman terletti mi? Çerik terini soğuttu mu?
<i>Çılgır bala cip çıyrat, çıyrat çındap küç cıynap. Çıyrak tartıp, çın çıyrat, cip çıyratkan iş kimbat</i> (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 16).	Çılgın çocuk ip бүк, Gerçekten gücünü toplayıp бүк. Sağlam çekip, gerçekten бүк, İp бүкme işi kıymetli.
<i>Çımırbay çılım – dedi, Çınarbay çıgım – dedi, Çıpkabay çımın – dedi</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 107).	Çımırbay nargile dedi, Çınarbay masraf dedi, Çıpkabay sinek dedi.
<i>Çıt tıştuu eski içik, Çıt tıştuu eski içik</i> (Mukambaev & Taştemiroy, 1971, s. 74).	Kumaş kaplı eski kürklü gocuk, Kumaş kaplı eski kürklü gocuk.
<i>Çiyme çiygen Çanıbay,</i>	Çizim çizen Çanıbay,

³ **Çamgarak:** Çadırın kubbesinin çapraz olarak yerleştirilen ince, yassı tahtası (Arıkoğlu vd. , 2017, s. 691).

<i>Çenep çeçken Çınıbay, Çanıbay çiyne çiymelese, Çınıbay çenep çeçmelemek. Çınıbay çiyne çiymelese, Çanıbay çenep çeçmelemek (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 79).</i>	<i>Ölçüp çözen Çınıbay, Çanıbay çizim çizerken, Çınıbay ölçüp çözümler. Çınıbay çizim çizerken, Çanıbay ölçüp çözümler.</i>
<i>Çoñ aç a taş, Kiçi aç a taş (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 49).</i>	<i>Büyük çatallı taş, Küçük çatallı taş.</i>
<i>Çoñ kazandın kırmıçık, Kırıp cedim tırışııp. Öydö çıktım tırışııp İldiy tüştüm cılışııp (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 51).</i>	<i>Büyük kazanın yanığını, Kazıyıp yedim gayret ederek. Yukarıya çıktım gayret ederek, Aşağıya indim yavaşça kayarak.</i>
<i>Çopodon çoor casalıp cattu. Çolpon çoordu oynop tarttı. Çoordon çıkkan üngö, Çolpon ıraazı bolup cattu (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 120).</i>	<i>Kilden kaval yapıyordu. Çolpon kavalı çalıyordu. Kavaldan çıkan sese, Çolpon razı oluyordu.</i>
<i>Çöp alaçık, Çöp alaçıktın içinde, Kögala çıt. Çöp alaçıktığı Kögala çıttan. Köp ala çık (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 82).</i>	<i>Ot alaçık, Ot alaçığın içinde, Mavi alacalı pamuklu kumaş. Ot alaçıktaki, Mavi alacalı pamuklu kumaştan, Çokça getir.</i>
<i>Döñgölöktü döñgölötüp, Döñdön ıldiy tüşürüp, Döñköñdögön döñgölök, Toktoboyt eç döñköñdöp (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 62).</i>	<i>Tekerleği yuvarlatıp, Tepeden aşağıya indirip, Yuvarlanan tekerlek, Durmuyor hiç zıplayıp.</i>
<i>Eer ceerdeniki, ceerde cezdeniki Cezde ceeninikinde, eerdi cezdesiz berbeym dedi (BİLİMKG, 2021).</i>	<i>Eyer kızıl atınki, kızıl at enişteninki Enişte yeğeninkinde, eyeri eniştesiz vermem dedi.</i>
<i>Eerçigender eerçibegenderdi eerçibediner dep Eerçigender eerçigenderdi eerçidiner dep</i>	<i>Ardından gidenler gitmeyenlere gitmediniz diye, Ardından gidenler gidenlere gittiniz diye, Ardından gidenler ile gitmeyenler birbirine laf etti.</i>

<i>Eerçigender menen eerçibegender aytıştı kep Ce emi eerçibegender eerçigenderdi ceñet Ce eerçigender eerçibegenderdi ceñet (BİLİMKG, 2021).</i>	Ya şimdi ardından gitmeyenler gidenleri yener. Ya da ardından gidenler gitmeyenleri yener.
<i>Eerdi tokup aldım, Araldı aralap barıp otun aldım. Kıltakka alsam kırgıydı, Kıyıp alsam şırgıydı, Kırgıy közü kılıgy eken, Kıygan şırgıy çılgy eken (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 106).</i>	(Atı) eyerledim, Adayı dolaşıp odun topladım. Tuzağa düşürdüm atmacayı, Kestim meşeyi, Atmaca'nın gözü şaşıymış, Kestiğim meşe yaşamış.
<i>Eki ayıldın ortosunda deldir tiken⁴otun bar, Kel, ceñeler, kelgile, deldir silkme⁵oynoylu (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 51).</i>	İki köyün ortasında deldir diken odun var, Gelin, yengeler, hadi gelin, deldir silkme oynayalım.
<i>Eki balanı Canaştırıp koyduk. Eki balanı Cariştirip koyduk. Canaşkan baldar Carişkan baldardı karaştı. Carişkan baldar Canaşkan baldardan adaştı (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 88).</i>	İki çocuğu, Yanaştırdık. İki çocuğu, Yarıştırdık. Yanaşan çocuklar, Yarışan çocuklara baktı. Yarışan çocuklar, Yanaşan çocukları kaybetti.
<i>Elekti Erkin eleyt, Erteñ eleyt. Elekti erteñ eleyt, Berseñ eleyt. Elekte emne barın Eç kim körböyt. Elektin eteginen Un sebeleyt (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 87).</i>	Eleği Erkin eler, Yarın eler. Eleği yarın eler, Verirsen eler. Elekte ne olduğunu, Hiç kimse görmez. Eleğin dibinden, Un serper.
<i>Emgekçiler emgektengenden ergüü alıp, El arasında emgegi menen este kalıp. Emgek emgekçilerge ermek bolup,</i>	Emekçiler emek vermekten ilham alır, Halk arasında emeğiyle akılda kalır. Emek emekçilere eğlence olur,

⁴ **Deldir tiken:** *Bir çeşit bitki.

⁵ **Deldir silkme:** *Bir oyun türü.

<i>Emgektenüünü ermek kılğan, Emgeķiler eldin kupuluna tolup çaşayt (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 125).</i>	Emek etmeyi eğlence yapan, Emekçiler halkın beğenisini kazanarak yaşar.
<i>Enesayda een say bar, Een sayda Enesay bar. Enesay een saydan agat, Enesay een sayga barat (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 76).</i>	Yenisey’de ıssız nehir yatağı var, Issız nehir yatağında Yenisey var. Yenisey ıssız nehir yatağından akar, Yenisey ıssız nehir yatağına gider.
<i>Erteñ arkarlar margaça marçalayt, Erteñ arkarlar marçaga marçalasa, Bizdin cerdegi arkarlar marçaga marçalabay, Kimdin cerindegi arkarlar marçaga marçalayt? (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 47)</i>	Yarın yaban koyunları tuz kayalığını yalar, Yarın yaban koyunları tuz kayalığını yalarsa, Bizim topraklardaki yaban koyunları tuz kayalığını yalamayıp, Kimin topraklarındaki yaban koyunları tuz kayalığını yalar?
<i>Erteñ menen el koyun cıltırkandatat eken, Men da koyumdu cıltırkandatam (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 50).</i>	Sabahleyin millet koyununa yanan çalı yedirecekmiş. Ben de koyunuma yanan çalı yedireceğim.
<i>Eşikke çıksañ eķi tebet, Eķkini enem ceñet. Eķi eneme kelet, Eneme eķi sütün beret (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 75).</i>	Dışarıya çıkarsan keçi teper, Keçiyi annem yener. Keçi anneme gelir, Anneme keçi sütünü verir.
<i>Et ceym deseñ mal bak, nan ceym deseñ dan bak (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 19).</i>	Et yiyeyim dersen hayvan besle, Ekmek yiyeyim dersen tahıl ek.
<i>–Ey, tegirmençinikindegilerdensizderbi, ce gezitçinikindegilerdensizderbi, ce esepçinikindegilerdensizderbi, ce elektrikçinikindegilerdensizderbi, kişi süylösö toktogondordonsuzdarbi, ce koydon cooş konoktordonsuzdarbi? –Biribiz – tegirmençinikindegilerdenbiz. Ekinçibiz – gezitçinikindegilerdenbiz. Üçünçübüz – esepçinikindegilerdenbiz. Törtünçübüz elektrikçinikindegilerdenbiz. Erkek süylösö toktogondordonbuz,</i>	<i>–Hey, Değirmencininkilerden misiniz? Ya da gazetecininkilerden misiniz? Ya da muhasebecininkilerden misiniz? Ya da eletrikçininkilerden misiniz? Kişi konuşursa duranlardan mısınız? Ya da koyundan sessiz misafirlerden misiniz? – Birimiz değirmencininkilerdeniz. İkincimiz gazetecininkilerdeniz. Üçüncümüz muhasebecininkilerdeniz. Dördüncümüz elektrikçininkilerdeniz. Erkek konuşursa duranlardanız.</i>

<i>Kız süylösö toktobogondordonbuz</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 96).	Kız konuşursa durmayanlardanız.
<i>Ey, konok, et aşatçı, Et aşatsañ bat aşatçı</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 49).	Ey konuk, et yesene, Et yersen hızlı yesene.
<i>Ezip aytsañ eçen kur, Ee berbegen Esentur. Eelikkende eçen kur, Eerçip alğan Esentur. Eerçitpedim eçen kur, Eregişken eçen cıl. Ebelektey Esen bul? Emi kanttiñ esiñ cıy, Esten ketpey esen tur</i> (BİLİMKG, 2021).	Ayrıntılı anlatırsan birçok kez, Dinlemeyen Esentur. Kendini tutamadığında birçok kez, Peşinden giden Esentur. Yanıma almadım birçok kez, İnatlaşan birçok yıl. Eli çabuk Esen bu, Şimdi ne yapacaksın kendine gel, Aklını kaybetmeyip esen kal.
<i>Güldör güldöp, gülün açtı. Gülünön bulbul ünün açtı. Ününön güldör, cıpar çaçtı. Cıpardan bulbul, tolkup taşıtı</i> (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 16).	Çiçekler tomurcuklanıp, Çiçeğini açtı. Çiçek açınca bülbül Sesini çıkardı. Sesinden çiçekler, Hoş koku saçtı. Hoş kokudan bülbül, Mest oldu.
<i>İlgeri köçönün içinde, Köcö içe turgan Köcökana bolgon. Köcö içe turgandar, Köçönün içindegi, Köcökanağa tolgon</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 81).	Eskiden sokağın içinde, Köcö ⁶ içilen Çorbacı olurdu. Köcö içenler, Sokağın içindeki Çorbacıya dolardı.
<i>İlgeri, İçke cipti İyri iyik menen iyrip, İyikti ulam çimirip, Çimirikte cip iyirilip Eneler iyikti çimirip. İyik çimirilip, İyik tolgon cip iyirilip,</i>	Çok önceden, İnce ipi Eğri iğ ile eğirip, İği tekrar tekrar döndürüp, Topaçta ip eğrilip Anneler iği döndürüp. İğ döndürülüp, İğ dolan ip eğrilip,

⁶ **Köcö:** 1. İri öğütülmüş sarı darı, pirinç ve buğdayın uzun süre kaynatılmasıyla yapılan yemek. 2. *hlk.* Erişte. 3. Yarmadan yapılan soğuk içecek (Arıkoğlu vd. , 2017, s. 1344).

<i>Cip iyri gen enelerdi Koştop cürgön iygilik (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 125).</i>	İp eğiren annelere Eşlik ederdi iyilik.
<i>İşte iş işteş kerekpi, İşte tik tikteş kerekpi? (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 65)</i>	İşte iş yapmak gerekli mi? İşte dik bakmak gerekli mi?
<i>İşti caz başınan Baştasıbız kerek. Caz başınan işti baştabasak, Al işti taptakır taştasıbız kerek (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 70).</i>	İşe ilkbahar başından, Başlamamız gerek. İlkbahar başından işe başlamazsak, O işi tamamen bırakmamız gerek.
<i>İtke kuyruk buyurup, Buyurgan kuyrukka it kıldı buyruk, Buyurbasa itke kuyruk, Kimgе kılmak it buyruk. Buyrugun ittin atkarbay, Çamgaraktayt al kuyruk (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 124).</i>	Köpeğe kuyruk nasip olup, Nasip olan kuyruğa köpek emretti. Köpeğe kuyruk nasip olmasaydı, Köpek kime emrederdi. Köpeğin emrini yerine getirmeyip, O kuyruk tekrar tekrar sallanır.
<i>İyik, iyik iyriyip, İyret cipti çimirip. İyik iyirilgende, Cip çimirilgende İyik bolot çimirik. Çimirikte cip iyirilip, İyik tolot cip iyirilip (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 117).</i>	İğ, iğ eğri olarak, Eğirir ipi döndürüp. İğ eğrildiğinde, İp döndüğünde İğ olur topaç. Topaçta ip eğrilip, İğ dolar ip eğrilip.
<i>Kaliyaga Saliya asıldı Katırbay ayıçtı başımdı. Çalıyar Daniyardı çakırdıbı, Daniyar Çalıyardı çakırdıbı? (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 66)</i>	Kaliya'ya Saliya sataştı, Başımı şişirmeden söyle. Çalıyar Daniyar'ı çağırdı mı? Daniyar Çalıyar'ı çağırdı mı?
<i>Kambardı baldar aldaar, Kaydan bilet anı Kambar. Kaparsız Kambar kitep okuyt, Oozun açıp cürüşöt, Bugün alday albagandar (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 83).</i>	Kambar'ı çocuklar kandırır, Ne bilsin onu Kambar. Umursamsız Kambar kitap okur, Ağzı açık dolaşırlar, Bugün onu kandıramayanlar.
<i>Kança carçada Kança alça bar? Kança arça bar?</i>	Kaç uçurumda, Kaç kiraz var? Kaç ardıç var?

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 94)

Kantet, kantet?
Mintet, mintet.
Tintet, tintet,
Antet, mintet.
Mintet, tintet,
Tintet, mintet
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 81).

Ne yapar, ne yapar?
 Böyle yapar, böyle yapar.
 Didikler, didikler,
 Öyle yapar, böyle yapar.
 Böyle yapar, didikler,
 Didikler, böyle yapar.

Kara bala
Bala kara.
Töönü sana,
Toonu sana.
Töön kana,
Tooñ kana.
Tööm mına,
Toom ana.
Kayttım mına,
Ayttım cana
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 85).

Esmer çocuk,
 Çocuğa bak.
 Deveyi say,
 Dağı say.
 Deven nerede,
 Dağın nerede.
 Devem burada,
 Dağım orada.
 Döndüm işte,
 Söyledim az önce.

Kara balapan
Kayra akıyat,
Karap alakan.
Kardı kampaysın,
Taruu, kürüçkö
Tolsun alakan.
Top-top çokulap,
Toysun balapan
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 107).

Siyah civciv
 Tekrar göz diker,
 Avuç içine bakıp.
 Karnı doysun,
 Darı, pirince,
 Avuç içi dolsun.
 Top top gagalayıp,
 Doysun civciv.

Kara balapan,
Karap alakan,
Kardı kampaysın,
Kana, balapan.
Balapanga alakan,
Alakanga balapan,
Tolsun alakan,
Toysun balapan
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 56).

Siyah civciv,
 Bakıyor avuç içine,
 Karnı doysun,
 Haydi civciv.
 Cive avuç içi,
 Avuç içine civciv,
 Dolsun avuç içi,
 Doysun civciv.

Kara çapan,
Atap capkan.
Aga çakan,
Maga çakan.
Kana çapan,

Siyah kaftan,
 Özel olarak giydirilmiş.
 Ona küçük,
 Bana küçük.
 Nerede kaftan?

<i>Kara çapan</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 89).	Siyah kaftan.
<i>Kara karga karkıldayt,</i> <i>Kara kaçır ańkıldayt</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 91).	Karakarga gak gak öter, Kara katır anırır.
<i>Kara kargalarga ala kargalar üyür,</i> <i>Ala kargalarga kara kargalar üyür</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 110).	Karakargalarla ala kargalar alışkın, Ala kargalarla karakargalar alışkın.
<i>Kara ulak emes,</i> <i>Kara kulak.</i> <i>Ala tuyaktan,</i> <i>Çabalıraak</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 94).	Kara oğlak değil, Karakulak. Alaca toynaktan, Daha güçsüz.
<i>Kara-Almadan</i> <i>Kara maldı</i> <i>Arañ aldı.</i> <i>Arañ alğan</i> <i>Kara maldı</i> <i>Bir-birden</i> <i>Sanap aldı</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 82).	Kara-Alma'dan Büyükbaş hayvanı, Zar zor aldı. Zar zor aldığı, Büyükbaş hayvanı, Teker teker, Sayarak aldı.
<i>Karabaydın arabası carabası,</i> <i>Arabasın Karabay ala kaçtı.</i> <i>Karabaydın arabasın aydagandar,</i> <i>Bir kumardan tarabası</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 85).	Karabay'ın arabası olmaz mı? Arabasını Karabay kaçırıldı. Karabay'ın arabasını sürenler, İyice keyfini çıkarmaz mı?
<i>Karamattın kara karagatı,</i> <i>Kara könökkö tüştü.</i> <i>Karımşaktın kara karagatı,</i> <i>Ala könökkö tüştü.</i> <i>Anan</i> <i>Kara kölökkö ketip,</i> <i>Ala kölökö tüştü</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 97).	Karamat'ın siyah kuş üzümü, Siyah kovaya düştü. Karımşak'ın siyah kuş üzümü, Ala kovaya düştü. Sonra, Siyah gölge gidip, Alaca gölge düşürdü.
<i>Karımşak menen Karamat</i> <i>Karagat terdi.</i> <i>Karımşak carım şak</i> <i>Karagat terdi.</i> <i>Kalğan karagattı</i> <i>Karamat terdi</i>	Karımşak ile Karamat, Kuş üzümü topladı. Karımşak yarım dal, Kuş üzümü topladı. Kalan kuş üzümünü, Karamat topladı.

(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 96).

*Kart darak, kart daraktı karmalap
Karı turat, cay karap.
Kart daraktın karıganın
Karı karap, tañ kalat
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 118).*

Yaşlı ağaç, yaşlı ağacı tutup
Yavaşça bakarak yaşlı adam duruyor.
Yaşlı ağacın yaşlanmasına
Yaşlı adam bakıp, şaşırıyor.

*Kaşka başka tumak kiyip,
Almaştım başka kaska
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 103).*

Saçsız başıma şapka giyip,
Değiştirdim başka kaskla.

*Kaykida öskön karagay,
Karagaydı karabay koydu Karanay.
Karagaydın toburu boldu çaraday.
Çaraday bolgon toburdan, çoçup ketti
Karanay
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 123).*

Geçitte büyüyen köknar,
Köknara bakmadı Karanay.
Köknarın kozalağı kocaman oldu.
Kocaman olan kozalaktan, korkutsa
Karanay.

*Kaysı kayçı,
Kaykı kayçı,
Kayçı kaykı
Kaysı kayçı.
Kaykı kayçı
Kaysı kayçı
Kaykalatpay
Bilseñ aytçı
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 61).*

Hangi makas,
Eğri makas,
Makas eğri,
Hangi makas.
Eğri makas,
Hangi makas,
Böbürlenmeden,
Biliyorsan söyle.

*Kaysınısı arstan,
Kaysınısı alıstan
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 95).*

Hangisi aslan,
Hangisi uzaktan.

*Kaz kızdı kubaladı,
Kayra kız kazdı kubaladı.
Kaz kubaladıı,
Kız kubaladıı.
Kaz ubarabı,
Kız ubarabı.
Kaz kubanabı,
Kız kubanabı
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 88).*

Kaz kızı kovaladı,
Tekrar kız kazı kovaladı.
Kaz mı kovaladı,
Kız mı kovaladı.
Kaz mı uğraşıyor,
Kız mı uğraşıyor.
Kaz mı sevinecek?
Kız mı sevinecek?

*Kazanda çuçok cüröt,
Üç çuçok süzüp cüröt.
Bışırğan Cusup cüröt,
Depkir menen süzüp cüröt*

Kazanda sucuk var,
Üç sucuk yüzüyor.
Pişiren Cusup'tur,
Kevgir ile çıkarıyor.

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 103).

*Keçee kespegen kesmeni,
Keçte estedik.
Estegende
Kesilbeptir eç dedik.
Biz emi abdan tezdedik,
Bir da colu
Kolubuzdu kespedik
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 90).*

Dün kesilmeyen erişteyi,
Akşam hatırladık.
Hatırladığımızda,
Kesilmemiş hiç dedik.
Biz şimdi çok hızlandık,
Bir kere bile,
Elimizi kesmedik.

*Kele catsa köp börü,
Ottoy küyüp közdörü.
Koşuldu alarga kök börü
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 102).*

Gelirken birçok kurt,
Gözleri ateş gibi yanıp.
Katıldı onlara mavi kurt.

*Keregelerdi aştaştırdıñarbi?
Uuktardı maštaştırdıñardı?
Oturguzgandardı caštaştırdıñardı?
(BİLİMG, 2021)*

*Keregeleri⁷ birbirine geçirdiniz mi?
Uukları⁸ hazırladınız mı?
Sünnet edilenleri yaşa göre ayırdınız mı?*

*Ketpesin kemtik,
Cakasin kem tik
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 82).*

Olmasın eksiklik,
Yakasını eksik dik.

*Kezek – kerek,
Kezek kelet,
Kerek kezek kelet dep,
Kezek kütip kezerip,
Ketpeybizbi bezerip
(BİLİMG, 2021).*

Sıra gerek,
Sıra gelir,
Gerek sıra gelir deyip,
Sıra bekleyip acıkıp,
Bezmez miyiz?

*Kezek-kezek,
Tezek tersek.
Kerekdeşet,
Kezek tezek
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 53).*

Sırayla,
Tezek tolasak.
Gerek derler,
İri tezek.

*Kıl çılbirda kırk çıncır.
Kırk çıncırdı candırıp, kıl çılbur kılğır.
Kıl çılbur kıla albasañ, kırk cılga cılğır.
Kırk cılga cıla albasañ, cıldırçuga cıldır
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 123).*

Kıldan yapılmış çılbirda kırk bağ.
Kırk baği söküp kıldan çılbur yap.
Kıldan çılbur yapamazsan kırk vadi ilerle.
Kırk vadi ilerleyemezsen, ilerleyecek olana ver.

⁷ **Kerege:** Çadırın duvarını oluşturan ağaç kafes, kerege (Arıkoğlu vd. , 2017, s. 1202).

⁸ **Uuk:** Çadırın keregesiyle tavan kısmının birleştiği kısım (Arıkoğlu vd. , 2017, s. 2169).

<i>Kıl gıl kızıl, kıl kızıl. Kıl kalemde kıpkızıl Kızıl kalem, kıl sızıl. Kıl kalemdi kızıl sızgan, Kıyal kızga kılba kısım (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 119).</i>	Soluk kırmızı, kıpkırmızı. Fırça kalem kıpkırmızı Kırmızı kalem, ince çizim. Fırça kalemle kırmızı çizen, Kıyal kıza baskı yapma.
<i>Kırgız dese, Çıñgız deybiz Çıñgız dese, kırgız deybiz. Kırgızdı Çıñgız deybizbi Çıñgızdı kırgız deybizbi? (BİLİMKG, 2021)</i>	Kırgız dendiğinde, Çıñgız deriz, Çıñgız dendiğinde, Kırgız deriz. Kırgız’a Çıñgız der miyiz? Çıñgız’a Kırgız der miyiz?
<i>Kırk ırgaydı kırkıp turup, Kırkbay kıldı kırk ukuruk. Kırk ukuruk kırk turup, Kırktığın kırk ukturup (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 67).</i>	Kırk taşarmudunu kesip, Kırkbay yaptı kırk sırık. Kırk sırık sırayla dizilerek, Kırklığını kırk kez duyurup.
<i>Kırk kıl kuyruk, Kırk kızıl kuyruk. Kırk kıl kuyruk içinde, İlgıy kızıl kıl kuyruk (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 53).</i>	Kırk kılkuyruk, Kırk kızılkuyruk. Kırk kılkuyruk içinde, Hepsi kırmızı kılkuyruk.
<i>Kırk kızıl kuyruk, kızıl kuyruk, İçinde kızıl kıldırık kıl kuyruk (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 52).</i>	Kırk kızılkuyruk, kızılkuyruk, Arasında kırmızı ince kemikli kılkuyruk.
<i>Kırlar bar, kırman bar Kırmanda ırdalçu ırlar bar. Kırlardı boylop culgan bar, Kırmandın çöbün culgan bar. Kır boylop basıp, Kırmanda ırdalçu ırlardı ırdagandar Bular kırmandın çöbün culgandar (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 126).</i>	Tepeler var, harman yeri var Harman yerinde söylenecek şarkılar var. Tepeler boyunca ilerleyen var, Harman yerinin otunu yolan var. Tepe boyunca yürüyüp, Harman yerinde söylenecek şarkıları söyleyenler Bunlar harman yerinin otunu yolanlar.
<i>Kızıl ayak – bul tayak, Tayak – kızıl ayak. Tayaktan kızıl ayak kılalı. Kızıl ayaktı tayaktan kılalı (BİLİMKG, 2021).</i>	Kırmızı ayaklı bu değnek, Değnek kırmızı ayaklı. Değnekten kırmızı ayak yapalım, Kırmızı ayağı değnekten yapalım.
<i>Kızıl Kızıl-Car, Kızıktırğan uşul car. Uşul carda kızık bar,</i>	Kırmızı Kızıl-Car, İlgi çeker bu uçurum. Bu uçurumda ilginç şeyler var,

<i>Kızıktırat kızıkta (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 92).</i>	İlginçliklere ilgi duyulur.
<i>Kiçine kazan kırmıçık, Kırıp cedim tırışıp. Çoñ kazandan kırmıçık, Toyo cedim tırışıp (Abdraimov, 2007, s. 18).</i>	Küçük tencerenin yanığını, Kazıyarak yedim var gücümle. Büyük tencerenin yanığını, Doyana kadar yedim var gücümle.
<i>Kimdin-kimdin topozu? Baysar akemdin topozu. Kıltıñdaydın kıltası, Kıl da kara topozu (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 52).</i>	Kimin, kimin yakı? Baysar amcamın yakı. Hareketli karın kaslı, Simsiyah yak.
<i>Kiyikçinin kiyikke kelip keyigenin körüp, Keyikçeeldin keşpirine keyiy berip, Bilbey kaldık kayberen din etin kandaýça cedik? (BİLİMG, 2021)</i>	Geyik avcısının geyiğe üzüldüğünü görüp, Kuruntulu avcımın haline kedelenip, Anlayamadık dağ keçisinin etini nasıl yedik?
<i>Kol çanaç, çoñ çanaç. Kol çanaçta umaç aş. Umaç aştı, Umay enem umalap casap kuygan. Çoñ çanaçka Kılumdar enem, kımıran casap turgan (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 122).</i>	Küçük tulum, büyük tulum. Küçük tulumda umaç ⁹ çorbası. Umaç çorbasını, Umay ninem yapıp döktü. Büyük tuluma Yüzyıldır ninem, kımıran ¹⁰ koydu.
<i>Kol kötörgöndör kol kötörbögöndördü köñülgö albagıla, Kol kötörbögöndör kol kötörgöndördü bir karagıla. Kol kötörbögöndör kol kötörgöndördü candagıla, Kol kötörbögöndör kol kötörgöndördön kalbagıla (BİLİMG, 2021).</i>	El kaldıranlar el kaldırmayanları dikkate almayın, El kaldırmayanlar el kaldıranlara bir bakın. El kaldırmayanlar el kaldıranların yanında olun, El kaldırmayanlar el kaldıranların gerisinde kalmayın.
<i>Koon koldon kolgo öttü, Koon keede oñdon öttü. Koon keede soldon öttü, Birde beri oop öttü (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 83).</i>	Kavun elden ele geçti, Kavun bazen sağdan geçti. Kavun bazen soldan geçti, Bazen yana kayarak geçti.

⁹ **Umaç:** Unu kavurarak yapılan yemek (Arıkoğlu vd. , 2017, s. 2160).

¹⁰ **Kımıran:** Su katılarak kaynatılan süt (Arıkoğlu vd. , 2017 s. 1230).

<i>Koy beşke çıkpay kartayarbı, kartaygan koydu kartaygan koyçu kaytararbı?</i> (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 10)	Koyun beşe basmadan yaşlanır mı? Yaşlanan koyunu yaşlanan çoban güder mi?
<i>Koy cıyirmaga çıkpay kartayabı? kartaygan koydu kartaygan koyçu kaytarabı</i> (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 15).	Koyun yirmiye basmadan yaşlanır mı? Yaşlanan koyunu yaşlanan çoban güder mi?
<i>Koy koroonu koroologondordun Koldoru orolorbu, Buttarı torolorbu. Kaçan bütöt koy kirer Koroolordu</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 87).	Koyun ahırını kapatanların, Elleri sarılır mı? Bacakları kesilir mi? Ne zaman bitirecekler koyunların gireceği, Ahırları.
<i>Koy semiz bolso, kozusu – egiz, Egiz kozunun enesi – semiz. Semiz koydun kozusu tegiz, Tegiz koydun kozusu – egiz, Oşon üçün koygo ot cegiz</i> (BİLİMG, 2021).	Koyun semiz olsa, kuzusu ikiz, İkiz kuzunun annesi semiz. Semiz koyunun kuzusu çok, Çoğu koyunun kuzusu ikiz, Bunun için koyunlara ot yedir.
<i>Koy soldogu coldobu. Ce coldon soldobu</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 93).	Koyun soldaki yolda mı? Ya da yolun solunda mı?
<i>Koy, koyluğuñdu koy, Koyluğuñdu koybosoñ, oy. Keçinde bizdikiñde toy, Kelini kaynatasına aytar: Uşul koydu ele soy!</i> (BİLİMG, 2021)	Koyun, koyunluğunu bırak, Koyunluğunu bırakmazsan, hey. Akşam bizim evde düğün var, Gelini kayınpederine söyler: Hadi şu koyunu kesin!
<i>Kozucu Kozubaydın kozusu, Kozubay kozunun koyçusu. Kozu da, Kozubay da bölünçü emes ele, Karaçı, Kozubay da, kozu da körünböyt deybi?</i> (BİLİMG, 2021)	Kuzucu Kozubay'ın kuzusu, Kozubay kuzunun çobanı. Kuzu da, Kozubay da ayrılmazdı, Baksana, Kozubay da, kuzu da gözüküyor mu derler?
<i>Köç keç keldi, Beş ečki öldü</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 102).	Göç geç geldi, Beş keçi öldü.

<i>Köçköndör köçpögöndördü köçkülö debedi, Köçpögöndör köçköndörgö köçölü debedi (BİLİMKG, 2021).</i>	Göçenler göçmeyenlere göçün demedi, Göçmeyenler göçenlere göçelim demedi.
<i>Kök çöp kök, kök çöp köp, çöp köpkök, kök çöptön köp, köpkök çöp (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 23).</i>	Yeşil ot yeşil, Yeşil ot çok, Ot yemyeşil, Yeşil ottan çok, Yemyeşil ot.
<i>Kök köpölök kök gülgö konu, Köp köpölök köp gülgö konu. Köp köpölök köböyüp uctu, Köp köpölök kögörüüp uctu (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 67).</i>	Mavi kelebek mavi çiçeğe konu, Çok kelebek çok çiçeğe konu. Çok kelebek çoğalarak uctu, Çok kelebek mavileşerek uctu.
<i>Kök köpölök, köp köpölök. Kök köpölök, köp köpölökkö Koşuldu barıp kökölöp. Kök köpölöktü, köp köpölöktü Karmaylı barıp eköölöp (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 120).</i>	Mavi kelebek, çok kelebek. Mavi kelebek, çok kelebekle Birleşti havalanıp uçarken, Mavi kelebeği, çok kelebeği İkimiz birlikte yakalayalım.
<i>Köl ceeginde köp bala, Köp balada ak mayke, Az balada kök mayke (Abdraimov, 2007, s. 14).</i>	Göl kıyısında çok çocuk, Çok çocukta beyaz atlet, Az çocukta mavi atlet.
<i>Köp köpölök kökölöp ötöt, Kök köpölök kökölöp ötöt, Tört köpölök bölök ötöt (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 48).</i>	Çoğu kelebek uçarak geçer, Mavi kelebek uçarak geçer, Dört kelebek ayrı geçer.
<i>Köpkök Köpölök, Köp bolup Kökölöp, Körgün dep, Köksötüp Köñüldü Kötöröt. Köñüldü Kötörüüp, Kök, kızıl</i>	Masmavi Kelebek, Kalabalık olarak Havalanıp, Görün diye, Arzu ettirip, Gönülleri Eğlendirir. Gönülleri Eğlendirip, Mavi, kırmızı

<i>Köynögün</i> <i>Köp kızga</i> <i>Körsötöt</i> (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 113-114).	Elbisesini, Kalabalık kızlara Gösterir.
<i>Köpkök</i> <i>Kögüčkön,</i> <i>Kögültür</i> <i>Körkkö</i> <i>Kömülgön.</i> <i>Kördüñbü</i> <i>Köykölüp</i> <i>Körüngön,</i> <i>Kök tüstüü</i> <i>Köldü ööp</i> <i>Köbürgön</i> (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 114).	Masmavi Güvercin, Mavimsi Güzelliğe Bürünmüş. Gördün mü? Görkemli Görünen, Mavi renkli Gölü öpüp, Köpüren.
<i>Körünöbü kapkayda</i> <i>Ak karga konso</i> <i>Ak karga</i> (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 94).	Görünür mü uzaktan, Beyaz kara konsa, Beyaz karga.
<i>Köykölgön kök çöp cakşı,</i> <i>Köktöm kök çaçtı.</i> <i>Köktömdö Köçör çöp çaptı,</i> <i>Köçör çöptü köp çaptı</i> (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 62).	Hoş görünen yeşil ot güzeldir, İlkbahar (çevreyi) yeşile boyadı. İlbaharda Köçör ot biçti, Köçör otu çok biçti.
<i>Köykölgön kök çöp cakşı,</i> <i>Köktöm kök çaçtı.</i> <i>Köktömdö Köçök çöp çaptı,</i> <i>Köçök çöptü köp çaptı,</i> <i>Köçök çöptü kök çaptı</i> (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 108).	Hoş görünen yeşil ot güzeldir, İlkbahar (çevreyi) yeşile boyadı. İlbaharda Köçök ot biçti, Köçök otu çok biçti. Köçök otu taze biçti.
<i>Közü bütük üç küçük üşüp,</i> <i>Ünü bütüp.</i> <i>Ünü bütüp,</i> <i>Üç küçük üşüp.</i> <i>Üç küçük üşüp,</i> <i>Tünü boyu ürüp</i> (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 49).	Küçük gözlü üç enik üşüyüp, Sesi kısılıp. Sesi kısılıp, Üç enik üşüyüp. Üç enik üşüyüp, Gece boyunca havlayıp.
<i>Kudayar degen kudam bar ele,</i> <i>Kudayardı üç cılı kudaladım ele,</i>	Kudayar adlı dünürüm vardı, Kudayar'ı üç yıl dünürüm yapmışım,

<i>Kudayar meni üç cılı kudalay albay koydu, Kurgurum kuu coldo kudalagan ele (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 48).</i>	Kudayar bana üç yıl dünürlük yapamadı, Zavallım ıssız yolda dünürlük yapmıştı.
<i>Kudayar menin kudam ele, Kudayar meni kudalay albadı, Ce Kudayardı men kudalay albadım (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 46).</i>	Kudayar benim dünürümdü, Kudayar bana dünürlük yapamadı, Ya da Kudayar'a ben dünürlük yapamadım.
<i>Kulaalı degen kuş cüröt imiş, Kuu degendi süiyöt imiş (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 48).</i>	Aladoğan denen kuş varmış, Kuğu denen (kuşu) seviyormuş.
<i>Kulaalı degen kuş imiş, Anı tomogolomok kıyın iş imiş (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 46).</i>	Ala doğan denen kuş varmış, Ona tomogo (başlık) giydirmek zor iş imiş.
<i>Kulaalı degen kuş imiş, Tomogolomok müşkül iş. Canday basıp canına, Aldırıp koysoñ kıyın iş (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 49).</i>	Aladoğan denen kuş imiş, Başlık giydirmek güç iş. Birlikte yürürüp yanında, Kaptırırverirsen zor iş.
<i>Kulaçtan çoñ taarındı Taarındı çamındı bolup çabıldı. Çamındı bolup çabılğan taarındı Tabılgıs buyum tabıldı (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 57).</i>	Kulaçtan büyük talaş, Talaş kıymık şeklinde parçalandı. Kıymık şeklinde parçalanan talaş, Değerli parça oldu.
<i>Kulundu beeni minbey kel, dosum, kulunun cokatop kişeneyt, dosum. Üyürdön aygır minbey kel dosum, Üyürün cokatop kişeneyt, dosum (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 46).</i>	Kulunlu kısırağa binmeden gel, dostum, Kulununu arayıp kişner, dostum. Sürüden aygır binmeden gel dostum, Sürüsünü arayıp kişner, dostum.
<i>Kulunu ölgön beedey, botom, kuuratıp kettiñ, Karagul botom! Botosu ölgön ingendey, botom, bozdotup kettiñ, Karagul botom! (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 45-46)</i>	Kulunu ölmüş kısırak gibi, yavrum, Kurutup gittin, Karagul yavrum! Yavrusu ölen dişi deve gibi, yavrum, Sızlatıp gittin, Karagul yavrum!
<i>Kurama kurdaşım, Kumaranı kuramasız casayt. Kurdaşım Kurama, Kumaranı buramasız casayt (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 99).</i>	Kurama arkadaşım, Testiyi birleştirmeden yapar. Arkadaşım Kurama, Testiyi vidasız yapar.

<i>Kurut – kurudu, Kuruttu – unut. Kuruttu kuruttuk, Kurugan kuruttu, Kantip unuttuk? (BİLİMKG, 2021)</i>	<i>Kurut kurudu, Kurutu unut. Kurutu kuruttuk, Kuruyan kurutu, Nasıl unuttuk?</i>
<i>Kuruttu kamaşka kuruttuñarbi, Kuruttu kamaşka kurutpadıñarbi? (BİLİMKG, 2021)</i>	<i>Kurutu kamaş üzerinde kuruttunuz mu? Kurutu kamaş üzerinde kurutmadınız mı?</i>
<i>Kuuray kuuragan, Kuuraganına kubangam. Kuuragan degen kuurayım, Kuuragan tura ılaydan. Kuuragan kuuraydı kuuratpa dep, Kuuray surangandır kudaydan (BİLİMKG, 2021).</i>	<i>Çırpı kurumuş, Kuruduğuna sevinmiştim. Kurumuş dediğim çırpım, Kurumuş imiş çamurdan. Kurumuş çırpıyı kurutma deyip, Çırpı dilemiştir Yaradandan.</i>
<i>Kuyuşkanın kutkundadı, Mudayar Kudayardıñ Kuyuşkanın kutkundadı (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 109).</i>	<i>Paldımını (eyere) bağladı, Mudayar Kudayar'ın Paldımını (eyere) bağladı.</i>
<i>Kün kürkürödü, cañırttı Kürküröönü. Kürkürögön, күн kürkürögünön, Kürküröönün toktobodu kürkürögü. Kürüldögön kürküröktön Darak bürdöp dürkürödü (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 121).</i>	<i>Gök gürlledi, yankılandı Kürküröö. Gürleyen gök gürültüsünden, Kürküröö'nün gürlemesi durmadı. Gürleyen gürültüden Ağaç tomurcuklanıp çoğaldı.</i>
<i>Kündün kızı – Kümüşay Aydın kızı – Altınay Altınay menen Kümüşay Birinen ötüp biri ay Ayday kızdar pay, pay, pay! (BİLİMKG, 2021)</i>	<i>Güneşin kızı Kümüşay, Ayın kızı Altınay. Altınay ile Kümüşay, İkiside birbirinden güzel, Ay gibi kızlar vay, vay, vay!</i>
<i>Künkarama – күн karaba, Kүн karaba – күнкarama. Künkarama күн karabadan çıккан Kүн karap күнкarama бışкан (BİLİMKG, 2021).</i>	<i>Ayçiçeği güneşe bakma, Güneşe bakma ayçiçeği. Ayçiçeği güneşe bakmadan çıkmış, Güneşe bakarak ayçiçeği olgunlaşmış.</i>
<i>Küüçünün küüsünün küülönüşü, Küülöngön küüçünün küüsünön küüçünün küñgürönüşü,</i>	<i>Ezgicinin ezgisinin çalınmasına, Çalınan ezgicinin ezgicisinden Ezgicinin mırıldanışına,</i>

<i>Küñgüröngön küüçünün küüsünün küçün karaçı ay (BİLİMKG, 2021).</i>	Mırıldanan ezgicinin ezgisinin gücüne bakın.
<i>Küünün başı - «Kambarkan», Küü çıkargan Kambardan. Kalıp kelgen çaldardan, Eçen-eçen candardan. Arabızda Kambar bar, Al Kambarda ne kam bar? (BİLİMKG, 2021)</i>	Ezginin atası “Kambarkan”, Ezgi besteleyen Kambar’dan. Aktarılarak gelmiş ihtiyarlardan Nice nice insanlardan. Aramızda Kambar var, O Kambar’da ne gam var?
<i>Mala malalaştık, Alar menen ala malalaştık, Bular menen çala malalaştık (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 66).</i>	Sürgü sürgüledik, Onlar ile eksik sürgüledik, Bunlar ile yarım yamalak sürgüledik.
<i>Mañ-mañ kaşka koyum, Beşöö beş kaşka koyum. Tişi uşak koyum, Butu tuşak koyum (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 45).</i>	Bön bön (bakan) akıtmalı koyunum, Beşi beş akıtmalı koyunum. Dişi kırık koyunum, Ayağı köstekli koyunum.
<i>Mergendin tergenin kara, Terilgen mergendin uuların sana. Terilgen uuların Mergen, Terisin berebi saga, Teñ belöp berebi maga? (BİLİMKG, 2021)</i>	Avcının topladığına bakın, Avcının toplanan avlarını sayın. Avcı toplanan avlarının, Derisini verecek mi sana, Eşit bölerek verecek mi bana?
<i>Metallçı Mital metalldan, detal casadı (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 84).</i>	Demirci Mital metalden parça yaptı.
<i>Mınabu kay aral? Kök irimdüü keñ aral, al aral (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 50).</i>	Burası hangi ada? Mavi girdaplı geniş ada, o ada.
<i>Miñdi birge koş, Birdi miñge koş (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 92).</i>	Bini bire ekle, Biri bine ekle.
<i>Mışanın mingen atı külük bele, Saşanın mingen atı külük bele? Saşanın atı Mışanın atınan külük debe, Mışanın atı Saşanın atınan külük debe. Mışanın ata Saşanın atınan külük ele,</i>	Mışa’nın bindiği at mı hızlı? Saşa’nın bindiği at mı hızlı? Saşa’nın atı Mışa’nın atından hızlı deme, Mışa’nın atı Saşa’nın atından hızlı deme. Mışa’nın atı Saşa’nın atından hızlı idi, Saşa’nın atı Mışa’nın atından hızlı idi.

<i>Saşanın atı Mişanın atınan külük ele</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 54).	
<i>Mokok kayçı kaysı?</i> <i>Kurç kaysı kayçı?</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 95)	Kör makas hangisi? Keskin makas hangisi?
<i>Möngüdö kürtkü.</i> <i>Kürtküdü tülkü.</i> <i>Tülkü kürtkünü türttü.</i> <i>Kürtkü ketirdi küçtü.</i> <i>Kürtkügö boldu tülkü külkü</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 121).	Buzulda kar yığını. Kar yığnında tilki. Tilki kar yığnını itti. Kar yığını (tilkinin) gücünü azalttı. Kar yığnına tilki rezil oldu.
<i>Münüşkörlör kirgiyga kırk kıl kuyruk aldirat,</i> <i>Münüşkörlör kirgiyga kırk kıl kuyruk aldırda,</i> <i>Biz kirgiyga kırk kıl kuyruk aldirbay,</i> <i>Kim kirgiyga kırk kıl kuyruk aldirat?</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 47)	Kuşçular atmacaya kırk kıl kuyruk avlattırır, Kuşçular atmacaya kırk kıl kuyruk avlattırırsa, Biz atmacaya kırk kıl kuyruk avlattırmayıp, Kim atmacaya kırk kıl kuyruk avlattırır?
<i>Müyüzdüü kozunun kolunun koozun kara,</i> <i>Müyüzdüü kozunun kolunun coonun kara.</i> <i>Müyüzdüü kozunun kolunun karasın kara,</i> <i>Müyüzdüü kozunun kolunun alasın kara</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 75).	Boynuzlu kuzunun elinin güzelliğine bak, Boynuzlu kuzunun elinin kalınlığına bak. Boynuzlu kuzunun elinin siyahlığına bak, Boynuzlu kuzunun elinin alacalığına bak.
<i>Neberesin neberetem dep,</i> <i>Neberetalbay</i> <i>Çoñ enesin ene dedirip,</i> <i>Eneletalbay.</i> <i>Çarçadı beym,</i> <i>Çaalıkpagan Çalbay</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 101).	Torununu şımartacağım deyip, Şımartamadan Büyük annesine nine dedirtip, Nine dedirtemeden. Sanırım yoruldu, Yorulmayan Çalbay.
<i>Nurgülgö-tsirkul,</i> <i>Kerimge-celim,</i> <i>Malenge-kalem,</i> <i>Üsökkö kitep berişti</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 59).	Nurgül'e pergel, Kerim'e yapıştırıcı, Malen'e kalem, Üsök'e kitap verdiler.
<i>Obu çok Orunbaydın oolcuganın kara,</i> <i>Orunbaydın obu çoktonup oolcuganın sana.</i> <i>Oolcugan Orunbay obu çoktonup,</i>	Dengesiz Orunbay'ın salınışına bak, Orunbay'ın yersizce salınışını say. Salınan Orunbay dengesizce, Devrilerek atından indi demin.

Oदारılıр атınан түспөдүбү кана
(BİLİMG, 2021).

*Oroz kuudu korozdu,
Koroz kuudu Orozdu.
Kokuylaşıp korozdor,
Orozdu colun toroştu*
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 55).

Oroz kovaladı horozu,
Horoз kovaladı Oroz'u.
Ötüşerek horozlar,
Oroz'un yolunu kestiler.

*Orozdu koroz tepti,
Oroz korozdu tepti.
Orozdon ozungan koroz,
Orozdu oñdurbay tepti*
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 99).

Oroz'u horoz tepti,
Oroz horozu tepti.
Oroz'dan önce davranan horoz,
Oroz'u çok fena tepti.

*Ot üstiindö bal kaymak,
Bal, bal kaymak, bal kaymak*
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 50).

Ateş üstünde ballı kaymak,
Ballı, ballı kaymak, ballı kaymak.

*Otolgon Ormondun cügörüsü,
Oşonu otolop cürösüñbü.
Cügörünü bakkan Ormonbu,
Cügörüdön taptık Ormondu*
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 84).

Ayıklanan Ormon'un mısırı,
Onları temizliyor musun?
Mısıra bakan Ormon mu?
Mısırın arasından bulduk Ormon'u.

*Otorbay, Otorbay, üyüñdü otolo!
Anı men otoloboy kim otoloyt?*
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 48)

Otorbay, Otorbay, evini taşı!
Onu ben taşımazsam kim taşır?

*Otoyt sayda ak torpok,
Saygak cokto al korkpoyt.
Saygaktabayt ak torpok,
Saygagına sak bolsok*
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 72).

Otlar nehir yatağında beyaz dana,
Büve yoksa o korkmaz.
Koşuşturamaz beyaz dana,
Büveğe dikkat ederse.

*Oymoktu ortogo koymokmun
Ortogo oymoktu koymokmun.
Oymokçu oymoktu berbese,
Kaysı oymoktu ortogo koymokmun?*
(BİLİMG, 2021)

Yüksüğü ortaya koyacaktım,
Ortaya yüksüğü koyacaktım.
Yüksükçü yüksüğü vermezse,
Hangi yüksüğü ortaya koyacaktım?

*Oynogondor bolduñarbí,
Oynogondor bolboduñarbí?*
(BİLİMG, 2021)

Oynayanlar bitirdiniz mi?
Oynayanlar bitirmediniz mi?

Oynogondor oynobogondordu oyloşobu,

Oynayanlar oynamayanları düşünür mü?

<i>Oynobogondor oynogondordu oyloşobu?</i> <i>Oyloşkondor oynobogondorbu,</i> <i>Oyloşkondor oynogondorbu?</i> (BİLİMKG, 2021)	Oynamayanlar oynayanları düşünür mü? Düşünenler oynamayanlar mı? Düşünenler oynayanlar mı?
<i>Oyunsaak Omor,</i> <i>Oylonso oñor.</i> <i>Obu cok oyunun,</i> <i>Oynoboy koyor</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 60).	Oyunsever Omor, Düşünürse düzelir. Ölçüsüz oyununu, Oynamayı bırakır.
<i>Öçürböşün şamal,</i> <i>Çümböttüü şam al</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 82).	Söndürmesin rüzgâr, Kapaklı mum al.
<i>Ömüraalı örkündödö,</i> <i>Örüşü anın öödölöp,</i> <i>Özünçö ele ökümdönöt,</i> <i>Ökünböy eç böödölöp</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 92).	Ömüraalı geliştirmek, Onun otağı genişleyip, Kendini üstün görüyor, Pişman olmayıp hiç beyhude.
<i>Öndür, öndür, öndürdür,</i> <i>Öndürgö tüşkön möndürdür.</i> <i>Öndürdür, möndürdür,</i> <i>Möndürdür, öndürdür</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 80).	Vadi, vadi, vadidir, Vadiye düşen doludur. Vadidir, doludur, Doludur, vadidir.
<i>Örmöktü körmökkö,</i> <i>Ömör özü keliptir.</i> <i>Ömördün üzünö örmöktü,</i> <i>Eç kim berbeptir</i> (BİLİMKG, 2021).	Örme aletini görmeye, Ömör kendisi gelmiş. Ömör'ün kendisine örme aletini, Hiç kimse vermemiş.
<i>Öskön boyu öskön tal,</i> <i>Öskön taldan tandap al.</i> <i>Ösköndö öskön tal,</i> <i>Örgöögö ötö mıktı al</i> (BİLİMKG, 2021).	Uzamış boyu uzun ağaç, Uzayan ağaçtan seçip al. Uzayan uzun ağaç, Çadır için en iyisini al.
<i>Öyüzgü aral, bul öyüzgü aral,</i> <i>Öyüzgü araldı mal aralar,</i> <i>Bul öyüzgü araldı maral aralar</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 50).	Karşı yakadaki ada, bu yakadaki ada, Karşı yakadaki adada hayvan dolaşır, Bu yakadaki adada geyik dolaşır.
<i>Özün бүркүтчө tomogo menen</i> <i>tomogolomok,</i>	Kendisine kartal gibi tomogo (başlık) giydirecekti,

<i>Al kuşça kaçırıp sonogo sonolomok</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 49).	O, kuş gibi saldırıp yeşilbaş ördeği avlayacaktı.
«R» –desem, «L» –deysiñ «Tur» –desem, «Tul» – deysiñ. «Rnı» –bilbeysiñ, Kayra ele «L» deysiñ, Emi emne kıl deysiñ (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 87).	“R” dersem, “L” dersin. “Dur” dersem, “Dul” dersin. “R’yi” bilmiyorsun, Tekrardan “L” dersin, Artık ne yapmamı istersin.
<i>Saadatbektin saatının taktıgınanbı,</i> <i>Samıybektin sagızganday saktıgınanbı.</i> <i>Say boyundagı sayragan sagızgandı,</i> <i>Sekirip turup serpip keteli</i> (BİLİMGK, 2021).	Saadatbek’in saati taktığından mı? Samıybek’in saksagan gibi uyanıklığından mı? Nehir yatağındaki öten saksaganı, Zıplayıp yaralayalım.
<i>Saamal kımız alındı,</i> <i>Sarı may aga salındı.</i> <i>Sabaa menen sabaldı,</i> <i>Sarı may saamalga taraldı</i> (BİLİMGK, 2021).	Taze kımız alındı, Sarı yağ ona konuldu. Tulum içinde dövüldü, Sarı yağ taze kımıza karıştı.
<i>Saamay çaçtuu sarı kız,</i> <i>Saamal kuygan darı kız.</i> <i>Saamayın saamalga salınbaybı,</i> <i>Saamalga saamayın malınbaybı?</i> (BİLİMGK, 2021)	Perçemli sarı kız, Taze kımız döken şifalı kız, Perçemin kımıza değmez mi? Kımıza perçemin batmaz mı?
<i>Sabizçiler sabizderin satıp,</i> <i>Kızılçaçılar kızılçaların satıp,</i> <i>Sabizçiler sabizderinin sandarın,</i> <i>Kızılçaçılar kızılçalarının bolgonun,</i> <i>Sabizçiler Sabillaga sanap beriştı,</i> <i>Kızılçaçılar Kimbatkülgö sanap beriştı</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 78-79).	Havuççular havuçlarını satıp, Pancarcılar pancarlarını satıp, Havuççular havuçlarının sayılarını, Pancarcılar pancarlarının olanını, Havuççular Sabilla’ya sayarak verdiler, Pancarcılar Kimbatkül’e sayarak verdiler.
<i>Sakaday saydan sarı taş taptı,</i> <i>Sarı taş Sakadaydı sanattırıp cattı.</i> <i>Sarı taş Sakadaydın koluna sanalıp battı,</i> <i>Sanalğan sarı taştı,</i> <i>Sakaday saka kılıp attı</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 58).	Sakaday nehir yatağından sarı taş buldu, Sarı taşı Sakaday sayıyordu. Sarı taş Sakaday’ın eline az sayıda sığıdı, Sayılı sarı taşı, Sakaday aşık kemiği niyetine attı.
<i>Sarala at, karala at,</i> <i>Sanarlap bara alat.</i>	Sarı alaca at, kara alaca at, Geniş adımlarla koşabilir.

<i>Kaalğısı karala at, Karalap sarala at, Canında kala alat (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 68).</i>	Yavaş koşarsa kara alaca at, Onu bırakmayıp sarı alaca at, Yanında gidebilir.
<i>Sarala bee Kök-Saydan, Sarala uy Ak-Saydan. Sarı küçük ak taygan, Deyt sagızgan saksaygan (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 90).</i>	Sarı alacalı kısrağ Kök-Saydan, Sarı alacalı sığır Ak-Saydan. Sarı enik, beyaz tazı, Der saksagan kabarık.
<i>Sargaygandar sargaysa da, sargaybagandar çarığıp, sargaybaylı. Sarı uylardı saanga baylap, sarı mayların saap alıp, saanga aydaylı (Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 14).</i>	Sararanlar Sararsa da, Sararmayanlar yorulup, Sararmayalım. Sarı inekleri sağım yerine bağlayıp, Sarı yağlarını (sütünü) sağıp, Sağım yerine sürelim.
<i>Sarı kalem, sarı küzğü. Sarı çeleti, sarı kızdı Sargaytsa, Sargaybaybı (Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 14).</i>	Sarı kalem, Sarı ayna. Sarı kovayı, Sarı kızı Sarartırsa, Sararmaz mı?
<i>Saşanın sarı iti sabagına Saşanı sagınıp barat. Saşanı sabagına sagınıp bargan sarı itin Saşa sanaluu karayt (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 78).</i>	Saşa'nın dersine sarı köpeği, Saşa'yı özleyerek gider. Saşa'nın dersine özleyerek giden sarı köpeğine, Saşa üzgün bakar.
<i>Say tarapta kart darak, Marat catat özünçö Çar taraptı sak karap (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 65).</i>	Nehir yatağı tarafında yaşlı ağaç, Marat tek başına yatıyor. Dört bir yanına dikkatlice bakıyor.
<i>Sen emne maga olurayasıñ? Oluyarayıña oluray! (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 46)</i>	Sen neden bana kötü kötü bakıyorsun? Kötü bakacak adamına kötü kötü bak!
<i>Senin бүркүтүң tomogoluu, Menin бүркүтүм tomogoluu. Tomogoluu бүркүттөрдү Tomogoloşturbaylıbı</i>	Senin kartalın başlıklı, Benim kartalım başlıklı. Başlıklı kartallara, Başlık takalım mı?

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 68).

*Sıbzıgıçılar sıbzıgısın sızgırılta,
Sıbzıgıçılar sıbzıgısın sızgırıltsa,
Biz sıbzıgıbızdı sızgırıltpay,
Kim sıbzıgısın sızgırılta?
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 48)*

Sipsiciler sipsisini inleir,
Sipsiciler sipsisini inleirse,
Biz sipsimizi inlelmeyip,
Kim sipsisini inleir?

*Siz degen sılık söz,
sen degen senek söz
(Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 19).*

Siz demek kibar söz,
Sen demek kaba söz.

*Söz cakşısın kulak bilet,
kız cakşısın inak bilet
(Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 18).*

Sözün iyisini kulak bilir,
Kızın iyisini yakını bilir.

*Suu boyunda darak ösöt,
Suunu dayım karap ösöt.
Suluu çaçın tarap ösöt,
Suusuz kalsa arañ ösöt
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 68).*

Su kenarında ağaç yetişir,
Suya daima bakarak yetişir.
Güzel saçını tarayarak büyür,
Susuz kalırsa zor büyür.

*Suunun beri cagında,
Kamıştın arı cagında.
Koydu karışkır cep catat,
Bıçaqtı kından suuru çap,
Canımanı canı çap
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 100).*

Suyun beri tarafında,
Kamışın öteki tarafında.
Koyunu kurt yiyor,
Bıçağı kından çıkararak sapla,
Palanı bileyerek sapla.

*Suy uydu ayday bar, suy uydu,
Ayday bar, süyröñdöböy suy uydu.
Kaptaldagı kara uydu
Üygö ayday bar suy uydu
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 69).*

Çok ineği sürerek götür, çok ineği,
Sürerek götür sallanmayıp çok ineği.
Yamaçtaki siyah ineği,
Eve sürerek götür çok ineği.

*Süttü tüz kuy,
Cüktü tüz cıy
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 94).*

Sütü düzgün dök,
Yükü düzgün toplu.

*Süydü, ayday bar, uydu!
Ayday bar, süyröñdöböy,
Kaptaldagı kara uydu
(Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 53).*

Süydü, sürerek götür, ineği!
Sürerek götür, sallanmadan,
Yandaki siyah ineği.

*Süzbösün dep eç kimdi,
Baylap saldıım eçkimdi*

Toslamaşın deyip hiç kimseye,
Bağlayıverdim keçimi.

(Abdraimov, 2007, s. 14).

*Şalgambaydın şagında bir tüp tıt bar
eken,
Tıttın tübündö bir tüp türp bar eken.
Türptü tıt türüp turupturbu,
Tıttı türp türüp turupturbu?*
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 52)

Şalgambay'ın bahçesinde bir dut ağacı var
imiş,
Dutun dibinde bir tane turp var imiş.
Turbu dut itiyor mu?
Dutu turp itiyor mu?

*Şar suunun şapatası salkın,
Şapatası salkın şar suunun
Şuuldaganı şumduk.
Şuuldaganı şumduk şar suunun
Şapatası salkın*
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 77).

Çağlayan suyun esintisi serin,
Esintisi serin çağlayan suyun,
Çağlaması muhteşem.
Çağlaması muhteşem çağlayan suyun,
Esintisi serin.

*Şarkıratmada şamal arkırayt.
Arkıragan şamaldan, şarkıratma
şarkırayt.
Şarkıragan şarkıratmanın şarı
Kün nuruna carkırayt*
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 122).

Şelalede rüzgâr uğuldar.
Uğuldayan rüzgârdan şelale gürler.
Gürleyen şelalenin sesi
Güneş ışığına parlar.

*Şarkıratmanın beri cagında,
Şabıratmanın arı cagında.
Maaramanı uuluma cep catat,
Suurumanı suuray çap,
Canımanı canıy çap*
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 100).

Şelalenin beri tarafında,
Şabıratma'nın öteki tarafında.
Meleyeni (koyunu) uluyan (kurt) yiyor,
Hançerini çıkararak sapla,
Palanı bileyerek sapla.

*Şayır şaktan örük terdi,
Kök, kızılın bölüp terdi.
Şayırgül şaktan örük terdi,
Ezilgenin bölüp terdi*
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 63).

Şayır ağaç dalından kayısı topladı,
Yeşili, kırmızıyı ayırıp topladı.
Şayırgül ağaç dalından kayısı topladı,
Ezileni ayırıp topladı.

*Şaytan şaştırıp,
Şaşma Şapaktı
Şaşkalaktattırıp,
Şatman menen çataктаştırıp*
(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 99).

Şeytan acele ettirip,
Aceleci Şapaktı,
Aceleci davranıp,
Şatman ile dövüştürüp.

*Şerip kelip
Berip ketti örük.
Adegende siz-biz deştik,
Andan kiyin kış-mış ceştik.
Alar menen tik tikteştik*

Şerip gelip,
Verip gitti kayısı.
Öncelikle saygı gösterdik,
Ondan sonra üzüm yedik.
Onlar ile birbirimize baktık.

<i>Bular menen cip tişteştik</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 65).	Bunlar ile ip dişledik.
<i>Şıkılıktap uçup, Şıkılıktap konot. Şıkılıktap kördüm – dep, Şıkılıktap koyot</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 61).	Şakıyarak uçup, Şakıyarak konar. Şakıyarak gördüm deyip, Şakıyarak durur.
<i>Şıldır bulak, şır bulak, Şıldır, şıñır ır kurap. Şıldırğan dobuş ugup, Şırp çıkarbay uk inap</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 119).	Şırl pınar, hızlı (akan) pınar, Şırl, şıngırtı şarkı besteler. Şırıldayan ses duyunca, Çırtırtı çıkarmadan dinle sessizce.
<i>Talaadağı taruunun, Tazasınan tereli. Taruunu talkandıkka bereli, Taruunu talaaga sebeli, Taruunu tazalap bereli</i> (BİLİMKG, 2021).	Tarladaki darının, Temizinden toplayalım. Darıyı tahıllığa verelim, Darıyı tarlaya serpelim, Darıyı temizleyip verelim.
<i>Talaalarda taş köppü, Taş taşığan Taşbay köptü. Taşın talaadan taşıbay uşu, Taşbaydıki öttü</i> (BİLİMKG, 2021).	Tarlalarda taş çok mu? Taş taşıyan Taşbay böbürlendi. Taşını tarladan taşımayıp, Bu Taşbay bizi bıktırdı.
<i>Targıl uy kalbırdı caladı, Targıldı Tamara taradı. Kalbırı kaldırap, Tamara kalbırdan cadadı</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 104).	Boz inek kalburu yaladı, Boz (ineği) Tamara taradı. Kalburu paldır küldür edip, Tamara kalburdan bıktı.
<i>Taruu, kürüçkö, Tolsun alakan. Top-top çokulap, Toysun balapan</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 60).	Darı, pirince, Dolsun avuç içi. Pip-pip gagalayıp, Doysun civciv.
<i>Taş bakanı Taş-Başatka taştat. Taş bakada emne ayıp, Kayra turup aktaşat, Kayra turup maktaşat</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 81).	Kaplumbağayı, Taş-Başat'a bırakırlar. Kaplumbağanın ne günahı var, Bir yandan aklarlar, Diğer yandan överler.

<i>Taş taşıtan Taştan, Taş taşıdık alıştan. Taştan taşıtan taştan, Taş üy salat kayra baştan (BİLİMKG, 2021).</i>	Taş taşıtan Taştan, Taş taşıdık nehir yatağından. Taştan taşıttığı taştan, Taş ev yapar yeni baştan.
<i>Taş taştagandı taştasañ, Taş artında taş kalmak. Taştar taşka taştalmak, Taşta taştoo baştalmak (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 89).</i>	Taş atmayı bıraksaydın, Taş üstünde taş kalırdı. Taşlar taşta bırakılırdı, Taşta taşlama başlardı.
<i>Taşbaka taarınıp, Taştardı attap, Bet aldın bettep, Begişti kektep, Bemişti cektep, Bezip cönödü (Abdraimov, 2007, s. 16).</i>	Kaplumbağa küserek, Taşlardan atlayarak, İleriye yönelerek, Begiş'e kin güderek, Bemiş'ten nefret ederek, Kaçmaya başladı.
<i>Taştabadıñarby baştaganıñardı, Baştabadıñarby, taştaganıñardı. Taştasañar baştaganıñardı, Taştadıñarby baştaganıñardı? (BİLİMKG, 2021)</i>	Bırakmadınız mı başladıklarınızı, Başlamadınız mı, bıraktıklarınıza. Bıraksanız başladıklarınızı, Bıraktınız mı başlamadıklarınızı?
<i>Taştan taşı togolottu, taş Taştandı togolottu Taştan tayıp turup, taş tumoktu tomogolottu Taştan taygılıpayt eken, Taştandın işi onolotpu? (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 17)</i>	Taştan taşı yuvarlattı, Taş Taştan'ı yuvarlattı. Taştan kayarak kalkıp, Taş tumoktu¹¹ yuvarlattı. Taştan kaydırmayacakmış, Taştan'ın işi düzelir mi?
<i>Taştı taşıp, Taş kulap... Tazaladık coldu biz, Tañ atkandan cakşılap (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 89).</i>	Taşı taşıyıp, Taş düşüp... Temizledik yolu biz, Tan ağardığından beri iyice.
<i>Tayagın kayakta? Tayagın Sayakta. Sayak kayakta? Sayak tee cakta (BİLİMKG, 2021).</i>	Değneğin nerede? Değneğin Sayak'ta. Sayak nerede? Sayak ta o tarafta.

¹¹ **Tumok:** *Bir taş çeşidi olabilir.

<i>Taykaşkanı Takabay takalabaganda, Tekebay takalamak bele. Tekebay takalap berse, Takabay cakalamak bele</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 86).	Akıtmalı tayı Takabay nallamayıp, Tekebay mı nallayacaktı. Tekebay nallarsa, Takabay yakasına çöker miydi?
<i>Tee aral tar aral Tar aralda maral bar. Maral bar aral tar aral, Al aralda maraldar</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 110).	Ta oradaki ada dar ada Dar adada geyik var. Geyik var ada dar ada, O adada geyikler.
<i>Tigil aral, bul aral Tigil araldı mal aralar, Bul araldı maral aralar</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 70).	O ada, bu ada, O adayı hayvanlar dolaşır, Bu adayı geyik dolaşır.
<i>Togolok toptu Tolkunbek, Togolotup tepti – dep, Tolgon baldar çoğuldu, Toptu Tolkun bersin – dep</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 108).	Yuvarlak topu Tolkunbek, Yuvarlatarak tepti deyip, Birçok çocuk toplandı, Topu Tolkun versin deyip.
<i>Togolonso koş boçke, Bal bar eken az böksö</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 59).	Yuvarlansa çift fiçi, Bal var imiş az eksik.
<i>Tokol muzoo süzönöök, Moyunçasın üzönöök. Süzönöök, üzönöök, Baylap saldık üçöölöp</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 62).	Boyunsuz buzağı hep süsendir, Boyunluğunu hep koparandır. Hep süseni, hep koparanı, Bağlayıverdik üçümüz.
<i>Toodo ular uyalayt, Ulardı ar kim kubalayt. Ulardı kubalayt, Ular uyalayt</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 104).	Dağda çil kekliği yuvalar, Çil kekliğini herkes kovalar. Çil kekliğini kovalar, Çil kekliği yuvalar.
<i>Toodogu koylor oygo tüştü, Oydogu koylor tolo tüştü. Tolgon koylor tolkuy tüştü, Tolkugan koylor colgo tüştü</i> (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 56).	Dağdaki koyunlar ovaya indi, Ovadaki koyunlar çoğaldı, Çoğalan koyunlar hareketlendi, Hareketlenen koyunlar yola koyuldu.
<i>Toodon arı zoo ketet, Zoogo çeyin too ketet.</i>	Dağın ötesinde kaya var, Kayaya kadar dağ var.

<i>Toonu zoolor aylanıp ketet, Zoonun zoru asmanga cetet (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 74).</i>	Dağı kayalar çevreler, Kayanın yükseği gökyüzüne ulaşır.
<i>Toodon toptoy taş kulap, Çoçup ketti kaşkulak. Taş kaşkulaktı şaştırat, Kaşkulak atkulaktı capırat. Kaşkulak kaçıp aptıgat, Kaşkulakka taş tiybey, Tömön ketti taş kulap (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 118).</i>	Dağdan top gibi taş düşüp, Porsuk ürktü. Taş porsuğu acele ettirdi, Porsuk kuzukulağını çiğnedi. Porsuk kaçıp nefes nefese kaldı, Porsuğa taş değmeden, Aşağıya yuvarlanarak taş düştü.
<i>Toodon tüşüp taş kulap, Tomuraydı kaşkulak. Tamaşa kıldı caş ulak, Tayralañdadı başka ulak (BİLİMKG, 2021).</i>	Dağdan yuvarlanıp taş düşüp, Şaşkınlıkla baktı porsuk. Eğlendi küçük oğlak, Hoplayıp zıpladı diğer oğlak.
<i>Tookto tomogo bolorbu, Tomogosuz took took konokko konorbu? (BİLİMKG, 2021)</i>	Tavuğa başlık takılır mı? Başlıksız tavuk tüneğe konar mı?
<i>Toonun tegizi bolobu, Tülkünün semizi bolobu? Töönün egizi bolobu, Tabılğanın sütü bolobu, Tarançının küçü bolobu? (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 109)</i>	Dağın düzü olur mu? Tilkinin semizi olur mu? Devenin ikizi olur mu? Tabılğı ¹² (ağacının) sütü olur mu? Serçenin gücü olur mu?
<i>Top bala, top bala, Oynop cüröt top talaada. Zuuldap toptu ala Kuuşat köp bala (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 60).</i>	Bir grup çocuk, bir grup çocuk, Top oynuyorlar sokakta. Hızlıca topu alarak, Kovalıyor çok çocuk.
<i>Top kögüçkön, tok kögüçkön Kanattarı kögüştön. Kökölöşüp, kökmök kökkö Köktön bizdi körüşkön. Kökölöşkön kök kögüçkön, Köktön nurun tögüşkön (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 116).</i>	Sürü güvercin, tok güvercin Kanatları mavimsi. Havalanıp mavimsi göğe, Gökten bizi görürler. Havalanan mavi güvercin, Gökten ışığını yayarlar.
<i>Top sekiret topuldap,</i>	Top seker patırdayıp,

¹² **Tabılğı:** Dalları bordo renkte olan yabani ağaç türü (Arıkoğlu vd. , 2017, s. 1923).

<i>Top oynoybuz topurlap. Topurlasak toktoboy, Topuldayt top topuldak (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 90).</i>	Top oynarız hepimiz. Patırdatsak durmadan, Patırdar top yuvarlak.
<i>Top tebelibi, Taş terelibi? Taştı terip top tebelibi, Toptu teyip taş terelibi? Taş terbey top tebeli, Top teppey taş tereli (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 75).</i>	Top tepelim (sektirelim) mi? Taş toplayalım mı? Taşı toplayıp top tepelim mi? Topu tepip taş toplayalım mı? Taş toplamadan top tepelim, Top tepmeden taş toplayalım.
<i>Top togolonot, Toktobolot toptu toroyt. Toktobolot toptu toroboso, Togolongon top torolboyt. Torolgon top, Toktobolotsuz togolonboyt (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 119).</i>	Top yuvarlanır, Toktobolot topun yolunu keser. Toktobolot topun yolunu kesmezse, Yuvarlanan topun yolunu kimse kesmez. Yolu kesilen top, Toktobolotsuz (top) yuvarlanmaz.
<i>Top tomolokpu Ce togolokpu. Top tomolok bolso, Top tomolonobu Ce top togolonobu? (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 66)</i>	Top tumbul mu? Veya yuvarlak mı? Top tumbul ise, Top tekerlenir mi? Veya top yuvarlanır mı?
<i>Topozdor top-top turuşabı, Topozdor toktop turuşabı. Topozdor ottop turuşabı, Topozdor topozgo okşopturuşabı? (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 64)</i>	Yaklar grup halinde mi duruyor, Yaklar hareketsiz mi duruyor. Yaklar otlayıp mı duruyor, Yaklar yaka mı benziyor?
<i>Top-top toodon togolondı, Togolongon toptu toodon togolottı. Togolongon toptu toodon togolottı, Toodon togolongon toptu Tolgonay alıp tostu (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 68).</i>	Top dağdan yuvarlandı, Yuvarlanan topu dağdan yuvarlattı. Yuvarlanan topu dağdan yuvarlattı, Dağdan yuvarlanan topu, Tolgonay alıp tuttu.
<i>Toptu togolottı, Top togolokpu. Togolongon toptu, Tokon toromokpu (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 80).</i>	Topu yuvarlattı, Top yuvarlak mı? Yuvarlanan topun, Tokon önünü keser mi?

<i>Toru kaşka torbogo başın salıp koşkurat. Koşkuruktagan Toru kaşkanı torbodon boşotup, Toktomuş koydu koş kurap. Koş kurulgan Toru kaşkanın torbosu tolboy boş turat (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 123).</i>	Akıtmalılı doru at torbaya başını sokarak aksırır. Aksıran akıtmalılı doru atın başını torbadan çıkarıp, Toktomuş sabana çekti. Sabana çekilen doru atın torbası dolmadan boş duruyor.
<i>Totunun toktusuna, Kokunun kozusuna, Çeberenin çebiçine, Ulardın ulagına. Kıştının bıştıısına, Kokunun koçkoruna, Sokonun sooluguna, Koyçunun kolu tiybeyt, Kişiler munu bilbeyt (BİLİMKG, 2021).</i>	Totu'nun toktusuna, Koku'nun kuzusuna, Çebere'nin çebicine, Ular'ın oğlağına. Kıştı'nın dört yaşındaki atına, Koku'nun koçuna, Soko'nun beş yaşındaki koyununa Çobanın vakti olmaz, İnsanlar bunu bilmez.
<i>Toydogular toyduñarbi? Toydogular toyboduñarbi? (BİLİMKG, 2021)</i>	Düğündekiler doydunuz mu? Düğündekiler doymadınız mı?
<i>Töö üstünö kuncun arttıım, Bir közünö taş koydum, Bir közünö maşak koydum. Taşım oop maşakka tiyet, Maşagım oop taşka tiyet (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 72).</i>	Deve üstüne heybe yükledim, Bir gözüne taş koydum, Bir gözüne başak koydum. Taşım ağır başağa değer, Başağım kayıp taş a değer.
<i>Töönü sen komdoysuñbu, Ce men komdoymunbu. Komdogon kolumdan kelbey Şıldıñ bolboymunbu (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 79).</i>	Deveye havutu sen mi bağlayacaksın, Yoksa ben mi bağlayayım. Havut bağlamanın üstesinden gelemeyip Rezil olmayayım.
<i>Tördögü töşök törönükübü, Törö tördögü töşöktükübü (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016).</i>	Başköşedeki döşek efendiye mi ait? Efendi başköşedeki döşeğe mi ait?
<i>Törökuldun töösünün töböşündö agı bar, Törökuldun özünün töböşündö kalı bar (BİLİMKG, 2021).</i>	Törökul'un devesinin kafasında beyazlığı var, Törökul'un kendi kafasında beni var.

*Tulpardı tuyak saktayt deşse,
Tulpar tuyaktı saktaybı,
Tuyak tulpardı saktaybı?
Tulpardan tuyak saktalabı,
Tuyaktan tulpar saktalabı?
(BİLİMKG, 2021)*

*Tulparı¹³ toynağı korur derler,
Tulpar toynağını korur mu?
Toynak tulparı korur mu?
Tulpardan toynak korunur mu?
Toynaktan tulpar korunur mu?*

*Tulparın temingende Telibaydın tebeteyi
tegerenip,
Tegerengen Telibaydın tebeteyi tebelenip,
Tebelengen Telibaydın tebeteyi
togolonup,
Telibaydın tuyagına kaldı konup
(BİLİMKG, 2021).*

*Tulparını yürüttüğünde Telibay'ın başlığı
devrilip,
Devrilen Telibay'ın başlığı tepelenip,
Tepelenen Telibay'ın başlığı yuvarlanıp,
Telibay'ın ayağının üzerine düştü.*

*Turdubay tüştö
Tultuñdın turdu.
Tooktordun küyöösün
Tayak menen urdu.
Tamdı aylanıp korozdu
Dalayga kudu.
Küyüktü koroz
Kışıldap muunu.
Kukuldap koyet
Caktırbay çuunu.
Turdubay calkoo
Tüşünböy munu.
Taş menen taamay
Tak başka urdu.
Cıgıldı koroz
Kancalap murdu.
Turdubay korkup,
Köñülü suudu.
Ölgönün körüp
Çaçtarın culdu.
«İt taladı deymın» – dep,
Plandı kurdu.
On tooktun küyöösü
«Kuk» etpey köz cumdu.
Otuz balapan atasın
Uşintip kaday urdu
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 110-111).*

*Turdubay öğlenleyin
Somurtarak uyandı.
Tavukların kocasına (horoz),
Sopa ile vurdu.
Evi dolaşarak horozu,
Uzun süre kovaladı.
Nefes nefese kaldı horoz,
Hışırdayarak boğazı.
Ara sıra öter,
Hoşlanmayıp gürültüden.
Turdubay tembel,
Anlamıyor bunu.
Taş ile hedefinden şaşmayıp,
Tam kafasına vurdu.
Düştü horoz,
Kan akarak burnundan.
Turdubay'ın korkudan,
Ödü koptu.
Öldüğünü görünce,
Saçlarını yoldu.
“Köpek ısırıldı derim” deyip,
Planını kurdu.
On tavuğun kocası,
“Guk” demeden göz yumdu.
Otuz civcivin babasını,
Böylece Allah aldı.*

¹³ **Tulpar:** “1. Hızlı at, asil at. 2. Kanatlı at. 3. Savaş atı. 4. Asil, soylu kahraman, asilzade” (Arıkoğlu vd., 2017, s.2106).

<i>Türk tutka tırmışıp çıktı, Tit tırmışkan türktü çıktı. Tutka tırmışkan türk mıktı, Tutka tırmışıp türk akırı çıktı</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 126).	Türk duta tırmanıp çıktı, Dut, tırmanan Türk'ü yıktı. Duta tırmanan Türk becerikli, Duta tırmanan Türk sonunda çıktı.
<i>Türk türp aydadı, Türktün türpü caynadı. Türptü türk cıynadı, Türk türptü cıynaym dep meesi kaynadı</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 126).	Türk turp ekti, Türk'ün turpu çoğaldı. Turpu Türk topladı, Türk turpu toplayayım deyip güneş çarptı.
<i>Tüşkö kiret Tüstüü şaar. Tüşkö kirgen Tüstüü şaardan Tüşünbödüm kança bar</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 69).	Rüyama girer, Renkli şehir. Rüyama giren, Renkli şehirden, Anlamadım kaç tane var.
<i>Tütüktördü tüştö tüzödük. Tüştö tüzdölgön Tütüktör menen Tünü boyu iştedik</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 89).	Boruları öğlen düzelttik. Öğlen düzeltilen, Borular için, Gece boyu çalıştık.
<i>Uluu toodon ular ışkırat. Katarında maral bışkırat. Işkırğan ular, Bışkırğan maraldı mış kılrat</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 120).	Büyük dağdan çil kekliği ıslık çalar. Yanında geyik tıksırır. Islık çalan çil kekliği, Tıksıran geyiği ayıplar.
<i>Ural toolorunda Ular bolboyt. Ular bolso Kural bolboyt</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 69).	Ural dağlarında, Çil kekliği olmaz. Çil kekliği olsa, Silah olmaz.
<i>Üç kıştı Beş taşka töşö. Üç taştı Beş kışka töşö. Tamdan kulap, Tamım urap. Çunak kulak ulak Çurkap turat</i> (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 115).	Üç kerpici Beş taş döşe. Üç taşı, Beş kerpice döşe. Evden düşüp, Evim yıkılıp. Kulaksız oğlak Koşturuyor.

Üç kız Üç kış okup, Boldu uçkuç (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 95).	Üç kız, Üç kış okuyup, Oldu pilot.
Üç küçük üşüp, üç küçük üşüp, ünü büttüp (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 32).	Üç yavru köpek üşüyüp, Üç yavru köpek üşüyüp, Sesi kısılıp.
Üydön uydu uurdadı, Uydu üydön uurdadı. Uy üydö bele, Üydö uy bele, Uuru üydönbü, Üy küygönbü, Uuru Çüydönbü? (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 76)	Evden ineği çaldı, İneği evden çaldı. İnek evde miydi? Evde inek var mıydı? Hırsız evden mi? Ev yandı mı? Hırsız Çüy'den mi?
Üymölöktöşkön cöcölördü. Üymölöktöşpögön cöcölör, Üşün alıp ürküttü (BİLİMG, 2021).	Toplaşan civcivleri, Toplaşmayan civcivler, Korkutarak ürküttü.
Üyrötöm dep azoo tay, Mingen ele Isatay. Kariganda azoo tay, Kargıp tüştü Isatay. Baarınan da ızası, ay (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 86).	Eğitirim deyip huysuz taya, Binmiş idi Isatay. Zıpladığında huysuz tay, Sıçrayıp düştü Isatay. Her şeyden öte mahcup oldu, ay.
Üzülp ketip üzöngü, Üsön oop tüzöldü. Üsön küçtüü bolboso, Üzülmökpü üzöngü (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 62).	Kopuverince üzengi, Üsön eğilerek düzeldi. Üsön güçlü olmasaydı, Kopar mıydı üzengi?

3. BÖLÜM

KIRGIZ TEKERLEMELERİNİN İNCELENMESİ

3.1. KIRGIZ TEKERLEMELERİNİN YAPI BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Kırgızca tekerlemelerin yapı bakımından incelenmesinde, dize sayısı, biçimi, ölçüsü, kafiyesi ve redifi ele alınmıştır. Öncelikle halk edebiyatı türlerinde kullanılan dize, redif, kafiye ve uyak örgülerinin tanımı verilmiştir. Daha sonra Kırgızca tekerlemeler tek dizeli tekerlemelerden başlayıp dize sayısına göre artarak yapı bakımından incelenmiştir.

3.1.1. Dize Sayısına ve Hece Ölçüsüne Göre Tekerlemeler

“Şiirin birimi, bir şiirin dize veya dizelerinin belirli bir ölçü ve uyak düzeninde alt alta sıralanmasıyla oluşturulan kümelerdir. Bent veya kıta olarak da bilinen kümeler bir, iki, üç, dört, beş, altı veya daha çok dizeden oluşur” (Köprülü, 1934, akt. Aslan, 2010, s. 106).

Manzum yazıların her bir satırına *dize* denir. Yazıları oluşturan dizelere de *nazım birimi* denir. En küçük nazım birimi olan dizelerin ölçüsü olması zorunlu değildir. Tek dizeli yazılara *mısra-ı âzâde*, iki dizeli yazılara *beyit*, üç, beş ve üzeri dizeli yazılara *bent* ve dört dizeli yazılara *dörtlük* denmektedir.

Aslan’a göre, “halk şiirinde anlamı ayrı, ses bakımından aynı olan sözcüklerin belli bir düzen içerisinde dizelerde yinelenmesine *uyak* denir. Uyak kendi içerisinde dörde ayrılmaktadır. *Yarım uyak* halk şiirinde en çok kullanılan ve tek ünsüz benzeşmesine dayanan uyaktır. *Tam uyak* şiirde bir ünlü ve bir ünsüz ses benzerliğine dayanan uyak çeşididir. *Zengin uyak* dize sonlarında üç veya daha çok sesin benzerliğine dayanan uyak çeşididir. *Cinaslı uyak* ses bakımından aynı, anlam bakımından farklı olan sözcüklerle yapılan uyaklardır. Cinaslı uyak, daha çok ses ve anlama dayalı bir söz sanatı niteliğindedir” (Aslan, 2010, s. 108-109).

Manzum yazıların sonlarında bulunan sözcüklerdeki ses benzerliği uyak örgüsünü oluşturur. Beş çeşit uyak örgüsü vardır. *aaaa, aaab, aaba, aabb* dizilişi “düz uyak”, *abab*

dizilişı “çapraz uyak”, abba dizilişı “sarmal uyak”, aba dizilişı “örüşük uyak” ve abcd dizilişı “serbest uyak” tır.

İlk dizedeki hece sayısının diğer tüm dizelerdeki hece sayılarıyla aynı olmasına *hece ölçüsü* denir. Hece ölçüsünde en çok 7’li, 8’li 11’li hece kalıpları kullanılmaktadır. İlk dizedeki hece sayısının diğer dizelerdeki hece sayılarından farklı olmasına *serbest ölçü* denir.

“*Redif* halk şiirinin en önemli ve en eski öğelerinden biridir. Halk şiirinde melodik ahenk sağlamak ve anlamı güçlendirmek için dizelerin sonunda uyardan sonra tekrar edilen aynı anlamdaki sözcük ve eklerdir. Bazen dizelerin tamamı redif olabilir” (Aslan, 2010, s. 109).

3.1.1.1. Tek Dizeli Tekerlemeler

Tek bir dizeden oluşan tekerlemelerdir. Dize sayısına göre sınıflandırıldığında Kırgızcada tek dizeden oluşan yalnızca 2 (iki) tekerleme tespit edilmiştir.

Coldo Coldoşko colbors çoluktu. “Yolda Coldoş kaplanla karşılaştı.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 84)

Bu tekerleme on heceden oluşmakta olup tek satır halindedir. Bu sebeple burada hece ölçüsü, redif ve kafiye aranmaz. Nazım birimi *dize (mısra-ı âzâde)*dir. Ayrıca anlamlı bir cümle niteliğinde olan bu tekerlemedeki kelimelerin sadece c harfiyle başlamış olması dikkat çekicidir.

Metallçı Mital metalldan, detal’ casadı. “Demirci Mital metalden parça yaptı.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 84)

Tekerleme, on üç heceden oluşmaktadır. Tek satır olduğu için hece ölçüsü, redif ve kafiye aranmaz. Nazım birimi *dize (mısra-ı âzâde)*dir.

3.1.1.2. İki Dizeli Tekerlemeler

Kırgızca tekerlemeler incelendiğinde iki satırdan oluşan toplam 70 (yetmiş) tekerleme tespit edilmiştir.

Attap barıp altı kuçak otun aldım, (a) “Atlayarak gidip altı kucak odun aldım,”

Altı kotur narga artıp aldım. (a) “Altı uyuzlu deveye yükledim.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 43)

Birinci dize on iki heceli, ikinci dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “aldım” sözcüğü yazılışları aynı anlamları farklı olduğu için cinaslı kafiyedir. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kulaalı degen kuş imiş, (a) “Ala doğan denen kuş varmış,”

Anı tomogolomok kıyın iş imiş. (a) “Ona tomogo (başlık) giydirmek zor iş imiş.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 46)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “emiş” sözcüğü rediftir, bu sözcükten önce gelen “kuş” ve “iş” hecelerindeki -ş sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Sen emne maga olurayasıñ? (a) “Sen neden bana kötü kötü bakıyorsun?”

Oluyarayıña oluray! (b) “Kötü bakacak adamına kötü kötü bak!”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 46)

Birinci dize on heceli, ikinci dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Caş kayıştı tokmokoşpoysuzdarbı, (a) “Taze kayışı işlemeye yardım ediniz,”

Caş bürküttü tomogoloşpoysuzdarbı? (a) “Yavru kartala tomogo (başlık) giydirmeye yardım ediniz.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 46)

Birinci dize on bir heceli, ikinci dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “tokmokoşpoysuzdarbı” ve “tomogoloşpoysuzdarbı” sözcüklerine gelen -toşpoysuzdarbı/-loşpoysuzdarbı eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kulaalı degen kuş cüröt imiş, (a) “Aladoğan denen kuş varmış,”

Kuu degendi süyöt imiş. (a) “Kuğu denen (kuşu) seviyormuş.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 48)

Birinci dize on heceli, ikinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “cüröt imiş” ve “süyöt imiş” sözcüklerindeki ortak bulunan *-öt imiş* eki ve sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Otorbay, Otorbay, üyüñdü otolo! (a) “Otorbay, Otorbay, evini taşı!”

Anı men otoloboy kim otoloyt? (b) “Onu ben taşımazsam kim taşır?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 48)

Birinci dize on iki heceli, ikinci dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Özün bürkütçö tomogo menen tomogolomok, (a) “Kendisine kartal gibi tomogo (başlık) giydirecekti,”

Al kuşça kaçırıp sonogo sonolomok. (a) “O, kuş gibi saldırıp yeşilbaş ördeği avlayacaktı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 49)

Birinci dize on beş heceli, ikinci dize on üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “tomogolomok” ve “sonolomok” sözcüklerindeki ortak bulunan *-lomok* eki rediftir, bu ekten önce gelen *-o-* sesi yarım kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Çoñ aça taş, (a) “Büyük çatalı taş,”

Kiçi aça taş. (a) “Küçük çatalı taş.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 49)

Birinci dize dört heceli, ikinci dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “aça taş” sözcükleri rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ey, konok, et aşatçı, (a) “Ey konuk, et yesene,”
Et aşatsañ bat aşatçı. (a) “Et yersen hızlı yesene.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 49)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “aşatçı” sözcüğü redif, bu sözcükten önce gelen “et” ve “bat” hecelerindeki -t sesi yarım kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Erteñ menen el koyun cıltırkandat eken, (a) “Sabahleyin millet koyununa yanan çalı yedirecekmiş.”

Men da koyumdu cıltırkandatam. (b) “Ben de koyunuma yanan çalı yedireceğim.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 50)

Birinci dize on dört heceli, ikinci dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Ot üstündö bal kaymak, (a) “Ateş üstünde ballı kaymak,”
Bal, bal kaymak, bal kaymak. (a) “Ballı, ballı kaymak, ballı kaymak.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 50)

İki dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “bal kaymak” sözcükleri rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Minabu kay aral? (a) “Burası hangi ada?”
Kök irimdüü keñ aral, al aral. (a) “Mavi girdaplı geniş ada, o ada.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 50)

Birinci dize altı heceli, ikinci dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dizelerin sonunda bulunan “aral” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Eki ayıldın ortosunda deldir tiken otun bar, (a) “İki köyün ortasında deldir diken odun var,”

Kel, ceñeler, kelgile, deldir silkme oynoylu. (b) “Gelin, yengeler, hadi gelin, deldir silkme oynayalım.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 51)

Birinci dize on altı heceli, ikinci dize on dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Ak uy önögün calayt, (a) “Beyaz inek eşini yalar,”

Abakem ötügün camayt. (a) “Amcam çizmelerini yamar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 51)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “calayt” ve “camayt” sözcüklerindeki -yt sesleri rediftir, rediften önce gelen -a- sesi yarım kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Cogor caktan sel kelet, (a) “Yukarı taraftan sel gelir,”

Eki teke teñ kelet. (a) “İki teke birlikte gelir.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 51)

İki dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “kelet” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kırk kızıl kuyruk, kızıl kuyruk, (a) “Kırk kızıl kuyruk, kızıl kuyruk,”

İçinde kızıl kıldırık kıl kuyruk. (a) “Arasında kırmızı ince kemikli kıl kuyruk.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 52)

Birinci dize dokuz heceli, ikinci dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “kuyruk” sözcüğü rediftir, bu sözcükten önce gelen “kızıl” ve “kıl” sözcüklerindeki -ıl sesleri tam kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Cogortodon kelemen şırgıy minip, (a) “Yukarıdan geliyorum sopaya binip,”
Şırgıyım ırgıy minip. (a) “Sopama atlayarak binip.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 52)

Birinci dize on bir heceli, ikinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “şırgıy minip” ve “ırgıy minip” sözcüklerindeki *-gıy minip* eki ve sözcüğü rediftir. Bu ek ve sözcüklerden önce gelen *şır-ve -ır-* hecelerindeki *ır-* sesleri tunç kafiyedir. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ak çaynekte kök kapkak, (a) “Beyaz çaydanlıkta mavi kapak,”
Kök çaynekte ak kapkak. (a) “Mavi çaydanlıkta beyaz kapak.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 56)

İki dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “kapkak” sözcüğü rediftir. Bu sözcükten önce gelen “kök” ve “ak” hecesindeki *-k* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Carçada ulak turat, (a) “Uçurumda oğlak duruyor,”
Ulak bulakka ınak. (b) “Oğlak pınara yakınlık duyuyor.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 59)

İki dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Togolonso koş boçke, (a) “Yuvarlansa çift fıçı,”
Bal bar eken az böksö. (b) “Bal var imiş az eksik.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 59)

İki dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Aşır menen aşuu aşırılı, (a) “Aşır ile dağ geçidini geçelim,”
Aşım menen aşık-maşık aştaştırışalı. (a) “Aşım ile menteşeyi birleştirelim.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 64)

Birinci dize on heceli, ikinci dize on dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “aşırılı” ve “aştaştırışalı” sözcüklerindeki *-alı* eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

İşte iş işteş kerekpi, (a) “İşte iş yapmak gerekli mi?”

İşte tik tikteş kerekpi? (a) “İşte dik bakmak gerekli mi?”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 65)

İki dize de sekiz hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “kerekpi” sözcüğü ve bu sözcükten önce bulunan “işteş” ve “tikteş” sözcüklerindeki *-teş* eki rediftir. Kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Berdibektin belegin Belek aldı, (a) “Berdibek’in hediyesini Belek aldı,”

Belektin belegin Berdibek aldı. (a) “Belek’in hediyesini Berdibek aldı.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 69)

İki dize de on bir hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “aldı” sözcüğü rediftir. Rediften önce özel isme gelen *-ek* hecesi tam kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Beş kaşka eşek, (a) “Beş akıtmalı eşek,”

Beşöö beş başka eşek. (a) “Beşi beş başka eşek.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 72)

Birinci dize beş heceli, ikinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “eşek” sözcüğü rediftir, bu sözcükten önce gelen “kaşka” ve “başka” sözcüğündeki *-aşka* zengin kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Tördögü töşök törönükübü, (a) “Başköşedeki döşek efendiye mi ait?”

Törö tördögü töşöktükübü. (a) “Efendi başköşedeki döşeğe mi ait?”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 74)

İki dize de on hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “törönükübü” ve “töşöktükübü” sözcüklerindeki *-nükübül/-tükübü* eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ceteleşkender ceteleşpegenderdi karmagıla, (a) “El ele tutuşanlar tutuşmayanların elinden tutun,”

Ceteleşkender ceteleşpegenderdi ceerip salbagıla. (a) “El ele tutuşanlar tutuşmayanları dışlamayın.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 77)

Birinci dize on altı heceli, ikinci dize on sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “karmagıla” ve “salbagıla” sözcüklerindeki *-gıla* eki rediftir, bu ekten önce gelen *-a-* sesi yarım kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Buugan buuday kabıñ buruluşta buuguçunan buzuldu, (a) “Bağlanan buğday torbasının dönemeçte ipi açıldı,”

Buuguçunan buruluşta buzulup buuday butuma çuurudu. (a) “Dönemeçte torbanın ipi açılıp buğday ayağıma döküldü.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 78)

Birinci dize on yedi heceli, ikinci dize on dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “buzuldu” ve “çuurudu” sözcüklerindeki *-du* eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Caş beş maş vraç, (a) “Genç beş uzman doktor,”

Maş beş caş vraç. (a) “Uzman beş genç doktor.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 80)

İki dize de dört hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “vrač” sözcüğü rediftir, bu sözcükten önce gelen “maş” ve “caş” hecelerindeki *-aş* sesleri tam kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ketpesin kemtik, (a) “Olmasın eksiklik,”
Cakasın kem tik. (a) “Yakasını eksik dik.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 82)

İki dize de beş hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan *-tik/tik* hecesi tunç kafiyedir. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Öçürbösin şamal, (a) “Söndürmesin rüzgâr,”
Çümböttüü şam al. (a) “Kapaklı mum al.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 82)

Birinci dize altı heceli, ikinci dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan *-al/al* hecesi cinaslı kafiyedir. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Akılay ak alma aldı, (a) “Akılay beyaz elma aldı,”
Ak almanı Akılay aldı. (a) “Beyaz elmayı Akılay aldı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 83)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “aldı” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kara karga karkıldayt, (a) “Kara karga gak gak öter,”
Kara kaçır aňkıldayt. (a) “Kara katır anırır.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 91)

İki dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “karkıldayt” ve “aňkıldayt” sözcüklerindeki *-kıldayt* eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bul – Bayıştın sagızı. (a) “Bu Bayış’ın sakızı.”
Bul – Samıştın kayışı. (a) “Bu Samış’ın kayışı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 92)

İki dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “sagızı” ve “kayışı” sözcüklerindeki -ı sesi rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Miñdi birge koş, (a) “Bini bire ekle,”

Birdi miñge koş. (a) “Biri bine ekle.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 92)

İki dize de beş hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “birge koş” ve “miñge koş” sözcüklerindeki -ge koş eki ve hecesi rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Koy soldogu coldobu. (a) “Koyun soldaki yolda mı?”

Ce coldon soldobu. (a) “Ya da yolun solunda mı?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 93)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “coldobu” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Caradar karganı, (a) “Yaralı kargayı,”

Samar, Camal karmadı. (b) “Samar, Camal tuttu.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 93)

Birinci dize altı heceli, ikinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bayalının bagaarı – (a) “Bayalı’nın beslediği”

Bayagı bal aarı. (a) “O bal arı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 93)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “bagaarı” ve “bal aarı” sözcüklerindeki “aarı” tunç kafiyedir. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Süttü tüz kuy, (a) “Sütü düzgün dök,”

Cüktü tüz cıy. (a) “Yükü düzgün topla.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 94)

İki dize de dört hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “kuy” ve “cıy” hecelerindeki -y sesi yarım kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Cer azır caşıl. (a) “Yer şimdi yeşil.”

Aylana atır. (b) “Etraf güzel kokuyor.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 94)

İki dize de beş hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kaysınısı arstan, (a) “Hangisi aslan,”

Kaysınısı alıstan. (a) “Hangisi uzaktan.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 95)

Birinci dize altı, ikinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “arstan” ve “alıstan” sözcüklerindeki -stan eki zengin kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Alarda aral bar, (a) “Onlarda ada var,”

Aralda alar bar. (a) “Adada onlar var.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 95)

İki dize de altı hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “bar” hecesi rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Mokok kayçı kaysı? (a) “Kör makas hangisi?”

Kurç kaysı kayçı? (a) “Keskin makas hangisi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 95)

Birinci dize altı heceli, ikinci dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “kaysı” ve “kayçı” sözcüklerindeki -ı sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Köç keç keldi, (a) “Göç geç geldi,”

Beş ečki öldü. (a) “Beş keçi öldü.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 102)

Birinci dize dört heceli, ikinci dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “keldi” ve “öldü” sözcüklerindeki -di/-dü eki rediftir. Bu ekten önce gelen -l- sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kaşka başka tumak kiyip, (a) “Saçsız başıma şapka giyip,”

Almaştım başka kaska. (b) “Değiştirdim başka kaskla.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 103)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Caparaalığa ayıp koy, (a) “Caparaalı’ya söyle,”

Cayıttan kelet kayıp koy. (a) “Meradan koyun dönecek mi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 103)

İki dize de sekiz hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “koy” hecesi ve bu heceden önce gelen “aytıp” ve “kayıp” sözcüklerindeki -ıp eki redif, -ıp ekinden önce gelen ayt- hecesi tunç kafiyedir. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Cañılmaçtı cat aytam, (a) “Tekerlemeyi ezbere söylerim,”

Cattaganday bat aytam. (a) “Ezberlediğim gibi hızlı söylerim.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 107)

İki dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “aytam” sözcüğü redif, bu sözcükten önce gelen “bat” ve “cat” hecelerindeki -at sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Balıktar balırlardı bayırladı, (a) “Balıklar yosunların (arasına) yerleşti,”

Bakalar balırdan balıktardı ayırmaladı. (a) “Kurbağalar yosunun (içinden) balıkları ayırt etti.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 109)

Birinci dize on bir, ikinci dize on beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “bayırladı” ve “ayırmaladı” sözcüklerindeki -ladı eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kara kargalarga ala kargalar üyür, (a) “Karakargalarla ala kargalar alışkın,”

Ala kargalarga kara kargalar üyür. (a) “Ala kargalarla karakargalar alışkın.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 110)

İki dize de on üç hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “kargalar üyür” sözcükleri rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ala kara taz tazkara askada, (a) “Siyah alacalı kel akbaba kayada,”

Ala bala taz tazkara arçada. (a) “Alacalı yavru kel akbaba ardıçta.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 110)

İki dize de on bir hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “askada” ve “arçada” sözcüklerindeki -da eki rediftir, bu ekten önce gelen -a sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Koy beşke çıkpay kartayarbı, (a) “Koyun beşe basmadan yaşlanır mı?”

kartaygan koydu kartaygan koyçu kaytararbı? (a) “Yaşlanan koyunu yaşlanan çoban güder mi?”

(Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 10)

Birinci dize dokuz heceli, ikinci dize on dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “kartayarbı” ve “kaytararbi” sözcüklerindeki *-arbi* eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Atakem et aşatat, (a) “Babacığım eti yer,”

Et aşatsa, beş aşatat. (a) “Eti yerse, beş kez yer.”

(Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 10)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “aşatat” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Koy cıyirmaga çıkpay kartayabı? (a) “Koyun yirmiye basmadan yaşlanır mı?”

kartaygan koydu kartaygan koyçu kaytarabı. (a) “Yaşlanan koyunu yaşlanan çoban güder mi?”

(Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 15)

Birinci dize on bir heceli, ikinci dize on dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “kartayabı” ve “kaytarabı” sözcüklerindeki *-abı* eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bul kayış tokmokoşpostordonbu? (a) “Bu kayış dövülmeyenlerden mi?”

Bul бүркүт томоголошpostordonbu! (a) “Bu kartal başlık giydirmeyenlerden mi?”

(Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 15)

Birinci dize on heceli, ikinci dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “tokmokoşpostordonbu” ve “tomogoloşpostordonbu” sözcüklerindeki *-t/(l)oşpostordonbu* eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Söz cakşısın kulak bilet, (a) “Söz iyisini kulak bilir,”

kız cakşısın inak bilet. (a) “Kızın iyisini yakını bilir.”

(Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 18)

İki dize de sekiz hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “bilet” sözcüğü rediftir, bu sözcükten önce gelen “kulak” ve “mak” sözcüklerindeki -ak sesleri tam kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Siz degen sılık söz, (a) “Siz demek kıbar söz,”
sen degen senek söz. (a) “Sen demek kaba söz.”

(Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 19)

İki dize de altı hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “söz” sözcüğü rediftir, bu sözcükten önce gelen “sılık” ve “senek” sözcüklerindeki -k sesi yarım kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Et ceym deseñ mal bak, (a) “Et yiyeğim dersin hayvan besle,”
nan ceym deseñ dan bak. (a) “Ekmek yiyeğim dersin tahıl ek.”

(Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 19)

İki dize de altı hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “bak” hecesi rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Corgo took col menen, (a) “Rahvan tavuk yol ile,”
colbun toktu koy menen. (a) “Garip toklu koyun ile.”

(Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 20)

Birinci dize altı heceli, ikinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “menen” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Asıl aymak ala bel (a) “Değerli bölge karlı dağ geçidi,”
Asılınan ala kel. (a) “Değerlisinden getir.”

(Abdraimov, 2007, s. 13)

İki dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “bel” ve “kel”hecelerindeki *-el* sesleri tam kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ay talaada kar ıskırat, (a) “İssız kırdı kar uğuldar,”
Andan korkpoyt karışkır, at. (a) “Ondan korkmaz kurt, at.”
 (Abdraimov, 2007, s. 13)

İki dize de sekiz hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “ıskırat” ve “karışkır at” sözcüklerindeki *-ışkır at* tunç kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Süzbösün dep eç kimdi, (a) “Toslamasın deyip hiç kimseye,”
Baylap saldım eçkimdi. (a) “Bağlayıverdim keçimi.”
 (Abdraimov, 2007, s. 14)

İki dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “eç kimdi” sözcüğü cinaslı kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Çıt tıştıu eski içik, (a) “Kumaş kaplı eski kürklü gocuk,”
Çıt tıştıu eski içik. (a) “Kumaş kaplı eski kürklü gocuk.”
 (Mukambaev & Taştımirov, 1971, s. 74)

İki dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. “Çıt tıştıu eski içik” dizesi rediftir. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Beş kaşka koy, (a) “Beş akıtmalı koyun,”
Beşöö beş başka koy. (a) “Beşi beş başka koyun.”
 (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 12)

Birinci dize dört, ikinci dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “koy” hecesi rediftir, bu heceden önce gelen “kaşka” ve “başka” sözcüklerindeki *-aşka* sesleri zengin kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bal, bal kaymak, bal kaymak, (a) “Bal, bal kaymak, bal kaymak,”

Kudagıya saktalğan sur bal kaymak. (a) “Dünür hanım için saklanan kurutulmuş bal kaymak.”

(Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 44)

Birinci dize yedi, ikinci dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “bal kaymak” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Eer ceerdeniki, ceerde cezdeniki (a) “Eyer kızıl atınki kızıl at enişteninki”

Cezde ceeninikinde, eerdi cezdesiz berbeym dedi. (a) “Enişte yeğeninkinde, eyeri eniştesiz vermem dedi.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize on bir, ikinci dize on altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “cezdeniki” ve “dedi” sözcüklerindeki -i sesi yarım kafiye. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Toydogular toyduñarby? (a) “Düğündekiler doydunuz mu?”

Toydogular toybodunarby? (a) “Düğündekiler doymadınız mı?”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize sekiz, ikinci dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “toyduñarby” ve “toybodunarby” sözcüklerindeki -dunarbı eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Oynogondor boldunarby, (a) “Oynayanlar bitirdiniz mi?”

Oynogondor bolbodunarby? (a) “Oynayanlar bitirmediniz mi?”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize sekiz, ikinci dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “boldunarby” ve “bolbodunarby” sözcüklerindeki -dunarbı eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Tookto tomogo bolorbu, (a) “Tavukta başlık takılır mı?”

Tomogosuz took took konokko konorbu? (a) “Başlıksız tüneğe konar mı?”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize sekiz, ikinci dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “bolorbu” ve “konorbu” sözcüklerindeki *-orbu* eki rediftir, kafiye yokur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Törökuldun töösünün töböşündö agı bar, (a) “Törökul’un devesinin kafasında beyazlığı var,”

Törökuldun özünün töböşündö kalı bar. (a) “Törökul’un kendi kafasında beni var.”

(BİLİMKG, 2021)

İki dize de on dört hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “agı bar”ve “kalı bar” sözcüklerindeki *-ı bar* eki ve hecesi rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Köçköndör köçpögöndördü köçkülö debedi, (a) “Göçenler göçmeyenlere göçün demedi,”

Köçpögöndör köçköndörgö köçölü debedi. (a) “Göçmeyenler göçenlere göçelim demedi.”

(BİLİMKG, 2021)

İki dize de on dört hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “debedi” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kuruttu kamaşka kuruttuñarbi, (a) “Kurutu kamaş üzerinde kuruttunuz mu?”

Kuruttu kamaşka kurutpadıñarbi? (a) “Kurutu kamaş üzerinde kurutmadınız mı?”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize on bir, ikinci dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “kuruttuñarbi” ve

“kurutpadıñarby” sözcüklerindeki *-tuñarby/-dıñarby* eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi beyittir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

2.1.1.3. Üç Dizeli Tekerlemeler

Üç satırdan oluşan Kırgızca tekerlemeler incelendiğinde toplam 35 (otuz beş) tekerleme tespit edilmiştir.

Ay, ay, Aydarbay! (a) “Hey, hey, Aydarbay!”

Kızıl müyüz uyuñdu, (b) “Kırmızı boynuzlu ineğini,”

Üyüñö ayday bar. (c) “Evine sürerek götür.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 42)

Birinci dize beş heceli, ikinci dize yedi heceli ve üçüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Alabataga alabatalatpastan, (a) “(Toprağı) tuzçalısına kaplatmadan”

Alabataga alabatalatıp, (b) “(Toprağı) tuzçalısına kaplatıp,”

Alabataga alabatalatabız. (c) “(Toprağı) tuzçalısına kaplatacağız.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 42)

Birinci ve üçüncü dize on iki heceli, ikinci dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bul kay bal kaymak? (a) “Bu hangi bal kaymak?”

Kudagıyga saktalgan (b) “Dünür hanım için saklanan,”

Sür bal kaymak. (a) “Bekletilmiş ballı kaymak.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 44)

Birinci dize beş heceli, ikinci dize yedi heceli ve üçüncü dize dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “bal kaymak” sözcükleri rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü sarmal kafiyevidir.

Kudayar menin kudam ele, (a) “Kudayar benim dünürümdü,”

Kudayar meni kudalay albadı, (b) “Kudayar bana dünürlük yapamadı,”

Ce Kudayardı men kudalay albadım. (b) “Ya da Kudayar’a ben dünürlük yapamadım.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 46)

Birinci dize dokuz heceli, ikinci dize on bir heceli ve üçüncü dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Köp köpölök kökölöp ötöt, (a) “Çoğu kelebek uçarak geçer,”

Kök köpölök kökölöp ötöt, (a) “Mavi kelebek uçarak geçer,”

Tört köpölök bölök ötöt. (a) “Dört kelebek ayrı geçer.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 48)

Birinci ve ikinci dize dokuz heceli, üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “ötöt” sözcüğü ortak rediftir, kafiye yoktur. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan “köpölök kökölöp ötöt” sözcükleri kendi aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

At semirse soorusun çokmokoşmokçu emes belek, (a) “At semirirse sağrısı yağ bağlamaz mıydı?”

Eki kayış, bir tizgin tokmokoşmokçu emes belek. (a) “İki kayıştan bir dizgin işlemeyecek miydik?”

Mina bu caş kayıştı tokmokoşpoysuzdarbı? (b) “İşte bu taze kayışın işlenmesine yardım etmez misiniz?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 50)

Birinci ve ikinci dize on altı heceli, üçüncü dize on dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerin sonlarında bulunan -mokoşmokçu emes belek eki ve sözcükleri rediftir, -mokoşmokçu ekinden önceki -ok- sesleri tam kafiye'dir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Öyüzgü aral, bul öyüzgü aral, (a) “Karşı yakadaki ada, bu yakadaki ada,”
Öyüzgü araldı mal aralar, (b) “Karşı yakadaki adada hayvan dolaşır,”
Bul öyüzgü araldı maral aralar. (b) “Bu yakadaki adada geyik dolaşır.”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 50)

Birinci dize on bir heceli, ikinci dize on heceli ve üçüncü dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “aralar” sözcüğü rediftir, bu sözcükten önce gelen “mal” ve “maral” sözcüklerindeki *-al* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Anciyandan kelgen ak kañkı eer, (a) “Andican’dan gelen beyaz işlemeli eyer,”
Anı men ancılap minbey, (b) “Ona ben kıymet vererek binmesem”
Kim ancılap minet? (c) “Kim kıymet vererek biner?”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 53)

Birinci dize on bir heceli, ikinci dize sekiz heceli ve üçüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Say tarapta kart darak, (a) “Nehir yatağı tarafında yaşlı ağaç,”
Marat catat özünçö (b) “Marat tek başına yatıyor.”
Çar taraptı sak karap. (c) “Dört bir yanına dikkatlice bakıyor.”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 65)

Üç dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Mala malalaştık, (a) “Sürgü sürgüledik,”
Alar menen ala malalaştık, (a) “Onlar ile eksik sürgüledik,”
Bular menen çala malalaştık. (a) “Bunlar ile yarım yamalak sürgüledik.”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 66)

Birinci dize altı heceli, ikinci ve üçüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dizelerin sonlarında bulunan “malalaştık”

sözcüğü rediftir, bu sözcükten önce gelen “mala”, “ala” ve “çala” sözcüklerindeki *ala/-ala* tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Beş koyum bar, (a) “Beş koyunum var,”

Başı kaşka koyum bar, (a) “Başı akıtmalı koyunum var,”

Beş koyum beş başka. (b) “Beş koyunum beş başka.”

(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 70)

Birinci dize dört heceli, ikinci dize yedi heceli ve üçüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan “koyum bar” sözcükleri rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Tigil aral, bul aral (a) “O ada ada, bu ada”

Tigil araldı mal aralar, (b) “O adayı hayvanlar dolaşır,”

Bul araldı maral aralar. (b) “Bu adayı geyik dolaşır.”

(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 70)

Birinci dize yedi heceli, ikinci ve üçüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “aralar” sözcüğü rediftir, bu sözcükten önce gelen “mal” ve “maral” sözcüklerindeki *-al* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Körünöbü kapkayda (a) “Görünür mü uzaktan,”

Ak karga konso (b) “Beyaz kara konsa”

Ak karga. (c) “Beyaz karga.”

(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 94)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize beş heceli ve üçüncü dize üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kança carçada (a) “Kaç uçurumda,”
Kança alça bar? (b) “Kaç kiraz var?”
Kança arça bar? (b) “Kaç ardıc var?”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 94)

Üç dize de beş hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. İkinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “bar” hecesi rediftir, bu heceden önce gelen “alça” ve “arça” sözcüklerindeki -ça sesleri tam kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Üç kız (a) “Üç kız”
Üç kış okup, (b) “Üç kış okuyup,”
Boldu uçkuç. (c) “Oldu pilot.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 95)

Birinci dize iki heceli, ikinci ve üçüncü dize dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Redif veya kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bolo elekte çoñ şaşke, (a) “Kuşluk vakti, daha girmediğinde,”
Bolot bergen koş boçke. (a) “Bolot’un verdiği çift fiçı,”
Balga toldu az böksö. (b) “Balla doldu biraz eksik.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 95)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci ve üçüncü dize yedi dizelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerin sonlarında bulunan “şaşke” ve “boçke” sözcüklerindeki -ke sesleri tam kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kele catsa köp börü, (a) “Gelirse birçok kurt,”
Ottoy küyüp közdörü. (a) “Gözleri ateş gibi yanıp.”
Koşuldu alarga kök börü. (a) “Katıldı onlara mavi kurt.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 102)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerin sonlarında

bulunan “börü” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Çımırbay cılım – dedi, (a) “Çımırbay nargile dedi,”
Çınarbay cıgım – dedi, (a) “Çınarbay masraf dedi,”
Çıpkabay cımın – dedi. (a) “Çıpkabay sinek dedi.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 107)

Üç dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “dedi” sözcüğü rediftir, birinci ve ikinci dizelerdeki “cılım” ve “cıgım” sözcüklerindeki *-ım* eki tam kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kuyuşkanın kutkunda, (a) “Paldımını (eyere) bağladı,”
Mudayar Kudayardın (b) “Mudayar Kudayar’ın”
Kuyuşkanın kutkunda. (a) “Paldımını (eyere) bağladı.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 109)

Birinci ve üçüncü dize sekiz heceli, ikinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dize rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü sarmal kafiye.

Bazardı aralasañ karala çañ, (a) “Pazarı dolaşırsan toz duman,”
Kaldardı kardarlar aldayt, (b) “Kaldar’ı müşteriler kandırıyor,”
Kaldar kardarlardı aldayt. (b) “Kaldar müşterileri kandırıyor.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 110)

Birinci dize on bir heceli, ikinci ve üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “aldayt” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bödönö bıtpıldıktap, bıtkıldan körünböyt. (a) “Bıldırcın “pıt pıt” deyip tepecikten görünmüyor.”

Bıtpıldıktagan bödonönün baldarı, (b) “Pıt pıt diyen bıldırcının yavruları,”

Bıtpıldıktaşıp bödonödön bölünböyt. (a) “Pıt pıt” deyip bıldırcından ayrılmıyor.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 121)

Birinci dize on üç heceli, ikinci ve üçüncü dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “körünböyt” ve “bölünböyt” sözcüklerindeki *-ünböyt* eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü sarmal kafiyedir.

Cakşılıkka cakşılık – ar kişinin işi, (a) “İyiliğe iyilik her kişinin işi,”

camandıkka cakşılık – er kişinin işi, (a) “Kötülüğe iyilik er kişinin işi,”

camandıkka camandık – kör kişinin işi. (a) “Kötülüğe kötülük kör kişinin işi.”

(Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 50)

Üç dize de on üç hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “kişinin işi” sözcükleri rediftir, bu sözcüklerden önce gelen “ar”, “er” ve “kör” hecelerindeki *-r* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Süydü, ayday bar, uydu! (a) “Süydü, sürerek götür, ineği!”

Ayday bar, süyröñdöböy, (b) “Sürerek götür, sallanmadan,”

Kaptaldagı kara uydu. (a) “Yandaki siyah ineği.”

(Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 50)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “uydu” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü sarmal kafiyedir.

Ala köldö bala bar, (a) “Ala gölde çocuk var,”

Ala köldöğü al balaga (b) “Ala göldeki o çocuğa”

Bala ala bar. (a) “Bal götür.”

(Abdraimov, 2007, s. 11)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize dokuz heceli ve üçüncü dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “bar” hecesi rediftir, bu heceden önce gelen “bala” ve “ala” sözcüklerindeki *-ala/ala* hecesi tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü sarmal kafiyedir.

Aralda turgan türdüü targıl maral, (a) “Adada var türlü boz geyik,”

Targıl maraldı taltaya (b) “Boz geyiği ayaklarını açarak”

Emizgen ala maral. (a) “Emziren alageyik.”

(Abdraimov, 2007, s. 12)

Birinci dize on bir heceli, ikinci dize sekiz heceli ve üçüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “maral” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü sarmal kafiyedir.

Calayır bay Tartarbay, (a) “Calayırbay, Tartarbay,”

Taptakır bay takır cerge, (b) “Taptakırbay kuru yere,”

Koyuñdu cay kaytarbay. (a) “Koyununu otlat gütmeden.”

(Abdraimov, 2007, s. 12)

Birinci ve üçüncü dize yedi heceli, ikinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan özel isme gelen *-bay* eki rediftir, bu ekten önce gelen *-tar-* hecesi zengin kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü sarmal kafiyedir.

Köl ceeginde köp bala, (a) “Göl kıyısında çok çocuk,”

Köp balada ak mayke, (b) “Çok çocukta beyaz atlet,”

Az balada kök mayke. (b) “Az çocukta mavi atlet.”

(Abdraimov, 2007, s. 14)

Üç dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. İkinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “mayke” sözcüğü rediftir, bu sözcükten önce gelen “ak” ve “kök” hecelerindeki -k sesi yarım kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Üç küçük üşüp, (a) “Üç yavru köpek üşüyüp,”

üç küçük üşüp, (a) “Üç yavru köpek üşüyüp,”

ünü bütüp. (a) “Sesi kısılıp.”

(Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 32)

Birinci ve ikinci dize beş heceli, üçüncü dize dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize rediftir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -üp sesleri tam kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bosogodo bosogo tayak bolboso, (a) “Kapıda kapı direği olmazsa,”

Bosogo bosogodoy bolboybu? (b) “Kapı, kapı gibi olur muydu?”

Bosogo tayaktın orduna başka ele koyboybu? (b) “Kapı direğinin yerine başka bir şey konulur muydu? ”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize on iki heceli, ikinci dize on heceli ve üçüncü dize on altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “bolboybu” ve “koyboybu” sözcüklerindeki -boybu eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kiyikçinin kiyikke kelip keyigenin körüp, (a) “Geyik avcısının geyiğe üzüldüğünü görüp,”

Keyikçeelidin keşpirine keyiy berip, (a) “Kuruntulu avcının haline kederlenip,”

Bilbey kaldık kayberen din etin kadayça cedik? (b) “Anlayamadık dağ keçisinin etini nasıl yedik? ”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve üçüncü dize on beş heceli, ikinci dize on üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerin sonlarına bulunan “körüp” ve “berip” sözcüklerindeki *-ip/-üp* eki rediftir, bu ekten önce gelen *-r-* sesi yarım kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Corgologon corgonun cortkonu nesi, (a) “Koşan rahvan atın koşturması ne,”

Corgologon corgo coldo çın ele cortot deçi, (b) “Koşan rahvan at yolda gerçekten koşturur de,”

Corgologon corgonun colunan çıkpagılaçı deçi? (b) “Koşan rahvan atın yolundan çıkmayın de.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize on iki heceli, ikinci dize on beş heceli ve üçüncü dize on yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “deçi” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Küüçünün küüsünün küülönüşü, (a) “Ezgicinin ezgisinin çalınmasına,”

Küülöngön küüçünün küüsünön küüçünün küñgürönüşü, (a) “Çalınan ezgicinin ezgicisinden ezgicinin mırıldanışına,”

Küñgüröngön küüçünün küüsünün küçün karaçı ay. (b) “Mırıldanan ezgicinin ezgisinin gücüne bakın.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize on heceli, ikinci dize on yedi heceli ve üçüncü dize on altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci

dizelerin sonlarında bulunan “küülönüşü” ve “küñgürönüşü” sözcüklerindeki *-önüşü* eki rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ala-bula balık alabuga, (a) “Benekli balık alabalık,”
Alabuga balık bolboytt eken, (b) “Alabalık bulunmuyormuş,”
Ala-Buka suuda. (c) “Ala-Buka deresinde.”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize on heceli, üçüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “alabuga” ve “suuda” sözcüklerindeki *-a* sesi yarım kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Üymölöktöşkön cöcölördü. (a) “Toplaşan civcivleri.”
Üymölöktöşpögön cöcölör, (b) “Toplaşmayan civcivler,”
Üşün alıp ürküttü. (c) “Korkutarak ürküttü.”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize dokuz heceli, üçüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ü* sesi yarım kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Keregelerdi aştaştırdıñarby? (a) “Keregeleri birbirine geçirdiniz mi?”
Uuktardı maštaştırdıñardı? (a) “Uukları hazırladınız mı?”
Oturguzgandardı caštaştırdıñardı? (a) “Sünnet edilenleri yaşıya göre ayırdınız mı?”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci dize on bir heceli, ikinci dize dokuz heceli ve üçüncü dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “aştaştırdıñarby”, “maštaştırdıñarby” ve “caštaştırdıñarby” sözcüklerindeki *-taştırdıñarby* eki rediftir, bu ekten önce gelen *aş-/-aş-* hecesi tunç kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

2.1.1.4. Dört Dizeli Tekerlemeler

Dört satırdan oluşan Kırgızca tekerlemeler incelendiğinde toplam 176 (yüz yetmiş altı) tekerleme tespit edilmiştir. Dize sayısına göre ele alındığında en fazla dört dizeli tekerlemelerin var olduğunu söylemek mümkündür.

Al aralda da maral, (a) “O adada da geyik,”
Bul aralda da maral, (a) “Bu adada da geyik,”
Ot eken aralga da maral, (a) “Ot imiş adaya da geyik,”
Ottosun aralga da maral. (a) “Otlasın adada da geyik.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 42)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Tüm dizelerin sonlarında ortak olan “da maral” rediftir. Dizeleri ayrı olarak incelediğimizde; birinci ve ikinci dizelerde bulunan “aralda da maral” sözcükleri rediftir, “al” ve “bul” hecelerindeki -l sesi yarım kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan “aralga da maral” sözcükleri rediftir, “eken” ve “ottosun” sözcüklerindeki -n sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bir ak çımçık, (a) “Bir beyaz serçe,”
Eki ak çımçık, (a) “İki beyaz serçe,”
Üç ak çımçık (a) “Üç beyaz serçe,”
Tört ak çımçık. (a) “Dört beyaz serçe.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 43)

Birinci, üçüncü ve dördüncü dize dört heceli, ikinci dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dizelerin sonlarında bulunan “ak çımçık” sözcükleri rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bul kaysı aral? (a) “Bu hangi ada?”
Kargalı aral. (a) “Kargalı ada.”
Kamış başın kayırıp, (b) “Kamış başını çevirip,”
Karga uyalar. (c) “Karga yuvalar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 44)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize beş heceli, üçüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerin sonlarında bulunan “aral” sözcüğü rediftir, “kaysı” ve “kargalı” sözcüklerinin sonundaki -ı sesi yarım kafiye. Nazım birimi dördüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bul kaysı oozu may taylak? (a) “Bu hangi ağzı yağlı (sütlü) deve yavrusu?”

Bul kaydagı sarı may bal kaymak? (a) “Bu hangi sarı yağlı ballı kaymak?”

Bul oozangan oozu may taylak, (a) “Bu ağzına alan ağzı yağlı (sütlü) deve yavrusu,”

Bul sur sarı may bal kaymak. (a) “Bu bekletilmiş sarı yağlı ballı kaymak.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 44)

Birinci ve dördüncü dize sekiz heceli, ikinci dize on heceli ve üçüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerin sonlarında bulunan “oozu may taylak” sözcükleri rediftir, kafiye yoktur. İkinci ve dördüncü dizelerin sonlarında bulunan “sarı may bal kaymak” sözcükleri rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bürkütçülör bürkütün tomogo menen tomogoloyt, (a) “Kartalcılar kartalına tomogo giydirir,”

Bürkütçülör bürkütün tomogo menen tomogologondo, (b) “Kartalcılar kartalına tomogo giydirdiğinde,”

Biz bürkütübüzdü tomogo menen tomogoloboy, (c) “Biz kartalımıza tomogo giydirmesek,”

Kim bürkütün tomogo menen tomogoloyt? (a) “Kim kartalına tomogo giydirir?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 44)

Birinci ve üçüncü dize on altı heceli, ikinci dize on sekiz heceli ve dördüncü dize on üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dizelerdeki “bürkütün tomogo menen tomogoloyt” sözcükleri rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bir tüp tüt, (a) “Bir tane dut,”
Bir tüp türp. (b) “Bir tane turp.”
Türp tuttu türtöt, (c) “Turp dutu iter,”
Tüt türptü türtöt. (c) “Dut turpu iter.”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 45)

Birinci ve ikinci dize üç heceli, üçüncü ve dördüncü dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan *-t/-tü türtöt* eki ve sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Cogor caktan sel kelet, (a) “Yukarı taraftan sel gelir,”
Sekiz serke teñ kelet, (a) “Sekiz teke denk (birlikte) gelir.”
Kuyrugun kumga malıp kelet, (a) “Kuyruğunu kuma batırıp gelir,”
Sakalın suuga salıp kelet. (a) “Sakalını suya batırıp gelir.”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 45)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dizelerin sonlarında bulunan “kelet” sözcüğü ortak rediftir, üçüncü ve dördüncü dizelerinde bulunan “malıp” ve “salıp” sözcüklerindeki *-ıp* eki de rediftir. Bu ekten önce gelen *-al-* sesleri tam kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Mañ-mañ kaşka koyum, (a) “Bön bön (bakan) akıtmalı koyunum,”
Beşöo beş kaşka koyum. (a) “Beşi beş akıtmalı koyunum.”
Tişi uşak koyum, (a) “Dişi kırık koyunum,”
Butu tuşak koyum. (a) “Ayağı köstekli koyunum.”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 45)

Birinci, üçüncü ve dördüncü dize altı heceli, ikinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dizelerin sonlarında bulunan “koyum” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan “kaşka koyum” sözcükleri aralarında rediftir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan “uşak” ve “tuşak” sözcüklerindeki “uşak” tunç kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Cılkı cıyırmaga çıkpay kartayarbı? (a) “Yılık atı yirmiye basmadan yaşlanır mı?”
Kartaygan cılkının sööğü arkayarbı? (a) “Yaşlanan atın kemiği çıkık görünür mü?”
Kartaygan kartañ cılkını (b) “Yaşlanan yaşlı atı”
Kartaygan kişi kaytararbı? (a) “Yaşlanan kişi güder mi?”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 45)

Birinci ve ikinci dize on iki heceli, üçüncü dize sekiz heceli ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “kartayarbı, arkayarbı ve kaytararbı” sözcüklerindeki *-arbı* eki rediftir, birinci ve ikinci dizelerin sonundaki sözcükte var olan *-ay-* hecesi tam kafiyeedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Calayarda bar deyt go bir Taykarbay, (a) “Celayir boyunda var derler bir Taykarbay,”
Menin aytkan Taykarbayım bay Taykarbay, (a) “Benim dediğim Taykarbay zengin Taykarbay,”
Senin aytkan Taykarbayıñ kay Taykarbay, (a) “Senin dediğin Taykarbay hangi Taykarbay,”
Takır cerge koyuñdu cay, Taykarbay. (a) “Kuru yerde koynunu otlat, Taykarbay.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 46)

Birinci ve dördüncü dize on bir heceli, ikinci ve üçüncü dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “Taykarbay” özel ismi rediftir, ikinci, üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan “bay, kay ve cay” hecelerindeki *-ay* sesleri tam kafiyeedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Çamgarakta çart elek, (a) “Çamgarakta ağ elek,”
Çartıldaşkan eki elek. (a) “Çatırdayan iki elek.”
Bosogodo eki elek, (a) “Eşikte iki elek,”
Boltuldaşkan eki elek. (a) “Cıvatalaşan iki elek.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 47)

Birinci dize yedi heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan

“elek” sözcüğü ortak rediftir. İkinci, üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan “eki elek” sözcükleri aralarında rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerdeki *-ildaşkan/-uldaşkan eki elek* eki ve sözcükleri aralarında rediftir, *Çart-* ve *Bolt-* hecelerindeki *-t-* sesi yarım kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Erteñ arkarlar margaça marçalayt, (a) “Yarın yaban koyunları tuz kayalığını yalar,”

Erteñ arkarlar marçaga marçalasa, (b) “Yarın yaban koyunları tuz kayalığını yalarsa,”

Bizdin cerdegi arkarlar marçaga marçalabay, (c) “Bizim topraklardaki yaban koyunları tuz kayalığını yalamayıp,”

Kimdin cerindegi arkarlar marçaga marçalayt? (a) “Kimin topraklarındaki yaban koyunları tuz kayalığını yalar?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 47)

Birinci dize on bir heceli, ikinci dize on iki heceli, üçüncü ve dördüncü dize on beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dizelerdeki “arkarlar marçaga marçalayt” sözcükleri rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Münüşkörlör kırgıyga kırk kıl kuyruk aldirat, (a) “Kuşçular atmacaya kırk kılkuşuk avlattırır,”

Münüşkörlör kırgıyga kırk kıl kuyruk aldırsa, (b) “Kuşçular atmacaya kırk kılkuşuk avlattırırsa,”

Biz kırgıyga kırk kıl kuyruk aldırbay, (c) “Biz atmacaya kırk kılkuşuk avlattırmayıp,”

Kim kırgıyga kırk kıl kuyruk aldirat? (a) “Kim atmacaya kırk kılkuşuk avlattırır?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 47)

Birinci ve ikinci dize on dört heceli, üçüncü ve dördüncü dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dizelerde bulunan “kırgıyga kırk kıl kuyruk aldirat” sözcükleri rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Sıbzgıçılar sıbzgısın sızgırltat, (a) “Sipsiciler sipsisini inletir,”
Sıbzgıçılar sıbzgısın sızgırltsa, (b) “Sipsicileri sipsisini inletirse,”
Biz sıbzgıbzıdı sızgırltpay, (c) “Biz sipsimizi inletmeyip,”
Kim sıbzgısın sızgırltat? (a) “Kim sipsisini inletir?”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 48)

Birinci ve ikinci dize on üç heceli, üçüncü dize on heceli ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dizelerde bulunan “sıbzgısın sızgırltat” sözcükleri rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kudayar degen kudam bar ele, (a) “Kudayar adlı dünürüm vardı,”
Kudayardı üç cılı kudaladım ele, (a) “Kudayar’ı üç yıl dünürüm yapmışım,”
Kudayar meni üç cılı kudalay albay koydu, (b) “Kudayar bana üç yıl dünürlük yapamadı,”
Kurgurum kuu coldo kudalagan ele. (a) “Zavallım ıssız yolda dünürlük yapmıştı.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 48)

Birinci dize on heceli, ikinci dize on üç heceli, üçüncü dize on beş heceli ve dördüncü dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ikinci ve dördüncü dizelerin sonlarında bulunan “ele” sözcüğü rediftir, kafiye yoktur. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kulaalı degen kuş imiş, (a) “Aladoğan denen kuş imiş,”
Tomogolomok müşkül iş. (a) “Başlık giydirmek güç iş.”
Canday basıp canına, (b) “Birlikte yürürüp yanında,”
Aldırıp koysoñ kıyın iş. (a) “Kaptırırverirsen zor iş.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 49)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize sekiz heceli, üçüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “iş” hecesi aralarında rediftir. Birinci, ikinci ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan “iş” hecesi tunç kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Calayırbay, Tartarbay, Taytakırbay, (a) “Calayırbay, Tartarbay, Taytakırbay,”
Takır cerge koyuñdu cay kaltırbay. (a) “Kuru yere koyununu otlat hiç bırakmadan.”
Suuga salgan çıçkanday şümüröyüp, (b) “Suya batırılmış fare gibi perişan olup,”
Kızdar kayda barasıñ koy kaytarbay? (a) “Kızlar nereye gidiyorsunuz koyunu
gütmeden?”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 51)

Dört dize de on bir hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarındaki özel isimlere gelen *-bay* eki rediftir, bu ekten önce gelen *-r-* sesi yarım kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Çoñ kazandın kırmıçık, (a) “Büyük kazanın yanığı,”
Kırıp cedim tırışıp. (b) “Kazıyıp yedim gayret ederek.”
Öydö çıktım tırışıp (b) “Yukarıya çıktım gayret ederek,”
Ildıy tüştüm cılışıp. (b) “Aşağıya indim yavaşça kayarak.”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 51)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. İkinci ve üçüncü dizelerde bulunan *-dim/-tım tırışıp* eki ve sözcüğü rediftir. İkinci, üçüncü ve dördüncü dizelerin sonlarında bulunan “tırışıp ve cılışıp” sözcüklerindeki *-mışıp* eki ortak rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kimdin-kimdin topozu? (a) “Kimin, kimin yakı?”
Baysar akemdin topozu. (a) “Baysar amcamın yakı.”
Kıltıñdaydın kıltası, (b) “Hareketli karın kaslı,”
Kılda kara topozu. (a) “Simsiyah yak.”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 52)

Birinci, üçüncü ve dördüncü dize yedi heceli, ikinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Bütün dizelerin sonundaki sözcüklerde var olan *-u/-ı* sesi ortak rediftir. Birinci ikinci ve dördüncü dizelerde bulunan “topozu” sözcüğü aralarında rediftir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan *-din topozu* eki ve sözcüğü aralarında rediftir, bu ekten önce gelen *-m-* sesi yarım kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Şalgambaydın şagında bir tüp tıt bar eken, (a) “Şalgambay’ın bahçesinde bir dut ağacı var imiş,”

Tuttın tübündö bir tüp türp bar eken. (a) “Dutun dibinde bir tane turp var imiş.”

Türptü tıt türtüp turupturbu, (b) “Turbu dut itiyor mu?”

Tıttı türp türtüp turupturbu? (b) “Dutu turp itiyor mu?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 52)

Birinci dize on üç heceli, ikinci dize on bir heceli, üçüncü ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan “bar eken” sözcükleri rediftir. Üçüncü ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan “türtüp turupturbu” sözcükleri rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Belestegi beş kaşka koy, (a) “Tepedeki beş akıtmalı koyun,”

Beşöo beş başka koy. (a) “Beşi beş farklı koyun.”

Beş alası kunan koy, (a) “Beş alacası iki yaşındaki koyun,”

Beş alası dönön koy. (a) “Beş alacası dört yaşındaki koyun.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 52-53)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci dize altı heceli, üçüncü ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Bütün dizelerin sonunda bulunan “koy” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan “laşka ve başka” sözcüklerindeki *-aşka* sesleri zengin kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dizelerin sonlarında bulunan “kunan ve dönön” sözcüklerindeki *-n* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kırk kıl kuyruk, (a) “Kırk kıl kuyruk,”

Kırk kızıl kuyruk. (a) “Kırk kızıl kuyruk.”

Kırk kıl kuyruk içinde, (b) “Kırk kıl kuyruk içinde,”

İlgıy kızıl kıl kuyruk. (a) “Hepsi kırmızı kıl kuyruk.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 53)

Birinci dize dört heceli, ikinci dize beş heceli, üçüncü ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “kuyruk” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve

dördüncü dizelerdeki “kıl kuyruk” sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kezek-kezek, (a) “Sırayla,”

Tezek tersek. (a) “Tezek toplansak.”

Kerekdeşet, (b) “Gerek derler,”

Kezek tezek. (a) “İri tezek.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 53)

Dört dize de dört hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, ikinci ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan sözcüklerdeki *-ek* hecesi tam kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bılka-bılka-bılka taş, (a) “Kıpır kıpır kıpır taş,”

Bılkıldagan kızıl taş. (a) “Kıpırdayan kırmızı taş.”

Taar tokum çaar taş, (a) “Kilim teğelti benekli taş,”

Taygalanma kara taş. (a) “Kaygan siyah taş.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 53)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “taş” sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Oroz kuudu korozdu, (a) “Oroz kovaladı horozu,”

Koroz kuudu Orozdu. (a) “Horoz kovaladı Oroz’u.”

Kokuylaşıp korozdor, (b) “Ötüşerek horozlar,”

Orozdun colun toroştı. (c) “Oroz’un yolunu kestiler.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 55)

Birinci, ikinci ve üçüncü dize yedi heceli, dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerin sonunda bulunan “korozdu ve orozdu” sözcüklerindeki “orozdu” tunç kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Ak monçok, kök monçok, (a) “Beyaz boncuk, mavi boncuk,”

Ayabay köp monçok. (a) “Çok fazla boncuk.”

Köp monçok içinde (b) “Çok boncuğun içinde,”

Kögültür köz monçok. (a) “Mavi nazar boncuk.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 55)

Dört dize de altı hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “monçok” sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Toodogu koylor oygo tüştü, (a) “Dağdaki koyunlar ovaya indi,”

Oydogu koylor tolo tüştü. (a) “Ovadaki koyunlar çoğaldı,”

Tolgon koylor tolkuy tüştü, (a) “Çoğalan koyunlar hareketlendi,”

Tolkugan koylor colgo tüştü. (a) “Hareketlenen koyunlar yola çıktı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 56)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize dokuz heceli, üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Tüm dize sonlarında bulunan “tüştü” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve dördüncü dizelerde bulunan “oygo ve colgo” sözcüklerindeki *-go tüştü* eki ve sözcüğü aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Altı ayrı kuyruk, (a) “Altı çaylak,”

Anan calkı ayrı kuyruk. (a) “Ve yalnız çaylak.”

Aytçı kaçta ekenin (b) “Haydi söyle kaç tane,”

Calpı ayrı kuyruk. (a) “Toplam çaylak.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 57)

Birinci ve dördüncü dize altı heceli, ikinci dize sekiz heceli ve üçüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “ayrı kuyruk” sözcükleri rediftir. Rediften önce bulunan “altı, çalkı ve calpı” sözcüklerindeki *-ı* sesi yarım kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kulaçtan çoñ taarındı (a) “Kulaçtan büyük talaş,”
Taarındı çamındı bolup çabıldı. (b) “Talaş kıymık şeklinde parçalandı.”
Çamındı bolup çabilgan taarındı (a) “Kıymık şeklinde parçalanmış talaş,”
Tabılğıs buyum tabıldı. (b) “Değerli parça oldu.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 57)

Birinci dize yedi heceli, ikinci ve üçüncü dize on bir heceli ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “taarındı” sözcüğü rediftir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “çabıldı ve tabıldı” sözcüklerindeki *-ıldı* eki rediftir, bu ekten önce bulunan *-ab-* sesleri tam kafiye-dir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Nurgülgö-tsirkul, (a) “Nurgül’e pergel,”
Kerimge-celim, (b) “Kerim’e yapıştırıcı,”
Malenge-kalem, (c) “Malen’e kalem,”
Üsökkö kitep beriştı. (d) “Üsök’e kitap verdiler.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 59)

Birinci, ikinci ve üçüncü dizeler beş heceli, dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve üçüncü dizelerin sonunda bulunan “celim ve kalem” sözcüklerindeki *-m* sesi yarım kafiye-dir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Çana-Malikke (a) “Kızak Malik’e”
Cana Talipke. (a) “Sevgi Talip’e.”
Üyrötöt aripke, (a) “Öğretiyor harfleri,”
Saga alippe. (a) “Sana Alfabe Kitabı.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 59)

Birinci ikinci ve dördüncü dize beş heceli, üçüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarındaki özel isme gelen *-ke* eki rediftir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-e* sesi yarım kafiye-dir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Oyunsaak Omor, (a) “Oyunsever Omor,”

Oylonso oñor. (a) “Düşünürse düzelir.”

Obu cok oyunun, (b) “Ölçüsüz oyununu,”

Oynoboy koyor. (a) “Oynamayı bırakır.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 60)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize beş heceli, üçüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “Omor, oñor ve koyor” sözcüklerindeki -or sesleri tam kafiyeedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Taruu, kürüçkö, (a) “Darı, pirince,”

Tolsun alakan. (b) “Dolsun avuç içi.”

Top-top çokulap, (c) “Pip-pip gagalayıp,”

Toysun balapan. (b) “Doysun civciv.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 60)

Dört dize de beş hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “alakan ve balapan” sözcüklerindeki -an sesleri tam kafiyeedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Top bala, top bala, (a) “Bir grup çocuk, bir grup çocuk,”

Oynop cüröt top talaada. (a) “Top oynuyorlar sokakta.”

Zuuldap toptu ala (a) “Hızlıca topu alarak,”

Kuuşat köp bala. (a) “Kovalıyor çok çocuk.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 60)

Birinci ve üçüncü dize altı heceli, ikinci dize sekiz heceli ve dördüncü dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan “bala” sözcüğü rediftir, “top ve köp” sözcüklerindeki -p sesi yarım kafiyeedir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerin sonundaki -a sesi yarım kafiyeedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Adırda altı arkar bar, (a) “Tepecikte altı yaban koyunu var,”

Kırda kırk arkar bar. (a) “Tepede kırk yaban koyunu var.”

Kırk arkar da kart arkar bar, (a) “Kırk yaban koyunu içinde yaşlı yaban koyunu var,”

Altı arkarda bala arkar bar. (a) “Altı yaban koyunu içinde yavru yaban koyunu var.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 60)

Birinci ve üçüncü dize sekiz heceli, ikinci dize altı heceli ve dördüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “arkar bar” sözcükleri rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Cañıl ayttı cañılmaç, (a) “Cañıl söyledi tekerleme,”

Cañılmaçın canıltıpas. (b) “Tekerlemeyi yanılmadan.”

Camal ayttı cañılmaç, (a) “Camal söyledi tekerleme,”

Cañılmaçın can ukpas. (b) “Tekerlemeyi kimse dinlemedi.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 61)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “ayttı cañılmaç” sözcükleri rediftir, “Cañıl ve “Camal” isimlerindeki -l sesi yarım kafiye. İkinci ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan “cañıltıpas ve ukpas” sözcüklerindeki -pas eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Şıkılıktap uçup, (a) “Şakıyarak uçup,”

Şıkılıktap konot. (b) “Şakıyarak konar.”

Şıkılıktap kördüm – dep, (a) “Şakıyarak gördüm deyip,”

Şıkılıktap koyot. (b) “Şakıyarak durur.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 61)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize altı heceli, üçüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “uçup ve dep” sözcüklerindeki -p sesi yarım kafiye. İkinci ve

dördüncü dize sonlarında bulunan “konot ve koyot” sözcüklerindeki -ot hecesi rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Döñgölöktü döñgölötüp, (a) “Tekerleği yuvarlatıp,”
Döñdön ıldıy tüşürüp, (a) “Tepeden aşağıya indirip,”
Döñköñdögön döñgölök, (b) “Yuvarlanan tekerlek,”
Toktoboyt eç döñköñdöp. (c) “Durmuyor hiç zıplayıp.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 62)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “döñgölötüp ve tüşürüp” sözcüklerindeki -üp eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Köykölgön kök çöp cakşı, (a) “Hoş görünen yeşil ot güzeldir,”
Köktöm kök çaçtı. (b) “İlkbahar (çevreyi) yeşile boyadı.”
Köktömdö Köçör çöp çaptı, (c) “İlkbaharda Köçör ot biçti,”
Köçör çöptü köp çaptı. (c) “Köçör otu çok biçti.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 62)

Birinci ve dördüncü dize yedi heceli, ikinci dize beş heceli ve üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “çaçtı ve çaptı” sözcüklerindeki -tı eki ortak rediftir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan “çaçtı” sözcüğü aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Üzülp ketip üzöñgü, (a) “Kopuverince üzengi,”
Üsön oop tüzöldü. (b) “Üsön eğilerek düzeldi.”
Üsön küçtüü bolboso, (c) “Üsön güçlü olmasaydı,”
Üzülmökpü üzöñgü. (a) “Kopar mıydı üzengi?”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 62)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci dize altı heceli, üçüncü ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve

dördüncü dize sonlarında bulunan “üzönöğü” sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Tokol muzoo süzönöök, (a) “Boyunsuz buzağı hep süsendir,”
Moyunçasın üzönööök. (a) “Boyunluğunu hep koparandır.”
Süzönöök, üzönöök, (a) “Hep süseni, hep koparanı,”
Baylap saldik üçöölöp. (b) “Bağlayıverdik üçümüz.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 62)

Birinci, ikinci ve dördüncü dizeler yedi heceli, üçüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve üçüncü dizelerin sonunda bulunan “süzönöök ve üzönöök” sözcüklerindeki -önöök eki ortak rediftir. İkinci ve üçüncü dizelerin sonunda bulunan “üzönöök” sözcüğü aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Şayır şaktan örük terdi, (a) “Şayır ağaç dalından kayısı topladı,”
Kök, kızılın bölüp terdi. (a) “Yeşil, kırmızıyı ayırıp topladı.”
Şayırgül şaktan örük terdi, (a) “Şayırgül ağaç dalından kayısı topladı,”
Ezilgenin bölüp terdi. (a) “Ezileni ayırıp topladı.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 63)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize sekiz heceli ve üçüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Bütün dizelerin sonunda bulunan “terdi” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve üçüncü dizelerdeki “şaktan örük terdi” sözcükleri aralarında rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerdeki “bölüp terdi” sözcükleri aralarında rediftir, “kızılın ve ezilgenin” sözcüklerindeki -n sesi yarım kafiye dir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ayıl kongon ala bel, (a) “Köyün yerleştiği alaca çukur,”
Ala belge bara kel. (a) “Alaca çukura uğrayıver.”
Ala beldin altı tüp (b) “Alaca çukurun altı elma ağacının,”
Almasınan ala kel. (a) “Elmasından getiriver.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 63)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “bel ve kel” hecelerindeki *-el* sesleri tam kafiyedir. İkinci ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan “kel” hecesi aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Topozdor top-top turuşabı, (a) “Yaklar grup halinde mi duruyor,”

Topozdor toktop turuşabı (a) “Yaklar hareketsiz mi duruyor.”

Topozdor ottop turuşabı, (a) “Yaklar otlayıp mı duruyor,”

Topozdor topozgo okşopturuşabı? (a) “Yaklar yaka mı benziyor?”

(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 64)

Birinci, ikinci ve üçüncü dizeler dokuz heceli, dördüncü dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “turuşabı” sözcüğü rediftir, rediften önce gelen “top-top, toktop, ottop ve okşop” sözcüklerindeki *-op* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kalıyaga Saliya asıldı (a) “Kalıya’ya Saliya sataştı”

Katırbay ayıçtı başımdı. (a) “Başımı şişirmeden söyle.”

Çalıyar Danıyardı çakırdı, (b) “Çalıyar Danıyar’ı çağırdı mı?”

Danıyar Çalıyardı çakırdı, (b) Danıyar Çalıyar’ı çağırdı mı?

(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 66)

Birinci dize on heceli, ikinci dize sekiz heceli, üçüncü ve dördüncü dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “asıldı ve başımdı” sözcüklerindeki *-dı* eki rediftir. Üçüncü ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan “çakırdı” sözcüğü ve bu sözcükten önce özel isme gelen *-dı* eki rediftir, *-ıyar-* eki zengin kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Asan menen Üsön egiz, (a) “Asan ile Üsön ikiz,”

Apal menen Üpöl egiz. (a) “Apal ile Üpöl ikiz.”

Asan uluubu, Apal suluubu, (b) “Hasan büyük mü, Apal güzel mi?”

Üsön uluubu, Üpöl suluubu? (b) “Üsön büyük mü, Üpöl güzel mi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 67)

Birinci ve ikinci dize sekiz heceli, üçüncü ve dördüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerin sonunda bulunan “egiz” sözcüğü rediftir. Üçüncü ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan “suluubu” sözcüğü rediftir, bu sözcükten önce gelen “Apal ve Üpöl” özel isimlerindeki -l sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kırk ırgaydı kırkıp turup, (a) “Kırk taşarmudunu kesip,”

Kırkbay kıldı kırk ukuruk. (b) “Kırkbay yaptı kırk sırik.”

Kırk ukuruk kırk turup, (a) “Kırk sırik sırayla dizilerek,”

Kırtığın kırk ukturup. (a) “Kırlığını kırk kez duyurup.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 67)

Birinci ve ikinci dize sekiz heceli, üçüncü ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan “turup ve ukturup” sözcüklerindeki “turup” tunç kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kök köpölök kök gülgö konu, (a) “Mavi kelebek mavi çiçeğe konu,”

Köp köpölök köp gülgö konu. (a) “Çok kelebek çok çiçeğe konu.”

Köp köpölök köböyüp uctu, (b) “Çok kelebek çoğalarak uctu,”

Köp köpölök kögörüüp uctu. (b) “Çok kelebek mavileşerek uctu.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 67)

Dört dize de dokuz hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci ve ikinci dizelerin sonunda bulunan “gülgö konu” sözcükleri rediftir. Üçüncü ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan -üp uctu ek ve sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Suu boyunda darak ösöt, (a) “Su kenarında ağaç yetişir,”

Suunu dayım karap ösöt. (a) “Suya daima bakarak yetişir.”

Suluu çaçın tarap ösöt, (a) “Güzel saçını tarayarak büyür,”

Suusuz kalsa arañ ösöt. (a) “Susuz kalırsa zor büyür.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 68)

Dört dize de sekiz hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “ösöt” sözcüğü rediftir. İkinci ve üçüncü dizelerde bulunan “karap ve tarap” sözcüklerindeki *-ap* eki aralarında rediftir, bu ekten önce gelen *-ar-* hecesi ise tam kafiye. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Senin bürkütüñ tomogoluu, (a) “Senin kartalın başlıklı,”

Menin bürkütüm tomogoluu. (a) “Benim kartalım başlıklı.”

Tomogoluu bürküttördü (b) “Başlıklı kartallara,”

Tomogoloşturbaylıbı. (c) “Başlık takalım mı?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 68)

Birinci ve ikinci dize dokuz heceli, üçüncü ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “tomogoluu” sözcüğü rediftir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Ural toolorunda (a) “Ural dağlarında,”

Ular bolboyt. (b) “Çil kekliği olmaz.”

Ular bolso (c) “Çil kekliği olsa,”

Kural bolboyt. (b) “Silah olmaz.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 69)

Birinci dize altı heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “bolboyt” sözcüğü rediftir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Suy uydu ayday bar, suy uydu, (a) “Çok ineği sürerek götür, çok ineği,”

Ayday bar, süyröñdöböy suy uydu. (a) “Sürerek götür sallanmayıp çok ineği.”

Kaptaldagı kara uydu (a) “Yamaçtaki siyah ineği,”

Üygö ayday bar suy uydu. (a) “Eve sürerek götür çok ineği.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 69)

Birinci dize dokuz heceli, ikinci dize on heceli, üçüncü ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize

sonlarında bulunan “uydu” sözcüğü ortak rediftir. Birinci, ikinci ve dördüncü dizelerde bulunan “suy uydu” sözcüğü aralarında rediftir. Birinci ve dördüncü dizelerdeki “ayday bar suy uydu” sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

İşti caz başınan (a) “İşe ilkbahar başından,”
Baştaşıbız kerek. (b) “Başlamamız gerek.”
Caz başınan işti baştabasak, (c) “İlkbahar başından işe başlamazsak,”
Al işti taptakır taştasıbız kerek. (b) “O işi tamamen bırakmamız gerek.”
 (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 70)

Birinci ve ikinci dize altı heceli, üçüncü dize on heceli ve dördüncü dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “baştaşıbız kerek/taştasıbız kerek” sözcüklerindeki *-şıbız kerek* ek ve sözcüğü rediftir, *-aşta-* hecesi zengin kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Ak karluu Ala-Toodo aralça bar, (a) “Beyaz karlı Ala-Dağda adacık var,”
Al aralçada ala arça bar. (a) “O adacıkta alaca ardıç var.”
Ala arça için aralasañ (b) “Alaca ardıç arasında dolaşırsan,”
Ala arça içinde bal arça bar. (a) “Alaca ardıç arasında bal ardıç var.”
 (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 70)

Birinci ve dördüncü dize on bir heceli, ikinci ve üçüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan “bar” hecesi ortak rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “arça bar” sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ayıldeşka ayıldeş, (a) “Köylü ile köylü,”
Kılabız dep ayırbaş (a) “Değiş tokuş yaparız deyip,”
Alıp kelip ayırmaç, (b) “Getirerek eyeri,”
Kılbadıby ayırbaş. (a) “Değiş tokuş yaptılar.”
 (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 71)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “ayırbaş” sözcüğü aralarında rediftir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “ayılbaş ve ayırbaş” sözcüklerindeki -aş sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Apam almadan üçtü üzdü, (a) “Annem elmadan üçünü kopardı,”

Almuruttan da üçtü üzdü. (a) “Armuttan da üçünü kopardı.”

Boyu cetpegenin küüsö, (b) “Boyu yetmeyenini silkelediğinde,”

Cerge baarı tüz tüştü. (a) “Yere hepsi doğrudan düştü.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 71)

Birinci ve ikinci dize dokuz heceli, üçüncü dize sekiz heceli ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan “üçtü üzdü” sözcükleri aralarında rediftir. Birinci, ikinci ve üçüncü dizelerin sonunda bulunan “üzdü ve tüştü” sözcüklerindeki -dii/-tü eki ortak rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ottot sayda ak torpok, (a) “Otlar nehir yatağında beyaz dana,”

Saygak cokat al korkpoyt. (b) “Büve yoksa o korkmaz.”

Saygatabayt ak torpok, (a) “Koşuşturamaz beyaz dana,”

Saygagına sak bolsok. (a) “Büveğe dikkat ederse.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 72)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan “ak torpok” sözcükleri aralarında rediftir. Birinci, ikinci ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan “torpok ve bolsok” sözcüklerindeki -ok sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Arkı öyüzdö eki ögüz, (a) “Karşı tarafta iki öküz,”

Berki öyüzdö eki ögüz. (a) “Bu tarafta iki öküz.”

Eki ögüzdü eköübüz, (a) “İki öküzü ikimiz,”

Kantip alıp ötöbüz. (a) “Nasıl (sudan) geçireğiz.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 72)

Birinci ve ikinci dize dokuz heceli, üçüncü dize sekiz heceli ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan *-ı/-i öyüzdö eki ögüz eki* ve sözcükleri aralarında rediftir, *-rk* sesleri tam kafiyedir. Dize sonlarında bulunan “*ögüz, eköübüz ve ötöbüz*” sözcüklerindeki *-üz* sesleri tam kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “*eköübüz ve ötöbüz*” sözcüklerindeki *-öbüz* hecesi zengin kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Beş kara bala, (a) “Beş kara çocuk,”

Beş kara karga. (a) “Beş karakarga.”

Kara baldar kara kargalardı kördü, (b) “Kara çocuklar karakargaları gördü,”

Kara kargalar kara baldarga köndü. (b) “Karakargalar kara çocuklara alıştı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 74)

Birinci ve ikinci dize beş heceli, üçüncü ve dördüncü dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “*bala ve karga*” sözcüklerindeki *-a* sesi yarım kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “*kördü ve köndü*” sözcüklerindeki *-dü* eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Toodon arı zoo ketet, (a) “Dağın ötesinde kaya var,”

Zoogo çeyin too ketet. (a) “Kayaya kadar dağ var.”

Toonu zoolor aylanıp ketet, (a) “Dağı kayalar çevreler,”

Zoonun zoru asmanga cetet. (a) “Kayanın yükseği gökyüzüne ulaşır.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 74)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “*ketet ve cetet*” sözcüklerindeki *-et* eki ortak rediftir, *-et-* sesleri tam kafiyedir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “*ketet*” sözcüğü aralarında rediftir. Birinci ve ikinci dizelelerde bulunan “*zoo ve too*” sözcüklerindeki *-oo* sesi tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Asmandan ay agıldıbı, (a) “Gökyüzünden ay geçiyor mu?”

Ay cay agıldıbı. (a) “Ay yavaş geçiyor mu?”

Cay agıldan Ay, (b) “Yavaş geçen Ay,”

Asmandı aylana aldıbı. (a) “Gökyüzünü dolaşabildi mi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 74)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci dize altı heceli, üçüncü dize beş heceli ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan “agıldıbı ve aldıbı” sözcüklerindeki *-dıbı* eki ortak rediftir, *-l-* sesi yarım kafiyedir. Birinci ve ikinci dizelerin sonunda bulunan “agıldıbı” sözcüğü aralarında rediftir, “ay ve cay” hecelerindeki “ay” tunç kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Eşikke çıksañ ečki tebet, (a) “Dışarıya çıkarsan keçi teper,”

Ečkini enem ceñet. (a) “Keçiyi annem yener.”

Ečki eneme kelet, (a) “Keçi anneme gelir,”

Eneme ečki sütün beret. (a) “Anneme keçi sütünü verir.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 75)

Birinci ve dördüncü dize dokuz hecelidir, ikinci ve üçüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “tebet, ceñet, kelet ve beret” sözcüklerindeki *-et* eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bakıt keldi, bat keldi, (a) “Bakıt geldi, çabuk geldi,”

Bat keldi Bakıtkeldi. (a) “Çabuk geldi Bakıtgeldi.”

Bakıt keldi bakıttı alıp keldi, (a) “Bakıt geldi bahtı getirdi,”

Bakıt Bakıtkeldini alıp keldi. (a) “Baht Bakıtkeldi’yi getirdi.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 75)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü ve dördüncü dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dizelerin sonunda bulunan “keldi ve Bakıtkeldi” sözcüklerindeki “keldi” tunç kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan *-ı/-i alıp keldi* eki ve sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Müyüzdüü kozunun kolunun koozun kara, (a) Boynuzlu kuzunun elinin güzelliğine bak,

Müyüzdüü kozunun kolunun coonun kara. (a) Boynuzlu kuzunun elinin kalınlığına bak.

Müyüzdüü kozunun kolunun karasın kara, (a) Boynuzlu kuzunun elinin siyahlığına bak,

Müyüzdü kozunun kolunun alasın kara. (a) Boyuzlu kuzunun elinin alacalığına bak. (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 75)

Birinci ve ikinci dize on üç heceli, üçüncü ve dördüncü dize on dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dizelerde bulunan “koozun, coonun, karasın ve alasın” sözcüklerindeki *-ın/-un* eki ve “kara” sözcüğü rediftir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan “karasın ve alasın” sözcüklerindeki *-as-* sesleri tam kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Enesayda een say bar, (a) “Yenisey’de ıssız nehir yatağı var,”

Een sayda Enesay bar. (a) “İssız nehir yatağında Yenisey var.”

Enesay een saydan agat, (b) “Yenisey ıssız nehir yatağından akar,”

Enesay een sayga barat. (b) “Yenisey ıssız nehir yatağına gider.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 76)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “bar” hecesi rediftir, “say ve Enesay” sözcüklerindeki “say” tunç kafiye. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “agat ve barat” sözcüklerindeki *-at* rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Cez kempirdi tez ketir, (a) “Cadıyı çabuk gönder,”

Tez ketirbeseñ cez kempir (a) “Çabuk göndermezsen cadı,”

Cez tırmagın celpildeter, (b) “Uzun tırnağını savurur,”

Bir balanı tez keltirer. (b) “Bir çocuğu hızlı yakalar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 76)

Birinci dize yedi heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerin sonundaki *-r* sesi yarım kafiyedir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcükteki *-ir* sesleri tam kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcükteki *-er* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Beldin üstü beleske, (a) “Dağ belinin üzerindeki tepeye,”

Belek baatır kelet de. (b) “Belek bahadır gelir.”

Belek beldegi beleste, (a) “Belek beldeki tepede,”

Berüüçüsün beret de. (b) “Vereceğini verir.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 76-77)

Birinci, ikinci ve dördüncü dizeler yedi heceli, üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-e* sesi yarım kafiyedir. İkinci ve dördüncü dize sonlarındaki “kelet de ve beret de” sözcüklerindeki *-et de* eki ve hecesi aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Bazardan Bazarbay bazarlık aldı, (a) “Pazardan Bazarbay hediye aldı,”

Bazarbaydın bazarlığın bazardan Bazargül aldı. (a) “Bazarbay’ın hediyesini pazardan Bazargül aldı.”

Bazargül Bazarbaydın bazardan algan bazarlığın (b) “Bazargül Bazarbay’ın pazardan aldığı hediyesini,”

Baldarına alıp bardı. (a) “Çocuklarına götürdü.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 77)

Birinci dize on bir heceli, ikinci ve üçüncü dize on altı heceli ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “aldı ve bardı” sözcüklerindeki *-dı* eki ortak rediftir. Birinci ve ikinci dize sonlarındaki “aldı” sözcüğü aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Saşanın sarı iti sabagina (a) “Saşa’nın dersine sarı köpeği,”

Saşanı sagınıp barat. (b) “Saşa’yı özleyerek gider.”

Saşanı sabagina sagınıp bargan sarı itin (c) “Saşa’nın dersine özleyerek giden sarı köpeğine,”

Saşa sanaluu karayt. (b) “Saşa üzgün bakar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 78)

Birinci dize on bir heceli, ikinci dize sekiz heceli, üçüncü dize on altı heceli ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dize sonunda bulunan “barat ve karayt” sözcüklerindeki -t sesi yarım kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Ak kuş, appak kuş, (a) “Beyaz kuş, bembeyaz kuş,”

Ak kuştun appagina ayranmın. (b) “Beyaz kuşun bembeyazına hayranım.”

Ak kuştun appaktığı (c) “Beyaz kuşun bembeyazlığı,”

Aktığınday ayrandın. (b) “Beyazlığı gibi ayranın.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 78)

Birinci dize beş heceli, ikinci dize on heceli, üçüncü ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “ayranmın ve ayrandın” sözcüklerindeki -ın eki tam kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Askadağı kart arkar, (a) “Kayadaki yaşlı yaban koyunu,”

Kart arkar müyüzün karkaytar. (a) “Yaşlı yaban koyunu boynuzunu dikleştirir.”

Ata albagan caş mergen (b) “Ateş edemeyen genç avcı,”

Ayadım dep kalp aytar. (a) “Acıdım deyip yalan söyler.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 79)

Birinci ve dördüncü dize yedi heceli, ikinci dize dokuz heceli ve üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “arkar, karkaytar ve aytar” sözcüklerindeki -ar sesleri tam kafiye. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “karkaytar ve aytar” sözcüklerindeki “aytar” tunç kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Töönü sen komdoysuñbu, (a) “Deveye havutu sen mi bağlayacaksın,”
Ce men komdoymunbu. (a) “Yoksa ben mi bağlayayım.”
Komdogon kolumdan kelbey (b) “Havut bağlamanın üstesinden gelemeyip”
Şıldıñ bolboymunbu. (a) “Rezil olmayayım.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 79)

Birinci dize yedi heceli, ikinci ve dördüncü dize altı heceli, üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan sözcüklerdeki *-bu* eki ortak rediftir, *-un-* sesleri tam kafiye. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcükteki *-munbu* eki aralarında rediftir, *-oy-* sesleri tam kafiye. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Toptu togolottu, (a) “Topu yuvarlattı,”
Top togolokpu. (b) “Top yuvarlak mı?”
Togolongon toptu, (a) “Yuvarlanan topun,”
Tokon toromokpu. (b) “Tokon önünü keser mi?”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 80)

Birinci, üçüncü ve dördüncü dize altı heceli, ikinci dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “togolottu ve toptu” sözcüklerindeki *-tu* eki rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “togolokpu ve toromokpu” sözcüklerindeki *-pu* eki rediftir, *-ok-* sesleri tam kafiye. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Öndür, öndür, öndürdür, (a) “Vadi vadi, vadidir,”
Öndürgö tüşkön möndürdür. (b) “Vadiye düşen doludur.”
Öndürdür, möndürdür, (b) “Vadidir, doludur,”
Möndürdür, öndürdür. (a) “Doludur, vadidir.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 80)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize sekiz heceli, üçüncü ve dördüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dize sonunda bulunan “öndürdür” sözcüğü rediftir, rediften önce gelen

sözcükteki *-dür* hecesi zengin kafiye'dir. İkinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “möndürdür” sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü sarmal uyaktır.

Aştıktı baştıktan taşıp, (a) “Tahılı torbayla taşıyıp,”
Aştık baştıktan aşıp. (a) “Tahıl torbadan taşıp.”
Aşkan aştık aşsın – dep, (b) “Taşan tahıl taşsın deyip,”
Arı-beri bolduk taşıp. (a) “Hızlıca bitirdik taşıyıp.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 83)

Birinci ve dördüncü dize sekiz heceli, ikinci ve üçüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dize sonunda bulunan “taşıp” sözcüğü aralarında rediftir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “taşıp ve aşip” sözcüklerindeki “aşip” tunç kafiye'dir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Koon koldon kolgo öttü, (a) “Kavun elden ele geçti,”
Koon keede oñdon öttü. (a) “Kavun bazen sağdan geçti.”
Koon keede soldon öttü, (a) “Kavun bazen soldan geçti,”
Birde beri oop öttü. (a) “Bazen yana kayarak geçti.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 83)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “öttü” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan “oñdon ve soldon” sözcüklerindeki *-don* eki aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Altı bala (a) “Altı çocuk,”
Altıgananı araladı. (b) “Akasyayı dolaştı.”
Altıgana (a) “Akasya,”
Altı balanı caraladı. (b) “Altı çocuğu yaraladı.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 84)

Birinci ve üçüncü dize dört heceli, ikinci ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “bala ve altıgana” sözcüklerindeki *-a* sesi yarım kafiye'dir. İkinci ve dördüncü

dize sonlarında bulunan “araladı ve caraladı” sözcüklerindeki “araladı” tunç kafiyedir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Otolgon Ormondun cügörüsü, (a) “Ayıklanan Orman’un mısırı,”
Oşonu otolop cürösüñbü. (a) “Onları temizliyor musun?”
Cügörünü bakkan Ormonbu, (b) “Mısıra bakan Ormon mu?”
Cügörüdön taptık Ormondu. (b) “Mısırın arasından bulduk Ormon’u.”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 84)

Birinci ve ikinci dize on heceli, üçüncü ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ü sesi yarım kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -u sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Alakanda balapan, (a) “Avuç içinde civciv,”
Balapanga alakan (a) “Civcive avuç içinin,”
Kenen-kesir talaaday, (b) “Geniş bir tarla gibi,”
Körüngönün karasañ. (a) “Görünmesi çok ilginç.”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 84)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -an sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Karabaydın arabası carabası, (a) “Karabay’ın arabası olmaz mı?”
Arabasın Karabay ala kaçtı. (b) “Arabasını Karabay kaçırdı.”
Karabaydın arabasın aydagandar, (c) “Karabay’ın arabasını sürenler,”
Bir kumardan tarabası. (a) “İyice keyfini çıkarmaz mı?”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 85)

Birinci ve üçüncü dize on iki heceli, ikinci dize on bir heceli ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -bası eki rediftir, -ara- sesleri zengin kafiyedir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Taykaşkanı Takabay takalabaganda, (a) “Akıtmalı tayı Takabay nallamayıp,”

Tekebay takalamak bele. (b) “Tekebay mı nallayacaktı.”

Tekebay takalap berse, (c) “Tekebay nallarsa,”

Takabay cakalamak bele. (b) “Takabay yakasına çöker miydi?”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 86)

Birinci dize on üç heceli, ikinci ve dördüncü dize dokuz heceli, üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan *-lamak bele* eki ve sözcüğü rediftir, *-aka-* zengin kafiye-dir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Asan kazan asam deyt, (a) “Asan et pişiririm der,”

Ar kim kaçan deyt. (a) “Herkes ne zaman der.”

Asan asam deyt, (a) “Asan pişiririm der,”

Kazan kaçam deyt. (a) “Kazan kaçarım der.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 86)

Birinci dize yedi heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “deyt” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “asam deyt” sözcükleri aralarında rediftir, “kazan ve Asan” sözcüklerindeki *-an* sesleri tam kafiye-dir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Cakıp cadıbalı (a) “Cakıp çarpım tablosunu,”

Cattabay catıp aldı. (a) “Ezberlemeden yattı.”

Coop tappay ertesi, (b) “Cevap bulamayıp ertesi gün,”

Caman baanı Cakıp aldı. (a) “Kötü notu Cakıp aldı.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 86)

Birinci dize altı heceli, ikinci ve üçüncü dize yedi heceli ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “cadıbalı ve aldı” sözcüklerindeki “aldı” tunç kafiye-dir. İkinci ve dördüncü dize sonundaki “aldı” sözcüğü aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Tütüktördü tüştö tüzödük. (a) “Boruları öğlen düzelttik.”

Tüştö tüzdölgön (b) “Öğlen düzeltilen”

Tütüktör menen (c) “Borular için,”

Tünü boyu iştedik. (a) “Gece boyu çalıştık.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 89)

Birinci dize dokuz heceli, ikinci ve üçüncü dize beş heceli ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-dik/-dik* eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Taştı taşıp, (a) “Taşı taşıyıp,”

Taş kulap... (b) “Taş düşüp...”

Tazaladık coldu biz, (c) “Temizledik yolu biz,”

Tañ atkandan cakşılap. (b) “Tan ağardığından beri iyice.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 89)

Birinci dize dört heceli, ikinci dize üç heceli, üçüncü ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-p* sesi yarım kafiye. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ap* eki rediftir, *-l-* sesi yarım kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Taş taştatandı taştasañ, (a) “Taş atmayı bıraksaydın,”

Taş artında taş kalmak. (b) “Taş üstünde taş kalırdı.”

Taştar taşka taştalmak, (b) “Taşlar taş bırakılırdı,”

Taşta taştoo baştalmak. (b) “Taşta taşlama başlardı.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 89)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-mak* eki rediftir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-talmak* aralarında rediftir, *-aş-* sesleri tam kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bizdin ayıl Kayırma, (a) “Bizim köy Kayırma,”
Kayırmada ayırma. (a) “Kayırmada farklılık.”
Ayırma kaday ekenin (b) “Farklılığın nasıl olduğunu,”
Ayralbasañ ayırba. (c) “Ayırt edemezsen etme.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 90)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize yedi heceli, üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -a sesi yarım kafiyedir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki “ayırma” tunç kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Sarala bee Kök-Saydan, (a) “Sarı alacalı kısrak Kök-Saydan,”
Sarala uy Ak-Saydan. (a) “Sarı alacalı sığır Ak-Saydan.”
Sarı küçük ak taygan, (b) “Sarı enik, beyaz tazı,”
Deyt sagızgan saksaygan. (b) “Der saksagan kabarık.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 90)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “Saydan” sözcüğü rediftir, “Kök ve Ak” hecelerindeki -k sesi yarım kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -aygan zengin kafiyedir. Tüm dize sonlarındaki sözcüklerde ortak bulunan -an sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Top sekiret topuldap, (a) “Top seker patırdayıp,”
Top oynoybuz topurlap. (a) “Top oynarız hepimiz.”
Topurlasak toktoboy, (b) “Patırdatsak durmadan,”
Topuldayt top topuldak. (c) “Patırdar top yuvarlak.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 90)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -dap/-lap eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Araldı araladık, (a) “Adayı dolaştık,”
Alarga karaladık. (a) “Onlara baktık.”
Alarga kabulalbay, (b) “Onları bulamayıp,”
Karalap araladık. (a) “Bakarak dolaştık.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 91)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “araladık” sözcüğü tunç kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Araanı alar araalar, (a) “Testereyle onlar keser,”
Alar araalabasa, (b) “Onlar kesmezse,”
Al araanı (c) “O testereyle,”
Bular araalar. (a) “Bunlar keser.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 91)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci dize yedi heceli, üçüncü dize dört heceli ve dördüncü dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dizelerde bulunan *-al araalar* eki ve sözcüğü rediftir, *-l-* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kızıl Kızıl-Car, (a) “Kırmızı Kızıl-Car,”
Kızıktırgan uşul car. (a) “İlgi çeker bu uçurum.”
Uşul carda kızık bar, (a) “Bu uçurumda ilginç şeyler var,”
Kızıktırat kızık tar. (a) “İlginçliklere ilgi duyulur.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 92)

Birinci dize beş heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ar* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ak taş, kök taş, (a) “Beyaz taş, mavi taş,”
Aldı Bektaş. (a) “Aldı Bektaş.”
Al dep boz taş, (a) “Al deyip boz taş,”

Kaldı köp taş. (a) “Kaldı çok taş.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 92)

Dört dize de dört hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “taş” sözcüğü rediftir. Dize sonlarında bulunan “taş ve Bektaş” sözcüklerindeki “taş” tunç kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ömüraalı örkündöödö, (a) “Ömüraalı gelişmekte,”

Örüşü anın öödölöp, (b) “Onun otlığı genişleyip,”

Özüñçö ele ökümdönöt, (c) “Kendini üstün görüyor,”

Ökünböy eç böödölöp. (b) “Pişman olmayıp hiç beyhude.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 92)

Birinci ve ikinci dize sekiz heceli, üçüncü dize dokuz heceli ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “öödölöp” tunç kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Bekten ketmenin, (a) “Bekten’in çapasını,”

Bekitip ketkenin, (a) “Saklayıp gittiğini,”

Neçen oylonup, (b) “Çok fazla düşünüp,”

Keçee estedim. (c) “Dün hatırladım.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 93)

Birinci, üçüncü ve dördüncü dize beş heceli, ikinci dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-nin* eki rediftir, *-e* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Erteñ arkarlar marçaga marçalayt, (a) “Yarın yaban koyunları tuz kayalığını yalar,”

Erteñ arkarlar marçaga marçalasa, (b) “Yarın yaban koyunları tuz kayalığını yalarsa,”

Bizdin cerdegi arkarlar marçaga marçalabay, (c) “Bizim topraklardaki yaban koyunları tuz kayalığını yalamayıp,”

Kimdin cerindegi arkarlar marçaga marçalayt? (a) “Kimin topraklarındaki yaban koyunları tuz kayalığını yalar?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 93)

Birinci dize on bir heceli, ikinci dize on iki heceli, üçüncü ve dördüncü dize on beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dizede bulunan “arkarlar marçaga marçalayt” sözcükleri rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kara ulak emes, (a) “Kara oğlak değil,”

Kara kulak. (b) “Karakulak.”

Ala tuyaktan, (c) “Alaca toynaktan,”

Çabalıraak. (b) “Daha güçsüz.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 94)

Birinci dize altı heceli, ikinci ve dördüncü dize dört heceli ve üçüncü dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan -ak sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Aralga alar barabı, (a) “Adaya onlar varır mı?”

Alarga aral barabı. (a) “Onlara ada varır mı?”

Alardan anar alabı, (b) “Onlardan nar alır mı?”

Anardan alar alabı. (b) “Nardan onlar alır mı?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 97)

Dört dize de sekiz hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “barabı” sözcüğü rediftir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “alabı” sözcüğü rediftir, “anar ve alar” sözcüklerindeki -ar sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Atpay şaşpay, (a) “Ateş etmeden acele etmeden,”

Taamay çappay. (a) “Hedefinden şaşmadan vurmada.”

Karagay taktay, (b) “Köknar tahta,”

Kanday taştay. (b) “Nasıl taş gibi.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 98)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize dört heceli, üçüncü dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-pay* eki rediftir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tay* eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Attamak (a) “Atlamak,”

Attap kadam taştamak. (a) “Atlayıp adım bırakmak.”

Atta bat, (b) “Atla çabuk,”

Attabasañ artka kayt. (b) “Atlamazsan geri dön.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 99)

Birinci ve üçüncü dize üç heceli, ikinci ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan sözcüklerdeki *-tamak* eki rediftir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-t* sesi yarım kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Orozdu koroz tepti, (a) “Oroz’u horoz tepti,”

Oroz korozdu tepti. (a) “Oroz horozu tepti.”

Orozdon ozungan koroz, (b) “Oroz’dan önce davranan horoz,”

Orozdu oñdurbay tepti. (a) “Oroz’u çok fena tepti.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 99)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “tepti” sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kurama kurdaşım, (a) “Kurama arkadaşım,”

Kumaranı kuramasız casayt. (b) “Testiyi birleştirmeden yapar.”

Kurdaşım Kurama, (c) “Arkadaşım Kurama,”

Kumaranı buramasız casayt. (b) “Testiyi vidasız yapar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 99)

Birinci ve üçüncü dize altı heceli, ikinci ve dördüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan *-sız casayt* eki ve sözcüğü rediftir, *-urama-* sesleri zengin kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Şaytan şaştırıp, (a) “Şeytan acele ettirip,”

Şaşma Şapaktı (b) “Aceleci Şapaktı,”

Şaşkalaktattırıp, (a) “Aceleci davranıp,”

Şatman menen çataктаştırıp. (a) “Şatman ile dövüştürüp.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 99)

Birinci ve ikinci dize beş heceli, üçüncü dize altı heceli ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tırıp* eki rediftir, birinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki rediften önce gelen *-aş-* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü sarma uyaktır.

Ay, ak taylak, ak taylak, (a) “Hey, beyaz köşek, beyaz köşek,”

Oyunkaraak tayrañdap. (b) “Oyunsever şımarık.”

Oyunkaraak ak taylak, (a) “Oyunsever beyaz köşek,”

Abaylay kör col taygak. (c) “Dikkatli ol yol kaygan.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 100)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “ak taylak” sözcükleri rediftir, rediften önce gelen sözcüklerdeki *-ak* sesleri tam kafiyedir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ak* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Akmat Taşmatka köp alma berdi, (a) “Akmat Taşmat’a çok elma verdi,”

Taşmat Akmatka ak alma berdi. (a) “Taşmat Akmat’a beyaz elma verdi.”

Taşmat Akmatka az alma berdibi, (b) “Taşmat Akmat’a az elma verdi mi?”

Ce Akmat Taşmatka köp alma berdibi. (b) “Ya da Akmat Taşmat’a çok elma verdi mi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 101)

Birinci ve ikinci dize on heceli, üçüncü dize on bir heceli, dördüncü dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “alma berdi” sözcükleri rediftir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “alma berdibi” sözcükleri rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Alaňgazardın alaňgazarlığı, (a) “Telaşlının telaşlılığı,”

Alaňgazarda alaňgazarlatpadı (b) “Telaşlıyı telaşlandırmadı mı?”

Alaňgazardın alaňgazarlığı, (a) “Telaşının telaşlılığı,”

Alaňgazardı alaňdatpadı (b) “Telaşlıyı korkutmadı mı?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 101)

Birinci, üçüncü ve dördüncü dize on bir heceli, ikinci dize on üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dize rediftir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-latpadı/-datpadı* ekleri rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Al balaluu maral, (a) “O yavrulu geyik,”

Balaluu maral-caraluu maral. (a) “Yavrulu geyik, yaralı geyik.”

Caraluu calgız maraldı, (b) “Yaralı yalnız geyiği,”

Caşırdı capçaşıl badal. (c) “Sakladı yemyeşil çalı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 102)

Birinci dize altı heceli, ikinci dize on heceli, üçüncü ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan *-luu maral* eki ve sözcüğü rediftir, *-a* sesi yarım kafiye. Birinci, ikinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-al* sesleri tam kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Aarıların balı bar, (a) “Arıların balı var,”

Açuusu bar, kaarı bar. (a) “Siniri var, öfkesi var.”

Cakındaba, narı bar, (a) “Yaklaşmayın, öteye gidin,”

Biriñ emes, baarıñar. (b) “Biriniz değil, hepiniz.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 102)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, ikinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan *-ı bar* eki ve sözcüğü rediftir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ar* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Berip tay, ulaktı, (a) “Verip tay oğlağı,”

Aldım taylaktı. (b) “Aldım köşeğı.”

Berip taylaktı, (b) “Verip köşeğı,”

Aldım tay, ulaktı. (a) “Aldım tay, oğlağı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 102)

Birinci ve dördüncü dize altı heceli, ikinci ve üçüncü dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dizelerde bulunan “*tay ulaktı*” sözcükleri rediftir. İkinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “*taylaktı*” sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü sarmal uyaktır.

Kazanda çuçok cüröt, (a) “Kazanda sucuk var,”

Üç çuçok süzüp cüröt. (a) “Üç sucuk yüzüyor.”

Bışırgan Cusup cüröt, (a) “Pişiren Cusup’tur,”

Depkir menen süzüp cüröt. (a) “Kevgir ile çıkarıyor.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 103)

Birinci, ikinci ve üçüncü dize yedi heceli, dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “*cüröt*” sözcüğü ortak rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “*süzüp cüröt*” sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bizdin ayl Ak-Terek, (a) “Bizim köy Ak-Terek,”

Ak-Terekte köp terek. (a) “Ak-Terekte çok kavak.”

Ak-Terekte kök terek, (a) “Ak-Terekte mavi kavak,”

Kök terek bizge körk beret. (b) “Mavi kavak bize güzellik verir.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 103)

Birinci, ikinci ve üçüncü dize yedi heceli, dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci üçüncü dize sonlarında bulunan “terek” sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Aysuluunu ayday suluu kız deşet, (a) “Aysuluu’ya ay gibi güzel kız derler,”

Ayday suluu kızdı Aysuluu deşet. (a) “Ay gibi güzel kıza Aysuluu derler.”

Aysuluu ayday suluu kızbı, (b) “Aysuluu ay gibi güzel kız mı?”

Ay Aysuluudan da suluubu. (b) “Ay Aysuluu’dan da güzel mi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 103)

Birinci ve ikinci dize on bir heceli, üçüncü ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “deşet” sözcüğü rediftir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -bı/-bu eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Targıl uy kalbırdı caladı, (a) “Boz inek kalburu yaladı,”

Targıldı Tamara taradı. (a) “Boz (ineği) Tamara taradı.”

Kalbırı kaldırıp, (b) “Kalburu paldır küldür edip,”

Tamara kalburdan cadadı. (a) “Tamara kalburdan bıktı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 104)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize dokuz heceli, üçüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -dı eki rediftir, -a- sesi yarım kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ak karganın karasın kara, (a) “Beyaz karganın karalığına bak,”

Kara karganın agın kara. (a) “Karakarganın beyazılığına bak.”

Agına kara caraşpayt eken, (b) “Beyaza kara yakışmıyormuş,”

Karaga ak caraşat beken? (b) “Karaya beyaz yakışır mıymış?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 104)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize dokuz heceli, üçüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “kara” sözcüğü rediftir, *-ın* eki tam kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “eken” sözcüğü tunç kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ayperinin çoñ enesi Akçolpon, (a) “Ayperinin büyük annesi Akçolpan,”
Ayperini taap keldi çoñ coldon. (a) “Ayperî’yi bulup getirdi ana yoldan.”
Ayperini tappaganda çoñ coldon, (a) “Ayperî’yi bulamasaydı ana yoldan,”
Ayperisi korkup kalmak koylordon. (a) “Ayperî’si korkacaktı koyunlardan.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 104)

Birinci, üçüncü ve dördüncü dize on bir heceli, ikinci dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan *-on* sesleri tam kafiyedir. İkinci ve üçüncü dizelerde bulunan “çoñ coldon” sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Toodo ular uyalayt, (a) “Dağda çil kekliği yuvalar,”
Ulardı ar kim kubalayt. (b) “Çil kekliğini herkes kovalar.”
Ulardı kubalayt, (b) “Çil kekliğini kovalar,”
Ular uyalayt. (a) “Çil kekliği yuvalar.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 104)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize sekiz heceli, üçüncü dize altı heceli ve dördüncü dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dizede bulunan “ular uyalayt” sözcükleri rediftir. İkinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “kubalayt” sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü sarmal uyaktır.

Ay, ak keme, ak keme, (a) “Hey, beyaz gemi, beyaz gemi,”
Ak keme keler bat ele. (b) “Beyaz gemi hızlı gelir.”
Bat ele kelse ak keme, (a) “Hızlı gelirse beyaz gemi,
Ak keme keldi bat debe. (b) “Beyaz gemi hızlı geldi deme.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 105)

Birinci dize yedi heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -e sesi yarım kafiyedir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “ak keme” sözcükleri rediftir, “keme ve kelse” sözcüklerindeki -e sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Azizdin katasın atası tabat, (a) “Aziz’in hatasını babası bulur,”

Atasının batasın Azizi bagat. (a) “Babasının duası Aziz’i korur.”

Atası için Azizi azizbi, (b) “Babası için Aziz’i aziz mi?”

Azizi için atası azizbi? (b) “Aziz’i için babası aziz mi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 105)

Birinci, üçüncü ve dördüncü dize on bir heceli, ikinci dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -at sesleri tam kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan -i/-ı azizbi eki ve sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bara alsam ala alaarmin, (a) “Gidebilirsem alabilirim,”

Bara albasam, bara albaarmin. (a) “Gidemezsem, gidemeyebilirim.”

Bara albasam bara albadı debegile, (b) “Gidemezsem gidemedi demeyin,”

Bara alsam baalanbadı debegile. (b) “Gidersem nazlanmadı demeyin.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 107)

Birinci dize dokuz heceli, ikinci dize on heceli, üçüncü dize on dört heceli ve dördüncü dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -mın eki redif, -aar-sesleri zengin kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan -badı debegile eki ve sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Üzülüp ketti üzöngü, (a) “Kopuverince üzengi,”

Üsön oop tüzöldü. (b) “Üsön eğilerek düzeldi.”

Üsön küçtüü bolboso, (c) “Üsön güçlü olmasaydı,”

Üzülmökpü üzöngü. (a) “Kopar mıydı üzengi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 108)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci dize altı heceli, üçüncü ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “üzöñgü” sözcüğü rediftir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ü sesi yarım kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bak-bak, bak-bak (a) “Vırak-vırak, vırak-vırak”

Baka cayı batkak. (b) “Kurbağanın evi bataklık.”

Bak-bak dese maktap, (c) “Vırak-vırak derse överek,”

Bat-bat aytat bak-bak. (a) “Hızlı hızlı söyler vırak-vırak (diyerek).”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 108)

Birinci dize dört heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dizeler altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “bak-bak” sözcükleri rediftir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ak sesleri tam kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Togolok toptu Tolkunbek, (a) “Yuvarlak topu Tolkunbek,”

Togolotup tepti – dep, (b) “Yuvarlatarak tepti deyip,”

Tolgon baldar çoguldu, (c) “Birçok çocuk toplandı,”

Toptu Tolkun bersin – dep. (b) “Topu Tolkun versin deyip.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 108)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “dep” sözcüğü aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Aarılarda baarı bar, (a) “Arılarda her şey var,”

Bal çeekte aarı bar, (a) “Bal kovanında arı var.”

Aarılarda balı bar, (a) “Arılarda bal var,”

Arı cakta dağı bar. (a) “Diğer tarafta da var.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 109)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “bar” sözcüğü rediftir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan “baarı ve aarı” sözcüklerindeki “aarı” tunç kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “balı ve dağı” sözcüklerindeki -ı sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Tee aral tar aral (a) “Ta oradaki ada dar ada”

Tar aralda maral bar. (b) “Dar adada geyik var.”

Maral bar aral tar aral, (a) “Geyik var ada dar ada,”

Al aralda maraldar. (c) “O adada geyikler.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 110)

Birinci dize altı heceli, ikinci ve dördüncü dize yedi heceli, üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “aral tar aral” sözcükleri rediftir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ar sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Cañılmaçtar, cañılmaçtan cañılbastar, (a) “Tekerlemeler, tekerlemeden yanılmazlar,”

Cañılmaçka kızıkkan calpı caştar. (a) “Tekerlemeye ilgi duyan tüm gençler.”

Cañılmaçtı cañılbay aytabız degen caştardı (b) “Tekerlemeyi yanılmadan söyleyeceğiz diyen gençleri,”

Cañiltuuga cazılğan cañıça cañılmaç bar. (a) “Yanıltmak için yazılan yeni tekerleme var.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 116)

Birinci dize on iki heceli, ikinci dize on bir heceli, üçüncü dize on beş heceli ve dördüncü dize on dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ar sesleri tam kafiyedir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan -tar eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kart darak, kart daraktı karmalap (a) “Yaşlı ağaç, yaşlı ağacı tutup”

Karı turat, cay karap. (a) “Yavaşça bakarak yaşlı adam duruyor.”

Kart daraktın karıganın (b) “Yaşlı ağacın yaşlanmasına”

Karı karap, tañ kalat. (c) “Yaşlı adam bakıp, şaşırıyor.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 118)

Birinci dize on heceli, ikinci ve dördüncü dize yedi heceli, üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerin sonunda bulunan sözcüklerdeki -p sesi redif, -a- sesi yarım kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Şıldır bulak, şır bulak, (a) “Şırlıl pınar, hızlı (akan) pınar,”

Şıldır, şıñgır ır kurap. (b) “Şırlıl, şıngırtı şarkı besteler.”

Şıldırgan dobuş ugup, (c) “Şırlıdayan ses duyunca,”

Şırp çıgarbay uk inap. (b) “Çıtırıtı çıkarmadan dinle sessizce.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 119)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize yedi heceli, üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -p sesi redif, -a- sesi yarım kafiye. İkinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -p sesi rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Uluu toodon ular ışkırat. (a) “Büyük dağdan çil kekliği ıslık çalar.”

Katarında maral bışkırat. (a) “Yanında geyik tıksırır.”

İşkırğan ular, (b) “Islık çalan çil kekliği,”

Bışkırğan maraldı mış kılat. (a) “Tıksıran geyiği ayıplar.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 120)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize dokuz heceli, üçüncü dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “ışkırat ve bışkırat” sözcüklerindeki “ışkırat” tunç kafiye. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -at eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Çopodon çoor casalıp cattı. (a) “Kilden kaval yapıliyordu.”

Çolpon çoordı oynop tarttı. (a) “Çolpon kavalı çalıyordu.”

Çoordon çıkkan üngö, (b) “Kavaldan çıkan sese,”

Çolpon ıraazı bolup cattı. (a) “Çolpan razı oluyordu.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 120)

Birinci ve dördüncü dize dokuz heceli, ikinci dize sekiz heceli ve üçüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan *-ıp/-up cattı* eki ve sözcüğü aralarında rediftir, *-l-* sesi yarım kafiyedir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tı* eki rediftir, bu ekten önce gelen *-t-* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Şarkıratmada şamal arkırayt. (a) “Şelalede rüzgâr uğuldar.”

Arkıragan şamaldan, şarkıratma şarkırayt. (a) “Uğuldayan rüzgârdan şelale gürler.”

Şarkıragan şarkıratmanın şarı (b) “Gürleyen şelalenin sesi”

Kün nuruna carkırayt. (a) “Güneş ışığına parlar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 122)

Birinci dize on heceli, ikinci dize on dört heceli, üçüncü dize on bir heceli ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “arkırayt” sözcüğü tunç kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kaykıda öskön karagay, (a) “Geçitte büyüyen köknar,”

Karagaydı karabay koydu Karanay. (a) “Köknara bakmadı Karanay.”

Karagaydın toburu boldu çaraday. (a) “Köknarın kozalağı kocaman oldu.”

Çaraday bolgon toburdan, çoçup ketti Karanay. (a) “Kocaman olan kozalaktan, korkutsa Karanay.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 123)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci ve üçüncü dize on iki heceli, dördüncü dize on beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan özel isim aralarında rediftir. Dize sonlarında bulunan

sözcüklerdeki -ay sesleri tam kafiye'dir. Nazım birimi dörütlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Toru kaşka torbogo başın salıp koşkurat. (a) “Akıtmalı doru at torbaya başını sokarak aksırır.”

Koşkuruktagan Toru kaşkanı torbodon boşotup, (b) “Aksıran akıtmalı doru atın başını torbadan çıkarıp,”

Toktomuş koydu koş kurap. (c) “Toktomuş sabana çekti.”

Koş kurulgan Toru kaşkanın torbosu tolboy boş turat. (a) “Sabana çekilen doru atın torbası dolmadan boş duruyor.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 123)

Birinci dize on dörü heceli, ikinci dize on altı heceli, üçüncü dize sekiz heceli ve dörüncü dize on yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dörüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -at eki rediftir, -ur- sesleri tam kafiye'dir. İkinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -p sesi yarım kafiye'dir. Nazım birimi dörütlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kıl çılbirda kırk çıncır. (a) “Kıldan yapılmış çılbirda kırk bağ.”

Kırk çıncırdı candırıp, kıl çılbur kılğır. (b) “Kırk bağı söküp kıldan çılbur yap.”

Kıl çılbur kıla albasañ, kırk cılga cılğır. (b) “Kıldan çılbur yapamazsan kırk vadi ilerle.”

Kırk cılga cıla albasañ, cıldırçuga cıldır. (c) “Kırk vadi ilerleyemezsen, ilerleyecek olana ver.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 123)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize on iki heceli, üçüncü dize on üç heceli ve dörüncü dize on dörü hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ır sesleri tam kafiye'dir. İkinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -gır eki redif, -ıl- sesleri tam kafiye'dir. Nazım birimi dörütlüktür. Kafiye örgüsü sarmal uyaktır.

Cañılmaçtı caktırgan calpı caştar (a) “Tekerlemeyi seven tüm gençlere”

Cattaarına bir top cañılmaç bar. (b) “Ezberlemeleri için birçok tekerleme var.”

Cañılmaçtı cattagan calpı caştar (a) “Tekerlemeyi ezberleyen tüm gençlerin”

Cañılbas caak, cañılmaçtan cañılbastar. (a) “Dili yanılmaz, tekerlemeden yanılmaz.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 125)

Birinci ve üçüncü dize on bir heceli, ikinci dize on heceli ve dördüncü dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan *-gan calpı caştar* eki ve sözcükleri aralarında rediftir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ar* sesleri tam kafiye. Birinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tar* eki ortak rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Türk tıtka tırmaşıp çıktı, (a) “Türk duta tırmanıp çıktı,”

Tıt tırmaşkan türktü çıktı. (a) “Dut, tırmanan Türk’ü yıktı.”

Tıtka tırmaşkan türk mıktı, (a) “Duta tırmanan Türk becerikli,”

Tıtka tırmaşıp türk akırı çıktı. (a) “Duta tırmanan Türk sonunda çıktı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 126)

Birinci, ikinci ve üçüncü dize sekiz heceli, dördüncü dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tı* eki ortak redif, *-ık-* sesleri tam kafiye. Birinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “çıktı” sözcüğü aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Türk türp aydadı, (a) “Türk turp eki,”

Türktün türpü caynadı. (a) “Türk’ün turpu çoğaldı.”

Türptü türk cıynadı, (a) “Turpu Türk topladı,”

Türk türptü cıynaym dep meesi kaynadı. (a) “Türk turpu toplayayım deyip güneş çarptı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 126)

Birinci dize beş heceli, ikinci dize yedi heceli, üçüncü dize altı heceli ve dördüncü dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-dı* eki redif, *-a-* sesi yarım kafiye. İkinci,

üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-yna-* sesleri zengin kafiyedir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ayna-* zengin kafiyedir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Arı çok arsız delet, (a) “Küstaha arsız denilir,”

Arsızdar alsız kelet. (a) “Arsızlar güçsüz gelir.”

Alsız arı coku, (b) “Güçsüz küstahla,”

Tireşse baarı ceñet. (a) “Dövüşürse herkes yener.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 126)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize yedi heceli, üçüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-et* eki rediftir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-el-* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Cañılmaç ayta albay, (a) “Tekerleme söyleyemeyip,”

Cañıl kız kıynalat. (b) “Cañıl kız zorlanır.”

Cañılmaç tabılbas, (c) “Tekerleme bulunmaz,”

cañılbay ılgap ayt. (d) “Yanılmadan seçerek söyle.”

(Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 16)

Birinci dize yedi heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-t* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Çılgır bala cip çıyrat, (a) “Çılgın çocuk ip bük,”

çıyrap çındap küç cıynap. (b) “Gerçekten gücünü toplayıp bük.”

Çıyrak tartıp, çın çıyrat, (a) “Sağlam çekip, gerçekten bük,”

cip çıyratkan iş kımbat. (c) “İp bükme işi kıymetli.”

(Dunkanev & İsaeva, 2011, s. 16)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “çıyrat” sözcüğü rediftir. Birinci, üçüncü ve

dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-at* sesleri tam kafiye'dir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Çerik çer tokoygo cetti, (a) "Çerik gür ormana vardı,"
Çekesinen ter ketti. (a) "Alnından ter aktı."
Çerikti çer tokoy terdettibi? (b) "Çerik'i gür orman terletti mi?"
Çerik terin celdettibi? (b) "Çerik terini soğuttu mu?"
 (Dunkanev & İsaeva, 2011, s. 17)

Birinci ve dördüncü dize sekiz heceli, ikinci dize yedi heceli, üçüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ti* eki redif, *-et-* sesleri tam kafiye'dir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-dettibi* eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Cakşı kuşka caman kuş, (a) "İyi kuşa kötü kuş,"
tabı menen teñelet. (b) "Tavı (hazırlığı) ile denk olur."
Cakşı kızga caman kız, (c) "İyi kıza kötü kız,"
bağı menen teñelet. (b) "Bahtı ile denk olur."
 (Dunkanev & İsaeva, 2011, s. 18)

Dört dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan *-ı menen teñelet* eki ve sözcükleri rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Argımanın cakşısı, (a) "Argımak atın iyisi,"
azıraak ottop, köp cuuşayt. (b) "Daha az otlayıp, çok geviş getirir".
Azamattın cakşısı, (a) "Delikanlının iyisi,"
azıraak süylöp, köp tıñşayt. (b) "Daha az konuşup, çok dinler."
 (Dunkanev & İsaeva, 2011, s. 33)

Birinci ve üçüncü dize yedi heceli, ikinci ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan *-tın cakşısı* eki ve sözcüğü rediftir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-şayt* eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

*Altı batman buuday cep, (a) “Altı batman buğday yiyip,”
dan cıttangan çoñ Coloy. (b) “Tahıl kokan iri Coloy.”
Altımış alptı bir soyup, (c) “Altmış alpı toplu kesip,”
kak cıttangan çoñ Coloy. (b) “Kan kokan iri Coloy.”*
(Dunkanev & İsaeva, 2011, s. 45)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize yedi heceli, üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “cıttangan çoñ Coloy” sözcükleri rediftir. Birinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -p sesi yarım kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

*Kulunu ölgön beedey, botom, (a) “Kulunu ölmüş kısrağ gibi, yavrum,”
kuuratıp kettiñ, Karagul botom! (a) “Kurutup gittin, Karagul yavrum!”
Botosu ölgön ingendey, botom, (a) “Yavrusu ölen dişi deve gibi, yavrum,”
bozdotup kettiñ, Karagul botom! (a) “Sızlatıp gittin, Karagul yavrum!”*
(Dunkanev & İsaeva, 2011, s. 45-46)

Birinci dize dokuz heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “botom” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan -dey botom eki ve sözcüğü aralarında rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan -tıp/-tup kettiñ, Karagul botom eki ve sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

*Kulundu beeni minbey kel, dosum, (a) “Kulunlu kısrağa binmeden gel, dostum,”
kulunun cokatop kişeneyt, dosum. (a) “Kulununu arayıp kişner, dostum.”
Üyürdön aygır minbey kel dosum, (a) “Sürüden aygır binmeden gel dostum,”
Üyürün cokatop kişeneyt, dosum. (a) “Sürüsünü arayıp kişner, dostum.”*
(Dunkanev & İsaeva, 2011, s. 46)

Dört dize de on hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan “dosum” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “minbey kel dosum” sözcükleri aralarında rediftir. İkinci ve dördüncü dize

sonlarında bulunan *-un/-ün cokatop kişeneyt, dosum* eki ve sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Cok eken, bar eken, (a) “Bir yokmuş, bir varmış,”
Bir kız, bir bala eken, (a) “Bir kız, bir oğlan varmış,”
Biri ayday bar eken, (a) “Biri ay kadar varmış,”
Biri ayday bala eken. (a) “Biri ay gibi çocuk imiş.”
 (Abdraimov, 2007, s. 14)

Birinci dize altı heceli, ikinci ve üçüncü dize yedi heceli, dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “eken” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “bar eken” sözcükleri aralarında rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “bala eken” sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bizdin mışık (a) Bizim kedi
Cetken bışık. (a) “Çok becerikli.”
Cuunat kündö (b) “Yıkanır hergün,”
Betin cışıp. (c) “Yüzünü ovarak.”
 (Abdraimov, 2007, s. 15-16)

Dört dize de dört hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ışık* sesleri zengin kafiye. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Arala balam, arala, (a) “Dolaş çocuğum, dolaş,”
Ataňa bir az karala. (a) “Babana az da olsa bak.”
Sen aralabaganda kim aralaşmak ele (b) “Sen dolaşmazsan kim dolaşır ki.”
Sen karalabaganda kim karalamak ele. (b) “Sen bakmazsan kim bakar ki.”
 (Abdraimov, 2007, s. 23)

Birinci ve ikinci dize sekiz heceli, üçüncü ve dördüncü dize on dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “arala” sözcüğü tunç kafiye. Üçüncü ve dördüncü dizelerde

bulunan “kim karalamak ele” sözcükleri rediftir, “aralabaganda” sözcüğü tunç kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kiçine kazan kırmıçık, (a) “Küçük tencere yanığını,”
Kırıp cedim tırmışıp. (b) “Kazıyarak yedim var gücümle.”
Çoñ kazandan kırmıçık, (a) “Büyük tencerenin yanığını,”
Toyo cedim tırmışıp. (b) “Doyana kadar yedim var gücümle.”
 (Abdraimov, 2007, s. 18)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “kırmıçık” sözcüğü rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “cedim tırmışıp” sözcükleri rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Bugunun bugün kara (a) “Erkek geyiğin kaygısına bak,”
Bugunun muñun kara. (a) “Erkek geyiğin sıkıntısına bak.”
Munduu bugunun bugün kara (a) “Sıkıntılı geyiğin kaygısına bak,”
Bugunun bugün aytayın saga. (b) “Geyiğin kaygısını anlatayım sana.”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü dize dokuz heceli ve dördüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “kara” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “bugunun bugün kara” sözcükleri aralarında rediftir, dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -a sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Tayagın kayakta? (a) “Değneğin nerede?”
Tayagın sayakta. (a) “Değneğin Sayak’ta.”
Sayak kayakta? (a) “Sayak nerede?”
Sayak tee cakta. (a) “Sayak ta o tarafta.”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize altı heceli, üçüncü ve dördüncü dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ta* eki rediftir, *-ak-* sesleri tam kafiyedir. Birinci, ikinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ayak-* sesleri zengin kafiyedir. Birinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “kayakta” sözcüğü aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Beş taş – ak taş (a) “Beş taş beyaz taş,”

Beşincisi – baş taş. (a) “Beşincisi temel taş.”

Beş taşka akitaş alıştı (b) “Beş taş için kireç taşı aldılar.”

Beş taşı aktay salıştı. (b) “Beş taşı kireçle boyayıverdiler.”

(BİLİMKG, 2021)

İlk dize dört heceli, ikinci dize altı heceli, üçüncü dize dokuz heceli ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “taş” sözcüğü rediftir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “alıştı” sözcüğü tunç kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Beş-Terekke beş kişi gerek (a) “Beş-Terek’e beş kişi gerek,”

Beş kişi Beş-Terekke kelet. (b) “Beş kişi Beş-Terek’e gelir.”

Beş-Terekten beş terek kesiş gerek (a) “Beş-Terek’ten beş kavak ağacı kesmek gerek,”

Beş terekti Beş-Terekten kesuugo berbeş gerek. (a) “Beş kavağı Beş-Terek’ten kesmeye izin vermemek gerek.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize dokuz heceli, üçüncü dize on bir heceli ve dördüncü dize on beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “gerek” sözcüğü rediftir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan “kesiş ve berbeş” sözcüklerindeki *-ş* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü sarmal uyaktır.

Künkarama – kün karaba, (a) “Ayçiçeği güneşe bakma,”
Kün karaba – künkarama. (a) “Güneşe bakma ayçiçeği.”
Künkarama kün karabadan çıkkın (b) “Ayçiçeği güneş bakmadan çıkmış,”
Kün karap künkarama bışkın. (b) “Güneşe bakarak ayçiçeği olgunlaşmış.”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize sekiz heceli, üçüncü dize on bir heceli ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarına bulunan sözcüklerdeki -a sesi yarım kafiye. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -kan eki rediftir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kırgız dese, Çıngız deybiz (a) “Kırgız dendiğinde, Çıngız deriz,”
Çıngız dese, kırgız deybiz. (a) “Çıngız dendiğinde, Kırgız deriz.”
Kırgızdı Çıngız deybizbi (b) “Kırgız’a Çıngız der miyiz?”
Çıngızdı kırgız deybizbi? (b) “Çıngız’a Kırgız der miyiz?”
 (BİLİMKG, 2021)

Dört dize de sekiz hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “deybiz” sözcüğü rediftir, “Çıngız ve kırgız” sözcüklerindeki -gız eki zengin kafiye. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “deybizbi” sözcüğü rediftir, “Çıngız ve kırgız” sözcüklerindeki -gız eki zengin kafiye. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bul – bulbul, (a) “Bu bülbül,”
Bulbul – bul. (a) “Bülbül bu.”
Bul bulbuldun bulbuldugun kara, (b) “Bu bülbülün bülbüllüğüne bak,”
Bul bulbuldun bulduraşın sana. (b) “Bu bülbülün ötüşünü say.”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize üç heceli, üçüncü ve dördüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “bul” sözcüğü tunç kafiye. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -a sesi yarım kafiye. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Kızıl ayak – bul tayak, (a) “Kırmızı ayaklı bu değnek,”

Tayak – kızıl ayak. (a) “Değnek kırmızı ayaklı.”

Tayaktan kızıl ayak kılalı. (b) “Değnekten kırmızı ayak yapalım,”

Kızıl ayaktı tayaktan kılalı. (b) “Kırmızı ayağı değnekten yapalım.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize altı heceli, üçüncü dize on heceli ve dördüncü dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “ayak” sözcüğü tunç kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “kılalı” sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Saamal kımız alındı, (a) “Taze kımız alındı,”

Sarı may aga salındı. (a) “Sarı yağ ona konuldu.”

Sabaa menen sabaldı, (b) “Tulum içinde dövüldü,”

Sarı may saamalga taraldı. (b) “Sarı yağ taze kımıza karıştı.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve üçüncü dize yedi heceli, ikinci dize sekiz heceli ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “alındı” sözcüğü tunç kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ldı* eki rediftir, *-a-* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Oymoktu ortogo koymokmun (a) “Yüksüğü ortaya koyacaktım,”

Ortogo oymoktu koymokmun. (a) “Ortaya yüksüğü koyacaktım.”

Oymokçu oymoktu berbese, (b) “Yüksükçü yüksüğü vermezse,”

Kaysı oymoktu ortogo koymokmun? (a) “Hangi yüküğü ortaya koyacaktım?”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci, ikinci ve üçüncü dize dokuz heceli, dördüncü dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “koymokmun” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve dördüncü

dizelerde bulunan “oymoktu ortogo koymokmun” sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Oynogondor oynobogondordu oyloşobu, (a) “Oynayanlar oynamayanları düşünür mü?”

Oynobogondor oynogondordu oyloşobu? (a) “Oynamayanlar oynayanları düşünür mü?”

Oyloşkondor oynobogondorbu, (b) “Düşünenler oynamayanlar mı?”

Oyloşkondor oynogondorbu? (b) “Düşünenler oynayanlar mı?”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize on dört heceli, üçüncü dize on heceli ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan -gondordu oyloşobu eki ve sözcüğü rediftir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan -gondorbu eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Örmöktü körmökkö, (a) “Örme aletini görmeye,”

Ömör özü keliptir. (b) “Ömör kendisi gelmiş.”

Ömördün üzünö örmöktü, (c) “Ömör’ün kendisine örme aletini,”

Eç kim berbeptir. (b) “Hiç kimse vermemiş.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize altı heceli, ikinci dize yedi heceli, üçüncü dize dokuz heceli ve dördüncü dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -tir eki rediftir, -p-sesi yarım kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Öskön boyu öskön tal, (a) “Uzamış boyu uzun ağaç,”

Öskön taldan tandap al. (a) “Uzayan ağaçtan seçip al.”

Ösköndö öskön tal, (a) “Uzayan uzun ağaç,”

Örgöögö ötö mıktı al. (a) “Çadır için en iyisini al.

(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü dize altı heceli ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “al” hecesi tunç kafiyedir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “öskön tal” sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Saamay çaçtuu sarı kız, (a) “Perçemli sarı kız,”

Saamal kuygan darı kız. (a) “Taze kımız döken şifalı kız,”

Saamayın saamalga salınbaybı, (b) “Perçemin kımıza değmez mi?”

Saamalga saamayın malınbaybı? (b) “Kımıza perçemin batmaz mı?”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü ve dördüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan “kız” sözcüğü rediftir, “sarı ve darı” sözcüklerindeki *-arı* sesleri zengin kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ınbaybı* eki rediftir, *-al-* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Taş taşıtkan Taştan, (a) “Taş taşıtan Taştan,”

Taş taşıdık alıştan. (a) “Taş taşıdık nehir yatağından.”

Taştan taşıtkan taştan, (a) “Taştan taşıttığı taştan,”

Taş üy salat kayra baştan. (a) “Taş ev yapar yeni baştan.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize altı heceli, ikinci ve üçüncü dize yedi heceli, dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tan* eki zengin kafiyedir. İkinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tan* eki rediftir, *-ş-* sesi yarım kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-aş-* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Taştabadıñarby baştaganıñardı, (a) “Bırakmadınız mı başladıklarınızı,”

Baştabadıñarby, taştaganıñardı. (a) “Başlamadınız mı, bıraktıklarınıza.”

Taşasañar baştaganınıardı, (a) “Bıraksanız başladıklarınızı,”

Taşadıñarby baştabaganiñardı? (a) “Bıraktınız mı başlamadıklarınızı?”
(BİLİMKG, 2021)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize on iki heceli, üçüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ganıñardı* eki rediftir, *-a-* sesi yarım kafiye. Birinci, ikinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-aşta-* sesleri zengin kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Toodon tüşüp taş kulap, (a) “Dağdan yuvarlanıp taş düşüp,”
Tomuraydı kaşkulak. (b) “Şaşkınlıkla baktı porsuk.”
Tamaşa kıldı caş ulak, (b) “Eğlendi küçük oğlak,”
Tayralañdadı başka ulak. (b) “Hoplayıp zıpladı diğer oğlak.”
(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü dize sekiz heceli ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “ulak” tunç kafiye. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “ulak” sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü sarmal uyaktır.

Cel boonu kele, (a) “Halatı getir,”
Cel boonu cogottuñ bele? (a) “Halatı kaybetmiş miydin?”
Cerdegi cel boo cerge oonap, (b) “Yerdeki halat yerde sürüklenip,”
Celimdey bolup catpadı bele? (a) “Yapıştırıcı gibi olup yatmıyor muydu?”
(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize beş heceli, ikinci dize sekiz heceli, üçüncü dize dokuz heceli ve dördüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ele* sesleri zengin kafiye. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “bele” sözcüğü rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Tulpardın temingende Telibaydın tebeteyi tegerenip, (a) “Tulparını yürüttüğünde Telibay’ın başlığı devrilip,”

Tegerengen Telibaydın tebeteyi tebelenip, (a) “Devrilen Telibay’ın başlığı tepelenip,”

Tebelengen Telibaydın tebeteyi togolonup, (b) “Tepelenen Telibay’ın başlığı yuvarlanıp,”

Telibaydın tuyagına kaldı konup. (b) “Telibay’ın ayağının üzerine düştü.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize on dokuz heceli, ikinci ve üçüncü dize on altı heceli, dördüncü dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-nip* eki redif, *-e-* sesi yarım kafiye. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-up* eki redif, *-on-* sesleri tam kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Talaalarda taş köppü, (a) “Tarlalarda taş çok mu?”

Taş taşıyan Taşbay köptü. (b) “Taş taşıyan Taşbay böbürlendi.”

Taşın talaadan taşbay uşu, (c) “Taşını tarladan taşımayıp,”

Taşbaydıkı öttü. (b) “Bu Taşbay bizi bıktırdı.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize sekiz heceli, üçüncü dize on heceli ve dördüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tü* eki rediftir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Biyiktegi kiyiktin kıyıktağın kara, (a) “Yüksekteki geyiğin inatçılığına bak,”

Kıyık kiyiktin biyiktigin kara. (a) “İnatçı geyiğin yüceliğine bak.”

Biyiktegi kıyık kiyik kelmek bele saga, (b) “Yüksekteki inatçı geyik gelir mi sana,”

Kelbegen biyiktegi kıyık kiyikke baraa kal anda. (c) “Gelmeyen yüksekteki inatçı geyiğe gidiver o zaman.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize on üç heceli, ikinci dize on bir heceli, üçüncü dize on dört heceli ve dördüncü dize on yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları

eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-a* sesi yarım kafiyedir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan *-tığın/-tigin kara* eki ve sözcüğü redif, *-k-* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bak – şağı menen bak, (a) “Ağaç dalı ile ağaçtır,”
Şak – bağı menen şat. (b) “Dal ağacı ile mutludur.”
Şattuu baktın şağı köp, (c) “Mutlu ağacın dalı çok,”
Şaktuu baktın baarı köp. (c) “Dallı ağacın her şeyi çok.”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize altı heceli, üçüncü ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “köp” sözcüğü rediftir, “şağı ve baarı” sözcüklerindeki *-ı* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Ak ulaktın kulagın kara, (a) Beyaz oğlağın kulağına bak,
Kulagı kara ak ulak, (b) Kulağı siyah beyaz oğlak,
Karanı kaydan taptı bu çunak. (b) “Siyahı nereden buldu bu kulaksız.”
Ak ulaktın kulagı – kara. (a) “Beyaz oğlağın kulağı siyah.”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci ve dördüncü dize dokuz heceli, ikinci dize sekiz heceli, üçüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “kara” sözcüğü rediftir, ikinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ak* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi dördlüktür. Kafiye örgüsü sarmal uyaktır.

Kol kötörgöndör kol kötörbögöndördü köñülgö albagıla, (a) “El kaldıranlar el kaldırmayanları dikkate almayın,”

Kol kötörbögöndör kol kötörgöndördü bir karagıla. (a) “El kaldırmayanlar el kaldıranlara bir bakın.”

Kol kötörbögönder kol kötörgöndördü candagıla, (a) “El kaldırmayanlar el kaldıranların yanında olun,”

Kol kötörbögöndör kol kötörgöndördön kalbagıla. (a) “El kaldırmayanlar el kaldıranların gerisinde kalmayın.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize on dokuz heceli, ikinci dize on yedi heceli, üçüncü ve dördüncü dize on altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-gıla* eki ortak rediftir, *-a-* sesi yarım kafiye. Birinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “albagıla” sözcüğü tunç kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Saadatbektin saatının taktığınanbı, (a) “Saadatbek’in saati taktığından mı?”

Samıybektin sagızganday saktığınanbı. (a) “Samıybek’in saksagan gibi uyanıklığından mı?”

Say boyundagı sayragan sagızgandı, (b) “Nehir yatağındaki öten saksaganı,”

Sekirip turup serpip keteli. (c) “Zıplayıp yaralayalım.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve üçüncü dize on iki heceli, ikinci dize on üç heceli, dördüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ı* sesi yarım kafiye. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tığınanbı* eki rediftir, *-ak-* sesleri tam kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Obu çok Orunbaydın oolcuganın kara, (a) “Dengesiz Orunbay’ın salınışına bak,”

Orunbaydın obu çoktonup oolcuganın sana. (a) “Orunbay’ın yersizce salınışını say.”

Oolcugan Orunbay obu çoktonup, (b) “Salınan Orunbay dengesizce,”

Oodarılıp atınan tüşpödübü cana. (a) “Devrilerek atından indi demin.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve dördüncü dize on üç heceli, ikinci dize on beş heceli, üçüncü dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-a* sesi rediftir, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-an-* sesleri tam kafiye. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Corunun corugu coldo kalsın, (a) “Akbabanın yaptığı iş batsın,”

Coboloñduu corugun cogotup alsın, (a) “Kaba davranışını kaybetsin,”

Coboloñduu corugun cogotposo, (b) “Kaba davranışını kaybetmezse,”

Cogolgur coruñ canıbizga cakındabasıñ. (a) “Kahrolası akbaba yanımıza yaklaşmasın.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize on heceli ikinci dize on iki heceli, üçüncü dize on bir heceli ve dördüncü dize on dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-sın* eki rediftir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “alsın” sözcüğü tunç kafiyedir. Nazım birimi dörtlüktür. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

2.1.1.5. Beş Dizeli Tekerlemeler

Beş satırdan oluşan Kırgızca tekerlemeler incelendiğinde toplam 54 (elli dört) tekerleme tespit edilmiştir.

Badal aral, badal aral, (a) “Çalılı ada, çalılı ada,”

Badal aralda ottogon bala maral. (a) “Çalılı adada otlayan yavru geyik.”

Baktiyar beesin alabataga (b) “Baktiyar kısırağını tuzçalısına”

Alabatalatam dep barıp, (c) “Otlayacağım diye götürüp,”

Alabataga özü alabatalanıp kaldı. (d) “Tuzçalısına kendi karışıp kaldı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci dize on iki heceli, üçüncü dize on heceli, dördüncü dize dokuz heceli ve beşinci dize on beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için iki dizedeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “aral” ve “maral” sözcüklerindeki *-aral* hecesi tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Anar alma aldı, (a) “Anar elma aldı,”

Almaş anar aldı, (a) “Almaş nar aldı,”

Almaş alma alam – dep, (b) “Almaş elma alayım diye,”

Anar anar alam – dep, (b) “Anar nar alayım diye,”

Almaşıp adaşıp kaldı. (a) “Değiştirince karıştırdılar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 55)

Birinci ve ikinci dize altı heceli, üçüncü ve dördüncü dize yedi heceli, beşinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve beşinci dize sonlarında bulunan “aldı” sözcüğü tunç kafiyedir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “aldı” sözcüğü aralarında rediftir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “alam-dep” sözcükleri rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz-sarmal uyaktır.

Çal çalgı çaptı, (a) “İhtiyar tırpanla biçti,”

Çalgı çapkan çaldı çayan çaktı, (a) “Tırpanla biçen ihtiyarı arı soktu,”

Çal çañırıp çaykanaga kaçtı, (a) “İhtiyar çığlık atarak çayevine kaçtı,”

Çaykanadagı çaldar çaydın çamasın (b) “Çayevindeki ihtiyarlar çayın tortusunu”

Çaykap-çuykap çalga çaçtı. (a) “Çalkalayarak ihtiyara saçtı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 55)

Birinci dize beş heceli, ikinci ve üçüncü dize on heceli, dördüncü dize on iki heceli ve beşinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tı* eki rediftir. Üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki rediften önce gelen *-aç-* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Al aralda da maraldar, (a) “O adada da geyikler,”

Bul aralda da maraldar, (a) “Bu adada da geyikler,”

Al araldın maraldarı (b) “O adanın geyikleri,”

Bul araldın maraldarın (c) “Bu adanın geyikleri (arasında),”

Kaçan aralaar. (d) “Ne zaman dolaşır.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 56)

Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize sekiz heceli, beşinci dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan “aralda da maraldar” sözcükleri rediftir, *-l* sesi yarım kafiyedir. Birinci, ikinci ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ar* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Ala karga, kara karga, (a) “Alaca karga, siyah karga,”

Kara kargadan ala karga uçat aşır, (b) “Siyah kargayı alaca karga geçerek uçar,”

Ala kargadan kara karga ozot şaşır, (b) “Alaca kargayı siyah karga aceleyle geçer,”

Kargalar kargalardan bolboyat aşır, (c) “Kargalar kargalardan üstün olmaz,”

Kargalar kargalardan ketpeyat aşır. (b) “Kargalar kargalardan öne geçmez.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 58)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci ve üçüncü dize on üç heceli, dördüncü ve beşinci dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ır* eki ortak rediftir, *a-/aş-* sesleri tam kafiye. İkinci, üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “aşır” sözcüğü tunç kafiye. İkinci ve beşinci dize sonlarında bulunan *-t aşır* eki ve sözcüğü aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Sakaday saydan sarı taş taptı, (a) “Sakaday nehir yatağından sarı taş buldu,”

Sarı taş Sakadaydı sanattırıp cattı. (a) “Sarı taş Sakaday sayıyordu.”

Sarı taş Sakadaydın koluna sanalıp battı, (a) “Sarı taş Sakaday’ın eline az sayıda sığıdı,”

Sanalgan sarı taştı, (a) “Sayılı sarı taşı,”

Sakaday saka kılıp attı. (a) “Sakaday aşık kemiği niyetine attı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 58)

Birinci dize on heceli, ikinci dize on üç heceli, üçüncü dize on beş heceli, dördüncü dize yedi heceli ve beşinci dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tı* eki rediftir. İkinci, üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki “attı” sözcüğü tunç kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ak depter, kök depter, (a) “Beyaz defter, mavi defter,”

Cıkcıyma köp depter. (a) “Yığılmış çok defter.”

Alsak dep ak depter (a) “Alsak deyip beyaz defter,”

Körsök dep kök depter (a) “Görsek deyip mavi defter,”

Köñülgö köp degdeer. (b) “Gönül çok ister.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 58)

Beş dize de altı hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-er* sesleri tam kafiyedir. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “depter” sözcüğü ortak rediftir, birinci, üçüncü ve dördüncü dizelerdeki *-k* sesi yarım kafiyedir. Birinci ve dördüncü dizelerde bulunan “kök depter” sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Bar ele bir ala nar, (a) “Vardı bir alaca deve,”

Anan da bir kara nar, (a) “Ve bir siyah deve,”

Ala narga ak kañkı (b) “Alaca deveye beyaz eyerli,”

Ala narga ırғыy artam, (c) “Alaca deveye taşarmudu yüklerim,”

Kara narga şırғыy artam. (c) “Siyah deveye sopa yüklerim.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 63)

Birinci, ikinci ve üçüncü dize yedi heceli, dördüncü ve beşinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “nar” sözcüğü rediftir, *-a* sesi yarım kafiyedir. Dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “artam” sözcüğü rediftir, “ırғыy” sözcüğü tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Alar ak kuularbı, (a) “Onlar beyaz kuğular mı?”

Aşkan sak kuularbı? (a) “Fazla uyanık kuğular mı?”

Añçını alar azgırabı, (b) “Avcıyı onlar kandırır mı?”

Añçını aldap cazgırabı, (b) “Avcıyı kandırıp yolunu şaşırtır mı?”

Añçıga alar attırabı? (c) “Avcıya onlar ateş ettirir mi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 64)

Birinci ve ikinci dize altı heceli, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-bı* eki ortak rediftir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “kuularbı” sözcüğü rediftir, “ak” hecesi tunç kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “azgırabı” sözcüğü tunç kafiyedir. Üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-abı* eki rediftir, *-r-* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Top tomolokpu (a) “Top tombul mu?”

Ce togolokpu. (a) “Veya yuvarlak mı?”

Top tomolok bolso, (b) “Top tombul ise,”

Top tomolonobu (c) “Top tekerlenir mi?”

Ce top togolonobu? (c) “Veya top yuvarlanır mı?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 66)

Birinci ve ikinci dize beş heceli, üçüncü ve dördüncü dize altı heceli, beşinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-pu* eki rediftir, *-olok-* zengin kafiye. Dördüncü ve beşinci dizelerde bulunan sözcüklerdeki *-obu* eki rediftir, *-olon-* sesleri zengin kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Atam bakkan uylardın, (a) “Babamın baktığı ineklerin,”

Köpçülüğü karala, (b) “Çoğunluğu siyah alacalı,”

Köpçülüğü sarala. (b) “Çoğunluğu sarı alacalı,”

İşenbeseñ uylardın (a) “İnanmıyorsan ineklerin,”

Büt baarisın arala. (b) “Bütün hepsine dolaş bak.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 66)

Beş dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “uylardın” sözcüğü rediftir. İkinci, üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “arala” sözcüğü tunç kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Ala-Arçada da arça bar, (a) “Ala-Arçada’da ardıc var,”

Aralçada da alça bar. (a) “Aralça’da da kiraz var.”

Aralçanı Ala-Arça – dep, (b) “Aralça’ya Ala-Arça deyip,”

Ala-Arçanı Aralça – dep, (b) “Ala-Arça’ya Aralça deyip,”

Adaşıp cüröt kançalar. (c) “Yolunu kaybediyor niceleri.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 67)

Birinci, üçüncü ve dördüncü dize dokuz heceli, ikinci ve beşinci dizeler sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve

ikinci dize sonlarında bulunan “bar” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcüklerdeki -ça sesleri tam kafiyedir. Birinci, ikinci ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ar sesleri tam kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan -dep hecesi rediftir, rediften önce bulunan sözcüklerdeki -ça sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Sarala at, karala at, (a) “Sarı alaca at, kara alaca at,”
Sanarlap bara alat. (b) “Geniş adımlarla koşabilir.”
Kaalğisa karala at, (a) “Yavaş koşarsa kara alaca at,”
Karalap sarala at, (a) “Onu bırakmayıp sarı alaca at,”
Canında kala alat. (b) “Yanında gidebilir.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 68)

Birinci ve üçüncü dize sekiz heceli, ikinci, dördüncü ve beşinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki at/-at sesleri tam kafiyedir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “karala at” sözcükleri aralarında rediftir. Birinci, üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan “at” hecesi rediftir, “karala ve sarala” sözcüklerindeki -arala sesleri zengin kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü sarmal uyaktır.

Top-top toodon togolondı, (a) “Top dağdan yuvarlandı,”
Togolondon toptu toodon togolottu. (b) “Yuvarlanan topu dağdan yuvarlattı.”
Togolondon toptu toodon togolottu, (b) “Yuvarlanan topu dağdan yuvarlattı.”
Toodon togolongon toptu (c) “Dağdan yuvarlanan topu,”
Tolgonay alıp tostı. (c) “Tolgonay alıp tuttu.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 68)

Birinci ve dördüncü dize sekiz heceli, ikinci ve üçüncü dize on iki heceli, beşinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -u sesi yarım kafiyedir. İkinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -tu eki ortak rediftir. İkinci ve üçüncü dize rediftir. Dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -tu eki rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Tüşkö kiret (a) “Rüyama girer,”
Tüstüü şaar. (b) “Renkli şehir.”
Tüşkö kirgen (c) “Rüyama giren,”
Tüstüü şaardan (d) “Renkli şehirden,”
Tüşünbödüm kaçça bar. (e) “Anlamadım kaç tane var.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 69)

Birinci, ikinci ve üçüncü dize dört heceli, dördüncü dize beş heceli ve beşinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ar* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Töö üstünö kurcun arttum, (a) “Deve üstüne heybe yükledim,”
Bir közünö taş koydum, (b) “Bir gözüne taş koydum,”
Bir közünö maşak koydum. (b) “Bir gözüne başak koydum.”
Taşım oop maşakka tiyet, (c) “Taşım ağır başağa değer,”
Maşagım oop taşka tiyet. (c) “Başağım kayıp taşta değer.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 72)

Birinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci dizeler sekiz heceli, ikinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-m* sesi yarım kafiyedir. İkinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “koydum” sözcüğü rediftir. Dördüncü ve beşinci dizelerde bulunan *-ka tiyet* eki ve sözcüğü rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Balık kayıkka tiydi, (a) “Balık kayığa dokundu,”
Kayırmak balıktı ildi. (b) “Olta balığa takıldı.”
Balık canım iy dep iydi, (a) “Balık vay canım deyiverdi,”
Balıktı kayıkçı bildi, (c) “Balığı kayıkçı anladı,”
Balık kayıkçını bildi. (c) “Balık kayıkçıyı anladı.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 73)

Birinci dize yedi heceli, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-di* eki rediftir. Birinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “iydi”

sözcüğü tunç kafiyedir. İkinci, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “ildi” sözcüğü tunç kafiyedir. Dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “bildi” sözcüğü rediftir, -ı sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Şar suunun şapatası salkın, (a) “Çağlayan suyun esintisi serin,”
Şapatası salkın şar suunun (b) “Esintisi serin çağlayan suyun,”
Şuuldaganı şumduk. (c) “Çağlaması muhteşem.”
Şuuldaganı şumduk şar suunun (b) “Çağlaması muhteşem çağlayan suyun,”
Şapatası salkın. (a) “Esintisi serin.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 77)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize dokuz heceli, üçüncü ve beşinci dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve beşinci dizelerde bulunan “şapatası salkın” sözcükleri rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “şar suunun” sözcükleri rediftir. Birinci, ikinci, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -n sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü sarmal uyaktır.

Taş bakarı (a) “Kaplumbağayı,”
Taş-Başatka taştaşat. (b) “Taş-Başat’a bırakırlar.”
Taş bakada emne ayıp, (c) “Kaplumbağanın ne günahı var,”
Kayra turup aktaşat, (b) “Bir yandan aklarlar,”
Kayra turup maktaşat. (b) “Diğer yandan överler.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 81)

Birinci dize dört heceli, ikinci, dördüncü ve beşinci dize yedi heceli, üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, dördüncü ve beşinci dizelerde bulunan sözcüklerdeki -taşat eki rediftir. Dördüncü ve beşinci dizelerde bulunan “aktaşat” sözcüğü tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kambardı baldar aldaar, (a) “Kambar’ı çocuklar kandırır,”
Kaydan bilet anı Kambar. (a) “Ne bilsin onu Kambar.”
Kaparsız Kambar kitep okuyt, (b) “Umursamsız Kambar kitap okur,”

Oozun açıp cürüşöt, (c) “Ağzı açık dolaşırlar,”

Bugün alday albagandar. (a) “Bugün onu kandıramayanlar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 83)

Birinci ve dördüncü dize yedi heceli, ikinci ve beşinci dize sekiz heceli, üçüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ar* sesleri tam kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan sözcüklerdeki *-t* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Üyrötöm dep azoo tay, (a) “Eğitirim deyip huysuz taya,”

Mingen ele Isatay. (a) “Binmiş idi Isatay.”

Karıganda azoo tay, (a) “Zıpladığında huysuz tay,”

Kargıp tüştü Isatay. (a) “Sıçrayıp düştü Isatay.”

Baarınan da ızası, ay. (a) “Her şeyden öte mahcup oldu, ay.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 86)

Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize yedi heceli, beşinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan *-ay/ay* sesleri tam kafiyedir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “tay” sözcüğü aralarında rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerin sonunda bulunan “Isatay” sözcüğü aralarında rediftir. Beşinci dizenin sonunda bulunan “ay” hecesi diğer dize sonlarında da bulunduğu için tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Koy koroonu koroologondordun (a) “Koyun ahırını kapatanların,”

Koldoru orolorbu, (b) “Elleri sarılır mı?”

Buttarı torolorbu. (b) “Bacakları kesilir mi?”

Kaçan bütöt koy kirer (c) “Ne zaman bitirecekler koyunların gireceği,”

Koroolordu. (d) “Ahırları.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 87)

Birinci dize on heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize yedi heceli, beşinci dize dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “orolorbu” tunç kafiyedir. İkinci, üçüncü ve beşinci dize

sonlarında bulunan sözcüklerdeki -u sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bala baldan aldı. (a) “Çocuk baldan aldı.”

Baldan algan, (b) “Baldan alan,”

Aldın aldı. (a) “Önünden aldı.”

Aldın algan aldım – dedi. (c) “Önünden alan aldım dedi,”

Albaganı kaldım – dedi. (c) “Alamayan yetişemedim dedi.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 88)

Birinci dize altı heceli, ikinci ve üçüncü dize dört heceli, dördüncü ve beşinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “aldı” sözcüğü rediftir, rediften önce gelen sözcüklerdeki -n sesi yarım kafiyedir. Dördüncü ve beşinci dizelerde bulunan -dım- dedi eki ve sözcüğü rediftir, “aldım” sözcüğü tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Şarkıratmanın beri cagında, (a) “Şelalenin beri tarafında,”

Şabıratmanın arı cagında. (a) “Şabıratma’nın öteki tarafında.”

Maaramanı uuluma cep catat, (b) “Meleyeni (koyunu) uluyan (kurt) yiyor,”

Suurumanı suuray çap, (c) “Hançerini çıkararak sapla,”

Canımanı canıy çap. (c) “Palanı bileyerek sapla.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 100)

Birinci, ikinci ve üçüncü dize on heceli, dördüncü ve beşinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “cagında” sözcüğü rediftir. Dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “çap” sözcüğü rediftir, rediften önce gelen sözcükteki -y sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Suunun beri cagında, (a) “Suyun beri tarafında,”

Kamıştın arı cagında. (a) “Kamışın öteki tarafında.”

Koydu karışkır cep catat, (b) “Koyunu kurt yiyor,”

Bıçağı kından suuruy çap, (c) “Bıçağı kınından çıkararak sapla,”

Canımanı canıy çap. (c) “Palanı bileyerek sapla.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 100)

Birinci ve beşinci dize yedi heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “cagında” sözcüğü rediftir. Dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “çap” sözcüğü rediftir, rediften önce gelen sözcükteki -y sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Almaz kagazga kaz – dep cazdı, (a) “Almaz kâğıda kaz diye yazdı,”

Apaz cazuunu caz – dep cazdı. (a) “Apaz yazıyı yaz diye yazdı.”

Kazda tamga azbı, (b) “Kazda harf az mı?”

Cazda tamga azbı, – (b) “Yazda harf az mı?”

Dep attar cazdı. (a) “Diye isimler yazdı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 100)

Birinci ve ikinci dize dokuz heceli, üçüncü ve dördüncü dize altı heceli, beşinci dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ı sesi yarım kafiyedir. Birinci, ikinci ve beşinci dize sonlarında bulunan “cazdı” sözcüğü rediftir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan “dep cazdı” sözcükleri rediftir, rediften önce gelen sözcüklerdeki -az sesleri tam kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan -da tamga azbı eki ve sözcükleri rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü sarmal uyaktır.

Azan aytan Altıbay, (a) “Ezan okuyan Altıbay,”

Ay çıkkanda cartılay, (b) “Yarım ay çıktığında,”

Azan aytat Altıbay. (a) “Ezan okur Altıbay.”

Altı ay boldu Altıbay, (a) “Altı ay oldu Altıbay,”

Azan aytat kaltırbay. (a) “Ezan okur sürekli.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 105-106)

Birinci, ikinci, üçüncü ve beşinci dize yedi heceli, dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan -ay sesleri tam kafiyedir. Birinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan -bay hecesi zengin kafiyedir. Birinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında

bulunan “Altıbay” özel ismi aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Ana aral, mina aral, (a) “O ada, bu ada,”

Mina aral maral aral. (a) “Bu ada geyikli ada.”

Ana aral mal aral (a) “O ada hayvanlı ada.”

Mal araldı maral aralaarbı? (b) “Hayvanlı adayı geyik dolaşır mı?”

Maral araldı mal aralaaarbı? (b) “Geyikli adayı hayvan dolaşır mı?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 106)

Birinci ve ikinci dize sekiz heceli, üçüncü dize yedi heceli, dördüncü ve beşinci dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “aral” sözcüğü rediftir, ikinci ve üçüncü dizelerde bulunan “maral ve mal” sözcüklerindeki *-al* sesleri tam kafiyeedir. Dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “aralaarbı” sözcüğü rediftir, *-al* sesleri tam kafiyeedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Köykölgön kök çöp cakşı, (a) “Hoş görünen yeşil ot güzeldir,”

Köktöm kök çaçtı. (b) “İlkbahar (çevreyi) yeşile boyadı.”

Köktömdö Köçök çöp çaptı, (c) “İlkbaharda Köçök ot biçti,”

Köçök çöptü köp çaptı, (c) “Köçök otu çok biçti,”

Köçök çöptü kök çaptı. (c) “Köçök otu taze biçti.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 108)

Birinci, dördüncü ve beşinci dize yedi heceli, ikinci dize beş heceli ve üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ı* sesi yarım kafiyeedir. Üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “çaptı” sözcüğü rediftir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan “çöp ve köp” sözcüklerindeki *-ök* sesleri tam kafiyeedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Toonun tegizi bolobu, (a) “Dağın düzü olur mu?”

Tülkünün semizi bolobu? (a) “Tilkinin semizi olur mu?”

Töönün egizi bolobu, (a) “Devenin ikizi olur mu?”

Tabılğanın sütün bolobu, (a) “Tabılğı (ağacının) sütün olur mu?”

Tarañının küñü bolobu? (a) “Serçenin gücü olur mu?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 109)

Birinci ve üçüncü dize sekiz heceli, ikinci, dördüncü ve beşinci dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan -i/-ü bolobu eki ve sözcüğü rediftir. Birinci, ikinci ve üçüncü dizelerde bulunan “tegizi semizi ve egizi” kelimelerindeki -iz- sesleri tam kafiye. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “egizi” sözcüğü tunç kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Apam toodo, cay caylap (a) “Annem dağda, yaz boyunca,”

Toptop berdi, kam kaymak. (b) “Toplayıp verdi, has kaymak.”

Kam kaymakta bal kaymak. (b) “Has kaymak, bal kaymak.”

Bal kaymaktı may maylap (a) “Bal kaymağı yağ yapıp,”

Mayda cedim, cay çaylap. (a) “Mayıs’ta yedim, çayla beraber.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 116)

Beş dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -p sesi yarım kafiye, -ayla- sesleri zengin kafiye. İkinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “kaymak” sözcüğü rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü sarmal uyaktır.

Kılğıl kızıl, kıl kızıl. (a) “Soluk kırmızı, kıpkırmızı.”

Kıl kalemde kıpkızıl (a) “Fırça kalem kıpkırmızı”

Kızıl kalem, kıl sızıl. (a) “Kırmızı kalem, ince çizim.”

Kıl kalemdi kızıl sızgan, (b) “Fırça kalemle kırmızı çizen,”

Kıyal kızga kılba kısım. (c) “Kıyal kıza baskı yapma.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 119)

Birinci, ikinci ve üçüncü dize yedi heceli, dördüncü ve beşinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ızıl sesleri zengin kafiye. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “kızıl” sözcüğü tunç kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kök köpölök, köp köpölök. (a) “Mavi kelebek, çok kelebek.”

Kök köpölök, köp köpölökkö (b) “Mavi kelebek, çok kelebekle”

Koşuldu barıp kökölöp. (c) “Birleşti havalanıp uçarken,”

Kök köpölöktü, köp köpölöktü (d) “Mavi kelebeği, çok kelebeği”

Karmaylı barıp eköölöp. (c) “İkimiz birlikte yakalayalım.”

(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 120)

Birinci, üçüncü ve beşinci dize sekiz heceli, ikinci dize dokuz heceli ve dördüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-löp* eki rediftir, *-ö-* sesi yarım kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Möñgüdö kürtkü. (a) “Buzulda kar yığını.”

Kürtküdö tülkü. (a) “Kar yığnında tilki.”

Tülkü kürtkünü türttü. (b) “Tilki kar yığnını itti.”

Kürtkü ketirdi küçtü. (b) “Kar yığını (tilkinin) gücünü azalttı.”

Kürtkügö boldu tülkü külkü. (a) “Kar yığnına tilki rezil oldu.”

(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 121)

Birinci ve ikinci dize beş heceli, üçüncü ve dördüncü dize yedi heceli, beşinci dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-kü* eki tam kafiye. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tü* eki rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü sarmal uyaktır.

Kün kürkürödü, cañırttı Kürküröönü. (a) “Gök gürledi, yankılandı Kürküröö.”

Kürkürögön, kün kürkürögünön, (b) “Gürleyen gök gürültüsünden,”

Kürküröönün toktobodu kürkürögü. (c) “Kürküröö’nün gürlemesi durmadı.”

Kürüldögön kürküröktön (d) “Güröldeyen gürültüden,”

Darak bürdöp dürkürödü. (e) “Ağaç tomurcuklanıp çoğaldı.”

(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 121)

Birinci ve üçüncü dize on iki heceli, ikinci dize on heceli, dördüncü ve beşinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir.

Birinci, ikinci ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ü* sesi yarım kafiye'dir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ön* sesleri tam kafiye'dir. Nazım birimi bent'tir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bakalar balırda bakıldayt. (a) “Kurbağalar su yosununda bağışır.”

Bakıldagan bakalardan, (b) “Bağışan kurbağalardan,”

Balır üstü balkıldayt. (a) “Su yosunu sallanır.”

Balkıldagan balırdan (b) “Sallanan su yosunundan”

Baka üstü caltıldayt. (a) “Kurbağanın üstü parlar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 122)

Birinci dize dokuz heceli, ikinci dize sekiz heceli, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-dayt* eki rediftir, *-ıl-* sesleri tam kafiye'dir. Birinci ve ikinci dizelerde rediften önce bulunan sözcükteki *-kıl-* sesleri zengin kafiye'dir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-dan* eki rediftir, *-r-* sesi yarım kafiye'dir. Nazım birimi bent'tir. Kafiye örgüsü çapraz uyaktır.

Emgekçiler emgektengenden ergüü alıp, (a) “Emekçiler emek vermekten ilham alır,”

El arasında emgegi menen este kalıp. (a) “Halk arasında emeğiyle akılda kalır.”

Emgek emgekçilerge ermek bolup, (a) “Emek emekçilere eğlence olur,”

Emgektenüünü ermek kılğan, (b) “Emek etmeyi eğlence yapan,”

Emgekçiler eldin kupuluna tolup çaşayt. (c) “Emekçiler halkın beğenisini kazanarak yaşar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 125)

Birinci dize on üç heceli, ikinci ve beşinci dize on dört heceli, üçüncü dize on bir heceli ve dördüncü dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ıp/-up* ekleri rediftir, *-l-* sesi yarım kafiye'dir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “alıp” sözcüğü tunç kafiye'dir. Nazım birimi bent'tir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kök çöp kök, (a) “Yeşil ot yeşil,”
kök çöp köp, (b) “Yeşil ot çok,”
çöp köpkök, (a) “Ot yemyeşil,”
kök çöptön köp, (b) “Yeşil ottan çok,”
köpkök çöp. (b) “Yemyeşil ot.”
 (Dunkanev & İsaeva, 2011, s. 23)

Birinci, ikinci, üçüncü ve beşinci dize üç heceli, dördüncü dize dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “kök” sözcüğü tunç kafiyedir. İkinci, dördüncü ve beşinci dizelerde bulunan sözcüklerdeki -öp sesleri tam kafiyedir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “köp” sözcüğü aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Eerçigender eerçibegenderdi eerçibediner dep (a) “Ardından gidenler gitmeyenlere gitmediniz diye,”

Eerçigender eerçigenderdi eerçidiner dep (a) “Ardından gidenler gidenlere gittiniz diye,”

Eerçigender menen eerçibegender aytıştı kep (a) “Ardından gidenler ile gitmeyenler birbirine laf etti.”

Ce emi eerçibegender eerçigenderdi ceñet (b) “Ya şimdi ardından gitmeyenler gidenleri yener.”

Ce eerçigender eerçibegenderdi ceñet. (b) “Ya da ardından gidenler gitmeyenleri yener.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize on altı heceli, ikinci dize on dört heceli, üçüncü ve dördüncü dize on beş heceli, beşinci dize on üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ep sesleri tam kafiyedir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan sözcüklerdeki -diner eki ve “dep” sözcüğü rediftir. Dördüncü ve beşinci dizelerde bulunan sözcüklerdeki -genderdi eki ve “ceñet” sözcüğü rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kündün kızı – Kümüşay (a) “Güneşin kızı Kümüşay,”
Aydın kızı – Altınay (b) “Aydın kızı Altınay.”
Altınay menen Kümüşay (a) “Altınay ile Kümüşay,”
Birinen ötüp biri ay (c) “İkiside birbirinden güzel,”
Ayday kızdar pay, pay, pay! (c) “Ay gibi kızlar vay, vay, vay!”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci, ikinci ve beşinci dize yedi heceli, üçüncü ve dördüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ay tunç kafiyedir. Birinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “Kümüşay” özel ismi rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Talaadagı taruunun, (a) “Tarladaki darının,”
Tazasınan tereli. (b) “Temizinden toplayalım.”
Taruunu talkandıkka bereli, (b) “Darıyı tahıllığa verelim,”
Taruunu talaaga sebeli, (b) “Darını tarlaya serpelim,”
Taruunu tazalap bereli. (b) “Darıyı temizleyip verelim.”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü dize on heceli, dördüncü ve beşinci dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -li eki rediftir, -e- sesi yarım kafiyedir. İkinci, üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ere- sesleri zengin kafiyedir. Üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “bereli” sözcüğü aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Asmanda ak bulut, (a) “Gökyüzünde beyaz bulut,”
Asmanda turup. (b) “Gökyüzünde durup.”
Kararıp-kararıp barıp (c) “Kararıp kararıp gidip”
Möndürün töktü urup, (b) “Dolusunu döktü vurup,”
Camagırın töktü kuyup. (b) “Yağmurunu yağdırdı döküp.”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci dize altı heceli, ikinci dize beş heceli, üçüncü ve beşinci dize sekiz heceli ve dördüncü dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-up* sesleri rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “urup” sözcüğü tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Tulpardı tuyak saktayt deşse, (a) “Tulparı toynağı korur derler,”

Tulpar tuyaktı saktaybı, (b) “Tulpar toynağını korur mu?”

Tuyak tulpardı saktaybı? (b) “Toynak tulparı korur mu?”

Tulpardan tuyak saktalabı, (c) “Tulpardan toynak korunur mu?”

Tuyaktan tulpar saktalabı? (c) “Toynaktan tulpar korunur mu?”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci, dördüncü ve beşinci dize dokuz heceli, ikinci ve üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-bı* eki rediftir. İkinci ve üçüncü dizelerde bulunan *-tı/-dı* eki ve “saktaybı” sözcüğü rediftir. Dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “saktalabı” sözcüğü rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Koy, koyluğuñdu koy, (a) “Koyun, koyunluğunu bırak,”

Koyluğuñdu koybosoñ, oy. (a) “Koyunluğunu bırakmazsan, hey.”

Keçinde bizdikinde toy, (a) “Akşam bizim evde düğün var,”

Kelini kaynatasına aytar: (b) “Gelini kayınpederine söyler:”

Uşul koydu ele soy! (a) “Hadi şu koyunu kesin!”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize altı heceli, ikinci ve üçüncü dize sekiz heceli, dördüncü dize on heceli ve beşinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “oy” sözcüğü tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Boyokçunun boyogunun bozdugunan, (a) “Boyacının boyasının bozluğundan,”
Boyokçunun boyok bilbes bayoolugunan, (a) “Boyacının boya bilmez
saflığından,”

Balkonumdu boyokçunun boyoguna boyotposton, (b) “Balkonumu boyacının
boyasıyla boyatmadan,”

Boyokçunun boyoktorun korotposton, (b) “Boyacının boyalarını harcamadan,”

Boyoktobos boyokçunu boşotturdum. (c) “Boyayamayan boyacıyı bıraktım.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci, dördüncü ve beşinci dize on iki heceli, ikinci dize on üç heceli, üçüncü dize on altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-n* sesi yarım kafiye. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-gunan* eki rediftir, *-u-* sesi yarım kafiye. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tposton* eki rediftir, *-o-* sesi yarım kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Mergendin tergenin kara, (a) “Avcının topladığına bakın,”

Terilgen mergendin uuların sana. (a) “Avcının toplanan avlarını sayın.”

Terilgen uuların Mergen, (b) “Avcı toplanan avlarının,”

Terisin berebi saga, (a) “Derisini verecek mi sana,”

Teñ belöp berebi maga? (a) “Eşit bölerek verecek mi bana?”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sekiz heceli, ikinci dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-a* sesi yarım kafiye. Dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-aga* sesleri zengin kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü sarmal uyaktır.

Kezek – kerek, (a) “Sıra gerek,”

Kezek kelet, (b) “Sıra gelir,”

Kerek kezek kelet dep, (c) “Gerek sıra gelir deyip,”

Kezek kütüp kezerip, (d) “Sıra bekleyip acıkıp,”

Ketpeybizbi bezerip. (d) “Bezmez miyiz?”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize dört heceli, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-p* sesi yarım kafiyedir. Dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-erip* eki rediftir, *-ez-* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bu balanın başının çaçı çala, (a) “Bu çocuğun başındaki saçı seyrek,”

Çaçı çala balanın başın kara. (b) “Saçı seyrek çocuğun başına bak.”

Başındaki saçının karasın kara, (b) “Başındaki saçının siyahlığına bak,”

Başındaki saçının alasın kara, (b) “Başındaki saçının beyazlığına bak,”

Çaçın dağı aldirbasa uyat go taza. (c) “Saçını yine kesmezse çok ayıp olur.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize on bir heceli, üçüncü ve dördüncü dize on iki heceli ve beşinci dize on üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan *-a* sesi yarım kafiyedir. İkinci, üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan *-n kara* eki ve sözcüğü rediftir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan rediften önce gelen sözcükteki *-ası-* sesleri zengin kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kozucu Kozbaydın kozusu, (a) “Kuzucu Kozubay’ın kuzusu,”

Kozubay kozunun koyçusu. (a) “Kozubay kuzunun çobanı.”

Kozu da, Kozubay da bölünçü emes ale, (b) “Kuzu da, Kozubay da ayrılmazdı,”

Karaçı, (c) “Baksana,”

Kozubay da, kozu da körünböyt deybi? (d) “Kozubay da, kuzu da gözüküyor mu derler?”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize dokuz heceli, üçüncü dize on dört heceli, dördüncü dize üç heceli ve beşinci dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece

sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-su* eki rediftir, *-u-* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Koy semiz bolso, kozusu – egiz, (a) “Koyun semiz olsa, kuzusu ikiz,”

Egiz kozunun enesi – semiz. (a) “İkiz kuzunun annesi semiz.”

Semiz koydun kozusu tegiz, (a) “Semiz koyunun kuzusu çok,”

Tegiz koydun kozusu – egiz, (a) “Çoğu koyunun kuzusu ikiz,”

Oşon için koygo ot cegiz. (a) “Bunun için koyunlara ot yedir.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize on heceli, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan “egiz” sözcüğü tunç kafiyedir. Birinci ve dördüncü dizelerde bulunan “kozusu egiz” sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Asmanda cüz kögüçkön, (a) “Gökyüzünde yüz güvercin,”

Bölünüşüp üç-üçtön, (b) “Bölünerek üçer üçer,”

Uçup öttü üstübüzdön, (c) “Uçup gittiler üzerimizden.”

Üstübüzdön ötkön cüz koguçkon, (a) “Üzerimizden geçen yüz güvercin,”

Bölünüptür üç-üçtön. (b) “Bölünmüşler üçer üçer.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci, ikinci ve beşinci dize yedi heceli, üçüncü dize sekiz heceli, dördüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ön* sesleri tam kafiyedir. Birinci ve dördüncü dizelerde bulunan “cüz kögüçkön” sözcükleri rediftir. İkinci ve beşinci dize sonlarında bulunan “üç-üçtön” sözcükleri rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Ala ulagımdın tuyagında alası, (a) “Alaca oğlağının toynağında alası,”

Ala ulagımdın kulagının tazası ay. (b) “Alaca oğlağının kulağının temizliği, hey,”

Ala ulagımdın tuyagının alası ay, (b) “Alaca oğlağının toynağının alacası, hey,”

Ala ulagımdın tuyaktarın, (c) “Alaca oğlağının toynaklarına,”

Kulaktarın karaçı ay. (b) “Kulaklarına bak, hey.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci dize on üç heceli, ikinci ve üçüncü dize on dört heceli, dördüncü dize on heceli ve beşinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “ay” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki -ı sesi yarım kafiyedir. İkinci ve üçüncü dizelerde bulunan sözcüklerdeki -sı ay eki ve sözcüğü rediftir, -a- sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Beş bala «beş» alat, (a) “Beş çocuk ‘beş’ alır,”

«Beş» algan beş bala, (b) “ ‘Beş’ alan beş çocuk,”

Beş almanın canına barat. (a) “Beş elmanın yanına gider.”

Beş ama «beş» algan beş balanı (c) “Beş elma ‘beş’ alan beş çocuğu,”

Başına çıkarıp alat. (a) “Tepesine çıkarır.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci ve ikinci dize altı heceli, üçüncü dize dokuz heceli, dördüncü dize on heceli ve beşinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -at eki rediftir. Birinci ve beşinci dize sonlarında bulunan “alat” sözcüğü aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kurut – kurudu, (a) Kurut kurudu,

Kuruttu – unut. (b) Kurutu unut.

Kuruttu kuruttuk, (c) Kurutu kuruttuk,

Kurugan kuruttu, (a) Kuruyan kurutu,

Kantip unuttuk? (c) Nasıl unuttuk?

(BİLİMKG, 2021)

Birinci, ikinci ve beşinci dize beş heceli, üçüncü ve dördüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -du/-tu eki rediftir. Üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -tuk eki rediftir, -ut- sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

2.1.1.6. Altı Dizeli Tekerlemeler

Kırgızca tekerlemeler incelediğinde altı satırdan oluşan toplam 36 (otuz altı) tekerleme tespit edilmiştir.

«Al» da, «tın» degen «altın» - deyt. (a) ““Al” ve “tın” diyen “altın” der.”

Altındı al da, tın- deyt. (a) “Altını al ve dinlen (rahatla) der.”

Adam altın, altın, altın- deyt, (a) “İnsan altın, altın, altın, der,”

Altın adamdı ceyt. (a) “Altın insanı yer.”

Adamdı altın ceybi, (b) “İnsanı altın yer mi?”

Altın adam cegiç deybi? (b) “Altın insan yiyici der mi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 42)

Birinci ve altıncı dize sekiz heceli, ikinci ve beşinci dize yedi heceli, üçüncü dize dokuz heceli ve dördüncü dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -yt sesleri ortak rediftir, -e- sesi yarım kafiyedir. Birinci, ikinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “deyt” sözcüğü aralarında rediftir, “tın” hecesi tunç kafiyedir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “altın deyt” sözcükleri aralarında rediftir, rediften önce gelen sözcükteki -n sesi yarım kafiyedir. Beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -bi eki rediftir, -ey- sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Közü bütük üç küçük üşüp, (a) “Küçük gözlü üç enik üşüyüp,”

Ünü bütüp. (b) “Sesi kısılıp.”

Ünü bütüp, (b) “Sesi kısılıp.”

Üç küçük üşüp. (a) “Üç enik üşüyüp.”

Üç küçük üşüp, (a) “Üç enik üşüyüp.”

Tünü boyu ürüp. (c) “Gece boyunca havlayıp.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 49)

Birinci dize dokuz heceli, ikinci ve üçüncü dize dört heceli, dördüncü ve beşinci dize beş heceli ve altıncı dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -üp eki ortak rediftir. Birinci, dördüncü ve beşinci dizelerde bulunan “üç küçük üşüp” sözcükleri rediftir. İkinci ve üçüncü dizeler rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Asmanda cıldız köppü, (a) “Gökyüzünde yıldız mı çok,”
Cerde kırgız köppü, (a) “Yerde kırgız mı çok,”
Cıldızdar kırgızdarbı, (b) “Yıldızlar Kırgızlar mı?”
Kırgızdar cıldızdarbı, (b) “Kırgızlar yıldızlar mı?”
Kırgızdar cıldızdı süyöt, (c) “Kırgızlar yıldızı seviyor,”
Cıldızdar kırgızga küyöt. (c) “Yıldızlar Kırgızlara parlar.”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 54)

Birinci, üçüncü ve dördüncü dize yedi heceli, ikinci dize altı heceli, beşinci ve altıncı dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “köppü” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki -ız sesleri tam kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -darbı eki rediftir, -ız- sesleri tam kafiyedir. Beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -öt eki rediftir, -üy- sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Adırañdagan Adırañbaydı, (a) “Böbürlenen Adırañbay’ı,”
Kalptı köp aytkan Kadırañbaydı, (a) “Yalanı çok söyleyen Kadırañbay’ı,”
Sen ardandıra albasañ, (b) “Sen utandırmazsan,”
Men ardandıra almak belem, (c) “Ben mi utandırabilirim,”
Men ardandıra albasam, (d) “Ben utandıramazsam,”
Sen ardandıra almak beleñ? (e) “Sen mi utandırabilirsin?”
 (Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 54)

Birinci ve ikinci dize on heceli, üçüncü ve beşinci dize sekiz heceli, dördüncü ve altıncı dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “adırañbaydı” özel ismi tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Mışanın mingen atı külük bele, (a) “Mışanın bindiği at mı hızlı,”
Saşanın mingen atı külük bele? (a) “Saşanın bindiği at mı hızlı?”
Saşanın atı Mışanın atınan külük debe, (b) “Saşa’nın atı Mişa’nın atından hızlı deme,”

Mışanın atı Saşanın atınan külük debe. (b) “Mışa’nın atı Saşa’nın atından hızlı deme.”

Mişanın ata Saşanın atınan külük ele, (c) “Mişa’nın atı Saşa’nın atından hızlı idi,”
Saşanın atı Mişanın atınan külük ele. (c) “Saşa’nın atı Mişa’nın atından hızlı idi.”
 (Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 54)

Birinci ve ikinci dize on bir heceli, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı dize on beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-e* sesi yarım kafiyedir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan *-nın mingen atı külük bele* eki ve sözcükleri rediftir, *-şa-* sesleri tam kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan *-nın atınan külük debe* eki ve sözcükleri rediftir, *-şa-* sesleri tam kafiyedir. Beşinci ve altıncı dizelerde bulunan *-nın atınan külük ele* eki ve sözcükleri rediftir, *-şa-* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ak bay, tak bay, (a) “Akbay, Takbay,”
Kara mende kaşka tay. (a) “Bak bende (var) akıtmalı tay.”
Kuldu-kuldu-kuldu bay (a) “Kuldu, Kuldu, Kuldubay”
Kurup kalgan sandı bay. (a) “Perişan olmuş Sandıbay”
Akalekey, çabalekey (b) “Alaca, kırlangıç”
Çım-çım-çım. (c) “Cim, cim, cim.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 57)

Birinci dize dört heceli, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize yedi heceli, beşinci dize sekiz heceli ve altıncı dize üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -y sesi yarım kafiyedir. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ay sesleri tam kafiyedir. Birinci, üçüncü ve dördüncü sonlarında bulunan “bay” sözcüğü rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Attokurga at baktırıştı. (a) “Attokur’a at baktırdılar,”
Atka bat atkastırıştı. (a) “Ata hızlı bindirdiler.”
Bastırmaga attı (b) “Ahıra atı,”
Bat başbaktırıştı. (a) “Hızlıca soktular.”

Bastırmanı bat-bat (c) “Ahır hızlıca,”

Batkak kılıştı. (a) “Çamur yaptılar.”

(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 63)

Birinci dize dokuz heceli, ikinci dize sekiz heceli, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize altı heceli, altıncı dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tı* eki rediftir. Birinci, ikinci, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ıştı* eki rediftir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tırıştı* eki rediftir. Birinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “baktırıştı” sözcüğü tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bizdin bakta aarı bar, (a) “Bizim bahçede arı var,”

Barbagıla baarıñar. (b) “Gitmeyin hepiniz.”

Barıp kalsañ baarıñar (b) “Giderseniz hepiniz,”

Çagıp alat aarılar. (c) “Sokuverir arılar.”

Çagıp alsa aarılar (c) “Sokuverirse arılar,”

Çañırasıñ baarıñar. (b) “Çığlık atarsınız hepiniz.”

(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 64)

Altı dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ar* sesleri tam kafiyedir. İkinci, üçüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan “baarıñar” sözcüğü rediftir. Üçüncü ve altıncı dizelerdeki rediften önce bulunan sözcükteki *-ñ* sesi yarım kafiyedir. Dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “aarılar” sözcüğü rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Şerip kelip (a) “Şerip gelip”

Berip ketti örük. (b) “Verip gitti kayısı.”

Adegende siz-biz deştik, (c) “Öncelikle saygı gösterdik,”

Andan kişin kiş-miş çeştik. (c) “Ondan sonra üzüm yedik.”

Alar menen tik tikteştik (d) “Onlar ile birbirimize baktık.”

Bular menen cip tişteştik. (d) “Bunlar ile ip dişledik.”

(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 65)

Birinci dize dört heceli, ikinci dize altı heceli, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-k* sesi yarım kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tik* eki rediftir, *-eş-* sesleri tam kafiyedir. Beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-teştik* eki rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Asan Üsöndön üç münöt erte töröldü, (a) “Asan Üsön’den üç dakika erken doğdu,”

Üsön Asandan üç münöt keç töröldü. (a) “Üsön Asan’dan üç dakika geç doğdu.”

Asan çoñbu? (b) “Asan mı büyük?”

Üsön çoñbu? (b) “Üsön mü büyük?”

Çoñu Asanbı (c) “Büyüğü Asan mı?”

Çoñu Üsönbü? (c) “Büyüğü Üsön mü?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 73)

Birinci dize on üç heceli, ikinci dize on iki heceli, üçüncü ve dördüncü dize dört heceli, beşinci ve altıncı dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “töröldü” sözcüğü rediftir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan “çoñbu” sözcüğü rediftir, *-n* sesi yarım kafiyedir. Beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-bı/-bü* eki rediftir, *-n* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Asmandan kar tüştü, (a) “Gökten kar düştü,”

Kar ak tüştü. (a) “Kar beyaz düştü.”

Kar bat tüştü. (a) “Kar hızlı düştü.”

Kar şamalga uçtu, (b) “Kar rüzgârla uçtu,”

Kar karganı üşüttü, (c) “Kar kargayı üşüttü,”

Baldar kardı küttü. (d) “Çocuklar karı bekledi.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 73)

Birinci, dördüncü ve altıncı dize altı heceli, ikinci ve üçüncü dize dört heceli, beşinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tü/-tu* eki rediftir. Birinci, ikinci ve

üçüncü dize sonlarında bulunan “tüştü” sözcüğü rediftir. Beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tü* eki redif, *-üt-* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Top tebelibi, (a) “Top tepelim (sektirelim) mi?”

Taş terelibi? (b) “Taş toplayalım mı?”

Taştı terip top tebelibi, (a) “Taşı toplayıp top tepelim mi?”

Toptu teyip taş terelibi? (b) “Topu tepip taş toplayalım mı?”

Taş terbey top tebeli, (c) “Taş toplamadan top tepelim,”

Top teppey taş tereli. (c) “Top tepmeden taş toplayalım.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 75)

Birinci ve ikinci dize beş heceli, üçüncü ve dördüncü dize dokuz heceli, beşinci ve altıncı dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan “top tebelibi” sözcükleri rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “taş terelibi” sözcükleri rediftir. Beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-li* eki rediftir, *-e-* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü çapraz+düz uyaktır.

Sabizçiler sabizderin satıp, (a) “Havuççular havuçlarını satıp,”

Kızılçaçılar kızılçaların satıp, (a) “Pancarcılar pancarlarını satıp,”

Sabizçiler sabizderinin sandarın, (b) “Havuççular havuçlarının sayılarını,”

Kızılçaçılar kızılçalarının bolgonun, (b) “Pancarcılar pancarlarının olanını,”

Sabizçiler Sabillaga sanap beriştı, (c) “Havuççular Sabilla’ya sayarak verdiler,”

Kızılçaçılar Kımbatkülgö sanap beriştı. (c) “Pancarcılar Kımbatkül’e sayarak verdiler.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 78-79)

Birinci dize on heceli, ikinci ve üçüncü dize on iki heceli, dördüncü ve altıncı dize on dört heceli, beşinci dize on üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan *-in/-ın satıp* eki ve sözcüğü rediftir, *-r-* sesi yarım kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ın/-un* eki rediftir. Beşinci ve altıncı dizelerde bulunan *-ga/-gö sanap beriştı* eki ve sözcükleri rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Çiyme çiygen Çanıbay, (a) “Çizim çizen Çanıbay,”
Çenep çeçken Çınıbay, (a) “Ölçüp çözen Çınıbay,”
Çanıbay çiyme çiymelese, (b) “Çanıbay çizim çizerken,”
Çınıbay çenep çeçmelemek. (c) “Çınıbay ölçüp çözümler.”
Çınıbay çiyme çiymelese, (b) “Çınıbay çizim çizerken,”
Çanıbay çenep çeçmelemek. (c) “Çanıbay ölçüp çözümler.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 79)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-nıbay* sesleri zengin kafiyedir. Üçüncü ve beşinci dizelerde bulunan “*çiyme çiymelese*” sözcükleri rediftir, *-nıbay* sesleri zengin kafiyedir. Dördüncü ve altıncı dizelerde bulunan “*çenep çeçmelemek*” sözcükleri rediftir, *-nıbay* sesleri zengin kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

-Kantet, kantet? (a) “Ne yapar, ne yapar?”
-Mintet, mintet. (b) “Böyle yapar, böyle yapar.”
Tintet, tintet, (c) “Didikler, didikler,”
Antet, mintet. (b) “Öyle yapar, böyle yapar.”
Mintet, tintet, (c) “Böyle yapar, didikler,”
Tintet, mintet. (b) “Didikler, böyle yapar.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 81)

Altı dize de dört hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ntet* sesleri zengin kafiyedir. İkinci, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan “*mintet*” sözcüğü rediftir, rediften önce gelen sözcükteki *-ntet* sesleri zengin kafiyedir. Üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “*tintet*” sözcüğü rediftir, rediften önce gelen sözcükteki *-ntet* sesleri zengin kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

İlgeri köçönün içinde, (a) “Eskiden sokağın içinde,”
Köcö içe turgan (b) “Köcö içilen”
Köcökana bolgon. (c) “Çorbacı olurdu.”

Köcö içe turgandar, (d) “Köcö içenler,”

Köçönün içindegi, (e) “Sokağın içindeki”

Köcökanaga tolgon. (c) “Çorbacıya dolardı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 81)

Birinci dize dokuz heceli, ikinci ve üçüncü dize altı heceli, dördüncü, beşinci ve altıncı dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, üçüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-n* sesi yarım kafiyedir. Üçüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-gon* eki rediftir, *-ol-* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Çöp alaçık, (a) “Ot alaçık,”

Çöp alaçıktın içinde, (b) “Ot alaçığın içinde,”

Kögala çıt. (c) “Mavi alacalı pamuklu kumaş.”

Çöp alaçıktaki (d) “Ot alaçıktaki,”

Kögala çıttan. (e) “Mavi alacalı pamuklu kumaştan,”

Köp ala çık. (a) “Çokça getir.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 82)

Birinci, üçüncü ve altıncı dize dört heceli, ikinci dize sekiz heceli, dördüncü dize altı heceli ve beşinci dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki “çık” tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kara çapan, (a) “Siyah kaftan,”

Atap capkan. (b) “Özel olarak giydirilmiş.”

Aga çakan, (c) “Ona küçük,”

Maga çakan. (c) “Bana küçük.”

Kana çapan, (a) “Nerede kaftan?”

Kara çapan. (a) “Siyah kaftan.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 89)

Altı dize de dört hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-an* sesleri tam kafiyedir. Birinci, beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan “çapan” sözcüğü rediftir. Birinci ve altıncı dizeler

aralarında rediftir. İkinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-kan* sesleri zengin kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “çakan” sözcüğü rediftir, “aga” tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Adıraysañ adırayarıña adıray, (a) “Gözlerini belirtirsen belerteceğin kişiye belert,”

Çadıraysañ çadırayarıña çadıray. (a) “Böbürlenirsen böbürleneceğin kişiye böbürlen.”

Akıraysañ akırayarıña akıray, (b) “Sinirli bakarsan sinirli bakacağın kişiye bak,”

Çakıraysañ çakırayarıña çakıray. (b) “Gözlerini açacağın kişiye aç.”

Maa demekten maldaş urup bakıray, (b) “Çok istersen bağdaş kurup gözlerini kocaman aç,”

Bakırğanday ne boldu ele kapıray. (c) “Bağırarak ne oldu ki yahu.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 91)

Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize on üç heceli, beşinci dize on bir heceli ve altıncı dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ıray* sesleri zengin kafiyedir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki “adıray” tunç kafiyedir. Üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki “akıray” tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Karımşak menen Karamat (a) “Karımşak ile Karamat ,”

Karagat terdi. (b) “Kuş üzümü topladı.”

Karımşak carım şak (c) “Karımşak yarım dal,”

Karagat terdi. (b) “Kuş üzümü topladı.”

Kalğan karagattı (d) “Kalan kuş üzümünü,”

Karamat terdi. (b) “Karamat topladı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 96)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci, dördüncü ve altıncı dize beş heceli, üçüncü ve beşinci dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan “terdi” sözcüğü ortak rediftir.

İkinci ve dördüncü dize aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Akman tappay Aktandı, (a) “Akman bulamayınca Aktañ’ı,”
Aktañ tappay Akmañdı. (b) “Aktañ bulamayınca Akmañ’ı.”
Akmalaşıp eköo teñ, (c) “İkiside takipleşip,”
Eki cakka attandı. (d) “İki yöne yöneldi.”
Aktañ tappas Akmañdı, (b) “Aktañ bulamaz Akmañ’ı,”
Akmañ tappas Aktandı. (a) “Akmañ bulamaz Aktañ’ı.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 98)

Altı dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, ikinci, dördüncü, beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-andı* sesleri zengin kafiyedir. Birinci ve altıncı dize sonlarında bulunan “Aktandı” özel ismi rediftir. İkinci ve beşinci dize sonlarında bulunan “Akmañdı” özel ismi rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Neberesin neberetem dep, (a) “Torununu şımartacağım deyip,”
Neberetalbay (b) “Şımartamadan,”
Çoñ enesin ene dedirip, (c) “Büyük annesine nine dedirtip,”
Eneletalbay. (b) “Nine dedirtemeden.”
Çarçadı beym, (d) “Sanırım yoruldu,”
Çaalıkpagan Çalbay. (e) “Yorulmayan Çalbay.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 101)

Birinci ve üçüncü dize dokuz heceli, ikinci ve dördüncü dize beş heceli, beşinci dize dört heceli ve altıncı dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-p* sesi yarım kafiyedir. İkinci, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-albay* sesleri zengin kafiyedir. İkinci ve dördüncü dizelede bulunan sözcüklerdeki *-albay* eki rediftir, *-et-* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Ala- Belden Ala-Belge, (a) “Ala-Bel’den Ala-Bel’e,”
Karap elge. (a) “Halka bakıp.”

Ala bar – dep, (b) “Götür deyip,”

Aytat celge. (a) “Yele söyler.”

Salamımdı (c) “Selamımı”

Kalğan elge. (a) “Kalan halka.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 101)

Birinci dize sekiz heceli, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı dize dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan “elge” sözcüğü tunç kafiyedir. İkinci ve altıncı dize sonlarında bulunan “elge” sözcüğü aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Eerdi tokup aldım, (a) “(Atı) eyerledim,”

Araldı aralap barıp otun aldım. (a) “Adayı dolaşıp odun topladım.”

Kıltakka alsam kırgıydı, (b) “Tuzağa düşürdüm atmacayı,”

Kıyıp alsam şırgıydı, (b) “Kestim meşeyi,”

Kırgıy közü kılıgıy eken, (c) “Atmaca’nın gözü şaşıymış,”

Kıygan şırgıy çılgıy eken. (c) “Kestiğim meşe yaşamış.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 106)

Birinci ve dördüncü dize yedi heceli, ikinci dize on iki heceli, üçüncü ve altıncı dize sekiz heceli, beşinci dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “aldım” sözcüğü rediftir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-gıydı* eki rediftir, *-ır-* sesleri tam kafiyedir. Beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan “eken” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki *-gıy* sesleri zengin kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Top kögüčkön, tok kögüčkön (a) “Sürü güvercin, tok güvercin,”

Kanattarı kögüşkön. (b) “Kanatları mavimsi.”

Kökölöşüp, kökmök kökkö (c) “Havalanıp mavimsi göğe,”

Köktön bizdi körüşkön. (b) “Gökten bizi görürler.”

Kökölöşkön kök kögüčkön, (a) “Havalanan mavi güvercin,”

Köktön nurun tögüşkön. (b) “Gökten ışığını yayarlar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 116)

Birinci, üçüncü ve beşinci dize sekiz heceli, ikinci, dördüncü ve altıncı dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, dördüncü, beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-kōn* sesleri zengin kafiyedir. Birinci ve beşinci dize sonlarında bulunan “kōgūčkōn” sözcüğü rediftir, rediften önce gelen sözcükteki *-k* sesi yarım kafiyedir. İkinci, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ūškōn* sesleri zengin kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Butuna capkak taktı, (a) “Ayağına helik giydi,”

Capkak takkan mergençi (b) “Helik giyen avcı”

Capkakçan cılıp bastı. (a) “Heliğiyle yürüdü.”

Capkak karga battı, (a) “Helik kara battı,”

Capkak takkan mergendin (c) “Helik giyen avcı”

Ketti şaştı. (a) “Ne yapacağını şaşırttı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 117)

Birinci, ikinci, üçüncü ve beşinci dize yedi heceli, dördüncü dize altı heceli ve altıncı dize dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, üçüncü, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tı* eki rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bal çeekte bal aarı, (a) “Bal kovanında bal arı,”

Bal aarının arasında sarı aarı. (a) “Bal arının arasında sarı arı.”

Sarı aarını kubalap, (b) “Sarı arıyı kovalayıp,”

Sabaladı karı aarı. (a) “Süratlı gitti yaşlı arı.”

Karı aarıdan korgolop, (b) “Yaşlı arıdan saklanıp,”

Kaçıp ketti sarı aarı. (a) “Kaçıp gitti sarı arı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 118)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize on iki heceli, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan “aarı” sözcüğü ortak rediftir. İkinci, dördüncü ve altıncı dizelerde bulunan “aarı” sözcüğü rediftir, rediften

önce gelen sözcüklerdeki *-arı* sesleri zengin kafiyedir. İkinci ve altıncı dizelerde bulunan “sarı aarı” sözcükleri aralarında rediftir. Üçüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-p* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Top togolonot, (a) “Top yuvarlanır,”

Toktobolot toptu toroyt. (b) “Toktobolot topun yolunu keser.”

Toktobolot toptu toroboso, (c) “Toktobolot topun yolunu kesmezse,”

Togolongon top torolboyt. (b) “Yuvarlanan topun yolunu kimse kesmez.”

Torolgon top, (d) “Yolu kesilen top,”

Toktobolotsuz togolonboyt. (b) “Toktobolotsuz (top) yuvarlanmaz.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 119)

Birinci dize beş heceli, ikinci ve dördüncü dize sekiz heceli, üçüncü dize on heceli, beşinci dize dört heceli ve altıncı dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-t* sesi yarım kafiyedir. İkinci, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-yt* sesleri tam kafiyedir. Dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-boyt* eki rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kol çanaç, çoñ çanaç. (a) “Küçük tulum, büyük tulum.”

Kol çanaçta umaç aş. (b) “Küçük tulumda umaç çorbası.”

Umaç aştı, (c) “Umaç çorbasını,”

Umay enem umalap casap kuygan. (d) “Umay ninem yapıp döktü.”

Çoñ çanakça (e) “Büyük tuluma”

Kılımdar enem, kımıran casap turgan. (d) “Yüzyıldır ninem, kımıran koydu.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 122)

Birinci dize altı heceli, ikinci dize yedi heceli, üçüncü ve beşinci dize dört heceli, dördüncü dize on bir heceli ve altıncı dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-gan* eki rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

İtke kuyruk buyurup, (a) “Köpeğe kuyruk nasip olup,”

Buyurgan kuyrukka it kıldı buyruk, (b) “Nasip olan kuyruğa köpek emretti.”

Buyurbasa itke kuyruk, (c) “Köpeğe kuyruk nasip olmasaydı,”
Kimge kılmak it buyruk. (b) “Köpek kime emrederdi.”
Buyrugun ittin atkarbay, (d) “Köpeğin emrini yerine getirmeyip,”
Çamgaraktayt al kuyruk. (c) “O kuyruk tekrar tekrar sallanır.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 124)

Birinci, dördüncü ve altıncı dize yedi heceli, ikinci dize on bir heceli, üçüncü ve beşinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “buyruk” sözcüğü rediftir. Üçüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan “kuyruk” sözcüğü rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Sarı kalem, (a) “Sarı kalem,”
sarı küzgülü. (b) “Sarı ayna.”
Sarı çeleti, (c) “Sarı kovayı,”
sarı kızdı (d) “Sarı kızı”
Sargaytsa, (e) “Sarartırsa,”
Sargaybaybı. (f) “Sararmaz mı?”
 (Dunkanev & İsaeva, 2011, s. 14)

Birinci, ikinci, dördüncü ve altıncı dize dört heceli, üçüncü dize beş heceli ve beşinci dize üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Taştan taşı togolottu, (a) “Taştan taşı yuvarlattı,”
taş Taştandı togolottu (a) “Taş Taştan’ı yuvarlattı.”
Taştan tayıp turup, (b) “Taştan kayarak kalkıp,”
Taş tumoktu tomogolottu (c) “Taş tumoktu yuvarlattı.”
Taştan taygıltpayt eken, (d) “Taştan kaydırmayacakmış,”
Taştandın işi onolotpu? (e) “Taştan’ın işi düzelir mi?”
 (Dunkanev & İsaeva, 2011, s. 17)

Birinci ve ikinci dize sekiz heceli, üçüncü dize altı heceli, dördüncü ve altıncı dize dokuz heceli ve beşinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki

-ttu eki rediftir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan -tı/-dı *togolottu* eki ve sözcüğü rediftir. Dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -u sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Taşbaka taarınıp, (a) “Kaplumbağa küserek,”

Taştardı attap, (b) “Taşlardan atlayarak,”

Bet aldın bettep, (c) “İleriye yönelerek,”

Begişti kektep, (c) “Begiş’e kin güderek,”

Bemişti cektep, (c) “Bemiş’ten nefret ederek,”

Bezıp cönödü. (d) “Kaçmaya başladı.”

(Abdraimov, 2007, s. 16)

Birinci dize altı heceli, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -p sesi yarım kafiyedir. İkinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan -p sesi rediftir. Üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ette- sesleri zengin kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Küünün başı - «Kambarkan», (a) “Ezginin atası “Kambarkan,”

Küü çıkargan Kambardan. (a) “Ezgi besteleyen Kambar’dan.”

Kalıp kelgen çaldardın, (b) Aktarılarak gelmiş ihtiyarlardan”

Eçen-eçen candardan. (a) “Nice nice insanlardan.”

Arabızda Kambar bar, (c) “Aramızda Kambar var,”

Al Kam barda ne kam bar? (c) “O Kambar’da ne gam var?”

(BİLİMKG, 2021)

Altı dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -n sesi yarım kafiyedir. Birinci, ikinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -an sesleri tam kafiyedir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ardan sesleri zengin kafiyedir. Beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan “bar” sözcüğü rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Aş katıktı, (a) “Yemek katığını,”
Ayaş katıp, (b) “Arkadaş eşi katıp,”
Aş katıksız, (c) “Katıksız,”
Baş katıp. (b) “Başımız ağrıyıp.”
Aş katıksız aş katıp, (b) “Katıksız yemek sertleşip,”
Aşsız kaldık taş katıp. (b) “Yemeksiz kaldık ne yazık.”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci, ikinci ve üçüncü dize dört heceli, dördüncü dize üç heceli, beşinci ve altıncı dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, dördüncü, beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan “katıp” sözcüğü rediftir, rediften önce gelen sözcüklerdeki “aş” hecesi tunç kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kuuray kuuragan, (a) “Çırpı kurumuş,”
Kuuraganına kubangam. (b) “Kuruduğuna sevinmişim.”
Kuuragan degen kuurayım, (c) “Kurumuş dediğim çırpım,”
Kuuragan tura ılaydan (e) “Kurumuş imiş çamurdan.”
Kuuragan kuuraydı kuuratpa dep, (d) “Kurumuş çırpıyı kurutma deyip,”
Kuuray surangandır kудaydan. (e) “Çırpı dilemiştir Yaradandan.”
 (BİLİMKG, 2021)

Birinci dize beş heceli, ikinci, üçüncü ve beşinci dize sekiz heceli, dördüncü dize on heceli ve altıncı dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-n* sesi yarım kafiyedir. Beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-dan* eki rediftir, *-ay-* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

2.1.1.7. Yedi Dizeli Tekerlemeler

Yedi satırdan oluşan Kırgızca tekerlemeler incelediğinde toplamda 13 (on üç) tekerleme tespit edilmiştir.

Asmanda eki kiska Ayrikuyruk: (a) “Gökyüzünde iki kısa çaylak:”

Biri ak kiska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruk, (a) “Biri beyaz kısa çatallı kuyruklu çaylak,”

Biri kara kiska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruk. (a) “Biri siyah kısa çatallı kuyruklu çaylak.”

Ak kiska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruk (a) “Beyaz kısa çatallı kuyruklu çaylak,”

Kara kiska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruktun colun toso, (b) “Siyah kısa çatallı kuyruklu çaylağın yolunu keserse,”

Kara kiska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruk (a) “Siyah kısa çatallı kuyruklu çaylak,”

Ak kiska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruktun colun tosot. (c) “Beyaz kısa çatallı kuyruklu çaylağın yolunu keser.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 43)

Birinci dize on bir heceli, ikinci dize on dört heceli, üçüncü dize on beş heceli, dördüncü dize on iki heceli, beşinci dize on sekiz heceli, altıncı dize on üç heceli ve yedinci dize on yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan “Ayrikuyruk” sözcüğü ortak rediftir. İkinci, üçüncü, dördüncü ve altıncı dizelerde bulunan “kıska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruk” sözcükleri rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “ak kıska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruk” sözcükleri aralarında rediftir. Üçüncü ve altıncı dizelerde bulunan “kara kıska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruk” sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Üydön uydu uurdadı, (a) “Evden ineği çaldı,”

Uydu üydön uurdadı. (a) “İneği evden çaldı.”

Uy üydö bele, (b) “İnek evde miydi?”

Üydö uy bele, (b) “Evde inek var mıydı?”

Uuru üydönbü, (c) “Hırsız evden mi?”

Üy küygönbü, (c) “Ev yandı mı?”

Uuru Çüydönbü? (c) Hırsız Çüy'den mi?

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 76)

Birinci ve ikinci dize yedi heceli, üçüncü, dördüncü, beşinci ve yedinci dize beş heceli, altıncı dize dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “uurdadı” sözcüğü rediftir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “bele” sözcüğü rediftir. Beşinci, altıncı ve yedinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-bü* eki rediftir, *-ön-* sesleri tam kafiye. Beşinci ve yedinci dize sonlarında bulunan “üydönbü” sözcüğü tunç kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kara-Almadan (a) “Kara-Alma’dan”

Kara maldı (b) “Büyükbaş hayvanı,”

Arañ aldı. (c) “Zar zor aldı.”

Arañ algan (d) “Zar zor aldığı,”

Kara maldı (b) “Büyükbaş hayvanı,”

Bir-birden (e) “Teker teker,”

Sanap aldı. (c) “Sayarak aldı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 82)

Birinci dize beş heceli, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve yedinci dize dört heceli, altıncı dize üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-n* sesi yarım kafiye. Birinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-an* sesleri tam kafiye. İkinci ve beşinci dize rediftir. Üçüncü ve yedinci dize sonlarında bulunan “aldı” sözcüğü rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

«R» -desem, (a) “ ‘R’ dersem,”

«L» -deysiñ (b) “ ‘L’ dersin.”

«Tur» -desem, (a) “ ‘Dur’ dersem,”

«Tul» -deysiñ. (b) “ ‘Dul’ dersin.”

«Rnı» -bilbeysiñ, (c) “ ‘R’yi’ bilmiyorsun,”

Kayra ele «L» deysiñ, (b) “Tekrardan ‘L’ dersin,”

Emi emne kıl deysiñ. (b) “Artık ne yapmamı istersin.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 87)

Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize üç heceli, beşinci dize dört heceli, altıncı ve yedinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan “desem” sözcüğü rediftir. İkinci, dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-siñ* eki rediftir, *-ey-* sesleri tam kafiye-dir. İkinci, dördüncü, altıncı ve yedinci dize sonlarında bulunan “deysiñ” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan *L/-l* sesi yarım kafiye-dir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Keçee kespegen kesmeni, (a) “Dün kesilmeyen erişteyi,”

Keçte estedik. (b) “Akşam hatırladık.”

Estegende (c) “Hatırladığımızda,”

Kesilbeptir eç dedik. (b) “Kesilmemiş hiç dedik.”

Biz emi abdan tezdedik, (b) “Biz şimdi çok hızlandık,”

Bir da colu (d) “Bir kere bile,”

Kolubuzdu kespedik. (b) “Elimizi kesmedik.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 90)

Birinci ve beşinci dize sekiz heceli, ikinci dize beş heceli, üçüncü ve altıncı dize dört heceli, dördüncü ve yedinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, dördüncü, beşinci ve yedinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-dik* eki rediftir, *-e-* sesi yarım kafiye-dir. Dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “dedik” sözcüğü tunç kafiye-dir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Karamattın kara karagatı, (a) “Karamat’ın siyah kuş üzümü,”

Kara könökkö tüştü. (b) “Siyah kovaya düştü.”

Karımşaktın kara karagatı, (a) “Karımşak’ın siyah kuş üzümü,”

Ala könökkö tüştü. (b) “Ala kovaya düştü.”

Anan (c) “Sonra,”

Kara kölökkö ketip, (d) “Siyah gölge gidip,”

Ala kölökö tüştü. (b) “Alaca gölge düşürdü.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 97)

Birinci ve üçüncü dize on heceli, ikinci, dördüncü, altıncı ve yedinci dize yedi heceli, beşinci dize iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dizelerde bulunan *-tın kara karagatı* eki ve sözcükleri rediftir. İkinci, dördüncü ve yedinci dize sonlarında bulunan “tüştü” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki *-kö* sesleri tam kafiye. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “könökkö tüştü” sözcükleri rediftir, rediften önceki sözcükte bulunan *-a* sesi yarım kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bul may kaymak, bal kaymak, (a) “Bu yağ kaymak, bal kaymak,”

Baldan çıkan al kaymak. (a) “Baldan çıkan o kaymak.”

Balda may, bal bolboso, (b) “Balda yağ, bal olmazsa,”

Kaydan çıkmak al kaymak. (a) “Nereden çıkar o kaymak.”

Bul bal kaymak, bal kaymak, (a) “Bu bal kaymak, bal kaymak,”

Bul bal kaymak, may kaymak, (a) “Bu bal kaymak, yağ kaymak,”

Teñ kelet buga kay kaymak. (a) “Denk gelir buna hangi kaymak.”

(Kapalbaev & Kalıgilov, 2016, s. 97)

Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı dize yedi heceli yedinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci dize sonlarında bulunan “kaymak” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve beşinci dizelerde bulunan “kaymak, bal kaymak” sözcükleri aralarında rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan “al kaymak” sözcükleri aralarında rediftir. Altıncı ve yedinci dizelerde bulunan “kaymak” sözcüğü rediftir, rediften önce gelen sözcükteki *-ay* sesleri tam kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

İyik, iyik iyriyip, (a) “İğ, iğ eğri olarak,”

İyret cipti çimirip. (a) “Eğirir ipi döndürüp.”

İyik iyrilgende, (b) “İğ eğrildiğinde,”

Cip çimirilgende (b) “İp döndüğünde”

İyik bolot çimirik. (c) “İğ olur topaç.”

Çimirikte cip iyrilip, (d) “Topaçta ip eğrilip,”

İyik tolot cip iyrilip. (d) “İğ dolar ip eğrilip.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 117)

Birinci, ikinci ve beşinci dize yedi heceli, üçüncü ve dördüncü dize altı heceli, altıncı ve yedinci dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, altıncı ve yedinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ip* eki rediftir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ilgende* eki rediftir, *-r-* sesi yarım kafiye. Altıncı ve yedinci dizelerde bulunan “*cip* iyrilip” sözcükleri rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Toodon toptoy taş kulap, (a) “Dağdan top gibi taş düşüp,”

Çoçup ketti kaşkulak. (b) “Porsuk ürktü.”

Taş kaşkulaktı şaştırat, (c) “Taş porsuğu acele ettirdi,”

Kaşkulak atkulaktı capırat. (c) “Porsuk kuzukulağını çiğnedi.”

Kaşkulak kaçıp aptıgat, (c) Porsuk kaçıp nefes nefese kaldı,”

Kaşkulakka taş tiybey, (d) “Porsuğa taş değmeden,”

Tömön ketti taş kulap. (a) “Aşağıya yuvarlanarak taş düştü.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 118)

Birinci, ikinci, altıncı ve yedinci dize yedi heceli, üçüncü ve beşinci dize sekiz heceli, dördüncü dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve yedinci dizelerde bulunan “taş kulap” sözcükleri rediftir. Üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-at* eki rediftir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki rediften önce gelen *-ır-* sesleri tam kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kırlar bar, kırman bar (a) “Tepeler var, harman yeri var.”

Kırmanda ırdalçu ırlar bar. (a) “Harman yerinde söylenecek şarkılar var.”

Kırlardı boylop cılgan bar, (a) “Tepeler boyunca ilerleyen var,”

Kırmandın çöbün culgan bar. (a) “Harman yerinin otunu yolan var.”

Kır boylop basıp, (b) “Tepe boyunca yürüyüp,”

Kırmanda ırdalçu ırlardı ırdagandar (c) “Harman yerinde söylenecek şarkıları söyleyenler”

Bular kırmandın çöbün culgandar. (c) “Bunlar harman yerinin otunu yolanlar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 126)

Birinci dize altı heceli, ikinci dize dokuz heceli, üçüncü ve dördüncü dize sekiz heceli, beşinci dize beş heceli, altıncı dize on üç heceli ve yedinci dize on hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, altıncı ve yedinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ar* sesleri tam kafiyedir. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “*bar*” sözcüğü ortak rediftir. Birinci, üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan rediften önce gelen sözcüklerdeki *-an* sesleri tam kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan *-gan bar* eki ve sözcüğü aralarında rediftir, *-l-* sesi yarım kafiyedir. Altıncı ve yedinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-gandar* eki rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Sargaygandar (a) “Sararanlar,”
sargaysa da, (b) “Sararsa da,”
sargaybagandar çarığıp, (c) “Sararmayanlar yorulup,”
sargaybaylı. (d) “Sararmayalım.”
Sarı uylardı saanga baylap, (e) “Sarı inekleri sağım yerine bağlayıp,”
sarı mayların saap alıp, (c) “Sarı yağlarını (sütünü) sağıp,”
saanga aydaylı. (d) “Sağım yerine sürelim.”
 (Dunkanev & İsaeva, 2011, s. 14)

Birinci, ikinci ve dördüncü dize dört heceli, üçüncü ve altıncı dize sekiz heceli, beşinci dize dokuz heceli, yedinci dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Üçüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ıp* eki rediftir. Dördüncü ve yedinci dizelerde bulunan sözcüklerdeki *-lı* eki rediftir, *-ay-* sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Başkasın Çoktoy unutup, (a) “Başkasını Çoktoy unutup,”
az suu, az tuz – dep kelet. (b) “Az su, az tuz deyip gelir.”
Kemçontoydun kebinen, (c) “Kemçontoy’un sözüyle,”
artınan kızık kep kelet. (b) “Ardından ilginç söz gelir.”
Az tuz dep kaldı baratıp, (d) “Az tuz deyip giderken,”
suunu tuzdu unutup, (a) “Suyu tuzu unutup,”
az tüş dep aldı adaşıp. (d) “Az düş dedi yanılıp.”

(Dunkanev & İsaeva, 2011, s. 22)

Birinci, dördüncü, beşinci ve yedinci dize sekiz heceli, ikinci, üçüncü ve altıncı dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve altıncı dize sonlarında bulunan “unutup” sözcüğü rediftir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “kelet” sözcüğü rediftir, rediften önce gelen sözcükteki *-ep* sesleri tam kafiye. Beşinci ve yedinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ıp* eki rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bulaktı turak kıldım, (a) “Pınarı mesken kıldım,”

Bulagım – turak, (b) “Pınarım meskendir,”

Turagım – bulak. (b) “Meskenim pınardır.”

Turaktın bulagı bar, (c) “Meskenin pınarı var,”

Bulaktın ulagı bar. (c) “Pınarın oğlağı var.”

Ulak – bulaktı, (d) “Oğlak pınarınki”

Bulak – turaktı. (d) “Pınar meskeninki.”

(BİLİMKG, 2021)

Birinci, dördüncü ve beşinci dize yedi heceli, ikinci ve üçüncü dize beş heceli, altıncı ve yedinci dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ak* sesleri tam kafiye. Dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan “bar” sözcüğü rediftir, “ulagı” sözcüğü tunç kafiye. Altıncı ve yedinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tıkı* eki rediftir, *-ak-* sesleri tam kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

2.1.1.8. Sekiz Dizeli Tekerlemeler

Sekiz satırdan oluşan Kırgızca tekerlemeler incelendiğinde toplamda 12 (on iki) tekerleme tespit edilmiştir.

Kara balapan, (a) “Siyah civciv,”

Karap alakan, (b) “Bakıyor avuç içine,”

Kardı kampaysın, (c) “Karnı doysun,”

Kana, balapan. (a) “Haydi civciv.”

Balapanga alakan, (b) “Civcive avuç içi,”

Alakanga balapan, (a) “Avuç içine civciv,”

Tolsun alakan, (b) “Dolsun avuç içi,”

Toysun balapan. (a) “Doysun civciv.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 56)

Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, yedinci ve sekizinci dize beş heceli, beşinci ve altıncı dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-a* sesi yarım kafiyedir. Birinci, ikinci, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-an* sesleri tam kafiyedir. Birinci, dördüncü, altıncı ve sekizinci dize sonlarında bulunan “balapan” sözcüğü rediftir, birinci, dördüncü ve altıncı dizelerde rediften önce bulunan sözcüklerdeki *-a* sesi yarım kafiyedir. İkinci, beşinci ve yedinci dize sonlarında bulunan “alakan” sözcüğü rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bagımda bal aarı, (a) “Bahçemde (var) bal arısı,”

Baykagıla baarıñar. (b) “Dikkatli olun hepiniz,”

Baykabasan aarılar (c) “Dikkatli olmazsanız arılar,”

Baş köörtöpöyt baarılar. (d) “Başkaldırtmaz hep beraber.”

Baarılasa aarılar, (c) “Hep beraber saldırırsa arılar,”

Bakırgıla baarıñar. (b) “Hepiniz bağırın.”

Baykabasan baarıñar (b) “Dikkatli olmazsanız hepiniz,”

Balaa kılát aarılar. (c) “Bela açar arılar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 58-59)

Birinci dize altı heceli, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ar* sesleri tam kafiyedir. İkinci, altıncı ve yedinci dize sonlarında bulunan “baarılar” sözcüğü rediftir. İkinci ve altıncı dizelerde rediften önce bulunan sözcükteki *-gıla* eki rediftir. Üçüncü, beşinci ve sekizinci dize sonlarında bulunan “aarılar” sözcüğü rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kaysı kayçı, (a) “Hangi makas,”

Kaykı kayçı, (a) “Eğri makas,”

Kayçı kaykı (b) “Makas eğri,”

Kaysı kayçı. (a) “Hangi makas.”

Kaykı kayçı (a) “Eğri makas,”

Kaysı kayçı (a) “Hangi makas,”

Kaykalatpay (c) “Böbürülenmeden,”

Bilseñ aytçı. (d) “Biliyorsan söyle.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 61)

Sekiz dize de dört hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve sekizinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ı sesi yarım kafiye. Birinci, ikinci, dördüncü, beşinci, altıncı ve sekizinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -çı sesleri tam kafiye. Birinci, ikinci, dördüncü, beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan “kayçı” sözcüğü rediftir. Birinci, dördüncü ve altıncı dizeler aralarında rediftir. İkinci ve beşinci dizeler aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bagış badaldı araladı, (a) “Geyik çalıyı dolaştı,”

Bagıştın artınan bala (b) “Geyiğin arkasından yavrusu,”

Badaldı aralap (c) “Çalıyı dolaşıp,”

Bagışka bara alabı. (d) “Geyiğe gidebilir mi?”

Bagış badaldı arı araladı, (a) “Geyik çalıdan ileriye gitti,”

Bagış balasına karaladı. (e) “Geyik yavrusuna baktı.”

Balasına karalagan Bagıştı, (f) “Yavrusuna bakan geyiği,”

Badal aralagan bala taba alabı. (d) “Çalıda dolaşan yavru bulabilir mi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 71)

Birinci dize dokuz heceli, ikinci ve dördüncü dize sekiz heceli, üçüncü dize altı heceli, beşinci ve yedinci dize on bir heceli, altıncı dize on heceli ve sekizinci dize on üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ı sesi yarım kafiye. Birinci, beşinci ve altıncı dizelerde bulunan “araladı” sözcüğü tunç kafiye. Birinci ve beşinci dize sonlarında bulunan “araladı” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki -ı sesi yarım kafiye. Dördüncü ve sekizinci dize sonlarında bulunan “alabı” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki -a sesi yarım kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Çabdardı çapçañ çap, (a) “Doru atı hızlıca sür,”

Çapçañ çap! (a) “Hızlıca sür!”

Caşınmak oynop caşındım, (b) “Saklambaç oynayıp saklandım,”

Tapsañ tap, (c) “Bulabilirsen bul,”

Çapçañ tap. (c) “Hızlıca bul.”

Caandan üşüdüm, (b) “Yağmurdan üşüdüm,”

Çapandı capsañ cap, (d) “Kaftanı giydireceksen,”

Çapçañ cap. (d) “Hızlıca giydir.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 85)

Birinci ve yedinci dize altı heceli, ikinci, dördüncü, beşinci ve sekizinci dize üç heceli, üçüncü dize sekiz heceli ve altıncı dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, dördüncü, beşinci, yedinci ve sekizinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ap* sesleri tam kafiye'dir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan *-çapçañ çap* sözcükleri rediftir. Üçüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-dım/-düm* eki rediftir. Dördüncü ve beşinci dize sonlarındaki “tap” sözcüğü rediftir, rediften önce gelen sözcükteki *-añ* sesleri tam kafiye'dir. Yedinci ve sekizinci dize sonlarında bulunan “cap” sözcüğü rediftir, rediften önce gelen sözcükteki *-añ* sesleri tam kafiye'dir. Nazım birimi bent'tir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Elekti Erkin eleyt, (a) “Eleği Erkin eler,”

Erteñ eleyt. (a) “Yarın eler.”

Elekti erteñ eleyt, (a) “Eleği yarın eler,”

Berseñ eleyt. (a) “Verirsen eler.”

Elekte emne barın (b) “Elekte ne olduğunu,”

Eç kim körböyt. (c) “Hiç kimse görmez.”

Elektin eteginen (d) “Eleğin dibinden,”

Un sebeleyt. (e) “Un serper.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 87)

Birinci, üçüncü, beşinci ve yedinci dize yedi heceli, ikinci, dördüncü, altıncı ve sekizinci dize dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, altıncı ve sekizinci dize sonlarında bulunan

sözcüklerdeki -yt sesleri rediftir. Beşinci ve yedinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -n sesi yarım kafiyedir. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “eleyt” sözcüğü ortak rediftir, rediften önce gelen sözcükteki -n sesi yarım kafiyedir. İkinci ve üçüncü dizelerde bulunan “erteñ eleyt” sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Eki balanı (a) “İki çocuğu,”
Canaştırıp koyduk. (b) “Yanaştırdık.”
Eki balanı (a) “İki çocuğu,”
Carıştırıp koyduk. (b) “Yarıştırdık.”
Canaşkan baldar (c) “Yanaşan çocuklar,”
Carışkan baldardı karaştı. (d) “Yarışan çocukları baktı.”
Carışkan baldar (c) “Yarışan çocuklar,”
Canaşkan baldardan adaştı. (d) “Yanaşan çocukları kaybetti.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 88)

Birinci, üçüncü, beşinci ve yedinci dize beş heceli, ikinci ve dördüncü dize altı heceli, altıncı ve sekizinci dize dokuz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, üçüncü, altıncı ve sekizinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -ı sesi yarım kafiyedir. Birinci ve üçüncü dize rediftir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan -tırıp koyduk eki ve sözcüğü rediftir, -ş- sesi yarım kafiyedir. Beşinci ve yedinci dizelerde bulunan -kan baldar eki ve sözcüğü rediftir, -ş- sesi yarım kafiyedir. Altıncı ve sekizinci dize sonlarında bulunan sözcüklereki -tı eki rediftir, -aş- sesleri tam kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kaz kızdı kubaladı, (a) “Kaz kızı kovaladı,”
Kayra kız kazdı kubaladı. (a) “Tekrar kız kazı kovaladı.”
Kaz kubaladı, (b) “Kaz mı kovaladı,”
Kız kubaladı, (b) “Kız mı kovaladı.”
Kaz ubarabı, (c) “Kaz mı uğraşıyor,”
Kız ubarabı. (c) “Kız mı uğraşıyor.”
Kaz kubanabı, (d) “Kaz mı sevinecek?”
Kız kubanabı. (d) “Kız mı sevinecek?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 88)

Birinci dize yedi heceli, ikinci dize dokuz heceli, üçüncü ve dördüncü dize altı heceli, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ı* sesi yarım kafiyedir. Üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-bı* eki rediftir, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci dizelerdeki rediften önce bulunan *-a-* sesi yarım kafiyedir. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan *-dı* *kubaladı* eki ve sözcüğü rediftir, *-z-* sesi yarım kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dize sonlarında bulunan “kubaladı” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki *-z* sesi yarım kafiyedir. Beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan “ubarabı” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki *-z* sesi yarım kafiyedir. Yedinci ve sekizinci dize sonlarında bulunan “kubanabı” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki *-z* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ak kögüçkön, (a) “Beyaz güvercin,”

Kök kögüçkön, (a) “Mavi güvercin,”

Ak kögüçköngö körüşkön. (b) “Beyaz güvercinle görüşmüş.”

Kök kögüçkön, (a) “Mavi güvercin,”

Kök kögüçköngö körüşkön. (b) “Mavi güvercinle görüşmüş.”

Ak kögüçkön, (a) “Beyaz güvercin,”

Ak kögüçkön kök kögüçköngö körüştübü? (c) “Beyaz güvercin mavi güvercinle görüştü mü?”

Kök kögüçkön ak kögüçköngö körüştübü? (c) “Mavi güvercin beyaz güvercinle görüştü mü?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 105)

Birinci, ikinci, dördüncü ve altıncı dize dört heceli, üçüncü ve beşinci dize sekiz heceli, yedinci ve sekizinci dize on üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-kön* sesleri zengin kafiyedir. Birinci, ikinci, dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan “kögüçkön” sözcüğü ortak rediftir. Birinci ve altıncı dize aralarında rediftir. İkinci ve dördüncü dize aralarında rediftir. Üçüncü ve beşinci dizelerde bulunan “kögüçköngö körüşkön” sözcükleri rediftir, rediften önce bulunan

sözcükteki -k sesi yarım kafiyedir. Yedinci ve sekizinci dizelerde bulunan “köğüçköngö körüşübü” sözcükleri rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki -k sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Kara balapan (a) “Siyah civciv,”
Kayra akıyat, (b) “Tekrar göz diker,”
Karap alakan. (c) “Avuç içine bakıp.”
Kardı kampaysın, (d) “Karnı doysun,”
Taruu, kürüçkö (e) “Darı, pirince,”
Tolsun alakan. (c) “Avuç içi dolsun.”
Top-top çokulap, (f) “Top top gagalayıp,”
Toysun balapan. (a) “Doysun civciv.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 107)

Sekiz dize de beş hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, üçüncü, dördüncü, altıncı ve sekizinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -n sesi yarım kafiyedir. Birinci, üçüncü, altıncı ve sekizinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -an sesleri tam kafiyedir. Birinci ve sekizinci dize sonlarında bulunan “balapan” sözcüğü rediftir. Üçüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan “alakan” sözcüğü rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Üç kıştı (a) “Üç kerpici,”
Bet taşka töşö. (b) “Beş taş döşe.”
Üç taştı (a) “Üç taşı,”
Beş kışka töşö. (b) “Beş kerpiçe döşe.”
Tamdan kulap, (c) “Evden düşüp,”
Tamım urap. (c) “Evim yıkılıp.”
Çunak kulak ulak (d) “Kulaksız oğlak,”
Çurkap turat. (e) “Koşturuyor.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 115)

Birinci ve üçüncü dize üç heceli, ikinci ve dördüncü dize beş heceli, beşinci, altıncı ve sekizinci dize dört heceli, yedinci dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve üçüncü dize sonlarında bulunan

sözcüklerdeki *-tı* eki rediftir, *-ş-* sesi yarım kafiyedir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan *-ka töşö* eki ve sözcüğü rediftir, *-ş-* sesi yarım kafiyedir. Beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ap* eki rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Güldör güldör, (a) “Çiçekler tomurcuklanıp,”

gülün açtı. (b) “Çiçeğini açtı.”

Gülünön bulbul (c) “Çiçek açınca bülbül,”

ünün açtı. (b) “Sesini çıkardı.”

Ününön güldör, (d) “Sesinden çiçekler,”

cıpar çaçtı. (b) “Hoş koku saçtı.”

Cıpardan bulbul, (c) “Hoş kokudan bülbül,”

tolkup taşıtı. (b) “Mest oldu.”

(Dunkanev & İsaeva, 2011, s. 16)

Birinci, ikinci, dördüncü, altıncı ve sekizinci dize dört heceli, üçüncü, beşinci ve yedinci dize beş hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, dördüncü, altıncı ve sekizinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-tı* eki rediftir. İkinci, dördüncü ve altıncı dizelerde bulunan “açtı” sözcüğü tunç kafiyedir. İkinci ve dördüncü dizelerde bulunan *-ün açtı* eki ve sözcüğü rediftir. Üçüncü ve yedinci dize sonlarında bulunan “bulbul” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki *-n* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

2.1.1.9. Dokuz Dizeli Tekerlemeler

Dokuz satırdan oluşan Kırgızca tekerlemeler incelendiğinde toplamda 3 (üç) tekerleme tespit edilmiştir.

Apam Asılga akıl aytat, (a) “Annem Asıl’a öğüt söyler,”

Asıl Akılga akıl aytat. (a) “Asıl Akıl’a öğüt söyler.”

Akıl Asıldın akılın ukpayt, (b) “Akıl Asıl’ın öğüdünü dinlemez,”

Aldırtan köziün akıraytat. (c) “Çaktırmadan gözünü belirtir.”

Akıldı kayra Akıl aytat, (a) “Öğüdü yine Akıl söyler,”

Aytkanda da katıra aytat. (a) “Söyleyince de çok iyi söyler.”

Asıl Akılga közüñ akıraytat, (c) “Asıl Akıl’a gözünü belertir,”

Akıl Asılga közüñ bakıraytat, (d) “Akıl Asıl’a gözünü belertir,”

Asıl akılga sözüñ bakıra aytat. (a) “Asıl Akıl’a sözünü bağırarak söyler.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 98)

Birinci, ikinci, dördüncü, beşinci ve altıncı dize dokuz heceli, üçüncü dize on heceli, yedinci ve sekizinci dize on bir heceli ve dokuzuncu dize on iki hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -t sesi yarım kafiye. Birinci, ikinci, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci ve dokuzuncu dize sonlarında bulunan “aytat” sözcüğü tunç kafiye. Birinci, ikinci, beşinci, altıncı ve dokuzuncu dize sonlarında bulunan “aytat” sözcüğü ortak rediftir. Birinci, ikinci ve beşinci dizelerde rediften önce bulunan “akıl” sözcüğü cinaslı kafiye. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan -ga *akıl aytat* eki ve sözcükleri aralarında rediftir, -ıl- sesleri tam kafiye. Dördüncü, yedinci ve sekizinci dize sonlarında bulunan “akıraytat” sözcüğü tunç kafiye. Dördüncü ve yedinci dizelerde bulunan “közüñ akıraytat” sözcükleri aralarında rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Totunun toktusuna, (a) “Totu’nun toktusuna,”

Kokunun kozusuna, (a) “Koku’nun kuzusuna,”

Çeberenin çebicine, (a) “Çebere’nin çebicine,”

Ulardın ulagına. (a) “Ular’ın oğlağına.”

Kıştının bıştısına, (a) “Kıştı’nın dört yaşındaki atına,”

Kokunun koçkoruna, (a) “Koku’nun koçuna,”

Sokonun sooluguna, (a) “Soko’nun beş yaşındaki koyununa”

Koyçunun kolu tiybeyt, (b) “Çobanın vakti olmaz,”

Kişiler munu bilbeyt. (b) “İnsanlar bunu bilmez.”

(BİLİMG, 2021)

Birinci, ikinci, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci ve dokuzuncu dize yedi heceli, üçüncü dize sekiz hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -na/-ne eki ortak rediftir. Birinci, ikinci ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -suna/-sına eki aralarında rediftir. Üçüncü, dördüncü, altıncı ve

yedinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ine/-ına/-una* ekleri aralarında rediftir. Sekizinci ve dokuzuncu dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-beyt* eki rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü düz uyaktır.

Ezip aytsañ eçen kur, (a) “Ayrıntılı anlatırsan birçok kez,”
Ee berbegen Esentur. (b) “Dinlemeyen Esentur.”
Eelikkende eçen kur, (a) “Kendini tutamadığında birçok kez,”
Eerçip algan Esentur. (b) “Peşinden giden Esentur.”
Eerçitpedim eçen kur, (a) “Yanıma almadım birçok kez,”
Eregişken eçen cıl. (c) “İnatlaşan birçok yıl.”
Ebelektey Esen bul? (d) “Eli çabuk Esen bu,”
Emi kanttiñ esiñ cıy, (e) “Şimdi ne yapacaksın kendine gel,”
Esten ketpey esen tur. (b) “Aklını kaybetmeyip esen kal.”
 (BİLİMKG, 2021)

Dokuz dize de yedi hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve dokuzuncu dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-ur* sesleri tam kafiyedir. Birinci, üçüncü ve beşinci dizelerde bulunan “eçen kur” sözcükleri rediftir. İkinci, dördüncü ve dokuzuncu dizelerde bulunan *-tur/tur* tunç kafiyedir. İkinci ve dördüncü dize sonlarında bulunan “Esentur” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki *-n* sesi yarım kafiyedir. Altıncı ve yedinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-l* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

2.1.1.10. On ve Üzeri Dizeli Tekerlemeler

On ve üzeri satırlardan oluşan Kırgızca tekerlemeler incelendiğinde toplamda 9 (dokuz) tekerleme tespit edilmiştir.

Kara bala (a) “Esmer çocuk,”
Bala kara. (b) “Çocuk bak.”
Töönü sana, (c) “Deveyi say,”
Toonu sana. (c) “Dağı say.”
Töön kana, (d) “Deven nerede,”
Toon kana. (d) “Dağın nerede.”

Tööm mına, (e) “Devem burada,”

Toom ana, (f) “Dağım orada.”

Kayttım mına, (e) “Döndüm işte,”

Ayttım cana, (g) “Söyledim az önce.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 85)

On dize de dört hecelidir. Hece sayıları eşit olduğu için hece ölçüsüne uygundur. Dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-a* sesi yarım kafiyedir. Üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-na* sesleri tam kafiyedir. Üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, sekizinci ve onuncu dize sonlarında bulunan *-ana/ana* tunç kafiyedir. Üçüncü ve dördüncü dizelerde bulunan *-nü/-nu sana* eki ve sözcüğü rediftir. Beşinci ve altıncı dize sonlarında bulunan “kana” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki *-ñ* sesi yarım kafiyedir. Yedinci ve dokuzuncu dize sonlarında bulunan “mına” sözcüğü rediftir, rediften önce bulunan sözcükteki *-m* sesi yarım kafiyedir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

- Ey, (a) - Hey,

tegirmençinikindegilerdensizderbi, (b) “Değirmencininkilerden misiniz?”

ce gezitçinikindegilerdensizderbi, (b) “Ya da gazetecininkilerden misiniz?”

ce esepçinikindegilerdensizderbi, (b) “Ya da muhasebecininkilerden misiniz?”

ce elektrikçinikindegilerdensizderbi, (b) “Ya da elektrikçininkilerden misiniz?”

kişi süylösö toktogondordonsuzdarbı, (c) “Kişi konuşursa duranlardan mısınız?”

ce koydon cooş konoktordonsuzdarbı? (c) “Ya da koyundan sessiz misafirlerden misiniz?”

- Biribiz – *tegirmençinikindegilerdenbiz, (d)* “– Birimiz değirmencininkilerdeniz.”

Ekinçibiz – gezitçinikindegilerdenbiz, (d) “İkincimiz gazetecininkilerdeniz.”

Üçünçübüz – esepçinikindegilerdenbiz, (d) “Üçüncümüz muhasebecininkilerdeniz.”

Törtünçübüz – elektrikçinikindegilerdenbiz, (d) “Dördüncümüz elektrikçininkilerdeniz.”

Erkek süylösö toktogondordonbuz, (e) “Erkek konuşursa duranlardanız.”

Kız süylösö toktobogondordonbuz, (e) “Kız konuşursa durmayanlardanız.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 96)

Birinci dize bir heceli, ikinci, üçüncü, dördüncü ve altıncı dize on üç heceli, yedinci dize on iki heceli, beşinci sekizinci, dokuzuncu ve onuncu dize on dört heceli, on birinci dize on beş heceli, on ikinci ve on üçüncü dize on bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Sekizinci, dokuzuncu, onuncu, on birinci, on ikinci ve on üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -z sesi yarım kafiye. İkinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -çinikindegilerdensizderbi eki rediftir. Altıncı ve yedinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -dordonsuzdarbı/-tordonsuzdarbı eki rediftir. Sekizinci, dokuzuncu, onuncu ve on birinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -çinikindegilerdenbiz eki rediftir. On ikinci ve on üçüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -gondordonbuz eki rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Turdubay tüştö (a) “Turdubay öğlenleyin”
Tultuñdap turdu. (b) “Somurtarak uyandı.”
Tooktordun küyöösün (c) “Tavukların kocasına (horozu),”
Tayak menen urdu. (d) “Sopa ile vurdu.”
Tamdı aylanıp korozdu (e) “Evi dolaşarak horozu,”
Dalayga kudu. (f) “Uzun süre kovaladı.”
Küyüktü koroz (g) “Nefes nefese kaldı horoz,”
Kışıldap muunu. (h) “Hışırdayarak boğazı.”
Kukuldap koyet (i) “Ara sıra öter,”
Caktırbay çuunu. (h) “Hoşlanmayıp gürültüden.”
Turdubay calkoo (i) “Turdubay tembel,”
Tüşünböy munu. (j) “Anlamıyor bunu.”
Taş menen taamay (k) “Taş ile hedefinden şaşmayıp,”
Tak başka urdu. (d) “Tam kafasına vurdu.”
Cıgıldı koroz (g) “Düştü horoz,”
Kancalap murdu. (b) “Kan akarak burnundan.”
Turdubay korkup, (l) “Turdubay’ın korkudan,”
Köñülü suudu. (b) “Ödü koptu.”
Ölgönün körüp (m) “Öldüğünü görünce,”
Çaçtarın culdu. (b) “Saçlarını yoldu.”

« *İt taladı deymin* » - *dep*, (n) “ ‘Köpek ısırıldı derim’ deyip,”

Plandı kurdu. (b) “Planını kurdu.”

On tootun küyöösü (o) “On tavuğun kocası,”

« *Kuk* » *etpey köz cumdu*. (b) “ ‘Guk’ demeden göz yumdu.”

Otuz balapan atasın (c) “Otuz civcivin babasını,”

Uşintip kудay urdu. (d) “Böylece Allah aldı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 110-111)

Birinci, ikinci, altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, on birinci, on ikinci, on üçüncü, on dördüncü, on beşinci, on altıncı, on yedinci, on sekizinci, on dokuzuncu ve yirminci dize beş heceli, üçüncü, dördüncü, yirmi üçüncü ve yirmi dördüncü dize altı heceli, beşinci ve yirmi beşinci dize sekiz heceli, yirmi birinci ve yirmi altıncı dize yedi heceli, yirmi ikinci dize dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. İkinci, on altıncı, on sekizinci, yirminci, yirmi ikinci ve yirmi dördüncü dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-du* eki rediftir. İkinci, on altıncı ve yirmi ikinci dize sonlarında bulunan rediftem önceki *-ur-* sesleri tam kafiyedir. Üçüncü ve yirmi beşinci dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-sün/-sın* ekleri rediftir. Dördüncü, on dördüncü ve yirmi altıncı dize sonlarında bulunan “urdu” sözcüğü rediftir. Yedinci ve on beşinci dize sonlarında bulunan “koroz” sözüğü rediftir. Sekizinci ve onuncu dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-nu* eki rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Bek too, (a) “Sağlam dağ,”

Bekem too, (a) “Dayanıklı dağ,”

Ber cagı (b) “Beri tarafı,”

Bermet zoo, (c) “İncili sarı kaya,”

Bermet zoo (c) “İncili sarı kaya,”

Bermetin (d) “İncisini,”

Bereri beker go. (e) “Bedava verir.”

Belgisiz (f) “Belirsiz,”

Bir beybaş (g) “Bir yaramaz”

Beycayluu (h) “Hırçın”

Bek zoogo, (ı) “Sağlam sarı kayaya,”

Bermet – dep, (i) “İncili deyip,”
Bekerge (j) “Boşuna”
« Bek » attı (k) “‘Sağlam’ adını”
Bergen go. (e) “Vermiş galiba.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 112)

Birinci dize iki heceli, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, on birinci, on ikinci, on üçüncü, on dördüncü ve on beşinci dizeler üç heceli, yedinci dize altı hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci ve ikinci dize sonlarında bulunan “too” sözcüğü rediftir. Dördüncü ve beşinci dizeler rediftir. Yedinci ve on beşinci dize sonlarında bulunan “go” sözcüğü rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Apapak (a) “Bembeyaz,”
Ak ırgay, (b) “Beyaz taşarmudu,”
Ak ırgay (b) “Beyaz taşarmudu,”
Agın ay. (c) “Ne kadar beyaz.”
Alsam deym, (d) “Alsam der,”
Akıykat, (e) “Hakikat,”
Aska taş, (f) “Kayalık taş,”
Aldırbay. (g) “Aldırmayıp.”
Aska taş (f) “Kayalık taş,”
Akıytat, (e) “Göz diktirir,”
Atanı (h) “Ne”
Armanı ay. (c) “Yazık ki.”
Azabı (i) “Eziyeti”
Az emes, (i) “Az değil,”
Ar iştin (j) “Her işin”
Ar kanday. (k) “Her türlü.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 112-113)

Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, on birinci, on üçüncü, on dördüncü, on beşinci ve on altıncı dize üç heceli ve on ikinci dize dört hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit

değildir. İkinci ve üçüncü dize rediftir. Dördüncü ve on ikinci dize sonlarında bulunan “ay” sözcüğü rediftir. Altıncı ve onuncu dizeler rediftir. Yedinci ve dokuzuncu dizeler rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

- Köpkök (a)* “Masmavi”
Köpölök, (b) “Kelebek,”
Köp bolup (c) “Kalabalık olarak”
Kökölöp, (d) “Havalanıp,”
Körgün dep, (e) “Görün diye,”
Köksötüp (f) “Arzu ettirip,”
Köñüldü (g) “Gönülleri”
Kötöröt. (h) “Eğlendirir.”
Köñüldü (g) “Gönülleri”
Kötörüp, (ı) “Eğlendirip,”
Kök, kızıl (i) “Mavi, kırmızı”
Köynögün (j) “Elbisesini,”
Köp kızga (k) “Kalabalık kızlara”
Körsötöt. (l) Gösterir.

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 113-114)

Birinci dize iki heceli, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, on birinci, on ikinci, on üçüncü ve on dördüncü dizeler üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü “serbest uyak”tır. Birinci ve ikinci dizelerde bulunan sözcüklerdeki *-ök* sesleri tam kafiyedir. Üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve onuncu dizelerde bulunan sözcüklerdeki *-p* eki rediftir. Yedinci ve dokuzuncu dizeler rediftir. Sekizinci ve on dördüncü dizede bulunan sözcüklerdeki *-öt* eki rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Köpkök (a) “Masmavi”

Kögüčkön, (b) “Güvercin,”

Kögültür (c) “Mavimsi”

Körkkö (d) “Güzelliğe”

Kömülgön. (e) “Bürünmüş”

Kördüñbü (f) “Gördün mü?”

Köykölüp (g) “Görkemli”

Körüngön, (h) “Görünen,”

Kök tüstüü (ı) “Mavi renkli”

Köldü ööp (i) “Gölü öpüp,”

Köbürgön. (j) “Köpüren.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 114)

Birinci ve dördüncü dize iki heceli, ikinci, üçüncü, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu ve on birinci dize üç hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Beşinci, sekizinci ve on birinci dizelerde bulunan sözcüklerdeki *-gön* eki rediftir. Yedinci ve onuncu dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki *-p* sesi yarım kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

Baldar (a) “Çocuklar”

Baarıñar, (b) “Hepiniz,”

Bul ırdı (c) “Bu şarkıyı”

Başınan, (d) “Başından,”

Baykap, (e) “Dikkatlice,”

Barıñar. (f) “Hepiniz.”

« *Bnı* » (g) “ “B”yi”

Bat « b » lap, (h) “ “B” yi hızlı tekrarlayıp,”

Bat okup (ı) “Hızlı okuyup”

Bagıñar. (i) “Öğrenin.”

Babır, (j) “Çok konuşan,”

Babıraar, (k) “Çok konuşur,”

« *Ba-ba* » *lap (l)* “ “Ba-ba” deyip”

Baldıraar, (m) “Anlaşılması güç olup mırıldanır,”

« Bay-baylap » . (n) “Bay bay deyip.”

« Bay-baylap » (n) “Bay bay deyip.”

Baş çaykar, (o) “Başını sallar,”

Babırlar. (ö) “Çok konuşanlar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 114-115)

Birinci, beşinci ve on birinci dize iki heceli, ikinci, üçüncü, dördüncü, altıncı, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, on ikinci, on üçüncü, on dördüncü, on beşinci, on altıncı, on yedinci ve on sekizinci dize üç heceli, yedinci dize bir hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. On beşinci ve on altıncı dizeler rediftir. Birinci, ikinci, altıncı, onuncu, on ikinci, on dördüncü, on yedinci ve on sekizinci dizelerde bulunan sözcüklerdeki -ar sesleri tam kafiye. Beşinci, sekizinci, dokuzuncu ve on üçüncü dizelerde bulunan sözcüklerdeki -p sesi yarım kafiye. On üçüncü, on beşinci ve on altıncı dizelerde bulunan lap/-lap tunç kafiye. Üçüncü ve yedinci dizelerde bulunan sözcüklerdeki -ı sesi yarım kafiye. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

İlgeri, (a) “Çok önceden,”

İçke cipti (b) “İnce ipi”

İyri iyik menen iyrip, (c) “Eğri iğ ile eğirip,”

İyikti ulam çimirip, (d) “İği tekrar tekrar döndürüp,”

Çimirikte cip iyirilip (e) “Topaçta ip eğrilip”

Eneler iyikti çimirip. (d) “Anneler iği döndürüp.”

İyik çimirilip, (f) “İğ döndürülüp,”

İyik tolgon cip iyirilip, (e) “İğ dolan ip eğrilip,”

Cip iyirigen enelerdi (g) “İp eğiren annelere”

Koştıp cürgön iyilik. (h) “Eşlik ederdi iyilik.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 125)

Birinci dize üç heceli, ikinci dize dört heceli, üçüncü, dördüncü, beşinci, sekizinci ve dokuzuncu dize sekiz heceli, altıncı dize dokuz heceli, yedinci dize altı heceli ve onuncu dize yedi hecelidir. Serbest ölçüyle yazıldığı için dizelerdeki hece sayıları eşit değildir. Birinci, ikinci ve dokuzuncu dize sonlarında bulunan sözcüklerdeki -i sesi yarım kafiye. Üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci dize sonlarında

bulunan sözcüklerdeki *-ip* eki rediftir. Dördüncü ve altıncı dize sonlarında bulunan “çimirip” sözcüğü rediftir. Beşinci ve sekizinci dizelerde bulunan “cip iyirilip” sözcükleri rediftir. Nazım birimi benttir. Kafiye örgüsü serbest uyaktır.

3.2. KIRGIZ TEKERLEMELERİNİN ANLAM BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Bu bölümde Kırgızca tekerlemeleri anlam bakımından incelerken tematik sınıflandırılması, işlevi ve yarı anlamlı/anlamsız olması bakımından değerlendirilip üç ana bölüm altında ele alınmıştır. Bölüm başlıkları da kendi içerisinde alt başlıklara ayrılmış olup konuya uygun Kırgız tekerlemeleri bahsedilen başlıklar altında örnek olarak verilmiştir.

3.2.1. Tekerlemelerin Tematik Sınıflandırılması

Kırgızca tekerlemeleri konu bakımından incelerken insanlar, hayvanlar, bitkiler, cansız varlık/ eşya, yiyecekler ve içecekler, doğa ve yerle ilgili tekerlemeler olarak sınıflandırılmıştır.

3.2.1.1. İnsanlarla İlgili Tekerlemeler

Kırgızca tekerlemeleri incelediğimiz zaman insanlarla ilgili Kırgızca tekerlemeler konu bakımından; şahıs isimleri “*Üsön, Aydarbay, Otorbay vb.*”, karakter özellikleri “*akılsız, şişman, zeki, tembel vb.*” sosyal rolleri “*anne, baba, abi, yenge, dünüv vb.*” meslekleri “*avcı, çoban, doktor, öğretmen, pilot vb.*”, fiziksel özellikleri “*güzel, şişman, büyük gözlü, uzun böylü vb.*”, toplumsal konumu “*köylü, bey, zengin, fakir, yaşlı vb.*”, davranış biçimi “*yalancı, sinirli, neşeli, sessiz, huysuz, meraklı, cesur vb.*” gibi çeşitli özelliklerine göre sınıflandırılmıştır.

3.2.1.1.1. Şahıs İsimleriyle İlgili Tekerlemeler

Ay, ay, Aydarbay “Hey, hey, Aydarbay!”

Kızıl müyüz uyuñdu, “Kırmızı boynuzlu ineğini,”

Üyüñö ayday bar. “Evine sürerek götür.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 42)

İncelenen bu tekerlemede “*Aydarbay*” özel ismi kullanıldığı için sınıflandırmada “*şahıs isimleriyle ilgili tekerlemeler*” kategorisinde ele alınmıştır.

Otorbay, Otorbay, üyüñdü otolo! “Otorbay, Otorbay, evini taşı!”

Anı men otoloboy kim otoloyt? “Onu ben taşımazsam kim taşır?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 48)

İncelenen bu tekerlemede “*Otorbay*” özel ismi kullanıldığı için sınıflandırmada “*şahıs isimleriyle ilgili tekerlemeler*” katagorisinde ele alınmıştır.

3.2.1.1.2. Karakter Özellikleriyle İlgili Tekerlemeler

Kambardı baldar aldaar, “Kambar’ı çocuklar kandırır,”
Kaydan bilet anı Kambar. “Ne bilsin onu Kambar.”
Kaparsız Kambar kitep okuyt, “Umursamsaz Kambar kitap okur,”
Oozun açıp cürüşöt, “Ağzı açık dolaşırlar,”
Bugün alday albagandar. “Bugün onu kandıramayanlar.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 83)

İncelenen bu tekerlemede insanın *akılsız* olması ve *kandırması* onun karakter özelliğiyle ilgili olduğu için “karakter özelliğiyle ilgili tekerlemeler” katagorisinde ele alınmıştır.

Alaňgazardın alaňgazarlıgı, “Telaşlının telaşlılığı,”
Alaňgazarda alaňgazarlatpadıbı “Telaşlıyı telaşlandırmadı mı?”
Alaňgazardın alaňgazarlıgı, “Telaşlının telaşlılığı,”
Alaňgazardı alaňdatpadıbı. “Telaşlıyı korkutmadı mı?”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 101)

İncelenen bu tekerlemede insanın *telaşlı* olması onun karakter özelliğiyle ilgili olduğu için “karakter özelliğiyle ilgili tekerlemeler” katagorisinde ele alınmıştır.

3.2.1.1.3. Sosyal Rollerine Göre Tekerlemeler

Kudayar menin kudam ele, “Kudayar benim dünürümdü,”
Kudayar meni kudalay albadı, “Kudayar bana dünürlük yapamadı,”
Ce Kudayardı men kudalay albadım. “Ya da Kudayar’a ben dünürlük yapamadım.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 46)

İncelenen bu tekerlemede *dünür* kelimesi akrabalıkla ilgili olduğu için “sosyal rollerine göre tekerlemeler” katagorisinde ele alınmıştır.

Eki ayıldın ortosunda deldir tiken otun bar, “İki köyün ortasında deldir diken odun var,”

Kel, ceñeler, kelgile, deldir silkme oynoylu. “Gelin, yengeler, hadi gelin, deldir silkme oynayalım.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 51)

İncelenen bu tekerlemede *yenge* kelimesi akrabalıkla ilgili olduğu için “sosyal rollerine göre tekerlemeler” katagorisinde ele alınmıştır.

3.2.1.1.4. Mesleklerine Göre Tekerlemeler

Caş beş maş vraç, “Genç beş uzman doktor,”

Maş beş caş vraç. “Uzman beş genç doktor.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 80)

İncelenen bu tekerlemede *doktor* mesleği geçtiği için “mesleklerine göre tekerlemeler” katagorisinde ele alınmıştır.

Üç kız “Üç kız”

Üç kış okup, “Üç kış okuyup,”

Boldu uçkuç. “Oldu pilot.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 95)

İncelenen bu tekerlemede üç kızın zorlu üç kış döneminde okuyup, bu zorlu sürecin sonunda *pilot* olmasından dolayı “mesleklerine göre tekerlemeler” bölümünde ele alınmıştır.

3.2.1.1.5. Fiziksel Özelliklerine Göre Tekerlemeler

Aysuluunu ayday suluu kız deşet, “Aysuluu’ya ay gibi güzel kız derler,”

Ayday suluu kızdı Aysuluu deşet. “Ay gibi güzel kıza Aysuluu derler.”

Aysuluu ayday suluu kızbı, “Aysuluu ay gibi güzel kız mı?”

Ay Aysuluudan da suluubu. “Ay Aysuluu’dan da güzel mi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 103)

İncelenen bu tekerlemede Aysulu’nun güzelliği fiziksel açıdan dikkat çekmektedir.

Asan menen Üsön egiz, “Asan ile Üsön ikiz,”
Apal menen Üpöl egiz “Apal ile Üpöl ikiz.”
Asan uluubu, Apal suluubu, “Hasan büyük mü, Apal güzel mi?”
Üsön uluubu, Üpöl suluubu? “Üsön büyük mü, Üpöl güzel mi?”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 67)

İncelenen bu tekerlemede hem güzellik vurgusu yapılmakta hem de ikizlerin büyüklüğü ve güzelliği karşılaştırılmaktadır.

3.2.1.1.6. Toplumsal Konumuna Göre Tekerlemeler

Ayıldeşka ayıldeş, “Köylü ile köylü,”
Kılabız dep ayırbaş “Değiş tokuş yaparız deyip,”
Alıp kelip ayırmaç, “Getirerek eyeri,”
Kılbadıby ayırbaş. “Değiş tokuş yaptılar.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 71)

İncelenen bu tekerlemede köy yaşamındaki sosyal ilişkilerde bulunan ticaretten bahsedilmiştir.

Sen emne maga olurayasıñ? “Sen neden bana kötü kötü bakıyorsun?”
Oluyarayıña oluray! “Kötü bakacak adamına kötü kötü bak!”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 46)

İncelenen bu tekerlemede haksız suçlamaya karşı bir savunma ve yönlendirme içerir. Adil bir tavır ve kendini koruma refleksiyle dile getirir.

3.2.1.1.7. Davranış Biçimlerine Göre Tekerlemeler

Saşanın sarı iti sabagına “Saşa’nın dersine sarı köpeği,”
Saşanı sagınıp barat. “Saşa’yı özleyerek gider.”
Saşanı sabagına sagınıp bargan sarı itin “Saşa’nın dersine özleyerek giden sarı köpeğine,”
Saşa sanaluu karayt. “Saşa üzgün bakar.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 78)

İncelenen bu tekerlemede köpeğin sadakatini ve özlemini dile getirmektedir. Saşa köpeğinin özlemini fark edip karşılıklı sevgiyle düşünceli bakmaktadır.

Kambardı baldar aldaar, “Kambar’ı çocuklar kandırır,”
Kaydan bilet anı Kambar. “Ne bilsin onu Kambar.”
Kaparsız Kambar kitep okuyt, “Umursamsaz Kambar kitap okur,”
Oozun açıp cürüşöt, “Ağzı açık dolaşırlar,”
Bugün alday albagandar. “Bugün onu kandıramayanlar.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 83)

İncelenen bu tekerlemede Kambar’ın saf ve akılsız olması dolayısıyla çocuklar tarafından kandırıldığını, akılsızlığına rağmen kitap okuyup kendini geliştirdiğini anlatmaktadır.

3.2.1.2. Hayvanlarla İlgili Tekerlemeler

Bu bölümde hayvanlarla ilgili Kırgızca tekerlemeler hayvanların türüne göre evcil, yabani/vahşi, kümes, uçan/kanatlı böcek türü ve suda yaşayan hayvanlar olarak sınıflandırılmıştır. Kırgız tekerlemelerinde genelde o bölgede yaşayan hayvanlar konu edilmiştir.

3.2.1.2.1. Evcil Hayvanlarla İlgili Tekerlemeler

Evcil hayvanlarla ilgili Kırgızca tekerlemeler incelendiğinde Kırgız halkının geçim kaynağı olan inek, koyun ve keçi gibi hayvanlar tekerlemelere daha fazla konu olmuştur.

Mañ-mañ kaşka koyum, “Bön bön (bakan) akıtmalı koyunum,”
Beşöö beş kaşka koyum. “Beşi beş akıtmalı koyunum.”
Tişi uşak koyum, “Dişi kırık koyunum,”
Butu tuşak koyum. “Ayağı köstekli koyunum.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 45)

Közü bütük üç küçük üşüp, “Küçük gözlü üç enik üşüyüp,”
Ünü bütüp. “Sesi kısılıp.”
Ünü bütüp, “Sesi kısılıp.”
Üç küçük üşüp. “Üç enik üşüyüp.”
Üç küçük üşüp, “Üç enik üşüyüp.”
Tünü boyu ürüp. “Gece boyunca havlayıp.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 49)

3.2.1.2.2. Yabani/Vahşi Hayvanlarla İlgili Tekerlemeler

Yabani/ vahşi hayvanlarla ilgili Kırgızca tekerlemeler çocukların doğayı tanımasına katkı sağlayan ve genellikle geyik, kartal, karga gibi hayvanları konu alan eğitsel ve estetik işlevleriyle dikkat çekerek tekerlemelere fazlaca konu olmuştur.

Asmanda eki kiska Ayrikuyruk: “Gökyüzünde iki kısa çaylak:”

Biri ak kiska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruk, “Biri beyaz kısa çatalı kuyruklu çaylak,”

Biri kara kiska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruk. “Biri siyah kısa çatalı kuyruklu çaylak.”

Ak kiska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruk “Beyaz kısa çatalı kuyruklu çaylak,”

Kara kiska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruktun colun toso, “Siyah kısa çatalı kuyruklu çaylağın yolunu keserse,”

Kara kiska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruk “Siyah kısa çatalı kuyruklu çaylak,”

Ak kiska ayrı kuyruktuu Ayrikuyruktun colun tosot. “Beyaz kısa çatalı kuyruklu çaylağın yolunu keser.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 43)

Al aralda da maral, “O adada da geyik,”

Bul aralda da maral, “Bu adada da geyik,”

Ot eken aralga da maral, “Ot imiş adaya da geyik,”

Ottosun aralga da maral. “Otlasın adada da geyik.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 42)

3.2.1.2.3. Kümes Hayvanlarıyla İlgili Tekerlemeler

Kümes hayvanlarıyla ilgili Kırgızca tekerlemeler çocuk dünyasına en yakın canlılar arasında yer alır. Horoz ve civciv hayvanlarla ilgili tekerlemelerde en çok karşılaşılan figür olup, ses ve hareket temaları etrafında kurgulanır. Hem ritmik hem de sözel gelişimi destekleyen ve çocuklara doğayı tanıtan tekerlemelerdir.

Oroz kuudu korozdu, “Oroz kovaladı horozu,”

Koroz kuudu Orozdu. “Horoz kovaladı Oroz’u.”

Kokuylaşıp korozdor, “Ötüşerek horozlar,”

Orozdun colun toroştu. “Oroz’un yolunu kestiler.”
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 55)

Kara balapan, “Siyah civciv,”
Karap alakan, “Bakıyor avuç içine,”
Kardı kampaysın, “Karnı doysun,”
Kana, balapan. “Haydi civciv.”
Balapanga alakan, “Civcive avuç içi,”
Alakanga balapan, “Avuç içine civciv,”
Tolsun alakan, “Dolsun avuç içi,”
Toysun balapan. “Doysun civciv.”
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 56)

3.2.1.2.4. Uçan/Kanatlı Böcek Tr Hayvanlarla İlgili Tekerlemeler

Aarılarda baarı bar, “Arılarda her şey var,”
Bal elekte aarı bar, “Bal kovanında arı var.”
Aarılarda balı bar, “Arılarda bal var,”
Arı cakta dağı bar. “Diğerk tarafta da var.”
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 109)

Ak kuş, appak kuş, “Beyaz kuş, bembeyaz kuş,”
Ak kuştun appağına ayranmın. “Beyaz kuşun bembeyazına hayranım.”
Ak kuştun appaktığı “Beyaz kuşun bembeyazlığı,”
Aktığınday ayrandın. “Beyazlığı gibi ayranın.”
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 78)

3.2.1.2.5. Suda Yaşayan Hayvanlarla İlgili Tekerlemeler

Ala-bula balık alabuga, “Benekli balık alabalık,”
Alabuga balık bolboytt eken, “Alabalık bulunmuyormuş,”
Ala-Buka suuda. “Ala-Buka deresinde.”
(BİLİMKG, 2021)

Alar ak kuularbı, “Onlar beyaz kuğular mı?”
Aşkan sak kuularbı? “Fazla uyanık kuğular mı?”
Añçını alar azgırabı, “Avcıyı onlar kandırır mı?”
Añçını aldap cazgırabı, “Avcıyı kandırıp yolunu şaşırtır mı?”
Añçıga alar attırabı? “Avcıya onlar ateş ettirir mi?”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 64)

3.2.1.3. Bitkilerle İlgili Tekerlemeler

Bitkilerle ilgili Kırgızca tekerlemeler türüne ve kullanım amacına göre sınıflandırılmıştır.

3.2.1.3.1. Bitkilerin Türüne Göre Tekerlemeler

Bitkilerin türüne göre Kırgızca tekerlemeler; ağaçlar, meyve veren bitkiler, sebzeler ve otlar/çalılar adı altında dört başlıkta incelenmiştir, hem görsel özellikleri hem de kültürel çağrışımları üzerinden dile getirilmiştir.

3.2.1.3.1.1. Ağaçlar

Ağaçlarla ilgili Kırgızca tekerlemeler, halkın doğa gözlemini ve ağaçlara yüklediği anlamları yansıtır. Dut ve kavak ağacı Kırgız topraklarında yetişmesinden dolayı tekerlemelere konu olmuştur.

Bizdin ayıl Ak-Terek, “Bizim köy Ak-Terek,”
Ak-Terekte köp terek. “Ak-Terekte çok kavak.”
Ak-Terekte kök terek, “Ak-Terekte mavi kavak,”
Kök terek bizge körk beret. “Mavi kavak bize güzellik verir.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 103)

Türk tutka tırmaşıp çıktı, “Türk duta tırmanıp çıktı,”
Tut tırmaşıkan türktü çıktı. “Dut, tırmanan Türk’ü yıktı.”
Tutka tırmaşıkan türk mıktı, “Duta tırmanan Türk becerikli,”
Tutka tırmaşıp türk akırı çıktı. “Duta tırmanan Türk sonunda çıktı.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 126)

3.2.1.3.1.2. Meyve Veren Bitkiler

Meyve veren bitkilerle ilgili Kırgız tekerlemelerinde elma, nar, çilek vb. gibi bitkiler çocukların dil gelişiminde ritmik söylemlerinden dolayı daha fazla konu olmuştur.

Şayır şaktan örük terdi, “Şayır ağaç dalından kayısı topladı,”

Kök, kızılın bölüp terdi. “Yeşil, kırmızıyı ayırıp topladı.”

Şayırgül şaktan örük terdi, “Şayırgül ağaç dalından kayısı topladı,”

Ezilgenin bölüp terdi. “Ezileni ayırıp topladı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 63)

Kança carçada “Kaç uçurumda,”

Kança alça bar? “Kaç kiraz var?”

Kança arça bar? “Kaç ardıç var?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 94)

3.2.1.3.1.3. Sebzeler

Günlük hayatta fazlaca kullanılan sebzeler ses oyunları ve tekrarlarla çocukların öğrenmesi amacıyla tekerlemelere konu olmuştur.

Türk türp aydadı, “Türk turp ekti,”

Türktün türpü caynadı. “Türk’ün turpu çoğaldı.”

Türptü türk cıynadı, “Turpu Türk topladı,”

Türk türptü cıynaym dep meesi kaydı. “Türk turpu toplayayım deyip güneş çarptı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 126)

Şalgambaydın şagında bir tüp tut bar eken, “Şalgambay’ın bahçesinde bir dut ağacı var imiş,”

Tüttün túbündö bir tüp türp bar eken. “Dutun dibinde bir tane turp var imiş.”

Türptü tut türtüp turupturbu, “Turbu dut itiyor mu?”

Tıttı türp türtüp turupturbu? “Dutu turp itiyor mu?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 52)

3.2.1.3.1.4. Otlar/Çalılar

Doğanın yeşil bir tona bürünmesine sebep olan otlar Kırgızca tekerlemelere konu olmasıyla çocukların çevreyi keşfetmelerine fayda sağlarlar.

Alabataga alabatalatpastan, “(Toprağı) tuzçalısına kaplatmadan”

Alabataga alabatalatıp, “(Toprağı) tuzçalısına kaplatıp,”

Alabataga alabatalatabız. “(Toprağı) tuzçalısına kaplatacağız.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 42)

Köykölgön kök çöp cakşı, “Hoş görünen yeşil ot güzeldir,”

Köktöm kök çaçtı. “İlkbahar (çevreyi) yeşile boyadı.”

Köktömdö Köçör çöp çaçtı, “İlkbaharda Köçör ot biçti,”

Köçör çöptü köp çaçtı. “Köçör otu çok biçti.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 62)

3.2.1.3.2. Bitkilerin Kullanım Amacına Göre Tekerlemeler

3.2.1.3.2.1. Yiyecek Olarak Kullanılanlar

Yiyecek olarak kullanılan bitkiler Kırgızca tekerlemelerde günlük yaşamda çocuklara yiyecekleri eğlendirerek öğretme amacı taşımaktadır.

Karımşak menen Karamat “Karımşak ile Karamat ,”

Karagat terdi. “Kuş üzümü topladı.”

Karımşak carım şak “Karımşak yarım dal,”

Karagat terdi. “Kuş üzümü topladı.”

Kalgan karagattı “Kalan kuş üzümünü,”

Karamat terdi. “Karamat topladı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 96)

Akmat Taşmatka köp alma berdi, “Akmat Taşmat’a çok elma verdi,”

Taşmat Akmatka ak alma berdi. “Taşmat Akmat’a beyaz elma verdi.”

Taşmat Akmatka az alma berdibi, “Taşmat Akmat’a az elma verdi mi?”

Ce Akmat Taşmatka köp alma berdibi. “Ya da Akmat Taşmat’a çok elma verdi mi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 101)

3.2.1.3.2.2. Şifa Vermesi Amacıyla Kullananlar

Şifa vemesi amacıyla kullanılan bitkilerle oluşturulan Kırgızca tekerlemeler çocuklara bitkisel şifayı söz oyunları ile eğlendirerek öğretme amacı taşır.

Ak karluu Ala-Toodo aralça bar, “Beyaz karlı Ala-Dağda adacık var,”

Al aralçada ala arça bar. “O adacıkta alaca ardıç var.”

Ala arça için aralasañ “Alaca ardıç arasında dolaşırsan,”

Ala arça içinde bal arça bar. “Alaca ardıç arasında bal ardıç var.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 70)

Türk türp aydadı, “Türk turp ekti,”

Türktün türpü caynadı. “Türk’ün turpu çoğaldı.”

Türptü türk cıynadı, “Turpu Türk topladı,”

Türk türptü cıynaym dep meesi kaynadı. “Türk turpu toplayayım deyip güneş çarptı.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 126)

3.2.1.3.2.3. Süs Ve Doğayla İlişkilendirilenler

Süs ve doğayla ilişkilendirilen Kırgızca tekerlemelerde bitkiler estetik, güzellik kaygısı taşımaktadır. Doğanın ihtişamını ve güzelliğini bize betimleyerek açıklamaktadır.

Bizdin ayıl Ak-Terek, “Bizim köy Ak-Terek,”

Ak-Terekte köp terek. “Ak-Terekte çok kavak.”

Ak-Terekte kök terek, “Ak-Terekte mavi kavak,”

Kök terek bizge körk beret. “Mavi kavak bize güzellik verir.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 103)

Köykölgön kök çöp cakşı, “Hoş görünen yeşil ot güzeldir,”

Köktöm kök çaçtı. “İlkbahar (çevreyi) yeşile boyadı.”

Köktömdö Köçök çöp çaçtı, “İlkbaharda Köçök ot biçti,”

Köçök çöptü köp çaçtı, “Köçök otu çok biçti,”

Köçök çöptü kök çaçtı. “Köçök otu taze biçti.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 108)

3.2.1.4. Cansız Varlık/Eşya İle İlgili Tekerlemeler

3.2.1.4.1. Konusuna Göre Tekerlemeler

3.2.1.4.1.1. Ev Eşyalarıyla İlgili Tekerlemeler

Ev eşyalarıyla ilgili Kırgızca tekerlemelerde çocuklar çevrelerinde gördükleri basit ev eşyalarını tekerlemelerdeki ses ve taklitler aracılığıyla daha kolay öğrenmektedirler.

Tördögü töşök törönükübü, “Başköşedeki döşek efendiye mi ait?”

Törö tördögü töşöktükübü. “Efendi başköşedeki döşeğe mi ait?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 74)

Ak çaynekte kök kapkak, “Beyaz çaydanlıkta mavi kapak,”

Kök çaynekte ak kapkak. “Mavi çaydanlıkta beyaz kapak.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 56)

3.2.1.4.2. Araç-/Gereçlerle İlgili Tekerlemeler

Çocuklar çevrelerinde gördükleri basit araç ve gereçleri tekerleme yoluyla eğlenceli bir şekilde öğrenmektedirler.

Nurgülgö-tsirkul, “Nurgül’e pergel,”

Kerimge-celim, “Kerim’e yapıştırıcı,”

Malenge-kalem, “Malen’e kalem,”

Üsökkö kitep beriştı. “Üsök’e kitap verdiler.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 59)

Kaysı kayçı, “Hangi makas,”

Kaykı kayçı, “Eğri makas,”

Kayçı kaykı “Makas eğri,”

Kaysı kayçı. “Hangi makas.”

Kaykı kayçı “Eğri makas,”

Kaysı kayçı “Hangi makas,”

Kaykalatpay “Böbürlenmeden,”

Bilseñ aytçı. “Biliyorsan söyle.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 61)

3.2.1.4.3. Doğa Unsurlarıyla İlgili Tekerlemeler

Doğada var olan cansız nesnelerin şekil, renk ve işlevine göre betimleyip, çocukların bu nesneleri eğlenerek kolay yoldan öğrenmesini amaçlamaktadır.

Çoñ aç a taş, “Büyük çatallı taş,”

Kiçi aç a taş. “Küçük çatallı taş.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 49)

Sakaday saydan sarı taş taptı, “Sakaday nehir yatağından sarı taş buldu,”

Sarı taş Sakadaydı sanattırıp cattı. “Sarı taş Sakaday sayıyordu.”

Sarı taş Sakadaydın koluna sanalıp battı, “Sarı taş Sakaday’ın eline az sayıda sığdı,”

Sanalgan sarı taşı, “Sayılı sarı taşı,”

Sakaday saka kılıp attı. “Sakaday aşık kemiği niyetine attı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 58)

3.2.1.4.4. Giysilerle İlgili Tekerlemeler

Giysilerle ilgili Kırgızca tekerlemelerde çocukların giysileri rengine, şekline ve işlevine göre söz oyunları ile eğlenerek tanıyıp öğrenmesini amaçlamaktadır.

Kara çapan, “Siyah kaftan,”

Atap capkan. “Özel olarak giydirilmiş.”

Aga çakan, “Ona küçük,”

Maga çakan. “Bana küçük.”

Kana çapan, “Nerede kaftan?”

Kara çapan. “Siyah kaftan.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 89)

Kaşka başka tumak kiyip, “Saçsız başıma şapka giyip,”

Almaştım başka kaska. “Değiştirdim başka kaskla.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 103)

3.2.1.4.5. Oyuncaklarla İlgili Tekerlemeler

Çocukların vazgeçilmezi olan küçüklüklerinde zamanını onlarla oynayarak geçirmesi nedeniyle tekerlemelerde önemli bir yere sahip olan oyuncaklar, hem eğlendirerek işlevini öğretip hem de dil gelişimine fayda sağladığı için önemli bir yere sahiptir.

Top tomolokpu “Top tumbul mu?”

Ce togolokpu. “Veya yuvarlak mı?”

Top tomolok bolso, “Top tumbul ise,”

Top tomolonobu “Top tekerlenir mi?”

Ce top togolonobu? “Veya top yuvarlanır mı?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 66)

Top-top toodon togolondı, “Top dağdan yuvarlandı,”

Togolondon toptu toodon togolottu. “Yuvarlanan topu dağdan yuvarlattı.”

Togolondon toptu toodon togolottu, “Yuvarlanan topu dağdan yuvarlattı.”

Toodon togolongon toptu “Dağdan yuvarlanan topu,”

Tolgonay alıp tostı. “Tolgonay alıp tuttu.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 68)

3.2.1.5. Yiyecek Ve İçeceklerle İlgili Tekerlemeler

Yiyecek ve içeceklerle ilgili Kırgızca tekerlemelerde özellikle yöresel yiyecekler ve yemek kültürü ses tekrarı ve ritimlerle çocukları eğlendirerek öğretmeyi amaçlamaktadır.

Bul may kaymak, bal kaymak, “Bu yağ kaymak, bal kaymak,”

Baldan çıkkın al kaymak. “Baldan çıkan o kaymak.”

Balda may, bal bolboso, “Balda yağ, bal olmazsa,”

Kaydan çıkmak al kaymak. “Nereden çıkar o kaymak.”

Bul bal kaymak, bal kaymak, “Bu bal kaymak, bal kaymak,”

Bul bal kaymak, may kaymak, “Bu bal kaymak, yağ kaymak,”

Teñ kelet buga kay kaymak. “Denk gelir buna hangi kaymak.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 97)

Kol çanaç, çoñ çanaç. “Küçük tulum, büyük tulum.”

Kol çanaçta umaç aş. “Küçük tulumda umaç çorbası.”

Umaç aştı, “Umaç çorbasını,”

Umay enem umalap casap kuygan. “Umay ninem yapıp döktü.”

Çoñ çanakça “Büyük tuluma”

Kılımdar enem, kımıran casap turgan. “Yüzyıldır ninem, kımıran koydu.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 122)

3.2.1.6. Doğa ve Yer İle İlgili Tekerlemeler

3.2.1.6.1. Coğrafi Unsurlar

Coğrafi unsurlarla ilgili Kırgızca tekerlemeler; doğal yer şekillerini ritim ve ses tekrarlarıyla çocukları eğlendirerek kolay bir şekilde öğrenmesini sağlamaktadır.

Toodon arı zoo ketet, “Dağın ötesinde kaya var,”

Zoogo çeyin too ketet. “Kayaya kadar dağ var.”

Toonu zoolor aylanıp ketet, “Dağı kayalar çevreler,”

Zoonun zoru asmanga cetet. “Kayanın yükseği gökyüzüne ulaşır.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 74)

Öndür, öndür, öndürdür, “Vadi vadi, vadidir,”

Öndürgö tüşkön möndürdür. “Vadiye düşen doludur.”

Öndürdür, möndürdür, “Vadidir, doludur,”

Möndürdür, öndürdür. “Doludur, vadidir.”

(Kapalbaev & Kalığılov, 2016, s. 80)

3.2.1.6.2. Doğa Olayları ve Doğal Unsurlar

Yağmur, rüzgâr ve kar gibi doğa olaylarıyla ilgili Kırgızca tekerlemeler ses ve ritimlerle çocukların eğlenerek öğrenmesini amaçlamaktadır.

Asmandan kar tüştü, “Gökten kar düştü,”

Kar ak tüştü. “Kar beyaz düştü.”

Kar bat tüştü. “Kar hızlı düştü.”

Kar şamalga uçtu, “Kar rüzgârla uçtu,”

Kar karganı üşüttü, “Kar kargayı üşüttü,”
Baldar kardı küttü. “Çocuklar karı bekledi.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 73)

Şarkıratmada şamal arkırayt. “Şelalede rüzgâr uğuldar.”
Arkıragan şamaldan, şarkıratma şarkırayt. “Uğuldayan rüzgârdan şelale gürler.”
Şarkıragan şarkıratmanın şarı “Gürleyen şelalenin sesi”
Kün nuruna carkırayt. “Güneş ışığına parlar.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 122)

3.2.1.6.3. Yer Adları (Toponimler)

Yer adlarıyla ilgili Kırgızca tekerlemeler çocukların dilini geliştirmesine ve kültür bilincinin olmasına katkı sağlamaktadır.

Bizdin ayıl Kayırma, “Bizim köy Kayırma,”
Kayırmada ayırma. “Kayırmada farklılık.”
Ayırma kaday ekenin “Farklılığın nasıl olduğunu,”
Ayralbasañ ayırba. “Ayırt edemezsen etme.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 90)

Ala- Belden Ala-Belge, “Ala-Bel’den Ala-Bel’e,”
Karap elge. “Halka bakıp.”
Ala bar – dep, “Götür deyip,”
Aytat celge. “Yele söyler.”
Salamımdı “Selamımı”
Kalğan elge. “Kalan halka.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 101)

3.2.2. Tekerlemelerin İşlevleri

3.2.2.1. Eğitici-Anlatıcı İşlevi

Tekerlemeler sadece çocukları eğlendirme amacı taşımaz, onların eğlenerek düşünmesine yeni bilgiler öğrenmesine, dilinin gelişmesine, güzel konuşmasına katkı sağlamaktadır.

Cakşılıkka cakşılık – ar kişinin işi, “İyiliğe iyilik her kişinin işi,”
camandıkka cakşılık – er kişinin işi, “Kötülüğe iyilik er kişinin işi,”
camandıkka camandık – kör kişinin işi. “Kötülüğe kötülük kör kişinin işi.”
 (Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 50)

İşti caz başınan “İşe ilkbahar başından,”
Baştaşbız kerek. “Başlamamız gerek.”
Caz başınan işti baştabasak, “İlkbahar başından işe başlamazsak,”
Al işti taptakır taştasbız kerek. “O işi tamamen bırakmamız gerek.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 70)

3.2.2.2. Duygu Hali Aktarma İşlevi

Tekerlemelerin genellikle çocukları eğlendirerek yeni bilgiler öğrettiği bilinmektedir. Bunun yanı sıra, sevgi, özlem, sinirlilik, şaşkınlık, merak, pişmanlık vb. gibi duygusal durumları aktarmayı da amaçladıkları görülmektedir.

Ak kuş, appak kuş, “Beyaz kuş, bembeyaz kuş,”
Ak kuştun appagina ayranmın “Beyaz kuşun bembeyazına hayranım.”
Ak kuştun appaktığı “Beyaz kuşun bembeyazlığı,”
Aktığınday ayrandın. “Beyazlığı gibi ayranın.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 78)

Aarılardın balı bar, “Arıların balı var,”
Açuusu bar, kaarı bar. “Siniri var, öfkesi var.”
Cakındaba, narı bar, “Yaklaşmayın, öteye gidin,”
Biriñ emes, baarıñar. “Biriniz değil, hepiniz.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 102)

3.2.2.3. Tasvir Ve Betimleme İşlevi

Tekerlemeler bir nesneyi bir olayı veya bir yeri rengine, biçimine, kullanım amacına göre tasvir ederek ve betimleyerek açıklamaktadır.

Aarıların balı bar, “Arıların balı var,”
Açıusu bar, kaarı bar. “Siniri var, öfkesi var.”
Cakındaba, narı bar, “Yaklaşmayın, öteye gidin,”
Biriñ emes, baarıñar. “Biriniz değil, hepiniz.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 102)

Aysuluunu ayday suluu kız deşet, “Aysuluu’ya ay gibi güzel kız derler,”
Ayday suluu kızdı Aysuluu deşet. “Ay gibi güzel kıza Aysuluu derler.”
Aysuluu ayday suluu kızdı, “Aysuluu ay gibi güzel kız mı?”
Ay Aysuluudan da suluubu. “Ay Aysuluu’dan da güzel mi?”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 103)

3.2.3. Yarı Anlamlı /Anlamsız Tekerlemeler

Bu tekerlemelerde anlamdan çok ses ve ritim ön plandadır. Ses tekrarları ve dilsel oyunlar sayesinde çocukların hem dilinin gelişmesine hem de eğlenmesine olanak sağlar.

-Kantet, kantet? “Ne yapar, ne yapar?”
-Mintet, mintet. “Böyle yapar, böyle yapar.”
Tintet, tintet, “Didikler, didikler,”
Antet, mintet. “Öyle yapar, böyle yapar.”
Mintet, tintet, “Böyle yapar, didikler,”
Tintet, mintet. “Didikler, böyle yapar.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 81)

«R» -desem, “ “R” dersem,”
 «L» - deysiñ “ “L” dersin.”
 «Tur» - desem, “ “Dur” dersem,”
 «Tul» - deysiñ. “ “Dul” dersin.”
 «Rnı» -bilbeysiñ, “ “R’yi” bilmiyorsun,”
 Kayra ele «L» deysiñ, “Tekrardan “L” dersin,”
 Emi emne kıl deysiñ. “Artık ne yapmamı istersin.”
 (Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 87)

Baldar “Çocuklar”

Baarıñar, “Hepiniz,”

Bul ırdı “Bu şarkıyı”

Başınan, “Başından,”

Baykap, “Dikkatlice,”

Barıñar. “Hepiniz.”

« *Bnı* » “ “B”yi”

Bat « *b* » *lap*, “ “B” yi hızlı tekrarlayıp,”

Bat okup “Hızlı okuyup”

Bagıñar. “Öğrenin.”

Babır, “Çok konuşan,”

Babıraar, “Çok konuşur,”

« *Ba-ba* » *lap* “ “Ba-ba” deyip”

Baldıraar, “Anlaşılması güç olup mırıldanır,”

« *Bay-baylap* » . “Bay bay deyip.”

« *Bay-baylap* » “Bay bay deyip.”

Baş çaykar, “Başını sallar,”

Babırlar. “Çok konuşanlar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 114-115)

SONUÇ

“*Kırgız Tekerlemelerinin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi (Transkripsiyon-Aktarma-İnceleme)*” adlı bu tez çalışmasının konusu, çağdaş Türk yazı dillerinden biri olan Kırgızcadaki ve Kırgız halk edebiyatındaki tekerlemelerin nitel araştırma yöntemlerinden belgesel tarama ve içerik analiziyle incelenmesidir. Oktyabr Kapalbayev ve Nurbek Kalıgulov tarafından hazırlanmış olan “*Akıl Kençi Kırgız El Cañılmaçtarı*” (2016) adlı kitap tez çalışmamızın temel kaynağıdır.

Bu tez çalışması üç bölümden oluşmakta ve ele alınan tekerlemeler *Genel Türk Kültüründe Tekerlemeler, Kırgız Tekerlemelerinin Transkripsiyonu ve Aktarması, Kırgız Tekerlemelerinin İncelenmesi* şeklinde üç bölüm altında değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda Kırgızcadaki tekerlemeler öncelikle Kırgızca kaynaklardan tarama yöntemiyle tespit edilmiştir. Daha sonra tespit edilen tekerlemeler nitel araştırma yöntemlerinden “belgesel tarama” ve “içerik analizi” kullanılarak yapısal, sesbilimsel ve tematik çözümleme yöntemleriyle değerlendirilmiştir. Böylece söz konusu tekerlemelerin Kırgız sözlü edebiyatındaki yeri, dış ve içyapıları ve diğer özellikleri çalışma içerisinde ortaya konmuştur.

Tez çalışmamızın temel kaynağı olan *Akıl Kençi Kırgız El Cañılmaçtarı* (2016) adlı kitaptan toplam 306 tekerleme tespit edilmiştir. Bu kitapta bulunmayıp diğer çalışmalarda yer alan Kırgız tekerlemelerinden ise *Cañılmaç Tili* (2011) adlı kitaptan 27 farklı tekerleme, *Cañılmaç – Kep Madaniyatına Üyrötüünün Bağıtı* (2007) adlı kitaptan 12 farklı tekerleme, *Kırgız El Tabışmaktarı, Cañılmaçtarı, Kalptarı* (1971) adlı kitaptan 1 farklı tekerleme ve <https://bilim-kg.com/zhanylmachtar/> adlı çevrimiçi kaynaktan 64 farklı tekerleme saptanmıştır. Böylece tezimizde toplam 410 Kırgızca tekerleme ele alınarak incelenmiştir.

Bu çalışmada yer alan Kırgızca tekerlemeler tezimizin ikinci bölümü olan *Kırgız Tekerlemelerinin Transkripsiyonu ve Aktarması* kısmında ilk dize başı ele alınarak alfabetik sıraya göre verilmiştir. *Kırgız Tekerlemelerinin İncelenmesi* başlıklı üçüncü bölümün *Kırgız Tekerlemelerinin Yapı Bakımından İncelenmesi* adlı alt bölümünde ise dize sayısına göre artarak sıralanmıştır.

Çalışmamızın sonucunda Kırgız tekerlemeleriyle ilgili şunları söylemek mümkündür:

1. Öncelikle tekerlemeleri tespit ederken, tekerlemelerin ses benzerliği ve tekrarlarından dolayı atasözleri ve bilmecelemlerle benzerlik gösterdiğini hatta bir Kırgız tekerlemesinin aynı zamanda hem atasözü hem de bilmece olabileceği anlaşılmıştır.

Kırgız tekerlemeleri içerisinde atasözleri şeklinde tekerlemeler bulunmaktadır:

Cakşılıkka cakşılık – ar kişinin işi, İyiliğe iyilik her kişinin işi,
camandıkka cakşılık – er kişinin işi, Kötülüğe iyilik er kişinin işi,
camandıkka camandık – kör kişinin işi. Kötülüğe kötülük kör kişinin işi.

(Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 50)

Söz cakşısın kulak bilet, (a) “Söz iyisini kulak bilir,”

kız cakşısın ınak bilet. (a) “Kızın iyisini yakını bilir.”

(Duncanayev & İsayeva, 2011, s. 18)

2. Kırgız tekerlemeleri içerisinde diyalog, soru tarzı ve bilmece şeklindeki tekerlemeler bulunmaktadır:

Bul kaysı aral? “Bu hangi ada?”

Kargalı aral. “Kargalı ada.”

Kamış başın kayırıp, “Kamış başını çevirip,”

Karga uyalar. “Karga yuvalar.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 44)

Alar ak kuularbı, “Onlar beyaz kuğular mı?”

Aşkan sak kuularbı? “Fazla uyanık kuğular mı?”

Añçını alar azgırabı, “Avcıyı onlar kandırır mı?”

Añçını aldap cazgırabı, “Avcıyı kandırıp yolunu şaşırtır mı?”

Añçıga alar attırabı? “Avcıya onlar ateş ettirir mi?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 64)

3. Çalışmamızın ikinci bölümünde tekerlemelerin transkript ve aktarmasını yaparken öncelikle tekerlemelerin transkribinde Kırgızca imlası değiştirilmeden aktarmasında Türkçe imlaya göre yapılmıştır. Tekerleme kitabında bazı tekerlemelerin

iki defa yazıldığını ve sadece tek harf veya tek sözcük farkıyla neredeyse aynı tekerlemelerin iki defa yazıldığını söylemek mümkündür:

Badal aral, badal aral, “Çalılı ada, çalılı ada,”

Badal aralda ottogon bala maral. “Çalılı adada otlayan yavru geyik.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 57)

Badal aral, badal aral, “Çalılı ada, çalılı ada,”

Badal aralda ottogon bala maral. “Çalılı adada otlayan yavru geyik.”

Baktiyar beesin alabataga “Baktiyar kısrağını tuzçalısına”

Alabatalatam dep barıp, “Otlayacağım diye götürüp,”

Alabataga özü alabatalanıp kaldı. “Tuzçalısına kendi karışıp kaldı.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016)

Yukarıda verilen biri iki dizeli biri beş dizeli olan iki tekerlemede ilk iki dize aynıdır.

Beş kaşka eşek, “Beş akıtmalı eşek,”

Beşöö beş başka eşek. “Beşi beş başka eşek.”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 72)

Beş kaşka koy, “Beş akıtmalı koyun,”

Beşöö beş başka koy. “Beşi beş başka koyun.”

(Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 12)

Yukarıda verilen iki tekerleme arasında sadece bir sözcük farkı olduğu anlaşılmıştır.

4. Kırgız tekerlemelerinde geçen şahıs isimleri kafiye ve uyağa göre seçilmiştir:

Otorbay, Otorbay, üyündü otolo! “Otorbay, Otorbay, evini taşı!”

Anı men otoloboy kim otoloyt? “Onu ben taşımazsam kim taşır?”

(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 48)

*Berdibektin belegin Belek aldı, “Berdibek’in hediyesini Belek aldı,”
Belektin belegin Berdibek aldı. “Belek’in hediyesini Berdibek aldı.”*
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 69)

*Kündün kızı – Kümüşay “Güneşin kızı Kümüşay,”
Aydın kızı – Altınay “Aydın kızı Altınay.”
Altınay menen Kümüşay “Altınay ile Kümüşay,”
Birinen ötüp biri ay “İkiside birbirinden güzel,”
Ayday kızdar pay, pay, pay! “Ay gibi kızlar vay, vay, vay!”*
(BİLİMKG, 2021)

5. Çok eski tekerlemelerin Kırgızların yaşadığı bölgenin doğasını, geleneğini ve kültürünü yansıtırken, modern zamanlarda dönemin şartlarına uygun mesleklerle, okumakla ilgili tekerlemeler yazılmıştır:

*Kiyikçinin kiyikke kelip keyigenin körüp, “Geyik avcısının geyiğe üzüldüğünü
görüp,”
Keyikçeelidin keşpirine keyiy berip, “Kuruntulu avcının haline kederlenip,”
Bilbey kaldık kayberen din etin kandayça cedik? “Anlayamadık dağ keçisinin etini
nasıl yedik? ”*
(BİLİMKG, 2021)

*Üç kız (a) “Üç kız”
Üç kış okup, (b) “Üç kış okuyup,”
Boldu uçkuç. (c) “Oldu pilot.”*
(Kapalbaev & Kalıgılov, 2016, s. 95)

6. Tekerlemelerin aktarması yapılırken sözlükte bulunmayan kelimelere de rastlanmıştır: *Çılgır, tumok* vb.

*Çılgır bala cip çıyrat, “Çılgın çocuk ip bük,”
çıyrat çındap küç cıynap. “Gerçekten gücünü toplayıp bük.”
Çıyrak tartıp, çın çıyrat, “Sağlam çekip, gerçekten bük,”
cip çıyratkan iş kımbat “İp bükme işi kıymetli.”*

(Dunkanayev & İsayeva, 2011, s. 16).

7. Bazı Kırgızca tekerlemelerin aynı dizelerden oluştuğu görülmektedir:

Çıt tıştuu eski içik, “Kumaş kaplı eski kürklü gocuk,”

Çıt tıştuu eski içik. “Kumaş kaplı eski kürklü gocuk.”

(Mukambaev & Taştemirow, 1971, s. 74)

8. Tespit edilen tekerlemeler dize sayısına göre sınıflandırıldığında sırayla; tek dizeli tekerlemeler 2 (iki) adet, iki dizeli tekerlemeler 70 (yetmiş) adet, üç dizeli tekerlemeler 35 (otuz beş) adet, dört dizeli tekerlemeler 176 (yüz yetmiş altı) adet, beş dizeli tekerlemeler 54 (elli dört) adet, altı dizeli tekerlemeler 36 (otuz altı) adet, yedi dizeli tekerlemeler 13 (on üç) adet, sekiz dizeli tekerlemeler 12 (on iki) adet, dokuz dizeli tekerlemeler 3 (üç) adet, on ve üzeri tekerlemeler 9 (dokuz) adettir. En az varlığıyla tek dizeli tekerlemeler ve en fazla varlığıyla dört dizeli tekerlemeler tespit edilmiştir.

9. Tespit edilen tekerlemlerde, ilk dizedeki her sözcük ele alınarak yapılan alfabetik sıralamaya göre; **A** harfiyle başlayan tekerlemeler 85 (seksen beş), **B** harfiyle başlayan tekerlemeler 59 (elli dokuz), **C** harfiyle başlayan tekerlemeler 29 (yirmi dokuz), **Ç** harfiyle başlayan tekerlemeler 13 (on üç), **D** harfi ile başlayan tekerlemeler 1 (bir), **E** harfi ile başlayan tekerlemeler 15 (on beş), **G** harfi ile başlayan tekerlemeler 1 (bir), **İ** harfi ile başlayan tekerlemeler 6 (altı), **K** harfi ile başlayan tekerlemeler 81 (seksen bir), **M** harfi ile başlayan tekerlemeler 11 (on bir), **N** harfi ile başlayan tekerlemeler 2 (iki), **O** harfi ile başlayan tekerlemeler 11 (on bir), **Ö** harfi ile başlayan tekerlemeler 7 (yedi), **R** harfi ile başlayan tekerlemeler 1 (bir), **S** harfi ile başlayan tekerlemeler 22 (yirmi iki), **Ş** harfi ile başlayan tekerlemeler 9 (dokuz), **T** harfi ile başlayan tekerlemeler 48 (kırk sekiz), **U** harfi ile başlayan tekerlemeler 2 (iki) ve **Ü** harfi ile başlayan tekerlemeler 7 (yedi) tanedir. Toplam 410 (dört yüz on) tekerleme arasında en fazla tekerleme, **A** harfi ile başlayanlardır. **A** harfini, sırasıyla **K** ve **B** harfleri ile başlayan tekerlemeler takip etmektedir. İncelenen 410 tekerleme içerisinde en az sayıda tekerleme **D**, **G** ve **R** harfiyle başlayan tekerlemelerdir. Tekermeler, alfabedeki tüm harfleri kapsamamaktadır; bazı harflerle başlayan tekerleme örneklerine rastlanmamıştır.

10. İncelenen tekerlemeler hece sayısına göre sınıflandırıldığında en az “bir hece ölçüsü” ve en fazla “yedi hece ölçüsü” kullanıldığı tespit edilmiştir. Tekerlemeler daha çok serbest ölçüyle yazılmıştır. Hece ölçüsüyle yazılan tekerlemelerin varlığı daha azdır.

Kırgızca tekerlemeler anlam bakımından sınıflandırıldığında tekerlemelerin ses oyunları ve tekrarlarıyla, ritmik hareketleriyle eğlendirerek aslında çocuklara yeni bilgiler öğrettiği, dilsel gelişimine destek olduğu ve düşündürmeyi amaçladığı bulgusuna varılmıştır. Kırgızca tekerlemeler içerisinde hayvanlarla ilgili tekerlemelerin sayıca fazla olması nedeniyle hayvanların Kırgız halkının yaşamında önemli bir yer edindiğini, hayvan tekerlemelerinin çocuk yaşamına, konuşmasına ve gelişimine daha fazla katkı sağladığı anlaşılmıştır.

Bu tez çalışması, Kırgız halk edebiyatındaki tekerlemelerin kırgız edebiyatında, Kırgız sözlü geleneğinde, Kırgız kültüründe, Kırgız yaşamında ve Kırgız eğitiminde önemli bir yere sahip olduğunu göstermiştir. Çalışmamız, dilbilim ve edebiyat alanında Kırgızca tekerlemelerle ilgili yapılmış bilimsel araştırmalara katkıda bulunmak ve bu konu hakkında inceleme yapacak olan araştırmacılara rehber olması amacıyla Türkiye’de yapılan ilk çalışma olma önemini taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdraimov, K. (2007). *Cañılmaç- Kep Madaniyatına Üyrötüünün Bağıtı*. Bışkek. BGU yayınevi.
- Akalın, L. S. (1970). *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Akkaya, N. (1989). Tekerlemelerin Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 4: 2, s. 75-78.
- Akpınar, G. (2010). *Başlangıç Keman Eğitiminde Kullanılabilir Okul Şarkıları, Türküler Ve Tekerlemeler*. (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Alay, O. (2017). Şathiye, Tekerleme ve ‘Tiridina Bandım’ Türküsü Bağlamında İma ve Gerçeklik. *Şarkiyat Dergisi*. 9: 1, s. 69-88.
- Arıcı, A. F. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. İstanbul: Grafiker Yayınları, 335 s.
- Arıkoğlu ve diğerleri (2018). *Kırgızca-Türkçe Sözlük*, Ankara: Bengü Yayınevi.
- Arslan, A. A. (1998). *Kuzey- Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatlarında Tekerleme*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 419 s.
- Artun, E. (2012). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nazmı: Edebiyat Tarihi Metinler*. Adana: Karahan Yayınevi, 567 s.
- Aslan, E. (2010). *Türk Halk Edebiyatı*. Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Atay, A. (2015). Nogay Masallarında Formeller. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*. Sayı: 19, s. 7-21.
- Aydemir, H. (2018). Macaristan Kuman- Kıpçaklarından Kalan Bir Sayışmaca Üzerine Dilbilimsel Açıklamalar. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. 18: 18, s. 13-30.
- Aydın, M. (2013). *Türlü Yönleriyle Tekerlemeler*. Ankara: Kültür Ajans Yayınları, 80s.
- Aydoğan, S. (2010). *Sayışma Tekerleme Derlemeleri Çözümlemeleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Azaat, M. H. (2009). *Kerkük Türkleri Bilmecelerinde Yapı ve Konu*. (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Barış, D. A. , Ece, A. S. (2015). Kültürel Değerlerin Aktarılmasında Çocuk Tekerlemeleri ‘ Tekerlemelerimizi Biliyor Muyuz?’. *Değerler Eğitim Dergisi*. 13: 29, s. 343-368.

- Bayrakdarlar, T. (2023). Türkmen Masallarında Formeller. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*. 7: 2, s. 1617-1655.
- Bektaev, Q. (1995). *Sözdik: Kazakça-Rusça, Rusça-Kazakça*. Almatı: Altyn Qazyna.
- Bilici, F. (2018). *Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Tekerleme Söyleme Becerilerinin Farklı Değişkenler Açısında İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- BİLİMKG. (2021, Mart 15). BİLİMKG. Erişim adresi: <https://bilimkg.com/zhanylmachtar/>
- Boratav, P. N. (1998). *Zaman Zaman İçinde: Tekerlemeler- Masallar ve Masal İle Tekerleme Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: Adam Yayınları, 229 s.
- Boratav, P. N. (2000). *Tekerleme: Türk Halk Masalının Tipolojik ve Stilistik İncelemesine Katkı*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 220 s.
- Caferoğlu, A. (1994). *Anadolu Diyalektolojisi Üzerine Malzeme 1*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 216 s.
- Caferoğlu, A. (1994). *Anadolu Diyalektolojisi Üzerine Malzeme 2*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 171 s.
- Cihandir, Y. (2009). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Okul Öncesi Çocukların Ninni, Tekerleme ve Masallar Aracılığı ile Türkçe Dil Becerilerini Kazanmaları*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cihandir, Y. (2013). Tekerlemeli Ve Sözlü Oyunların KKTC'deki Okul Öncesi Çocukların Türkçe Dil Becerilerine Kazanımları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*. 6: 12, s. 175-183.
- Clauson, Sir G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford: Clarendon Press.
- Dedeoğlu Orhun, B. (2009). *İlköğretim 3. sınıflarda Türkçe Derslerinde Tekerleme Kullanımının Öğrencilerin Konuşma Becerilerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Dilci, T. ve Gür, T. (2012). Tekerlemelerin Eğitim-Öğretim Sürecinde Kullanımına Yönelik İlköğretim Öğrencilerinin Görüşleri Sivas İli Örneği. *Türkçe Çalışmaları-Uluslararası Türkçe Dilleri, Edebiyatı ve Tarihi Dergisi*. Cilt 7/4, s. 1503-1518.
- Dunkanev, A. T., İsaeva, G. A. (2011). *Çağılmaç Tili*. Karakol: Kasım Tınıstanov Devlet Isık Göl Üniversitesi'nin matbaa kompleksinde basılmıştır.

- Duymaz, A. (2019). *Tekerlemeler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 260 s.
- Duymaz, A. (1998). Tekerlemelerin Kökeninde Şamanizm Unsurları. *Milli Folklor Dergisi*. 5: 37, s. 114-120.
- Duymaz, A. (1998). Türkmen Tekerlemelerin (Sanavaçların) Şekil ve Tür Özellikleri Üzerine. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*. Sayı: 5, s. 172-189.
- Duymaz, A. (2002). *İrfanı Arzulayan Sözler Tekerlemeler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Duymaz, A.(2002). *İrfanı Arzulayan Sözler Tekerlemeler*. Ankara: Akçağ Yayınları, 446 s.
- Ekinci, B. (2007). *Tekerlemeler Ve Çocuk Oyunları*. Ankara: Elips Kitap Yayınları, 80 s.
- Evren, Z. (2018). *Tekerleme Öğretiminin Anadolu Liselerinde Almancayı İkinci Yabancı Dil Olarak Öğrenen Öğrencilerin Almanca Sesletim Becerilerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Girgin, E. (2023, Kasım 16). Tekerleme Nedir? Örnekleri Neler? IENSTITU. <https://ienstitu.com/tr/blog/tekerleme-nedir-ornekleri-neler>
- Gökkaya, H. (2008). *Konuşma Becerilerinin Sağaltılmasında Tekerlemelerin Kullanılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Göktaş, G. (2006). *Oyun Tekerlemelerinin Araştırılması ve İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Gözükkızıl, Ö. (2013). *Çanakkale Halk Kültürü (1): (Nazım) Maniler, Bilmeceler, Ninniler, Tekerlemeler, Salavatlar*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları, 106 s.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Güneş, F. (2020). Çocuk Tekerlemeleri. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 5: 1, s. 1-21.
- Hydaverdi, E. (2018). *Kosova'da Yaşayan Türklerin Somut Olmayan Kültürel Mirası Üzerine Bir Çalışma*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- İlgün, K. (2015). *Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Telaffuz Becerisini Geliştirmeye Yönelik Tekerleme ve Ninnilerin Kullanımı*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kapalbaev, O., Kalıgılov, N. (2016). *AKIL KENÇİ Kırgız el canılmaçtarı*. Bişkek: Turar Yayınevi.
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kasapoğlu Çengel H. (2020). *Kırgız Türkçesi Grameri (Ses ve Şekil Bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kavşut, F. (2014). *Tekerleme, Bilmece ve Parmak Oyunlarıyla Eğlenerek Öğrenelim*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi, 152 s.
- Khorshidi, G. (2018). *Kaşkay Türklerinin Çocuk Edebiyatı Ürünleri ve Bu Ürünlerin Çocuk Gelişimi Üzerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi. (t.y.). *Kırgızca-Türkçe Sözlük*. <http://sozduk.manas.edu.kg/>
- Koca, E. ve Koca, A. (2015). Kırgız Sözlü Geleneğinde Canılmaçtar (Tekerlemeler). *IV. Uluslararası Türk Dünyası Ekonomi Formu Bildiriler Kitabı*. Hitit Üniversitesi s. 135-146.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kumartaşlıoğlu, S. (2021). Yalanlamalı Masallar Üzerine- Kütahyalı Bir Anlatıcıdan Dört Örnek İle. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı: 68, s. 292-309.
- Kurtuldu, M. K. (2010). İlköğretim Çağı Piyano Eğitiminde Tekerleme Yoluyla Nota Öğretiminin Kullanılabilirliği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 8: 3, s. 759-775.
- Kurudayıoğlu, M. (2015). Temel Dil Becerilerinin Kazandırılması Açısından Tekerlemeler. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*. s. 40-62.
- Mahdum, A. N. (2005). Türkmenistan'da İlk Mektep Dönemi Medrese Eğitiminde Tekerleme Kullanımı. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*.
- Mukambaev, C., Taştemiroy, C. (1971). *Kırgız El Tabışmaktarı, Canılmaçtarı, Kalptarı*. Frunze: Kırgızistan Kültür Bakanlığı Poligraf ve Veri İşleme Ana Dairesi Poligraf Tesisi.

- Murat, M. (2020). Eğitim Açısından Masal Tekerlemeleri ve İşlevselliği. *Sosyal Zihniyet ve Araştırmacı Düşünür Dergisi*. 4: 11, s. 542-565.
- Nergis, B. (2023). Türkiye'ye Yerleşen Afganistan Kazaklarından Derlenmiş Tekerleme, Bilmece ve Atasözleri. *Milli Folklor*, 53: 71-78.
- Nişanyan, S.(n.d.). *Tekerleme*. Nişanyan Sözlük. <https://www.nisanyansozluk.com/>
- Nussipkhan, G. ve Öger, A. (2021). *Kazak Çocuk Folkloru*. (Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Omar, B. Q. (2021). *Irak- Kerkük İli Altunköprü İlçesi Halk Bilimi Monografisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Önal, M. N. (2002). Türkçe'nin Eğitimi ve Öğretiminde Oyun Tekerlemelerinin Yeri ve Önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 9, s. 1-17.
- Özkaya, P. G. (2012). *İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Sesli Okuma Becerilerine Tekerleme Eğitiminin Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Özpınar, A. S. (2005). *Deyimler- Atasözleri- Bilmeceler- Tekerlemeler- Ninniler- Türküler- Maniler*. İstanbul: Aden Yayıncılık, 152 s.
- Pokrovskaya, İ. (2014). Çağdaş Türk Dilinde Dini Kelimelerin Laikleşmesi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*. Sayı:20, s. 67-76.
- Rıfat, B. (1928). *Maniler Anadolu Türklerinin Halk Edebiyatı*. İstanbul: İstanbul Darülfünunu Türkiyat Enstitüsü, 304 s.
- Sakaoğlu, Y. (1980). *Çocuklara, Gençlere Oyunlar ve Eğlenceler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 197 s.
- Saydan, F. N. (2008). *Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Tekerlemelerden Yararlanma ve Önem Verme Dereceleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Supataeva, S. (2019). *Kırgız Türklerinde Çocuk Folkloru* (Yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Supataeva, S. (2019). *Kırgız Türklerinde Çocuk Folkloru*. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Şendağ, B. A. (2009). *Tekerleme ve Sayışma Derlemeleri-Çözümlemeleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Şengül, A. (2018). *Nasreddin Hoca Fıkraları Bilmeceler Ve Tekerlemeler*. İzmir: Mavi Çocuk Yayınları, 94 s.
- Şentürk, H. (2008). *Ana Dil (Türkçe) Öğretiminde Tekerlemelerin Kullanılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Şimşek, S. (2018). Kırgız Bilmecelerinde Sovyet İdeolojisinin Etkileri. *TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. 6: 12, s. 441-459.
- Tağıyev, M. T. (Baş Red.), (2006). *Azərbaycanca-Rusca Lüğət*. Bakı: Şərq-Qərb Yayınları.
- Tan, N. (1986). *Çocuklarımıza Folklor Hazinemizden Seçmeler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 154 s.
- Türk Dil Kurumu. (1993). *Derleme Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük* (11. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ukay, E. G. (2020). *Okul Öncesi Eğitimde Tekerleme Ve Sayısmacaların Kullanımının İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi/Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uşak.
- Ulutaş, N. (2009). Asaf Hâlet Çelebi'nin Şiirlerinde Çocuk, Masal ve Tekerleme. *Turkish Studies*. 4: 1-1, s. 1103-1133.
- Ungan, A. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı: El Kitabı* (T. Şimşek, Ed.). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Verbitskiy P. V. (2005). *Slovar' Altayskogo i Aladagskogo nareçiy tyurskogo yazıka*. Kazan: Gorno-Altaysk Ak Çeçek.
- Yaka, K. (2009). *Bilmeceler- Bulmacalar: Tekerlemeler- Hazır Cevaplar*. İstanbul: Ares Kitap Yayınları, 95 s.
- Yazıcı Ersoy, H. (2019). Başkurt Çocuk Oyunlarında Tekerleme ve Bilmecelerin Özellikleri. XI. Uluslararası Dünya Dili English Sempozyumu 16-18 Ekim 2019, s. 1043-1054.
- Yenidenergenekon.com. (2023). *Türk lehçelerinde kullanılan yazaçlar ve tekerlemeler*. Erişim tarihi: 18 Temmuz 2025, <https://yenidenergenekon.com/>
- Yılar, Ö. (2007). *Halk Bilimi ve Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 120 s.

- Yılmaz Alkan, Z. (2019). *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Akıcı Okuma Becerilerini Geliştirmede Tekerlemelerin Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ordu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Yudahin, K. K. (2011). *Kırgız Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yücesoy, M. (2022). Mardin Artuklu Yöresine Ait Müzikli Çocuk Oyunları ve Tekerlemelerin Ritim Eğitiminde Kullanılması. *Sosyal Bilimler Çalışmaları Dergisi*. 8: 104, s. 3699-3822.

EKLER

EK 1. ORJİNALLİK RAPORU FORMU

**ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU**

**ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA**

Tarih: 18/09/2025

Tez Başlığı: Kırgız Tekerlemelerinin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi (Transkripsiyon-Aktarma-İnceleme)

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 249 sayfalık kısmına ilişkin, 18/09/2025 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6 'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- ☒ Kaynakça hariç
- 3- ☒ Alıntılar dâhil
- 4- ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Ardaahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nde belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

18/09/2025

Adı Soyadı:	Rumeysa CAN
Öğrenci No:	2200600008
Ana Bilim Dalı:	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
Programı:	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
Statüsü:	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Moldaliev Orozobayev

Detaylı Bilgi: <https://www.ardahan.edu.tr/birim.aspx?id=1002003>

EK 2. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 18/09/2025

Tez Başlığı: Kırgız Tekerlemelerinin Yapı ve Anlam Bakımından İncelenmesi (Transkripsiyon-Aktarma-İnceleme)

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

18/09/2025

Adı Soyadı:	Rumeysa CAN
Öğrenci No:	2200600008
Ana Bilim Dalı:	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
Programı:	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
Statüsü:	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Moldalieva Orozobayev

Detaylı Bilgi: <https://www.ardahan.edu.tr/birim.aspx?id=1002003>

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Rumeysa CAN

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü (Üniversite Birinciliği 2022)

Yüksek Lisans Öğrenimi : Ardahan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (A2), Rusça (A1)

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar :

İletişim

E-Posta Adresi :

Tarih

Jüri Tarihi :